

**UNITED
NATIONS**

Međunarodni sud za krivično gonjenje
osoba odgovornih za teška kršenja
međunarodnog humanitarnog prava
počinjena na teritoriji bivše
Jugoslavije od 1991. godine

Predmet IT-02-60-A
br.:
Datum: 9. maj 2007.
Original: engleski

PRED ŽALBENIM VIJEĆEM

U sastavu: Sudija Fausto Pocar, predsjedavajući
Sudija Mohamed Shahabuddeen
Sudija Mehmet Güney
Sudija Andréia Vaz
Sudija Theodor Meron

Sekretar: g. Hans Holthuis

Presuda od: 9. maja 2007.

TUŽILAC

protiv

**VIDOJA BLAGOJEVIĆA
I
DRAGANA JOKIĆA**

PRESUDA

Tužilaštvo:

g. Norman Farrell
gđa Antoinette Issa
gđa Marie-Ursula Kind
gđa Matteo Costi

Obrana Vidoja Blagojevića:

g. Vladimir Domazet

Obrana Dragana Jokića:

g. Peter Murphy
gđa Chrissa Loukas

I. UVOD.....	3
II. STANDARD PREISPITIVANJA U ŽALBENOM POSTUPKU.....	5
III. ŽALBA VIDOJA BLAGOJEVIĆA.....	8
A. PRAVIČNO SUĐENJE (PRVI ŽALBENI OSNOV).....	8
1. Navodna kršenja prava na branioca po vlastitom izboru.....	10
2. Navodno kršenje prava na kompetentnog branioca.....	12
3. Navodno kršenje prava da svjedoči na suđenju.....	13
4. Zaključak.....	15
B. NAVODNE GREŠKE U VEZI SA UTVRĐIVANJEM ČINJENIČNOG ZAKLJUČKA (DRUGI ŽALBENI OSNOV).....	16
1. Blokiranje humanitarnih konvoja za Srebrenicu.....	16
2. Uloga Blagojevića i Bratunačke brigade u napadu na Srebrenicu.....	17
3. Otvaranje vatre na civile u Srebrenici i na putu za Potočare.....	19
4. Odvođenje civila iz Potočara.....	23
5. Pretraživanje terena i napad na kolonu.....	24
6. Zatočenje, zlostavljanje i ubistva u Bratuncu.....	26
7. Ocjena svjedočenja Momira Nikolića i Dragana Obrenovića.....	32
8. Blagojevićeve ovlasti nad Momikom Nikolićem i Vojnom policijom Bratunačke Brigade.....	33
9. Zona odgovornosti Bratunačke brigade.....	36
10. Zaključak.....	37
C. NAVODNE GREŠKE U VEZI SA UBISTVIMA (TREĆI ŽALBENI OSNOV).....	38
1. Broj ubistava.....	38
2. Rasprostranjeni ili sistematski napad.....	39
D. NAVODNE GREŠKE U VEZI SA PRISILNIM PREMJEŠTANJEM (ČETVRTI ŽALBENI OSNOV).....	41
1. Postojanje prisilnog premještanja.....	41
2. Blagojevićevo učestvovanje u prisilnom premještanju i znanje o njemu.....	42
E. NAVODNE GREŠKE U VEZI SA PROGONOM (PETI ŽALBENI OSNOV).....	44
F. NAVODNE GREŠKE U VEZI SA SAUČESNIŠTVOM U GENOCIDU (ŠESTI ŽALBENI OSNOV).....	46
G. NAVODNE GREŠKE U VEZI S POMAGANJEM I PODRŽAVANJEM (SEDMI ŽALBENI OSNOV).....	49
1. Navodna greška u definisanju pomaganja i podržavanja.....	49
2. Navodna greška o ocjeni da je Blagojević bio svjestan krivičnih djela.....	50
3. Navodna greška u pogledu ocjene da je Blagojević dozvolio da se koriste resursi Bratunačke brigade kako bi se omogućilo počinjenje zločina.....	50
4. Navodna greška u pogledu ocjene da je su Blagojević i Bratunačka brigada znatno doprinijeli zločinima.....	51
5. Zaključak.....	53
H. NAVODNE GREŠKE U VEZI SA ODMJERAVANJEM KAZNE (OSMI ŽALBENI OSNOV).....	54
1. Navodne greške u ocjenjivanju težine krivičnih djela.....	54
2. Uticaj zaključaka Žalbenog vijeća na kaznu.....	55
IV. ŽALBA DRAGANA JOKIĆA.....	57
A. GREŠKE KOJE SE ODOSE NA <i>MENS REA</i> POMAGANJA I PODRŽAVANJA (PRVI I DRUGI OSNOV).....	57
1. Orahovac.....	58
2. Škola u Pilici i Vojna ekonomija Branjevo.....	62

3. Kozluk.....	64
4. Zaključak.....	67
B. NAVODNA GREŠKA U VEZI SA POMOĆI <i>EX POST FACTO</i> (ČETVRTI ŽALBENI OSNOV)	68
C. NAVODNE GREŠKE U VEZI SA <i>ACTUS REUS</i> POMAGANJA I PODRŽAVANJA (TREĆI ŽALBENI OSNOV)	70
1. "Konkretna usmjerenost"	70
2. Znatan uticaj na počinjenje krivičnog djela	74
3. Zaključak.....	76
D. NAVODNA GREŠKA U VEZI SA JEDNAKO VJEROVATNIM OBJAŠNENJEM KOJE UPUĆUJE NA NEVINOST (PETI ŽALBENI OSNOV)	77
E. NAVODNA GREŠKA U VEZI SA DOGAĐAJIMA 15. JULA 1995. (ŠESTI ŽALBENI OSNOV) ...	79
F. NAVODNA GREŠKA U VEZI SA LOKACIJOM POKOPAVANJA KOD ŠKOLE U PILICI (SEDMI ŽALBENI OSNOV)	80
V. ŽALBA OPTUŽBE.....	83
A. NAVODNE GREŠKE U VEZI SA BLAGOJEVIĆEVIM ZNANJEM ZA MASOVNA UBISTVA (PRVI ŽALBENI OSNOV)	83
1. Navodna pravna greška u definiciji <i>mens rea</i> za pomaganje i podržavanje	84
2. Navodna pravna greška u primjeni standarda dokazivanja van razumne sumnje	86
3. Navodne greške u utvrđivanju činjeničnog stanja u vezi sa Blagojevićevim znanjem	88
4. Zaključak.....	95
B. NAVODNA GREŠKA U VEZI SA BLAGOJEVIĆEVOM NAMJEROM DA POČINI PRISILNO PREMJEŠTANJE (DRUGI ŽALBENI OSNOV)	96
1. Zaključci i dokazi u vezi sa razdobljem prije napada na Srebrenicu.....	97
2. Zaključci u vezi sa Blagojevićevim učešćem u operaciji "Krivaja 95".....	101
3. Zaključak.....	105
C. NAVODNE GREŠKE U VEZI S ODGOVORNOŠĆU PO ČLANU 7(3) STATUTA (TREĆI ŽALBENI OSNOV)	106
1. Navodna greška zbog zaključka da nadređeni ne može biti odgovoran za djela svojih potčinjenih kad ta djela ne dosežu nivo "počinjenja"	107
2. Navodna greška zbog zaključka da nadređeni ne može biti odgovoran za djela potčinjenih čiji identitet mu nije poznat.....	109
3. Navodna greška zbog propusta da se uzme u obzir <i>mens rea</i> pripadnika Bratunačke brigade u vezi s operacijom ubistva.....	110
4. Navodna greška zbog zaključka da između Blagojevića i Nikolića nije postojao odnos nadređeni-podređeni	115
5. Zaključak.....	117
D. NAVODNE GREŠKE U VEZI S OSLOBAĐAJUĆIM PRESUDAMA JOKIĆU ZA MASOVNA UBISTVA U ŠKOLI U PETKOVcima I NA BRANI KOD PETKOVACA (ČETVRTI ŽALBENI OSNOV)	118
1. Uloga koju je Jokić odigrao kao dežurni oficir Zvorničke brigade	119
2. Jokićeva uloga u svojstvu načelnika inženjerije	120
3. Zaključak.....	121
E. NAVODNA GREŠKA U VEZI SA POTKREPOM SVJEDOČENJA PRIHVAĆENIH NA OSNOVU PRAVILA 92BIS(D) (ŠESTI ŽALBENI OSNOV)	123
F. NAVODNE GREŠKE U VEZI SA ODMJERAVANJEM KAZNI (PETI ŽALBENI OSNOV).....	125

1. Navodne greške u odmjeravanju kazne Blagojeviću.....	125
2. Navodne greške u odmjeravanju kazne Jokiću.....	130
VI. DISPOZITIV	134
VII. DJELIMIČNO PROTIVNO MIŠLJENJE SUDIJE SHAHABUDDEENA ...	136
VIII. DODATAK A – ISTORIJAT POSTUPKA.....	139
A. PRETPRETRESNI I PRETRESNI POSTUPAK.....	139
B. ŽALBE	142
1. Produženje roka za najave žalbi	142
2. Imenovanje sudija.....	142
3. Najave žalbe	142
4. Žalbeni podnesci	143
5. Statusne konferencije	145
6. Žalbeni pretres.....	145
IX. DODATAK B – CITIRANI MATERIJALI I DEFINISANI TERMINI	146
A. JURISPRUDENCIJA	146
1. MKSJ	146
2. MKSR	151
3. Međunarodni sud pravde	153
B. DEFINISANI TERMINI I SKRAĆENICE.....	153

I. UVOD

1. Žalbeno vijeće Međunarodnog suda za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. (dalje u tekstu: Žalbeno vijeće, odnosno Međunarodni sud) rješava po tri žalbe na pismenu presudu koju je donijelo Pretresno vijeće I, Sekcija A, dana 17. januara 2005. u predmetu *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića*, predmet br. IT-02-60-T (dalje u tekstu: Prvostepena presuda).¹

2. Događaji iz kojih su proizašle ove žalbe odigrali su se neposredno nakon što je vojska Republike Srpske (dalje u tekstu: VRS) preuzela kontrolu nad "zaštićenom zonom" Srebrenica.² Opština Srebrenica, prije rata pretežno muslimanska, nalazi se u istočnoj Bosni i Hercegovini blizu granice sa Srbijom.³ Dana 16. aprila 1993., Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija proglasio ju je "zaštićenom zonom u kojoj ne smije biti nikakvih oružanih napada niti drugih sukoba."⁴ Između 6. i 11. jula 1995., VRS je napala Srebrenicu i preuzela kontrolu.⁵ U narednim danima, razni elementi VRS-a zatočili su i ubili hiljade muškaraca bosanskih Muslimana, a žene, djecu i starije osobe

¹ Vidi Dodatak A – Istorijat postupka, Odjeljak A.

² Prvostepena presuda, par. 136 ("Pretresno vijeće uvažava da se optuženi u Optužnici ne terete za napad na enklavu. Osim toga, u Optužnici se tvrdi da su zločini za koje se oni terete počeli 11. jula 1995. – poslije pada enklave Srebrenica.") (fusnota iz citiranog teksta izostavljena).

³ Prvostepena presuda, par. 94.

⁴ Prvostepena presuda, par. 100, gdje se citira Rezolucija Savjeta bezbjednosti 819 (1993).

⁵ Prvostepena presuda, par. 125-133.

prevezli su autobusima van Srebrenice.⁶ Ovaj predmet koncentriše se prije svega na ulogu koju su u tim događajima imale Bratunačka i Zvornička brigada Drinskog korpusa VRS-a i, konkretno, na tadašnja dva oficira tih brigada, pukovnika Vidoja Blagojevića i majora Dragana Jokića.⁷

3. Vidoje Blagojević (u daljnjem tekstu: Blagojević) rođen je 22. juna 1950. u opštini Bratunac, na sadašnjem području Republike Srpske u Bosni i Hercegovini.⁸ Nakon što je služio u vojsci Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Blagojević je napredovao do čina pukovnika VRS-a i u julu 1995. je komandovao Bratunačkom brigadom.⁹ Na osnovu njegovog djelovanja, kao i djelovanja Bratunačke brigade u događajima poslije pada Srebrenice, Pretresno vijeće je osudilo Blagojevića na osnovu člana 7(1) Statuta za saučesništvo u genocidu, pomaganje i podržavanje u ubistvu, kao kršenja zakona i običaja ratovanja, kao i pomaganje i podržavanje u ubistvu, progonima i drugim nehumanim djelima (prisilno premještanje) kao zločinima protiv čovječnosti i osudilo ga na osamnaest godina zatvora.¹⁰

4. Dragan Jokić (u daljnjem tekstu: Jokić) rođen je 20. augusta 1957. u opštini Zvornik, na sadašnjem području Republike Srpske u Bosni i Hercegovini.¹¹ Jokić je stupio u VRS 16. maja 1992., a u julu 1995. je bio na položaju načelnika inženjerije Zvorničke brigade, s činom majora.¹² Na osnovu njegovog djelovanja, kao i djelovanja Zvorničke brigade u događajima poslije pada Srebrenice, Pretresno vijeće je Jokića osudilo na osnovu člana 7(1) Statuta za pomaganje i podržavanje u ubistvu kao kršenju zakona i običaja ratovanja i za pomaganje i podržavanje u istrebljenju i progonima kao zločina protiv čovječnosti, i osudilo ga na devet godina zatvora.¹³

5. Žalbeno vijeće je 5. i 6. decembra 2006. saslušalo usmene podneske u vezi sa ovim žalbama. Nakon što je razmotrilo pismene i usmene podneske Blagojevića, Jokića i optužbe, Žalbeno vijeće ovim donosi presudu.

⁶ Vidi *generalno* Prvostepenu presudu, par. 141-379.

⁷ Žalbeno vijeće podsjeća da je Međunarodni sud već razmatrao krivičnu odgovornost Radislava Krstića, komandanta Drinskog korpusa. Vidi Drugostepenu presudu u predmetu *Krstić*; Prvostepena presuda u predmetu *Krstić*.

⁸ Prvostepena presuda, par. 4.

⁹ Prvostepena presuda, par. 4, 41.

¹⁰ Prvostepena presuda, Glava X (Dispozitiv).

¹¹ Prvostepena presuda, par. 11.

¹² Prvostepena presuda, par. 11.

¹³ Prvostepena presuda, Glava X (Dispozitiv).

II. STANDARD PREISPITIVANJA U ŽALBENOM POSTUPKU

6. U žalbenom postupku strane moraju ograničiti svoje argumente na greške u primjeni prava koje obesnažuju odluku Pretresnog vijeća i na greške u utvrđivanju činjeničnog stanja koje su dovele do neostvarenja pravde. Ti kriterijumi su dati u členu 25 Statuta i čvrsto su utvrđeni u praksi.¹⁴ Žalbeno vijeće će u izuzetnim slučajevima takođe saslušati argumente kad strana pokrene pravno pitanje koje ne bi dovelo do obesnaženja presude, ali je od opšteg značaja za jurisprudenciju Međunarodnog suda.¹⁵

7. Strana koja se žali na pogrešnu primjenu prava mora navesti grešku o kojoj je riječ, iznijeti argumente u prilog svoje tvrdnje i objasniti kako ta greška obesnažuje odluku.¹⁶ Žalba na grešku u primjeni prava koja nema mogućnosti da promijeni ishod odluke može po toj osnovi biti odbijena.¹⁷ Međutim, čak i ako su argumenti pojedine strane nedovoljni da potkrijepe tvrdnju o postojanju greške, Žalbeno vijeće može ocijeniti, iz drugih razloga, da postoji greška u primjeni prava.¹⁸

8. Žalbeno vijeće preispituje osporene pravne zaključke Pretresnog vijeća kako bi ocijenilo da li su ispravni.¹⁹ Kada u Prvostepenoj presudi pronade grešku u primjeni prava koja proističe iz primjene pogrešnog pravnog standarda, Žalbeno vijeće može navesti ispravan pravni standard i u skladu s tim preispitati relevantne činjenične zaključke Pretresnog vijeća.²⁰ Čineći to, Žalbeno Vijeće ne samo da ispravlja pravnu grešku, nego, prije nego što potvrdi činjenične zaključke koje žalilac osporava, po potrebi takođe primjenjuje ispravan pravni standard na dokaze sadržane u spisu predmeta i utvrđuje da li je i samo van razumne sumnje uvjereno u pogledu tih činjeničnih zaključaka.²¹

9. Razmatrajući grešku u utvrđivanju činjeničnog stanja, navedenu u sklopu konkretne žalbene osnove kada u žalbenom postupku nisu izvedeni dodatni dokazi, Žalbeno vijeće će prilikom

¹⁴ *Vidi*, npr., Drugostepenu presudu u predmetu *Simić*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 14; Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 64; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 34-40; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 434, 435; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 29; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 35-48; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 4-12. Za jurisprudenciju na osnovu člana 24 Statuta Međunarodnog suda za Ruandu, *vidi* npr. Drugostepenu presudu u predmetu *Kajelijeli*, par. 5; Drugostepena presuda u predmetu *Semanza*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Akayesu*, par. 178; Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 177, 320; Drugostepena presuda u predmetu *Musema*, par. 15.

¹⁵ *Vidi*, npr., Drugostepenu presudu u predmetu *Simić*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 7.

¹⁶ *Vidi*, npr., Drugostepenu presudu u predmetu *Simić*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 16; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 6.

¹⁷ *Vidi*, npr., Drugostepenu presudu u predmetu *Simić*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 16; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 6.

¹⁸ *Vidi*, npr., Drugostepenu presudu u predmetu *Simić*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura i drugi*, par. 11.

¹⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 10.

²⁰ *Vidi*, npr., Drugostepenu presudu u predmetu *Simić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 10.

preispitivanja tog zaključka primijeniti standard razumnosti.²² Kada žalbu iznosi osuđena osoba, Žalbeno vijeće će presudu poništiti samo ako ocijeni da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao van razumne sumnje doći do tog konkretnog činjeničnog zaključka i da se osuda zasnivala na tom zaključku. Kada žalbu iznosi optužba, Žalbeno vijeće će presudu poništiti samo ako ocijeni da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da ne donese konkretni činjenični zaključak van razumne sumnje, pri čemu se oslobađajuća presuda zasnivala na nepostojanju takvog zaključka.²³ Prilikom odlučivanja o tome da li je ocjena pretresnog vijeća bila razumna, Žalbeno vijeće neće olako zadirati u činjenične zaključke pretresnog vijeća.²⁴ Žalbeno vijeće kao opšte načelo ističe pristup Žalbenog vijeća u predmetu *Kupreškić i drugi*, gdje je konstatovano sljedeće:

U skladu s jurisprudencijom Međunarodnog suda, zadatak saslušanja, ocjenjivanja i odmjeravanja težine dokaza koji se izvode na suđenju pripada prvenstveno pretresnom vijeću. Stoga se Žalbeno vijeće prema činjeničnom stanju koje je utvrdilo pretresno vijeće mora odnositi s određenom dozom uvažavanja. Žalbeno vijeće može umjesto nalaza pretresnog vijeća donijeti svoj nalaz samo ako dokaze na koje se pozvalo pretresno vijeće ne bi prihvatio nijedan razuman presuditelj o činjenicama ili ako su dokazi ocijenjeni "potpuno pogrešno".²⁵

10. Žalbeno vijeće ponavlja da strana u žalbenom postupku ne može naprosto ponavljati argumente koji nisu bili uspješni na suđenju osim ako može dokazati da je njihovo odbacivanje predstavljalo grešku koja zahtijeva intervenciju Žalbenog vijeća. Argumente strana koji nemaju mogućnosti da dovedu do poništenja ili preinačenja osporene odluke Žalbeno vijeće može odmah odbaciti ne ispitujući njihov meritum.²⁶

11. Što se tiče forme, od strana se očekuje da daju precizne reference o relevantnim stranicama transkripta, odnosno paragrafima Presude na koje se iznosi prigovor, kao i da tačno navedu dijelove spisa žalbenog postupka na koje se pozivaju kao potkrepu.²⁷ Ako strana iznese argumente koji su nerazumljivi, protivrječni ili nejasni, ili imaju druge formalne ili očigledne nedostatke, Žalbeno

²¹ Vidi, npr., Drugostepenu presudu u predmetu *Simić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 10.

²² Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 16, 19; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 18, 20.

²³ Vidi Drugostepenu presudu u predmetu *Brđanin*, par. 12-14.

²⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 18; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 37, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Tadić*, par. 64. Vidi i Drugostepenu presudu u predmetu *Aleksovski*, par. 63; Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Musema*, par. 18.

²⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 30. Vidi i Drugostepenu presudu u predmetu *Stakić*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 18, 19; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 19, fn. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 17, 18.

²⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 12; Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 21; Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura i drugi*, par. 13.

²⁷ Uputstvo o formalnim zahtjevima za podnošenje žalbe na presudu, par. 4(b). Vidi i Drugostepenu presudu u predmetu *Simić*, par. 13.

Prijevod

vijeće će takve argumente odbaciti kao neosnovane bez detaljnog obrazloženja.²⁸ Argumenti će takođe biti odbačeni bez detaljnog obrazloženja kada je argument strane koja iznosi žalbu očito irelevantan ili kada strana koja iznosi žalbu u svojoj argumentaciji neprihvatljivo pokušava da vlastitom ocjenom zamijeni ocjenu činjenica koju je donijelo Pretresno vijeće.²⁹

---

²⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 13, 14; Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 14; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 22, 23.

²⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 14.

III. ŽALBA VIDOJA BLAGOJEVIĆA

A. Pravično suđenje (prvi žalbeni osnov)

12. Blagojević tvrdi da njegovo suđenje nije bilo pravično jer mu je uskraćeno pravo na branioca po vlastitom izboru, pravo na kompetentnog branioca i pravo da svjedoči na vlastitom suđenju.³⁰ Razlog za ove prigovore vezan je za neslaganje između Blagojevića i njegovog dodijeljenog branioca koje je dovelo do potpunog sloma u povjerenju i komunikaciji, te je na kraju obilježilo cijelo suđenje. To neslaganje bilo je predmet opsežnog sporenja prije početka suđenja, da bi kulminiralo interlokutornom žalbom budući da je Blagojević više puta neuspješno tražio da se izmijeni cijeli tim odbrane koji mu je dodijeljen.³¹

13. Tok događaja u vezi s dodjelom branioca Blagojeviću u prvostepenom postupku i s njihovim nesuglasticama opisan je u više odluka u ovom predmetu.³² Ovdje je dovoljno primijetiti da je Blagojević već dugo korisnik sistema pravne pomoći Međunarodnog suda. Ubrzo nakon što je uhapšen, Blagojević je zatražio od sekretara da imenuje gospodina Michaela Karnavasa kao njegovog glavnog branioca, što je učinjeno 31. augusta 2001.³³ Više od godinu dana kasnije, gospodin Karnavas je tražio od sekretara da kao kobranioca imenuje gospođu Suzanu Tomanović, što je učinjeno 25. septembra 2002.³⁴ Izgleda da su se odnosi između Blagojevića i dodijeljenog mu branioca počeli pogoršavati nakon izbora gospođe Tomanović za kobranioca umjesto jednog drugog advokata kojeg je želio Blagojević.³⁵ Blagojević je u početku tražio da se zamijeni samo gospođa Tomanović.³⁶ Kasnije je zatražio da se izmijeni cijeli tim odbrane, tvrdeći da mu je uskraćeno pravo na branioca po vlastitom izboru i tužeći se na nekompetentnost i neprofesionalnost svojih advokata.³⁷ Blagojević se konkretno Žalbenom vijeću potužio da je njegov branilac nepopravljivo uništio povjerenje među njima optužujući ga da je njegove advokate htio izmijeniti s ciljem da postigne podjelu naknade.³⁸

³⁰ Blagojevićeva najava žalbe, par. 1, 2; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 1.1-1.4, 2.1-2.40. *Vidi* i AT. 88-108.

³¹ Prvostepena presuda, par. 888-892.

³² *Vidi generalno Blagojević, Ex parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 2-5; *Blagojević i Jokić*, Odluka po prijedlogu nezavisnog pravnog zastupnika Vidoja Blagojevića da se od sekretara zatraži da imenuje novog glavnog branioca i subranioca, par. 1-22; *Blagojević i drugi.*, Odluka, 8. april 2003., str. 1-2; *Blagojević i drugi*, Odluka po usmenom zahtjevu za zamjenu kobranioca, str. 2-6.

³³ *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 865; *Blagojević i Jokić*, Odluka po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića, str. 2 fn. 3; *Blagojević*, Odluka, 5. septembar 2001., str. 1.

³⁴ Prvostepena presuda, par. 865.

³⁵ AT. 91-93, 107-108, 121.

³⁶ *Blagojević, Ex parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 2. *Vidi* i *Blagojević i drugi*, Odluka po usmenom zahtjevu za zamjenu kobranioca, str. 2-6.

³⁷ *Blagojević, Ex parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 3. *Vidi* i *Blagojević i Jokić*, Odluka po prijedlogu nezavisnog pravnog zastupnika Vidoja Blagojevića da se od sekretara zatraži da imenuje novog glavnog branioca i subranioca, par. 28-42.

³⁸ *Blagojević, Ex parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 34-41.

14. Žalbeno vijeće je na kraju potvrdilo da kao učesnik u programu pravne pomoći Međunarodnog suda Blagojević nema apsolutno pravo na izbor branioca;³⁹ da je sekretar ispravno dodijelio kompetentnog branioca koji je predano zastupao Blagojevićeve interese;⁴⁰ da nije postojao valjan razlog da se povuče njegov tim odbrane koji mu je propisno dodijeljen;⁴¹ i da Blagojević nije imao opravdanja da jednostrano odbije saradnju sa svojim advokatima.⁴² Odbacujući Blagojevićevu interlokutornu žalbu, Žalbeno vijeće je takođe dodalo da u takvim okolnostima dodijeljeni branilac ima profesionalnu obavezu da nastavi zastupati Blagojevića.⁴³ Osim toga, Žalbeno vijeće nije pronašlo nikakvu grešku u zaključku Pretresnog vijeća da bi se zadržavanjem Blagojevićevog dodijeljenog branioca ne samo zaštitilo njegovo pravo na pravičan postupak nego i njegovo pravo na ekspeditivan postupak.⁴⁴

15. U nastavku postupka, Blagojević je ustrajao u odbijanju da komunicira sa svojim braniocem i opirao se pokušajima Pretresnog vijeća da se ponovo uspostavi komunikacija.⁴⁵ Blagojević tvrdi da je njegov branilac bez konsultacija s njim sačinio i sprovodio strategiju odbrane, koja je zbog toga bila neefikasna i pogubna po njegove interese.⁴⁶ On nadalje tvrdi da ga je zahtjev Pretresnog vijeća da ga, ako bude svjedočio, ispituje njegov branilac spriječio da svjedoči u svoju odbranu.⁴⁷

16. Blagojević sada od Žalbenog vijeća traži da mu odobri novo suđenje kako bi se ispravila navodna kršenja njegovog prava na branioca po vlastitom izboru, prava na kompetentnog branioca i prava da svjedoči na vlastitom suđenju.⁴⁸ Kada je odbacilo njegovu interlokutornu žalbu na početku suđenja, Žalbeno vijeće je razmotrilo mnoga od pitanja koja je Blagojević pokrenuo u vezi sa sastavom i kompetentnošću svog tima odbrane. Svrha interlokutorne žalbe jeste da se o pokrenutim pitanjima donese definitivna odluka.⁴⁹ Prema tome, ocjenjujući navodna kršenja iz ovog žalbenog osnova, Žalbeno vijeće se prije svega usredsređuje na događaje nakon odluke po interlokutornoj žalbi koji bi mogli bilo dovesti u pitanje utemeljenost odluke bilo predstavljati prethodno nerazmotrena kršenja.

³⁹ *Blagojević, Ex parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 22, 33, 54.

⁴⁰ *Blagojević, Ex parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 54.

⁴¹ *Blagojević, Blagojević, Ex parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 16-22, 24-33, 42-54.

⁴² *Blagojević, Ex parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 31, 51, 54.

⁴³ *Blagojević, Ex parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 52, 54.

⁴⁴ *Blagojević, Ex parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 50. *Vidi* i *Blagojević i Jokić*, Odluka po prijedlogu nezavisnog pravnog zastupnika Vidoja Blagojevića da se od sekretara zatraži da imenuje novog glavnog branioca i subranioca, par. 112, 113.

⁴⁵ *Vidi Blagojević i Jokić*, Odluka po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića, str. 3, 4. *Vidi* i Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.32; AT. 95, 96, 122, 125, 126.

⁴⁶ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.14-2.20, 2.23, 2.35, 2.37, 2.38; T. 90, 96-97, 122-123.

⁴⁷ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.4, 2.30; AT. 96, 124-125.

⁴⁸ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.40-2.42; AT. 98-100.

⁴⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 122.

1. Navodna kršenja prava na branioca po vlastitom izboru

17. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće prekršilo njegovo pravo na branioca po vlastitom izboru kada je odbilo da zamijeni cijeli njegov tim odbrane nakon sloma povjerenja između njega i dodijeljenog mu branioca.⁵⁰ U toj tvrdnji sadržana su dva glavna argumenta. Prvo, Blagojević tvrdi da on, čak i kao učesnik u programu pravne pomoći Međunarodnog suda, ima pravo na branioca po vlastitom izboru.⁵¹ Taj argument je bez merituma. Optuženi koji nema sredstava da plati branioca ima pravo da mu sekretar dodijeli jednog od branilaca sa spiska sastavljenog u skladu sa pravilom 45(B), pod uslovom da ne postoje prepreke za dodjelu tog branioca.⁵² Mada postoji dodatno ograničenje na pravo optuženog slabog imovnog stanja na izbor branioca utoliko što je taj izbor ograničen na spisak branilaca iz pravila 45, kao što je već objašnjeno u ovom predmetu, sekretar obično prilikom dodjele branioca uzima u obzir i želje optuženog, kao što je učinjeno i u ovom predmetu, ali je takođe u okviru diskrecionih ovlaštenja sekretara da u interesu pravde to ne uzme u obzir.⁵³ Od trenutka kada je branilac uredno dodijeljen, kao što je ovdje slučaj, on ima profesionalnu obavezu da nastavi zastupati optuženog i može biti povučen ili zamijenjen samo ako za to ima dovoljno razloga.⁵⁴

18. Drugo, Blagojević osporava zaključak Žalbenog vijeća i Pretresnog vijeća da nije opravdano njegovo opiranje zastupanju od strane dodijeljenog mu branioca i da nije pokazao valjan razlog za izuzimanje dodijeljenog mu branioca.⁵⁵ Blagojević tvrdi da prekid saradnje zapravo nije bio jednostran jer ga je njegov branilac lažno optužio da pokušava ishoditi podjelu naknade.⁵⁶ Blagojević tvrdi da je ta “lažna i tendenciozna optužba” uništila svaku mogućnost ponovnog uspostavljanja bilo kakvog oblika saradnje među njima jer ga je po njegovom mišljenju branilac optužio da je “obični kriminalac”.⁵⁷ Mada je Žalbeno vijeće u pretpretresnoj fazi za taj argument ocijenilo da je bez merituma,⁵⁸ Blagojević upućuje na razmjenu argumenata na statusnoj konferenciji tokom suđenja, kada je gospodin Karnavas, po njegovom mišljenju, prihvatio da je

⁵⁰ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.4-2.14.

⁵¹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.4-2.6; Blagojevićeva replika, par. 2.12.

⁵² Pravilnik, pravilo 45; Uputstvo za dodjelu branioca po službenoj dužnosti, članovi 6 i 11(D)(i).

⁵³ Blagojević, *Ex parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 22, fn. 54. Vidi i *Mejakić i drugi*, Odluka po žalbi Tužilaštva u vezi s rješavanjem sukoba interesa advokata Jovana Simića, par. 8; *Nahimana i drugi*, Odluka po zahtjevu žalioca Jean-Bosca Barayagwize kojim osporava odluku predsjednika da ne preispita i ne poništi odluku sekretara u vezi s povlačenjem kobranioca, par. 10; *Drugostepena presuda u predmetu Akayesu*, par. 61; *Drugostepena presuda u predmetu Kambanda*, par. 33.

⁵⁴ Blagojević, *Ex parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 52, 54.

⁵⁵ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.8-2.14.

⁵⁶ AT. 94-96, 108.

⁵⁷ AT. 94, 95, 103, 108, 122.

⁵⁸ Blagojević, *Ex Parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 42-48.

iznio tu optužbu protiv njega i izvinio se, čime je opravdao njegovo odbijanje da surađuje sa svojim braniocem.⁵⁹

19. Žalbno vijeće je već objasnilo da pitanje podjele naknade nije imalo uticaja na odluku Pretresnog vijeća da se zadrži Blagojevićev dodijeljeni branilac.⁶⁰ Žalbno vijeće je ipak razmotrilo o kakvoj se optužbi radi i kakav uticaj ona može imati na odnos advokata i branioca “u cilju cjelovitosti i okončanja specifičnih okolnosti”.⁶¹ Žalbno vijeće je primijetilo da dodijeljeni branilac nije prekršio načelo povjerljivosti u odnosu advokata i klijenta time što je pokrenuo pitanje podjele naknade, budući da etika nalaže da se takva pitanja izlože sekretaru.⁶² Žalbno vijeće je takođe utvrdilo da to pitanje nije bitno uticalo na njihov odnos, naročito s obzirom na to da gospodin Karnavas nije Blagojeviću uzelo za zlo njegov pokušaj da dogovori podjelu naknade nego je objasnio da je do toga došlo zbog “porodičnih pritisaka”.⁶³ Žalbno vijeće je primijetilo da se to podudara s objašnjenjem samog Blagojevića.⁶⁴ Pregledom transkripta statusne konferencije utvrđeno je da, suprotno onome što tvrdi Blagojević, gospodin Karnavas nije priznao da je Blagojevića lažno optužio da pokušava dogovoriti podjelu naknade. Gospodin Karnavas je samo objasnio, u skladu s tvrdnjama koje Žalbno vijeće već razmotrilo, da nikad nije samog Blagojevića optužio da pokušava dogovoriti podjelu naknade.⁶⁵

20. Osim toga, Blagojević pokušava da ponovo pokrene pitanja koja su razmotrena i o kojima je odlučeno po intelokutornoj žalbi, navodeći da su Žalbno vijeće i Pretresno vijeće propustili da uzmu u obzir da će prekid saradnje između njega i njegovog branioca trajati tokom cijelog suđenja i spriječiti ga da smisleno učestvuje u vlastitoj odbrani.⁶⁶ Međutim, Blagojevićeви argumenti prije početka suđenja jasno su pokazivali da on prekid smatra definitivnim.⁶⁷ Ipak, Blagojević ispravno primjećuje da su i Žalbno vijeće i Pretresno vijeće izrazili relativni optimizam da će se situacija između njega i njegovog branioca popraviti.⁶⁸ To gledište je posljedica ocjene da nema objektivne

⁵⁹ AT. 95-96.

⁶⁰ *Blagojević, Ex Parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 45.

⁶¹ *Blagojević, Ex Parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 9-11, 42.

⁶² *Blagojević, Ex Parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 46.

⁶³ *Blagojević, Ex Parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 47.

⁶⁴ *Blagojević, Ex Parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 47.

⁶⁵ T. 11858 (“Samo želim ponoviti da, prvo, nisam učinio ništa zbog čega bih trebao objašnjavati ili se izvinjavati. Nisam nikad otkrio nešto što proizlazi iz povjerljivog odnosa klijenta i advokata, niti sam ikad gospodina Blagojevića optužio da je pokušao dogovoriti podjelu naknade, kao što, čini se, on tvrdi. Nikad ga nisam za to optužio, a on sam nije nikad uložio nikakav napor. Zato bih htio da to svakako bude vrlo jasno navedeno u spisu. Nema više ništa za reći, časni sude.”).

⁶⁶ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.22, 2.31; AT. 91, 94.

⁶⁷ *Vidi npr. Blagojević, Ex Parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 41 (“[Blagojević kaže da] kategorički odbija da prihvati imenovanje pravnog zastupnika kao što stoji u Odluci Pretresnog vijeća” i da je sukob između njega i branilaca koji su mu sada dodijeljeni tako ozbiljan da ne može ni zamisliti da ikada više ponovo s njima surađuje.”).

⁶⁸ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.33. *Blagojević, Ex Parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 51.

osnove za Blagojevićevo nezadovoljstvo radom njegovog branioca.⁶⁹ Blagojević taj zaključak nije doveo u pitanje. Međutim, što je još važnije, Blagojevićev argument u vezi s tim ne odgovara na glavni aspekt ranije konstatacije Žalbenog vijeća. Odbacujući Blagojevićevu intelokutornu žalbu, Žalbeno vijeće je konstatovalo sljedeće:

U okolnostima poput ovih, kada se žalilac neopravdano protivi tome da ga zastupaju branioci koji su mu dodijeljeni, profesionalne obaveze branilaca da i dalje zastupaju optuženog ne prestaju. Žalbeno vijeće se uvjerilo da branioci u ovom predmetu predano zastupaju žalioca i da će žalilac imati pravično suđenje uz pomoć branilaca koji su mu dodijeljeni. Odbijajući žaliočevu žalbu, Žalbeno vijeće želi jasno staviti do znanja žaliocu da je ovim iscrpio sve raspoložive mogućnosti da iznese svoje prigovore o tome da mu nije pruženo ono što opravdano nema razloga niti zahtijevati. Međunarodni sud neće rješavati zahtjev nijednog žalioca da mu se dodijeli nešto na što nema pravo.⁷⁰

21. Podnesci samog Blagojevića u okviru ove žalbene osnove pokazuju da su trajni prekid saradnje tokom suđenja i prigovori koji su iz toga proistekli u vezi sa vođenjem njegove odbrane između ostalog posljedica njegovog jednostranog odbijanja da komunicira sa svojim braniocem, a ne nekog postupka njegovog branioca ili tima odbrane.⁷¹ Odluka Pretresnog vijeća po Blagojevićevom zahtjevu da svjedoči najbolje pokazuje stalnu spremnost gospodina Karnavasa da se sastane sa Blagojevićem i pomogne mu, kao i Blagojevićev jednostrani otpor bilo kakvoj saradnji.⁷² Žalbeno vijeće smatra da žalilac ne može zasnovati zahtjev za novo suđenje na tvrdnji o potpunom prekidu komunikacije u situaciji kada je neopravdano tokom čitavog suđenja odbijao saradnju sa braniocem koji mu je dodijeljen.

2. Navodno kršenje prava na kompetentnog branioca

22. Blagojević tvrdi da je branilac koji mu je dodijeljen vodio njegovu odbranu ne konsultujući ga, što je dovelo do neefikasnog zastupanja i nanijelo mu štetu.⁷³

⁶⁹ Blagojević, *Ex Parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 49.

⁷⁰ Blagojević, *Ex Parte* i povjerljivi razlozi za odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, par. 54.

⁷¹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.33 (“[...] odluke kako Pretresnog, tako i Žalbenog vijeća donijete su kad je suđenje još bilo na početku [...] i [...] očekivalo se da će do obnove povjerenja između optuženog i gospodina Karnavasa doći tokom suđenja ili barem do početka dokaznog postupka obrane. To se nije dogodilo budući da je optuženi ostao pri svom stavu da ne želi da mu se gospodin Karnavas nametne kao branilac, kao i od samog početka [...]. Očekivanje da će do takve promjene doći u bilo kojoj fazi postupka zaista je bilo bez ikakve osnove.”); AT. 96 (“[Blagojević] je ostao pri svom stavu da ne može imati kontakte sa braniocem kojeg mu je dodijelio sekretar protiv njegove volje.”); AT 126 (“došlo je do potpunog prekida u komunikaciji, zbog čega je bilo nemoguće ostvariti saradnju zbog optužbi koje su izrečene. Nakon takve teške optužbe do kraja suđenja nije bio moguć nikav daljnji kontakt.”).

⁷² *Vidi*, npr., Blagojević i Jokić, Odluka po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića, str. 8-10 (“Uzimajući u obzir, stoga, da je Pretresno vijeće naložilo optuženom da se sastane sa g. Karnavasom radi razgovora o tri opcije koje mu stoje na raspolaganju. [...] Uzimajući u obzir da je optuženi odbio da se u skladu s uputama Pretresnog vijeća sastane sa g. Karnavasom [...]. Uzimajući u obzir da je g. Karnavas izrazio spremnost da nastavi s direktnim ispitivanjem narednog dana u toku postupka, rekavši da je na g. Blagojeviću da se opredijeli da li će se zajedno s njim pripremati za direktno ispitivanje [...]. Uzimajući u obzir da je, nakon što je optuženi naznačio da su mu prije svjedočenja potrebne pripreme, ali da ne bi vršio nikakve pripreme sa g. Karnavasom [...] optuženi odgovorio da neće odgovoriti ni na jedno pitanje koje mu prilikom direktnog ispitivanja postavi g. Karnavas.”).

⁷³ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.14-2.20, 2.23, 2.35, 2.37, 2.38; AT. 90, 96-97, 122-123.

23. Učesnik u sistemu pravne pomoći Međunarodnog suda ima pravo da mu se dodijeli kompetentan branilac.⁷⁴ Podrazumijeva se da je dodijeljeni branilac kompetentan i ta presumcija se može pobiti samo ako se dokaže suprotno.⁷⁵ Između ostalog, žalilac mora pokazati “krajnju nekompetentnost” dodijeljenog branioca.⁷⁶

24. Blagojević ukazuje na četiri glavna primjera navodno manjkavog zastupanja u njegovom predmetu. Prvo, on tvrdi da njegov branilac nije ispravno okarakterisao njegov odnos sa Momiom Nikolićem i Vojnom policijom Bratunačke brigade i njegovu nadležnost nad njima.⁷⁷ Drugo, on se žali na izbor vještaka odbrane i na činjenicu da taj svjedok nije pozvan da svjedoči.⁷⁸ Treće, Blagojević prigovara načinu na koji je njegov branilac ispitivao svjedoke, kao i njegovom izboru svjedoka Ljubomira Beatovića, DP-106 i Dragomira Keserovića, koji su ga, kako tvrdi, inkriminirali.⁷⁹ Četvrto, on upućuje na dvije odluke u kojima Pretresno vijeće kritikuje nastup gospodina Karnavasa.⁸⁰

25. Blagojević se generalno u svojim podnescima naprosto ne slaže s odlukama svog branioca ili im prigovara.⁸¹ Osim toga, Blagojevićeve pritužbe na rad njegovog branioca tokom suđenja proizlaze iz njegovog odbijanja da komunicira s njim i da dâ uputstva svom timu odbrane. Žalbeno vijeće smatra da to nije prihvatljiva osnova za prigovor na postupanje branioca. Njegovi površni argumenti ne pokazuju, dakle, da je rad njegovog branioca karakterisao “grubi profesionalni nehat”.

3. Navodno kršenje prava da svjedoči na suđenju

26. Blagojević tvrdi da mu je Pretresno vijeće uskratilo pravo da svjedoči na suđenju kad je tražilo da ga, ako želi svjedočiti u svoju odbranu, ispituje njegov dodijeljeni branilac.⁸² Pretresno vijeće je saželo, kako slijedi, tri mogućnosti koje je predočilo Blagojeviću u vezi sa korišćenjem prava da bude saslušan, kao i način na koji je to pitanje riješeno tokom suđenja:

⁷⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Akayesu*, par. 76. Vidi i *Halilović*, Odluka po interlokutornoj žalbi u vezi s uvrštavanjem u spis zapisa razgovora s optuženim koji je na usvajanje ponuđen izravno u sudnici, par. 61, 62. Vidi i Pravilnik, pravilo 45(A)-(B); Uputstvo za dodjelu branioca po službenoj dužnosti, član 14.

⁷⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Akayesu*, par. 77, 78. Vidi i *Tadić*, Odluka po zahtevu žalioca za produženje roka i izvođenje dodatnih dokaza, par. 48.

⁷⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Akayesu*, par. 77, 78, 80. Vidi i *Tadić*, Odluka po zahtevu žalioca za produženje roka i izvođenje dodatnih dokaza, par. 49.

⁷⁷ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.14, 2.19, 2.20; AT. 123-124.

⁷⁸ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.17, 2.18, 2.37, 2.38; Blagojevićeva replika, par. 2.32-2.37; AT. 97, 123.

⁷⁹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.17, 2.18; Blagojevićeva replika na podnesak respondenta, par. 2.24-2.31; AT. 96, 123-124.

⁸⁰ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.17.

⁸¹ *Vidi npr.*, Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.16-2.20; AT. 96 (“Gospodin Blagojević nije imao uticaja na tok suđenja za vrijeme dokaznog postupka optužbe; i, što je mnogo iznad, nije imao uticaja ni na dokazni postupak odbrane, koji je vodio tim odbrane koji mu je nametnut bez njegovog znanja i uticaja. Zbog toga su neki svjedoci takozvane odbrane bili neskloni odbrani i nanijeli joj štetu. To su, međutim, detalji.”)

⁸² Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 2.4, 2.30; Blagojevićeva replika, par. 2.41-2.45; AT. 96, 124-125.

Vidoje Blagojević je u više navrata tokom suđenja izjavio da se namjerava obratiti Pretresnom vijeću, između ostalog, i u svojstvu svjedoka. Dana 17. juna 2004., Pretresno vijeće je održalo raspravu po zahtjevu na kojoj je Vidoju Blagojeviću objasnilo mogućnosti koje mu stoje na raspolaganju u vezi s pravom da ne daje izjave i pravom da se obrati Pretresnom vijeću. Ponuđene su mu sljedeće mogućnosti: "da iskoristi pravo da ne daje izjave", "da pod nadzorom Pretresnog vijeća da izjavu" ili "da svjedoči pod zakletvom kao i svi drugi svjedoci, tj. da pri tom odgovara na pitanja koja mu postavi njegov branilac". Vidoje Blagojević je izjavio da želi svjedočiti pred Pretresnim vijećem na javnoj sjednici, ali da bi mu bilo nemoguće da odgovara na pitanja koja bude postavio njegov branilac. Dana 30. jula 2004., Pretresno vijeće je odlučilo da u datim okolnostima Vidoju Blagojeviću stoje na raspolaganju samo dvije mogućnosti: nedavanje izjave ili davanje izjave pod zakletvom ili bez nje pod nadzorom Pretresnog vijeća na osnovu pravila 84 *bis*. Blagojevićeva odbrana je zatražila potvrdu za ulaganje žalbe na tu odluku; Pretresno vijeće je taj zahtjev odbilo. Dana 9. septembra 2004., održana je rasprava kako bi se Vidoju Blagojeviću pružila prilika da bude saslušan, u slučaju da se odrekne prava na šutnju. Vidoje Blagojević je, još jednom ne poštujući proceduru, odbio izabrati neku drugu opciju osim svjedočenja pod zakletvom, tako da nije dao izjavu.⁸³

27. U Drugostepenoj presudi u predmetu *Galić*, Žalbena vijeće je potvrdilo da optuženi ima pravo da svjedoči na suđenju u svoju odbranu.⁸⁴ Žalbena vijeće je takođe konstatovalo da to pravo ne sprečava Pretresno vijeće da koristi svoje ovlaštenje da kontroliše odvijanje suđenja određujući uslove u pogledu prava svjedočenja na suđenju pod uslovom da te odredbe ne utiču u nerazumnoj mjeri na pravo svjedočenja.⁸⁵

28. U ovom predmetu, jedini uslov koji je nametnut Blagojeviću u pogledu njegovog prava da svjedoči na suđenju bio je taj da će za njegovo ispitivanje biti odgovoran njegov branilac. Žalbena vijeće primjećuje da je Blagojević izjavio kako će odgovarati na pitanja koje mu postave strane koja "obuhvataju i glavno ispitivanje i unakrsno ispitivanje"⁸⁶ i da mu je potrebna pomoć u pripremanju iskaza.⁸⁷ U tim okolnostima nije bilo nerazumno to što je Pretresno vijeće tražilo da Blagojevića, ako se odluči da svjedoči, ispituje dodijeljeni mu branilac, bez obzira na njegovo uporno odbijanje da komunicira sa gospodinom Karnavasom. Žalbena vijeće smatra da je Pretresno vijeće učinilo velike napore da obezbijedi da se Blagojević obavijesti o posljedicama svjedočenja i da mu se da prilika da svjedoči ili da na drugi način bude saslušan prije kraja postupka.⁸⁸ To što Blagojević na kraju nije svjedočio posljedica je upravo njegovog neopravdanog i jednostranog odbijanja da

⁸³ Prvostepena presuda, par. 907 (fusnote izostavljene). Vidi i *Blagojević i Jokić*, Odluka po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića, str. 5-10.

⁸⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 19, 22.

⁸⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 19, 20, 22. U Drugostepenoj presudi u predmetu *Galić* ograničenje o kojem je riječ odnosilo se na vrijeme svjedočenja optuženog.

⁸⁶ T. 12267.

⁸⁷ *Blagojević i Jokić*, Odluka po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića, str. 7-8, 10.

⁸⁸ Pretresno vijeće je Blagojeviću ponudilo i mogućnost da dâ izjavu pod zakletvom ili bez zakletve pod kontrolom Pretresnog vijeća. Blagojević je objasnio Pretresnom vijeću da ne želi iskoristiti tu mogućnost jer je Pretresno vijeće navelo da to možda neće imati istu težinu kao i svjedočenje na suđenju pod zakletvom i podložno unakrsnom ispitivanju i daljnjem ispitivanju od strane Pretresnog vijeća. Vidi *Blagojević i Jokić*, Odluka po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića, str. 7, 10. Međutim, Žalbena vijeće primjećuje da se objašnjenje Pretresnog vijeća da bi izjava mogla imati manju težinu izričito odnosilo na situaciju kad izjava ne bi bila data pod zakletvom. Osim toga, iznoseći tu konstataciju, Pretresno vijeće nije navelo da bi svakako takvoj izjavi dalo manju težinu, naročito ako bi bila data pod zakletvom. Blagojević nije iznio argumente u pogledu toga da bi to bila nerazumna alternativa ispitivanju od strane branioca ili da time ne bi bilo zadovoljeno njegovo pravo da svjedoči na suđenju u svoju odbranu.

komunicira sa braniocem koji mu je dodijeljen, a ne nekog postupka ili neopravdanog ograničenja koje bi Pretresno vijeće postavilo u pogledu njegovog prava.

29. Prema tome, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da su uslovi koje je postavilo Pretresno vijeće u pogledu Blagojevićevog prava da svjedoči u svoju korist, to jest da njegov branilac vodi ispitivanje, u tolikoj mjeri nerazumno uticali na njegovo pravo da svjedoči da je to predstavljalo povredu njegovog prava na pravično suđenje.

4. Zaključak

30. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj žalbeni osnov. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćen pravičan postupak i da bi njegov predmet trebao biti vraćen na ponovno suđenje.

B. Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog zaključka (drugi žalbeni osnov)

31. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće počinilo nekoliko činjeničnih grešaka koje su dovele do toga da se on osudi za saučesništvo u genocidu, pomaganje i podržavanje u ubistvu kao kršenju zakona i običaja ratovanja, te pomaganje i podržavanje u ubistvu, progonima i drugim nehumanim djelima (prisilno premještanje) kao zločinima protiv čovječnosti. Žalbeno vijeće će pojedinačno razmotriti svaku od navodnih grešaka.

1. Blokiranje humanitarnih konvoja za Srebrenicu

32. Pretresno vijeće je ocijenilo da su početkom februara 1995. elementi Bratunačke brigade ograničavali kretanje međunarodnih konvoja s humanitarnom pomoći i potrepštinama u “zaštićenu zonu” Srebrenica na kontrolnom punktu Žuti Most, što je uticalo na smjenu i borbenu gotovost pripadnika Holandskog bataljona UNPROFOR-a (dalje u tekstu: Holandski bataljon) i dodatno pogoršalo humanitarnu situaciju u srebreničkoj enklavi.⁸⁹

33. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je donijelo činjenični zaključak uloge Bratunačke brigade u blokiranju humanitarnih konvoja koji su se kretali prema Srebrenici, kao i ocjenu o dovoljnosti potrepština u srebreničkoj enklavi.⁹⁰ On tvrdi da je dotok humanitarnih potrepština u srebreničku enklavu preko Žutog mosta kontrolisao Glavni štab VRS-a, a ne Bratunačka brigada.⁹¹ Osim toga, on upućuje na dokazni predmet odbrane 55, strogo povjerljivi izvještaj koji je 5. juna 1995. Odjeljenje odbrane opštine Srebrenica uputilo Sekreterijatu odbrane Tuzla, koji pokazuje da je u enklavu, uz humanitarnu pomoć primljenu od UNHCR-a i Holandskog bataljona, stiglo nekoliko tona hrane i drugih potrepština.⁹² Blagojević tvrdi da taj vjerodostojni dokaz odbrane iz arhive Armije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: ABiH), kao i njegov vlastiti opis situacije pokazuju da je enklava bila dovoljno opskrbljena.⁹³

34. Blagojević u ovom podosnovu žalbe nije pokazao da je bilo koja navodna greška Pretresnog vijeća dovela do neostvarenja pravde. Pretresno vijeće je blokiranje konvoja smatralo elementom “činjeničnog konteksta” za koji nije teretilo optužene u Optužnici, odnosno jednim od događaja “koji su prethodili onima za koje optuženi snose krivičnu odgovornost.”⁹⁴ Mada je Pretresno vijeće prihvatilo da događaji koji nisu navedeni u Optužnici mogu biti iskorišteni da se dokaže činjenica

⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 111, 138, 474.

⁹⁰ Blagojevićeva najava žalbe, par. 4; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.3-3.9.

⁹¹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.4, 3.6-3.8.

⁹² Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.9. Dokazni predmet koji Blagojević pominje kao dokazni predmet odbrane 55 zaveden je kao D232/1.

⁹³ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.5, 3.9.

⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 136-137, 140.

relevantna za optužbe,⁹⁵ Blagojević nije objasnio kako se ovaj prigovor odnosi na bilo koju konkretnu ocjenu Pretresnog vijeća u vezi s njegovom krivičnom odgovornošću ili kaznom. Kontrola na kontrolnim punktovima na koju se odnose Blagojevićeve tvrdnje nije bila pitanje o kojem se presuđivalo na suđenju. Pretresno vijeće nije u vezi sa blokiranjem humanitarnih konvoja Blagojeviću pripisalo nikakvu direktnu odgovornost.⁹⁶ Osim toga, Pretresno vijeće je takođe izričito odbilo da te događaje uzme u obzir kao *actus reus* genocida.⁹⁷ Jedini zaključci koje je Pretresno vijeće izvelo iz tih dokaza u toj fazi bili su Blagojevićeva svijest o elementarnoj potrebi enklave za potrepštinama i nemogućnost Holandskog bataljona da se nosi sa humanitarnom situacijom nakon vojnog napada na Srebrenicu.⁹⁸ Pretresno vijeće je svoje ocjene o blokiranju konvoja humanitarne pomoći iskoristilo samo generalno kao kontekst, zajedno sa velikom količinom drugih dokaza, kako bi se pokazalo da je Blagojević znao da su njegova vlastita djela bila dio šireg napada.⁹⁹

35. Prema tome, Žalbena vijeće odbija ovaj podosnov žalbe. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravo na pravično suđenje i da bi njegov predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

2. Uloga Blagojevića i Bratunačke brigade u napadu na Srebrenicu

36. Pretresno vijeće je utvrdilo da je 2. jula 1995. komandant Drinskog korpusa izdao naređenje za aktivna borbena dejstva "Krivaja 95", u kojem stoji da je cilj napada na enklavu Srebrenica svodenje enklave na gradsko područje.¹⁰⁰ Međutim, Pretresno vijeće je konstatovalo da se, kako je operacija napredovala, vojni cilj promijenio u zauzimanje grada Srebrenice i cijele enklave.¹⁰¹ Pretresno vijeće je ocijenilo da je 6. jula 1995. VRS započela napad na Srebrenicu, što je dovelo do pada grada 11. jula 1995. i humanitarne krize koja je pogodila približno 40.000 stanovnika enklave.¹⁰² Pretresno vijeće je ocijenilo da je napad bio usmjeren protiv civila bosanskih Muslimana u srebreničkoj enklavi.¹⁰³ Donoseći tu ocjenu, Pretresno vijeće je uzelo u obzir to da je u to vrijeme u enklavi takođe bilo između 1.000 i 4.000 pripadnika 28. divizije Armije Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu: 28. divizija).¹⁰⁴

⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 137, 473.

⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 474, 475.

⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 641 fn. 2056.

⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 474, 475, 484.

⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 551, 553.

¹⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 120.

¹⁰¹ Prvostepena presuda, par. 130.

¹⁰² Prvostepena presuda, par. 125-133, 551.

¹⁰³ Prvostepena presuda, par. 552.

¹⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 552.

37. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje karakterišući napad na Srebrenicu kao nezakonit napad usmjeren protiv civilnog stanovništva, kao i da je pogrešno ocijenilo ulogu koju su on i Bratunačka brigada imali u tom napadu.¹⁰⁵ Blagojević napad na Srebrenicu opisuje, u skladu sa naređenjem “Krivaja 95”, kao legitimnu vojnu operaciju usmjerenu protiv 28. divizije ABiH u odgovor na napade na srpske civile i VRS i kao odgovor na očekivane ofanzivne vojne operacije.¹⁰⁶ Osim toga, Blagojević tvrdi da je uloga Bratunačke brigade prema naređenju “Krivaja 95” bila da zadrži svoju odbrambenu poziciju između enklave i grada Bratunca za slučaj napada od strane ABiH.¹⁰⁷ Blagojević tvrdi da, mada je on 5. jula 1995. izdao naređenje za aktivna borbena dejstva, Bratunačka brigada nije nikad vodila borbe sa 28. divizijom budući da je, suprotno očekivanom, 28. divizija formirala kolonu koja je napustila enklavu u pravcu suprotnom od položaja Bratunačke brigade.¹⁰⁸ On tvrdi da Bratunačka brigada nije napustila svoje položaje sve do 17. jula 1995., kada je od više komande dobila naređenje da ode u Žepu.¹⁰⁹

38. Oспорavajući karakterizaciju napada koju je dalo Pretresno vijeće, Blagojević najprije govori o legitimnosti napada. On svoju tvrdnju da je napad imao legitimnu vojnu svrhu potkrepljuje sa dva dokazna predmeta za koje navodi da potiču od Glavnog štaba ABiH, a odnose se na očekivanu ofanzivu 28. divizije, koja je djelovala u enklavi.¹¹⁰ Iz spisa predmeta nije vidljivo da je Pretresno vijeće prihvatilo te dokazne predmete na koje Blagojević upućuje. U svakom slučaju, Pretresno vijeće je donoseći zaključke o karakteru napada izričito razmotrilo dokaze o aktivnostima i prisustvu 28. divizije ABiH u enklavi.¹¹¹ Osim toga, pregled Prvostepene presude pokazuje da se Pretresno vijeće razmatrajući pitanje karaktera napada oslonilo na svjedočenja iz prve ruke i na iskaze vještaka kao i na službene izvještaje, kako bi donijelo ocjene o opštem činjeničnom kontekstu događaja.¹¹² Indikativno je da Blagojević ne pronalazi nikakve konkretne manjkavosti u dokazima na koje upućuje Pretresno vijeće.

¹⁰⁵ Blagojevićeva najava žalbe, par. 5; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.10-3.19. Blagojević se osvrće na ocjenu Pretresnog vijeća o konkretnim akcijama Bratunačke brigade u svojim drugim žalbenim osnovama u vezi s činjenicama. Vidi Osnov 2.3 (Otvaranje vatre na civile u Srebrenici i na putu za Potočare), Osnov 2.4 (Odvođenje civila iz Potočara), Osnov 2.5 (Pretraživanje terena i napad na kolonu), Osnov 2.6 (Zatočenje, zlostavljanje i ubistva u Bratuncu), Osnov 3 (Ubistvo), Osnov 4 (Prisilno premještanje) i Osnov 7 (Pomaganje i podržavanje) u Drugostepenoj presudi.

¹⁰⁶ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.10-3.14.

¹⁰⁷ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.15.

¹⁰⁸ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.16, 3.17.

¹⁰⁹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.17-3.19.

¹¹⁰ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.13, 3.14, gdje se citiraju Dokazni predmeti odbrane 59 i 60. Blagojević dokazni predmet odbrane 59 opisuje kao zapovijest iz Glavnog štaba ABiH komandi 28. divizije od 17. juna 1995. da se provedu sve pripreme za “ofanzivu” s ciljem oslobađanja teritorije. Dokazni predmet odbrane 60 opisuje kao izvještaj koji se odnosi na ofanzivu radi oslobađanja teritorije.

¹¹¹ Vidi Prvostepenu presudu, par. 115, 522. Vidi i Drugostepenu presudu u predmetu *Musema*, par. 20; Drugostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*, par. 75.

¹¹² Prvostepena presuda, par. 553, fn. 1869 (gdje se upućuje na dijelove II, III i IV Prvostepene presude).

39. Konkretno, Pretresno vijeće je objasnilo da je “[n]apad [...] nastavljen nakon pada Srebrenice i [da je] njime [...] pogođeno oko 40.000 ljudi koji su u vrijeme napada na Srebrenicu živjeli u toj enklavi”.¹¹³ Pretresno vijeće je takođe svoje ocjene izričito usredsredilo na “posljedice koje je taj napad imao po civile”.¹¹⁴ Blagojević ne pominje taj obimniji doseg napada kako ga je definisalo Pretresno vijeće.

40. Nadalje, čini se da su Blagojevićeви argumenti u vezi s akcijama Bratunačke brigade njegovo vlastito viđenje onoga što se desilo, bez ikakve potkrepe u spisu suđenja. Takvi argumenti ne dovode u pitanje razumnost ocjena Pretresnog vijeća.

41. U svakom slučaju, Žalbeno vijeće u tom pogledu napominje da Blagojević nije pokazao da je ijedna navodna greška Pretresnog vijeća dovela do neostvarenja pravde. Pretresno vijeće je vojni napad na Srebrenicu 6. jula 1995. smatralo “činjeničnim kontekstom” koji uključuje događaje za koje se optuženi nisu teretili u Optužnici i koji su “prethodili onima za koje optuženi snose krivičnu odgovornost”.¹¹⁵ Blagojević nije objasnio kako se njegov prigovor odnosi na bilo koju konkretnu ocjenu Pretresnog vijeća u vezi s njegovom krivičnom odgovornošću. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće pomenute dokaze smatralo samo kontekstom za razmatranje opštih uslova iz člana 3 i 5 Statuta, kao i *mens rea* za zločin genocida.¹¹⁶

42. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj podosnov žalbe. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravično suđenje i da bi ovaj predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

3. Otvaranje vatre na civile u Srebrenici i na putu za Potočare

43. Pretresno vijeće je konstatovalo da su, tokom mjeseci koji su prethodili napadu na Srebrenicu elementi Bratunačke brigade granatirali enklavu i na nju otvarali vatru iz snajpera.¹¹⁷ Osim toga, u vezi sa događajima od 11. jula 1995., Pretresno vijeće je ocijenilo da je VRS, uključujući i elemente Bratunačke brigade, granatirala i otvarala vatru na kolonu izbjeglica civila koja se kretala od Srebrenice prema Potočarima.¹¹⁸ Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno

¹¹³ Prvostepena presuda, par. 551.

¹¹⁴ Prvostepena presuda, par. 140.

¹¹⁵ Prvostepena presuda, par. 136, 137, 140.

¹¹⁶ Prvostepena presuda, par. 551, 552, 674, 786.

¹¹⁷ Prvostepena presuda, par. 117, 139.

¹¹⁸ Prvostepena presuda, par. 131, 144.

utvrdilo činjenično stanje kad je ocijenilo da je Bratunačka brigada otvarala vatru na Srebrenicu u razdoblju prije i poslije pada enklave 11. jula 1995.¹¹⁹

(a) Navodne greške u vezi s otvaranjem vatre na Srebrenicu prije 11. jula 1995.

44. Blagojević tvrdi da nema dokaza koji bi bili osnov za ocjenu da je Bratunačka brigada otvarala vatru na Srebrenicu u mjesecima prije napada i primjećuje da se to ionako odnosi na vrijeme prije no što je on preuzeo komadu.¹²⁰

45. Pregled Prvostepene presude pokazuje da se Pretresno vijeće, donoseći zaključak da je Bratunačka brigada otvarala vatru na enklavu u mjesecima koji su prethodili vojnom napadu na Srebrenicu u julu 1995. oslonilo prvenstveno na svjedočenje Momira Nikolića i Miće Gavrića.¹²¹ Konkretno, Pretresno vijeće je uputilo na svjedočenje Momira Nikolića, bivšeg pripadnika Bratunačke brigade, koji je generalno naveo da su elementi Bratunačke brigade otvarali snajpersku vatru na pripadnike vojske i civile u enklavi i prije i nakon što je Blagojević preuzeo kontrolu.¹²² Takođe, Pretresno vijeće se oslonilo na svjedočenje Miće Gavrića, komandanta Mješovite artiljerijske grupe te brigade, koji je potvrdio da je jednom prilikom, 25. maja 1995., na enklavu otvorena vatra.¹²³ Međutim, upućujući na svjedočenje Roberta Frankena, zamjenika komandanta Holandskog bataljona, koji je u to vrijeme bio stacioniran u Potočarima, Pretresno vijeće je ocijenilo da je VRS uglavnom granatirala zapadni dio enklave.¹²⁴ Žalbeno vijeće primjećuje da je Franken izjavio da se to “najviše odnosilo na područje Miličke brigade”.¹²⁵ Blagojević nije ukazao ni na kakvu manjkavost u dokazima koji se odnose na otvaranje vatre od strane Bratunačke brigade. Prema tome, Blagojević nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u svojim ocjenama u vezi s otvaranjem vatre na enklavu prije napada.

46. U svakom slučaju, Žalbeno vijeće napominje da Blagojević nije objasnio kako bilo koja od navodnih grešaka u vezi s ograničenom količinom dokaza koji se odnose na granatiranje i snajpersku vatru od strane Bratunačke brigade prije napada obesnažuje ijedan dio Prvostepene

¹¹⁹ Blagojevićeva najava žalbe, par. 6; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.20-3.27. Žalbeno vijeće napominje da Blagojević u svom žalbenom podnesku, u okviru ovog podosnova žalbe, osporava i ocjene Pretresnog vijeća iz paragrafa 484 Prvostepene presude u vezi s njegovom krivičnom odgovornošću za nehumane uslove kojima su bile izložene izbjeglice u Potočarima 12. aprila 1995. Ti događaji nisu direktno povezani sa granatiranjem civila kako je opisano u Najavi žalbe te se stoga ovdje ne razmatraju. Žalbeno vijeće će te argumente razmotriti u okviru Blagojevićevog četvrtog žalbenog osnova u vezi sa osudom za nehumana djela. Vidi ispod, odjeljak III.D.

¹²⁰ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.26.

¹²¹ Prvostepena presuda, par. 117, fn. 371-373.

¹²² Prvostepena presuda, par. 117, gdje se citira Momir Nikolić, T. 1626-1627,1629-1634.

¹²³ Prvostepena presuda, par. 117, gdje se citira Mićo Gavrić, T. 8605-8606.

¹²⁴ Prvostepena presuda, par. 117 fn. 370.

¹²⁵ T. 1478.

presude. Pretresno vijeće nije uopšte Blagojeviću pripisalo krivičnu odgovornost na osnovu tih događaja i smatralo ih je samo kontekstom za razmatranje opštih uslova iz člana 3 i 5 Statuta.¹²⁶

(b) Navodne greške u vezi s otvaranjem vatre 11. jula 1995. na kolonu izbjeglica civila

47. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno protumačilo iskaz svjedoka odbrane Miće Gavrića, komandanta Mješovite artiljerijske grupe Bratunačke brigade, kada je ocijenilo da je ta brigada otvarala vatru i na kolonu civila koji su pješke krenuli iz Srebrenice za Potočare poslije pada Srebrenice 11. jula 1995.¹²⁷ Blagojević primjećuje da Gavrićevo svjedočenje, koje Pretresno vijeće navodi u prilog svojoj ocjeni, izričito negira da su gađani civili.¹²⁸ Nadalje, Blagojević navodi da je Pretresno vijeće pogrešno protumačilo opštu borbenu zapovijest, koju je on izdao 5. jula 1995., kao zapovijest koja brigadi izričito daje dozvolu da otvori artiljerijsku vatru na “enklavu”.¹²⁹

48. Što se tiče uloge Bratunačke brigade u otvaranju vatre na kolonu izbjeglica 11. jula 1995., što spada u period na koji se odnosi Optužnica, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće primilo k znanju svjedočenje više civila iz te kolone, koji su potvrdili da je VRS na njih otvarala vatru.¹³⁰ Ocjenjujući da barem dio odgovornosti za to otvaranje vatre snosi Bratunačka brigada, Pretresno vijeće se oslonilo na svjedočenje Momira Nikolića koji je izjavio da je Drugi bataljon Bratunačke brigade otvarao vatru na civile koji su se kretali ka Potočarima.¹³¹ Osim toga, Pretresno vijeće se oslonilo na svjedočenje Miće Gavrića koji je izjavio da je izvršio korekturu linije gađanja na približno tri kilometra od izbjeglica.¹³²

49. Blagojević se ne osvrće na konkretno svjedočenje Momira Nikolića koje potkrepljuje ocjene Pretresnog vijeća. Umjesto toga, on prvenstveno tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno protumačilo Gavrićevo svjedočenje, naglašavajući da je Gavrić negirao gađanje civila i tvrdio da je vatra otvarana nekoliko kilometara od civila.¹³³ Pregled Prvostepene presude i spisa predmeta pokazuje da je, oslanjajući se na Gavrićevo svjedočenje, Pretresno vijeće izričito prihvatilo Gavrićev prikaz po kojem je gađao nenaseljeno selo i izvršio korekturu vatre kako bi granate pale iza civila.¹³⁴ Po mišljenju Žalbenog vijeća, Pretresno vijeće nije postupilo nerazumno kad se oslonilo na to

¹²⁶ Prvostepena presuda, par. 551-553, gdje se generalno upućuje na sve ocjene u glavi I-III Prvostepene presude. Vidi i Prvostepena presuda, par. 136, 137, 140.

¹²⁷ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.23-3.25.

¹²⁸ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.23.

¹²⁹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.24.

¹³⁰ Prvostepena presuda, par. 144, fn. 474.

¹³¹ Prvostepena presuda, par. 144.

¹³² Prvostepena presuda, par. 131, 144, gdje se citira Mićo Gavrić, T. 8485-8488, 8490, 8492.

¹³³ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.23.

¹³⁴ Prvostepena presuda, par. 131, fn. 430, 431; 144, fn. 475.

svjedočenje u prilog svojoj ocjeni da je Bratunačka brigada otvarala vatru na izbjeglice. Štaviše, Gavrić je priznao da je gađao u opštem pravcu kolone.¹³⁵ Osim toga, Pretresno vijeće se prilikom donošenja svojih ocjena uglavnom usredsredilo na strah i paniku koju je izazvalo granatiranje, a ne na eventualna smrtna stradanja ili ranjavanja koji bi iz toga proizašli.¹³⁶

50. Blagojević nadalje naglašava da Gavrić nikad nije izjavio da je opštom borbenom zapoviješću odobreno otvaranje vatre na enklavu kao što je navelo Pretresno vijeće opisujući njegovo svjedočenje.¹³⁷ Međutim, po mišljenju Žalbenog vijeća, Blagojević nije uspio da pokaže da je nerazumno to što je Pretresno vijeće, opisujući u kojem je pravcu Gavrić otvarao vatru, upotrijebilo riječi “na enklavu”. Štaviše, Žalbeno vijeće napominje da je Blagojevićeva zapovijest ovlastila Gavrićevu Mješovitu artiljerijsku grupu da otvara vatru po ciljevima u sektoru Potočari, koji je bio u enklavi.¹³⁸

51. Žalbeno vijeće smatra neubjedljivim Blagojevićev argument u vezi s nedovoljnošću dokaza na kojima je Pretresno vijeće zasnovalo svoju opštu ocjenu, u paragrafu 144 Prvostepene presude, da je Bratunačka brigada otvarala vatru na kolonu.¹³⁹ Žalbeno vijeće primjećuje da je, u fusnoti 475 Prvostepene presude, Pretresno vijeće konstatovalo sljedeće: “Mićo Gavrić je posvjedočio da su pripadnici 2. bataljona Bratunačke brigade pucali na civile koji su se ‘kretali’ prema Potočarima.” Pregledom relevantnog transkripta utvrđeno je da je ta tvrdnja pogrešno pripisana Mići Gavriću. Međutim, tu tvrdnju potkrepljuju relevantne reference na svjedočenje Momira Nikolića, koje je Pretresno vijeće također citiralo u prilog istoj ocjeni.¹⁴⁰ Međutim, Blagojević ne iznosi argumente u vezi s pouzdanošću konkretnih dokaza na kojima se ona zasniva. Prema tome, Blagojević nije uspio da pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da su elementi Bratunačke brigade učestvovali u otvaranju vatre na kolonu.

(c) Zaključak

52. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj podosnov žalbe. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravo na pravičan postupak i da bi predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

¹³⁵ *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 131.

¹³⁶ Prvostepena presuda, par. 207, 611.

¹³⁷ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.24, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 131 (“[Gavrić] je svjedočio da je [pismeno borbeno naređenje pukovnika Blagojevića od 5. jula] bilo dovoljno ovlaštenje za otvaranje artiljerijske vatre na enklavu, što je on i učinio 11. jula.”).

¹³⁸ Prvostepena presuda, par. 124, gdje se citira Dokazni predmet optužbe 406.

¹³⁹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.27.

¹⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 144, fn. 475. Radi se zapravo o svjedočenju Momira Nikolića, T. 1639-1640, kako je citirano na početku fusnote.

4. Odvođenje civila iz Potočara

53. Pretresno vijeće je konstatovalo da je poslije pada Srebrenice 11. jula 1995. nekoliko hiljada bosanskih Muslimana potražilo utočište u Potočarima dijelom i zbog toga što je VRS, uključujući i Bratunačku brigadu, otvarala vatru na enklavu.¹⁴¹ Pretresno vijeće je konstatovalo da su 12. i 13. jula 1995. elementi VRS-a prevozili žene, djecu i starije bosanske Muslimane iz Potočara na teritoriju pod kontrolom bosanskih Muslimana nakon što bi ih odvojili od muškaraca, koji su prevoženi u Bratunac.¹⁴² Pretresno vijeće je napomenulo da je MUP, djelujući po naređenjima generala Mladića, odigrao glavnu ulogu u prijevozu izbjeglica iz Potočara.¹⁴³ Pretresno vijeće je konstatovalo da je Bratunačka brigada učestvovala u toj operaciji tako što je obezbijedila dva autobusa i gorivo, i regulisala saobraćaj.¹⁴⁴ Osim toga, Pretresno vijeće je konstatovalo da su Momir Nikolić i drugi pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade, djelujući po naređenju organa bezbjednosti Glavnog štaba VRS-a, učestvovali u postupku odvajanja muškaraca bosanskih Muslimana od žena, djece i starijih osoba, aktivno odvajajući muškarce od njihovih porodica, pružajući obezbjeđenje drugim jedinicama koje su vršile razdvajanje, brojeći ljude koji su se ukrcavali u autobuse i učestvujući u njihovom premještanju.¹⁴⁵ Takođe, Pretresno vijeće je ocijenilo da je već i samo prisustvo Vojne policije Bratunačke brigade i pripadnika Prvog, Drugog i Trećeg bataljona te brigade u Potočarima općenito doprinijelo atmosferi straha koja je ondje vladala.¹⁴⁶

54. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je povezalo njega i Bratunačku brigadu sa odvođenjem civila iz Potočara.¹⁴⁷ Blagojević tvrdi da Bratunačka brigada nije dobila zapovijest da učestvuje u prijevozu i da ni on lično ni sama brigada nisu u to bili umiješani.¹⁴⁸ On tvrdi da su Momir Nikolić i drugi pripadnici vojne policije brigade, koji su učestvovali u razdvajanju i premještanju, djelovali isključivo pod komandom Glavnog štaba VRS-a.¹⁴⁹ Takođe, Blagojević tvrdi da su vozači i vozila povezani sa Bratunačkom brigadom koji su učestvovali u premještanju to činili na osnovu naredbe o mobilizaciji civilne zaštite Bratunca koja je uspostavljena na osnovu odobrenja ministra odbrane.¹⁵⁰ Osim toga, prema Blagojevićevim

¹⁴¹ Prvostepena presuda, par. 141-146, 207.

¹⁴² Prvostepena presuda, par. 180-192.

¹⁴³ Prvostepena presuda, par. 191. MUP se odnosi na Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske. *Vidi* Prvostepenu presudu, Dodatak (1)(D)(6).

¹⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 180, 186, 216.

¹⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 181, 212, 216.

¹⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 208, 214.

¹⁴⁷ Blagojevićeva najava žalbe, par. 7; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.40-3.47. U svom žalbenom podnesku Blagojević u okviru ovog podosnova žalbe takođe osporava ocjenu Pretresnog vijeća u vezi sa umiješanošću dvojice pripadnika Bratunačke brigade u pokopavanja u Glogovi. Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.48-3.54. Međutim, ti argumenti izlaze iz okvira najave žalbe. Osim toga, Blagojević nije objasnio kako se taj prigovor odnosi na bilo koju od ocjena Pretresnog vijeća u vezi s njegovom krivičnom odgovornošću. Prema tome, Žalbeno vijeće odbija da razmatra te argumente.

¹⁴⁸ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.41-3.47.

¹⁴⁹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.44, 3.45.

¹⁵⁰ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.47.

riječima, drugi pripadnici Bratunačke brigade koji su se u to vrijeme zatekli u Potočarima ili su prolazili kroz grad na putu prema mjestima na koja su bili raspoređeni ili su tamo otišli, suprotno dobivenim naređenjima, da posjete članove porodica.¹⁵¹

55. Pregled relevantnog dijela Prvostepene presude pokazuje da je Pretresno vijeće, prije nego što će ocijeniti da su elementi Bratunačke brigade učestvovali u razdvajanju i premještanju, uzelo u obzir svjedočenje brojnih svjedoka optužbe i odbrane, uključujući i bivše pripadnike Bratunačke brigade.¹⁵² Blagojević nije ukazao ni na kakve manjkavosti tih svjedočenja niti je osporio da su neki pripadnici brigade učestvovali u tim događajima ili da su bili prisutni u Potočarima. Prema tome, Žalbeno vijeće ocjenjuje da Blagojević nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao ocijeniti da su elementi brigade učestvovali u premještanju. Žalbeno vijeće napominje da Blagojević prvenstveno osporava to da se on, u datim okolnostima, može smatrati krivično odgovornim za djelovanje tih pojedinaca. Žalbeno vijeće će se tim argumentima baviti dalje u tekstu u vezi s osnovom Blagojevićeve žalbe koji se tiče njegove pravne odgovornosti za krivična djela koja su počinili pripadnici Bratunačke brigade.¹⁵³

56. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj podosnov žalbe. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravo na pravičan postupak i smatra da bi ovaj predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

5. Pretraživanje terena i napad na kolonu

57. Pretresno vijeće je konstatovalo da je 12. jula 1995., kako se u Srebrenici produbljavala kriza, 10.000 do 15.000 muškaraca i dječaka uglavnom bosanskih Muslimana, kako civila, tako i pripadnika 28. divizije ABiH, formiralo kolonu i uputilo se ka teritoriji pod kontrolom Muslimana u Tuzli.¹⁵⁴ Pretresno vijeće je zaključilo da je između 12. i 17. jula 1995. Drinski korpus pretražio područje s ciljem da se zarobe muškarci iz te kolone.¹⁵⁵ Pretresno vijeće je zaključilo da su na kraju elementi VRS zarobili, zlostavljali i ubili hiljade muškaraca iz te kolone u operaciji koju je nazvalo masovnim pogubljenjem, odnosno operacijom ubistva.¹⁵⁶ Pretresno vijeće je konstatovalo da su pripadnici četiri bataljona Bratunačke brigade, kao i vojna policija brigade, učestvovali u pretraživanju terena kako bi pronašli ljude iz kolone s uputstvima da ih zarobe i razoružaju.¹⁵⁷

¹⁵¹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.46.

¹⁵² Prvostepena presuda, par. 172, 173, 174, 176, 180, 181, 186, 189, 190, 191, 212-214, 216, 217.

¹⁵³ *Vidi generalno* Blagojevićev žalbeni podnesak, četvrti osnov (prisilno premještanje), šesti osnov (saučesništvo u genocidu) i sedmi osnov (pomaganje i podržavanje), kojima se osporava pravni zaključak Žalbenog vijeća da su Blagojevićeve djela dala znatan doprinos zločinima.

¹⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 218-221.

¹⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 222.

¹⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 569, 732, 733, 736, 738.

¹⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 258-263, 489.

Pretno vijeće je zaključilo da su ta djela, između ostalih, bila oblik praktične pomoći u operaciji ubistva koja je uslijedila, ali nije za to Blagojevića proglasilo krivično odgovornim jer je ocijenilo da on nije znao za namjeru počinilaca da ubiju zarobljenike.¹⁵⁸

58. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je ocijenilo da je Bratunačka brigada odigrala ključnu ulogu u napadu na kolonu.¹⁵⁹ On tvrdi da pretraživanje terena koje su vršili pripadnici četiri bataljona brigade u blizini svojih položaja nije povezano sa samim presretanjem kolone, koje su daleko od položaja brigade izvršili drugi pripadnici VRS-a i jedinice specijalne policije.¹⁶⁰ Blagojević nadalje tvrdi da Bratunačka brigada nije nikad došla u kontakt sa 28. divizijom ABiH, pri čemu se poziva na to da se ni u ocjeni Pretresnog vijeća u vezi s presretanjem kolone kod Konjević-Polja ni u izvještaju komandanta Specijalne policije ne pominje učestvovanje te brigade.¹⁶¹

59. Oспорavajući ocjene Pretresnog vijeća u vezi s ovim pitanjem, Blagojević ne dovodi u pitanje to da su pripadnici Bratunačke brigade pretraživali teren, nego se usredsređuje na činjenicu da oni sami nisu presreli pripadnike kolone.¹⁶² Međutim, pregled Prvostepene presude pokazuje da se Pretresno vijeće složilo da se, osim u nekoliko slučajeva, učestvovanje brigade u operaciji pretraživanja nije protezalo i na samo zarobljavanje ljudi iz kolone.¹⁶³ Oslanjajući se, *inter alia*, na dnevne borbene izvještaje i opise iz prve ruke učesnika u operaciji pretraživanja, Pretresno vijeće je zaključilo da su naoružani i uniformisani pripadnici Bratunačke brigade pretraživali “na području gdje se kolona nalazila 12., 13. i 14. jula”.¹⁶⁴ Blagojević nije ukazao ni na kakve manjkavosti u ocjeni konkretnih dokaza na koje se u svom zaključivanju oslonilo Pretresno vijeće. Nadalje, Blagojević nije iznio konkretne argumente kojima bi osporio ocjene Pretresnog vijeća ili dokaze na kojima su one utemeljene u vezi sa nekoliko slučajeva kada je brigada zarobila pojedince iz kolone. Prema tome, on nije pokazao da je u vezi s tim Pretresno vijeće počinilo grešku.

60. U svakom slučaju, Žalbeno vijeće primjećuje da Blagojević nije u okviru ovog podosnova žalbe pokazao da je navodna greška dovela do neostvarenja pravde. Mada je utvrdilo da je učestvovanje Bratunačke brigade u operaciji pretraživanja, uzeto zajedno sa drugim akcijama brigade, imalo bitan uticaj na počinjenje ubistva,¹⁶⁵ Pretresno vijeće nije Blagojeviću za to uopšte

¹⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 736, 742, 745.

¹⁵⁹ Blagojevićeva najava žalbe, par. 8; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.57-3.68.

¹⁶⁰ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.60-3.66

¹⁶¹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.65-3.68.

¹⁶² Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.58, 3.61.

¹⁶³ Prvostepena presuda, par. 224, 229, 258, 263.

¹⁶⁴ Prvostepena presuda, par. 221-231, 259.

¹⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 259, 733, 736, 738.

pripisalo krivičnu odgovornost s obzirom na to da on nije znao da će hapšenje i pritvaranje muškaraca bosanskih Muslimana završiti njihovim ubijanjem.¹⁶⁶

61. Prema tome, Pretresno vijeće odbacuje ovaj podosnov žalbe. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravo na pravično suđenje i smatra da bi ovaj predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

6. Zatočenje, zlostavljanje i ubistva u Bratuncu

62. Pretresno vijeće je Blagojevića proglasilo krivično odgovornim za lišavanje života više od pedeset muškaraca bosanskih Muslimana i nečovječno postupanje prema hiljadama drugih zatočenih u školi "Vuk Karadžić" u Bratuncu i oko nje između 12. i 14. jula 1995.¹⁶⁷ Pretresno vijeće je konstatovalo da su, tokom noći 12. i 13. jula 1995., pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade imali ulogu u držanju zatočenika pod stražom i kontrolisanju pristupa zatočenicima.¹⁶⁸ Pretresno vijeće je smatralo da su pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade pružanjem "obezbjedenja" doprinijeli ondje počinjenom zlostavljanju i ubistvima.¹⁶⁹ Pretresno vijeće je zaključilo da je Blagojević dopustio da se sredstva i ljudstvo brigade koriste u toj operaciji zatočenja, što je znatno doprinijelo zločinima koji su počinjeni nad zatočenicima.¹⁷⁰ Zaključak da je Blagojević znao za te zločine i za ulogu koju je u njima imala Bratunačka brigada Pretresno vijeće je izvelo iz toga što je on u to vrijeme bio u Bratuncu, što je naredio barem dvojici pripadnika brigade da obišu zatočenike i što su zločini bili rasprostranjeni i očiti.¹⁷¹

63. Blagojević ne osporava da su u školi "Vuk Karadžić" u Bratuncu i oko nje bili zatočeni muškarci bosanski Muslimani, kao ni činjenicu da su neki od njih ubijeni.¹⁷² On tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je donijelo ocjene kako o njegovom znanju tako i o njegovom doprinosu tim zločinima.¹⁷³ Pretresno vijeće će redom ispitati te argumente.

(a) Blagojevićevo znanje o zatočenju, zlostavljanju i ubistvima

64. Pretresno vijeće je konstatovalo da je Blagojević znao za zatočenja, zlostavljanje i ubistva u školi "Vuk Karadžić" u Bratuncu i oko nje prvenstveno na osnovu njegovog prisustva na tom području, kao i rasprostranjenosti i očitosti zločina. Konkretno, Pretresno vijeće je utvrdilo da je

¹⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 742, 745.

¹⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 264, 271, 289, 564, 747-749, 755, 756, 759, 784.

¹⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 286, 287, 289, 492, 493.

¹⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 289, 747, 755.

¹⁷⁰ Prvostepena presuda, par. 729, 747-749, 759.

¹⁷¹ Prvostepena presuda, par. 288, 449, 492-494, 748, 756.

¹⁷² Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.75, 4.21, 4.22. Međutim, u trećem žalbenom osnovu, osporavajući osudu koja mu je izrečena za ubistvo, Blagojević tvrdi da je broj žrtava previsok. Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 4.21, 4.22.

Blagojević bio u štabu brigade gdje mora da je pregledao izvještaje i izdavao naređenja u vezi sa zatočenicima.¹⁷⁴ Pretresno vijeće je takođe konstatovalo da je Blagojević noći 12. i 13. jula 1995. proveo u svom stanu u blizini škole i da stoga nije mogao da ne primijeti ogromnu ljudsku patnju: krikove koje su pratili pucnji i kolone autobusa parkiranih na ulicama, te zatočenike pod stražom jedinica VRS-a i civilnih vlasti.¹⁷⁵ Osim toga, Pretresno vijeće je prihvatilo svjedočenje svjedoka optužbe P-210 i svjedoka odbrane Ljubomira Beatovića da im je Blagojević naredio da običu zatočenike u školi "Vuk Karadžić".¹⁷⁶

(i) Blagojevićevo prisustvo u Bratuncu između 12. i 14. jula 1995.

65. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je donijelo ocjenu o njegovom prisustvu u Bratuncu i okolini u tom razdoblju, a naročito u dotičnom stanu u noćima 12. i 13. jula 1995.¹⁷⁷ On tvrdi da je tokom tog razdoblja bio ili u isturenoj komandi brigade u Pribićevcu, udaljenom oko dva i po sata, ili u štabu brigade u Bratuncu, gdje je spavao.¹⁷⁸ Blagojević nadalje tvrdi da je bilo nemoguće boraviti u stanu u blizini škole jer su ga vlasti zapečatile.¹⁷⁹ Blagojević ističe da ga je svjedok optužbe P-210, koji je posvjedočio da je on bio u stanu, samo vidio kako dolazi u štab brigade i odande odlazi, te stoga sam iskaz tog svjedoka nije dovoljan da potkrijepi zaključak da je on boravio u dotičnom stanu.¹⁸⁰ Blagojević nadalje osporava vjerodostojnost tog svjedoka zbog njegovog statusa osumnjičenog umiješanog u zločine i zbog njegove saradnje s optužbom.¹⁸¹

66. Blagojević ne poriče da je tokom tog perioda bio u Bratuncu, i prihvata da je boravio u štabu Bratunačke brigade.¹⁸² On prvenstveno osporava da je noći 12. i 13. jula 1995. proveo u stanu u blizini škole "Vuk Karadžić". Žalbeno vijeće primjećuje da je činjenica da je Blagojević bio u blizini mjesta zatočenja bila jedan od glavnih faktora na koje se Pretresno vijeće oslonilo kada je donijelo zaključak da je on znao za ondje počinjena zatočenja, zlostavljanja i ubistva.¹⁸³

¹⁷³ Blagojevićeva najava žalbe, par. 9; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.69.

¹⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 493.

¹⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 494, 748.

¹⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 275, 287, 449.

¹⁷⁷ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.78-3.85.

¹⁷⁸ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.79, 3.81.

¹⁷⁹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.78. On takođe tvrdi da nije mogao to pitanje postaviti svjedoku P-210 tokom unakrsnog ispitivanja zbog prekida u komunikaciji sa advokatom opisanog u prvoj osnovi žalbe. Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.80, 3.83, 3.102.

¹⁸⁰ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.80, 3.83.

¹⁸¹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.104.

¹⁸² Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.79.

¹⁸³ Prvostepena presuda, par. 493, 494, 748.

67. Pregled Prvostepene presude ukazuje na to da se Pretresno vijeće za ocjenu da je Blagojević boravio u stanu oslonilo isključivo na iskaz svjedoka optužbe P-210.¹⁸⁴ Kako pokazuju transkripti iskaza tog svjedoka, on nije vidio da je Blagojević bio u stanu.¹⁸⁵ On je izjavio da je uveče 11. jula 1995. vidio Blagojevića kako odlazi prema stanu.¹⁸⁶ Zatim, svjedok je 13. jula 1995. vidio kako Blagojević oko 7.00 sati dolazi u štab brigade iz stana i kako kasnije uveče odlazi prema stanu.¹⁸⁷ Svjedok je primijetio i to da je Blagojević noći “najviše” provodio u dotičnom stanu,¹⁸⁸ koji je identifikovao na fotografiji Bratunca.¹⁸⁹ U vezi s tim Žalbeno vijeće primjećuje da je svjedok P-210 bio pripadnik brigade kojem je bilo poznato Blagojevićevo kretanje u tom malom gradu jer je većinu vremena provodio na prijavnici štaba brigade.¹⁹⁰

68. Oспорavajući zaključak Pretresnog vijeća na osnovu iskaza svjedoka P-210 da je boravio u stanu, Blagojević ne pruža razumno objašnjenje za svoje kretanje 12. i 13. jula 1995. i njegovu verziju događaja ne potkrepljuje ništa u spisu suđenja. U svakom slučaju, izjava svjedoka P-210 da je Blagojević redovno noću odlazio iz štaba brigade u najmanju ruku dovodi u pitanje Blagojevićevo tvrdnju da je spavao u štabu brigade. Žalbeno vijeće takođe ocjenjuje da Blagojevićevo osporavanje vjerodostojnosti svjedoka P-210 na osnovu njegove saradnje sa optužbom i njegovim statusom osumnjičenog nije uvjerljivo i samo po sebi ne dovodi u pitanje razumnost oslanjanja Pretresnog vijeća na njegov iskaz. Pretresno vijeće je izričito dalo do znanja da je “posvetilo dužnu pažnju ličnim prilikama” svjedoka, uključujući i svjedoke sa statusom “osumnjičen[ih]”.¹⁹¹

69. U svakom slučaju, Žalbeno vijeće konstatuje da Blagojević nije pokazao da je navodna greška u vezi s njegovim boravkom u stanu dovela do neostvarenja pravde. Za Pretresno vijeće je značaj Blagojevićevog prisustva u stanu bio u tome da je “prelazeći kratku udaljenost od štaba Bratunačke brigade do svog stana u blizini škole ‘Vuk Karadžić’” mogao vidjeti autobuse i čuti krikove i pucnje.¹⁹² Međutim, kako je Pretresno vijeće zaključilo na osnovu dokaza u spisu suđenja i iz obilaska mjesta događaja, udaljenosti u Bratuncu su male i, u svakom slučaju, škola “Vuk

¹⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 265, 438, 748.

¹⁸⁵ T. 7374, 7375.

¹⁸⁶ T. 7374, 7375, 7404.

¹⁸⁷ T. 7384, 7385.

¹⁸⁸ T. 7395. Vidi i T. 7384, 7385, 7404, 7424.

¹⁸⁹ T. 7382, 7383. Vidi i Dokazni predmet P681.

¹⁹⁰ T. 7395 (“Pa, najviše je bio odlazio u stan, tu bi prespavao. U brigadi je bio dok je bilo radno vrijeme. P. Dobro. A kako to znate? O. Pa bio sam tu. Dosta vremena sam proveo na prijavnici.”). Vidi i Prvostepenu presudu, par. 265, 275, 493.

¹⁹¹ Prvostepena presuda, par. 23.

¹⁹² Prvostepena presuda, par. 493, 494 (“Pukovnik Blagojević je, štaviše, proveo obje noći u [...] Bratuncu i, prelazeći kratku udaljenost od štaba Bratunačke brigade do svog stana u blizini škole “Vuk Karadžić”, morao je vidjeti autobuse parkirane po cijelom gradiću. [...] svi koji su se našli na ulicama Bratunca u noći 12. i noći 13. jula morali [su] znati da su muškarci bosanski Muslimani zatočeni u uslovima koje su karakterisali pretrpanost i stalna prijetnja maltretiranjem, teškim zlostavljanjem, pa i smrću.”).

Karadžić" je od štaba brigade bila udaljena samo oko 200 metara.¹⁹³ Prema tome, bez obzira na to da li je Blagojević noći 12. i 13. jula 1995. proveo u dotičnom stanu ili u štabu brigade, neosporno je da je u on u tom razdoblju bio u Bratuncu.¹⁹⁴

(ii) Blagojevićeva naređenja pripadnicima Bratunačke brigade da obiđu školu

70. Blagojević nadalje tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je konstatovalo da je on naredio svjedoku optužbe P-210 i svjedoku odbrane Ljubomiru Beatoviću da obiđu zatočenike u školi.¹⁹⁵ On prvenstveno tvrdi da ti svjedoci nisu vjerodostojni zbog njihovog statusa osumnjičenih i zbog njihove saradnje sa optužbom, odnosno sa njegovim dodijeljenim braniocem.¹⁹⁶ Žalbeno vijeće Blagojevićeve argumente po tom pitanju smatra neuvjerljivim. Pretresno vijeće je posvetilo dužnu pažnju ličnim okolnostima svjedoka¹⁹⁷ i ti argumenti ne dovode u pitanje to što se Pretresno vijeće oslonilo na njihove iskaze donoseći ocjenu da je Blagojević bio svjestan prisustva zatočenika bosanskih Muslimana i Vojne policije Bratunačke brigade u školi "Vuk Karadžić" i oko nje.

(iii) Razmjeri i očiglednost zločina

71. Blagojević nadalje tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje u pogledu razmjera i očiglednosti zločina. Prvo, on osporava broj zatočenika i autobusa, kao i to koliko dugo su oni ostali u Bratuncu.¹⁹⁸ On tvrdi da su autobusi stigli u noći 13. jula 1995. i otišli prije jutra.¹⁹⁹ On se nadalje poziva na iskaz svjedoka optužbe P-210 i svjedoka odbrane Ljubomira Beatovića, koji su obišli školu i nisu primijetili da je bilo zlostavljanja.²⁰⁰ Konačno, Blagojević se oslanja na konstataciju Pretresnog vijeća da je Momir Nikolić za ubistva u školi saznao tek 15. jula 1995., nakon što su zatočenici otišli.²⁰¹ Blagojević tvrdi da nije bio razuman zaključak da je on morao biti svjestan ubistava zatočenika u školi a da je Momir Nikolić, koji je učestvovao u samoj operaciji na terenu, za njih saznao tek kasnije.²⁰²

72. Oslanjajući se na prikaze događaja koje su dali muškarci bosanski Muslimani, pripadnici Bratunačke brigade i civilne vlasti, Prvostepena presuda opisuje "čisti užas",²⁰³ koji je trajao od 12.

¹⁹³ Prvostepena presuda, par. 265, 493, 494, 748.

¹⁹⁴ *Vidi* i Prvostepenu presudu, par. 441-447.

¹⁹⁵ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.105-3.107.

¹⁹⁶ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.104, 3.106. Blagojevićevi prigovori u vezi sa braniocem koji mu je dodijeljen na suđenju razmatraju se u okviru njegovog prvog žalbenog osnova. *Vidi* iznad, odjeljak III.A (Pravično suđenje).

¹⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 23.

¹⁹⁸ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.75.

¹⁹⁹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.76, 3.88.

²⁰⁰ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.107.

²⁰¹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.159, 3.160, 4.23-4.25.

²⁰² Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.91, 3.160. *Vidi* i AT. 105-106.

²⁰³ Prvostepena presuda, par. 494.

do 14. jula 1995., i koji je iskusiio nekoliko hiljada muškaraca bosanskih Muslimana zatočenih bez adekvatne opskrbe hranom i vodom u školi "Vuk Karadžić" i oko nje, kao i u 80 do 120 autobusa na ulicama Bratunca.²⁰⁴ Pretresno vijeće je konstatovalo da su se krici i pucnji čuli cijele noći na relativno malom području grada Bratunca.²⁰⁵ Blagojević ne ukazuje ni na kakve manjkavosti u iskazima na koje se oslonilo Pretresno vijeće kad je donijelo ocjene u vezi sa zatočenjem u Bratuncu. On naprosto iznosi drugačiji stav o tome kako su se ti događaji odvijali, pri čemu prvenstveno upućuje na iskaz svjedoka Beatovića i P-210. To nije dovoljno da se dovede u pitanje razumnost osporenih ocjena.

73. Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da to što Blagojević navodi da svjedoci P-210 i Ljubomir Beatović, kako se čini, nisu znali za zlostavljanje zatočenika dovodi u pitanje razumnost ocjena Pretresnog vijeća u vezi s tim. S obzirom na težinu dokaza koji detaljno pokazuju očitost užasnih uslova, Žalbeno vijeće ocjenjuje da je bilo potpuno razumno to što se Pretresno vijeće radije oslonilo na te dokaze, a ne na iskaze gorenavedenih bivših pripadnika Bratunačke brigade.

74. Nadalje, pažljivo čitanje Prvostepene presude i spisa dovodi u pitanje Blagojevićeve argumente u vezi s trenutkom kada je Momir Nikolić saznao za ubistva. Blagojević tačno primjećuje da je Pretresno vijeće konstatovalo, ne upućujući na konkretne dokaze, da je Nikolić za ubistva saznao 15. jula 1995.²⁰⁶ Međutim, u transkriptu se ne navodi tačan datum kada je Momir Nikolić saznao za ubistva, a njegov iskaz zapravo upućuje na to da je on za njih saznao ranije.²⁰⁷ Nadalje, Blagojević naprosto ističe direktniju ulogu Momira Nikolića u operaciji zatočenja i premještanja i, prema tome, nije pokazao da je Pretresno vijeće postupilo nerazumno kad je ocijenilo da je on za ubistva saznao prije Momira Nikolića.

75. U vezi s tim, Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće svoje ocjene da je Blagojević znao za ubistva zasnovalo na činjenici da je on "bio u Bratuncu od 12. do 14. jula" i da je "[n]avedenih datuma, kada se, prema izvještajima, pucnjava mogla čuti cijelu noć, pukovnik Blagojević [...] boravio u štabu brigade, a spavao je u svom stanu koji se nalazio u blizini škole 'Vuk Karadžić'".²⁰⁸ Žalbeno vijeće takođe napominje da je Pretresno vijeće, oslanjajući se na svoje činjenične ocjene u vezi sa događanjima u školi "Vuk Karadžić" zaključilo da je Blagojević "bio

²⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 264-282, 288, 493, 494, 748.

²⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 266, 288, 493, 494, 748.

²⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 288 ("Na kraju, Momir Nikolić je posvjedočio da je 15. jula saznao da su u školi ubijani muškarci").

²⁰⁷ *Vidi* T. 1763 ("[Dragan Mirković] [r]ekao mi je šta je on znao o [...] Muslimanima koji su ubijeni 13. na 14. [...] Ja ponovo moram ovde da kažem da 14. nije bio nikakav oficijelni sastanak sa pukovnikom Blagojevićem, ali smo razgovarali uglavnom na temu vezano za ono što sam ja saznao u vezi sa ubijenim u Osnovnoj školi 'Vuk Karadžić'"). Pretresno vijeće je ovaj razgovor prenijelo u jednom drugom dijelu presude u paragrafu 458. *Vidi* i Prvostepenu presudu, par. 282. u vezi sa T. 1701, gdje je Momir Nikolić izjavio da se sastao sa Blagojevićem uveče 12. jula i rekao mu, između ostalog, o planu da se ubiju muškarci zatočeni u školi "Vuk Karadžić".

svjestan situacije u Bratuncu”, u pogledu kako ubistava, tako i uslova zatočenja.²⁰⁹ U tim ocjenama Pretresno vijeće je naglasilo “uslov[e] koje su karakterisali [...] stalna prijetnja maltretiranjem, teškim zlostavljanjem, pa i smrću”²¹⁰ i činjenicu da su svjedoci koji su bili u istom gradu posvjedočili da su cijele noći slušali “strašne jauke, za kojima bi uslijedila prvo pucnjava, a zatim tišina”.²¹¹

76. Prema tome, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je Blagojević pokazao da su ocjene Pretresnog vijeća u vezi s njegovim znanjem o zatvaranju, zlostavljanju i ubistvima u školi "Vuk Karadžić" i oko nje nerazumne.

(b) Blagojevićev doprinos zatočenju, zlostavljanju i ubistvima

77. Pretresno vijeće je konstatovalo da je Vojna policija Bratunačke brigade odigrala izvjesnu ulogu u držanju zatočenika pod stražom i kontrolisanju pristupa zatočenicima u školi "Vuk Karadžić", te da je tako doprinijela njihovom zatočenju, zlostavljanju i ubistvima.²¹² Pretresno vijeće je Blagojevićeovu krivičnu odgovornost za te zločine zasnovalo na tome što je on učinio dostupnim sredstva brigade.²¹³

78. Blagojević ne osporava učestvovanje Vojne policije Bratunačke brigade u toj operaciji.²¹⁴ Međutim, on osporava svoju odgovornost za njihovo djelovanje pozivajući se na paralelni lanac komandovanja u takvim situacijama, kada je vojna policija odgovarala isključivo Glavnom štabu VRS-a, a ne njemu.²¹⁵ On nadalje tvrdi da uloga vojne policije u držanju pod stražom zatočenika u školi "Vuk Karadžić" i oko nje ionako nije dovoljna da bi predstavljala znatan doprinos zločinima koji su nad njima počinjeni.²¹⁶ Žalbeno vijeće će te argumente razmotriti dalje u tekstu, zajedno sa Blagojevićevom žalbom na osuđujuću presudu koja mu je izrečena za pomaganje i podržavanje u tim krivičnim djelima.²¹⁷

79. Međutim, Blagojević iznosi dodatne argumente u vezi sa svojim doprinosom zločinima. Prvo, on osporava bilo kakvu odgovornost za opšti tretman zatočenika. On objašnjava da te ljude nije zarobila Bratunačka brigada i da su za njih bile odgovorne civilne vlasti i drugi elementi VRS-

²⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 748.

²⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 748 u vezi sa par. 271-282, 492-496.

²¹⁰ Prvostepena presuda, par. 494.

²¹¹ Prvostepena presuda, par. 494. Vidi i Prvostepena presuda, par. 269, 274.

²¹² Prvostepena presuda, par. 286, 287, 492, 747, 755.

²¹³ Prvostepena presuda, par. 729, 749, 759, 784.

²¹⁴ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.112.

²¹⁵ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.113, 3.115-3.117, 3.136-3.147. O tome se govori i dalje u tekstu u dijelu III.B.8 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog stanja: Blagojevićeva vlast nad Mommirom Nikolićem i Vojnom policijom Bratunačke brigade).

²¹⁶ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.118-3.120, 3.130-3.133.

a.²¹⁸ Dodaje da nije dobio zapovijesti niti molbe za pomoć u vezi s tim zatočenicima.²¹⁹ Drugo, on osporava da je u školi "Vuk Karadžić" ili oko nje bilo pripadnika Bratunačke brigade osim vojne policije, objašnjavajući da su sva četiri bataljona bila stacionirana na svojim položajima oko Srebrenice.²²⁰ Međutim, Blagojević nije u vezi s tim argumentima uspio pokazati kako je bilo koja od navedenih grešaka dovela do neostvarenja pravde. Pregled Prvostepene presude pokazuje da je Pretresno vijeće svoju ocjenu o njegovoj krivičnoj odgovornosti zasnovalo na ulozi koju je Vojna policija Bratunačke brigade imala u čuvanju zatočenika u školi "Vuk Karadžić", a ne na nekoj njegovoj sveobuhvatnoj dužnosti prema njima ili na djelovanju pripadnika brigade koji nisu bili pripadnici vojne policije, a bili su prisutni u školi.²²¹ Prema tome, Žalbena vijeće odbacuje ove argumente. Sudija Shahabuddeen se ne slaže u pogledu ovog podosnova žalbe jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravo na pravično suđenje i da bi predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

7. Ocjena svjedočenja Momira Nikolića i Dragana Obrenovića

80. Momir Nikolić i Dragan Obrenović optuženi su kao saoptuženi sa Blagojevićem u vezi sa događajima koji su se zbili poslije pada Srebrenice.²²² I Momir Nikolić i Dragan Obrenović priznali su krivicu na početku suđenja i svjedočili za optužbu u ovom predmetu prije no što im je izrečena kazna.²²³

81. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo u načinu na koji je pristupilo svjedočenju Momira Nikolića i Dragana Obrenovića, tvrdeći da su njihovi iskazi nužno nepouzdana s obzirom na njihov sporazum s optužbom o izjašnjavanju o krivici.²²⁴ Međutim, Blagojevićevi argumenti se usredsređuju u potpunosti na Momira Nikolića. Konkretno, Blagojević upućuje na spremnost Pretresnog vijeća da prihvati inkriminišući iskaz Momira Nikolića u

²¹⁷ Vidi ispod Odjeljak III.G (Navodne greške u vezi sa pomaganjem i podržavanjem).

²¹⁸ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.71-3.73, 3.86, 3.87, 3.89, 3.97-3.99, 3.108-3.110.

²¹⁹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.109.

²²⁰ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.108, 3.109, 3.111.

²²¹ Vidi, npr., Prvostepenu presudu, par. 289 ("Obezbjeđenjem zatočeničkih objekata pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade doprinijeli su daljnjem zatočenju muškaraca bosanskih Muslimana u pretrpanim autobusima i objektima, bez hrane, vode i ljekarske njege, koja je u nekim slučajevima bila potrebna.") (ovdje naglašeno), 747 ("Obezbjeđujući daljnje zatočenje muškaraca i, štaviše, pomažući pri kontrolisanju ko ulazi i izlazi iz škole 'Vuk Karadžić'", pripadnici Bratunačke brigade omogućili su izvršenje tih ubistava.") (ovdje naglašeno), 755 ("Pretresno vijeće je zaključilo da su okrutno i nehumano postupanje i terorisanje civilnog stanovništva dokazani [...] zatočenj[em] u Bratuncu[...]. Pretresno vijeće konstatuje da su pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade [...] pružili praktičnu pomoć koja je u značajnoj mjeri uticala na ova djela [...] držanj[em] pod stražom zatočenika u Bratuncu.").

²²² Prvostepena presuda, par. 869, 873, 874.

²²³ Prvostepena presuda, par. 876, 877.

²²⁴ Blagojevićeva najava žalbe, par. 10; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.155-3.157. Žalbena vijeće primjećuje da Blagojević ostatak svog argumenta u okviru ovog podosnova žalbe posvećuje pitanjima konkretno vezanim za njegovo znanje o ubistvima u gradu Bratuncu, koja se razmatraju u odjeljku III.B.6 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog stanja: Zatočenje, zlostavljanje i ubistva u Bratuncu). Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.158-3.161.

situacijama kada je okrivljivao sebe samog, iako je odbijalo njegov iskaz u drugim situacijama kada nije bilo potkrepe.²²⁵

82. Svjedočenje saučesnika nije *per se* nepouzđano, a korištenje takvog svjedočenja od strane Pretresnog vijeća ne predstavlja samo po sebi grešku.²²⁶ Međutim, takvi iskazi moraju se pažljivo razmotriti u svjetlu okolnosti pod kojima su dati.²²⁷ Pregled Prvostepene presude pokazuje da je Pretresno vijeće izričito uzelo u obzir ukupne okolnosti u kojima su iskazi Momira Nikolića i Dragana Obrenovića predloženi za uvrštavanje u spis;²²⁸ to naročito vrijedi za Nikolićev iskaz za koji se može reći da inkriminiše Blagojevića.²²⁹ Po mišljenju Žalbenog vijeća, Pretresno vijeće je tim iskazima pristupilo s primjerenim oprezom. Osim toga, Žalbeno vijeće primjećuje da nije nerazumno da Pretresno vijeće prihvati neke dijelove iskaza svjedoka, a druge odbije.²³⁰

83. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj žalbeni podosnov. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravo na pravično suđenje i da bi predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

8. Blagojevićeve ovlasti nad Momikom Nikolićem i Vojnom policijom Bratunačke Brigade

84. Pretresno vijeće je zaključilo da je Blagojević nastavio rukovoditi i komandovati svim dijelovima Bratunačke brigade, uključujući i Momira Nikolića i vojnu policiju brigade, čime je navukao odgovornost za njihova djela tokom cijelog razdoblja na koje se odnosi Optužnica.²³¹ Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je donijelo te ocjene. Blagojević konkretno poriče da je imao autoritet nad Momikom Nikolićem i Vojnom policijom Bratunačke brigade.²³² On tvrdi da je u to vrijeme postojao paralelan lanac komande između organa bezbjednosti brigade i Glavnog štaba VRS-a.²³³ On upućuje na četiri dokumenta koji, po njegovom mišljenju, to pokazuju: Pravilo službe; Zapovijest generala Milenka Živanovića od 2. jula 1995. za operaciju Krivaja 95; Instrukcije generala Ratka Mladića od 24. oktobra 1994.; i Plan kontraobaveštajne delatnosti.²³⁴ Blagojević tvrdi da je on Nikoliću bio nadređen samo u precizno definisanom području, ograničenom na dvadeset posto Nikolićevog rada, u vezi sa administrativnim

²²⁵ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.156, 3.157.

²²⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Niyitegeka*, par. 98. *Vidi* i Drugostepenu presudu u predmetu *Ntagerura i drugi*, par. 203, 204.

²²⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Niyitegeka*, par. 98. *Vidi* i Drugostepenu presudu u predmetu *Ntagerura i drugi*, par. 204.

²²⁸ Prvostepena presuda, par. 24.

²²⁹ Prvostepena presuda, par. 262, 472, 495.

²³⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 333. *Vidi* i Drugostepenu presudu u predmetu *Ntagerura i drugi*, par. 214; Drugostepena presuda u predmetu *Kamuhanda*, par. 248.

²³¹ Prvostepena presuda, par. 419.

²³² Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.162-3.169.

²³³ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.163.

²³⁴ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.165.

pitanjima, pitanjima vezanim za vojnu policiju, za kriminal, te pravnim pitanjima.²³⁵ Blagojević nadalje tvrdi da je Momir Nikolić u pogledu kontraobavještajnih pitanja kao što je bezbjednost ratnih zarobljenika, što je predstavljalo osamdeset posto njegovih dužnosti, u svom djelovanju bio isključivo podređen organu bezbjednosti VRS-a Glavnog štaba.²³⁶

85. Razmatrajući Blagojevićev autoritet nad Momikom Nikolićem i Vojnom policijom Bratunačke brigade, Pretresno vijeće je saslušalo znatan broj iskaza, a od dokumenata koje je Blagojević istakao u okviru ovog podosnova žalbe, izričito je u Prvostepenoj presudi uputilo na tri.²³⁷ Pretresno vijeće je prihvatilo, kao što priznaje i Blagojević, da se bezbjednosno-obavještajnim organima upravljalo centralno iz organa za bezbjednost i obavještajne poslove nadređene komande.²³⁸ Osim toga, Pretresno vijeće je saslušalo i svjedočenja o tome da su pukovnik Popović, pomoćnik komandanta Drinskog korpusa za bezbjednost, pukovnik Ljubiša Beara, načelnik Glavnog štaba za bezbjednost, i general Mladić, komandant Glavnog štaba VRS-a, izdavali naređenja direktno Momiru Nikoliću i pripadnicima Vojne policije Bratunačke brigade.²³⁹ Pretresno vijeće je na kraju zaključilo da je u odnosu na bezbjednost postojao funkcionalan komandni lanac između bezbjednosno-obavještajnog organa Glavnog štaba VRS-a i Bratunačke brigade koji bi se mogao smatrati paralelnim komandi brigade.²⁴⁰ Međutim, Pretresno vijeće je naglasilo da paralelna komanda bezbjednosnog organa Glavnog štaba nije bila odvojena od komande brigade.²⁴¹ Drugim riječima, organi bezbjednosti brigade mogli su dobijati naređenja od dva komandanta - od više komande za bezbjednost i od komandanta jedinice.²⁴² Pretresno vijeće je napomenulo da je odjeljenje za bezbjednost i dalje imalo dužnost da se u nekim okolnostima konsultuje sa komandantom brigade i, konačno, da “funkcionalni komandni lanac nije funkcionisao odvojeno od komandnog lanca vojne jedinice”.²⁴³ Pretresno vijeće je smatralo da je situacija u vezi sa zločinima počinjenim u to vrijeme zahtijevala takvu konsultaciju.²⁴⁴ Takođe, Pretresno vijeće se oslonilo na Instrukciju generala Mladića da “bezbjednosno-obavještajnim organima neposredno komanduje komandant jedinice-ustanove u čijem se sastavu nalaze”.²⁴⁵

86. Po mišljenju Žalbenog vijeća, Blagojevićev argument se zasniva na pogrešnom tumačenju ocjene Pretresnog vijeća u vezi sa njegovom nadređenošću Momiru Nikoliću i Vojnoj policiji

²³⁵ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.166.

²³⁶ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.167.

²³⁷ Prvostepena presuda, par. 391-418. Blagojević ne navodi reference za dokument koji naziva “Plan kontraobavještajne delatnosti”. Međutim, u relevantnim paragrafima Prvostepene presude razmatraju se pitanja vezana za kontraobavještajnu djelatnost.

²³⁸ Prvostepena presuda, par. 417.

²³⁹ Prvostepena presuda, par. 409.

²⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 417.

²⁴¹ Prvostepena presuda, par. 417.

²⁴² Prvostepena presuda, par. 417.

²⁴³ Prvostepena presuda, par. 418.

²⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 418.

Bratunačke brigade. Kada je konstatovalo da je Blagojević nastavio rukovoditi i komandovati svim elementima Bratunačke brigade, Pretresno vijeće je prihvatilo da je optužba dokazala njegovu *de iure* nadređenost nad jedinicama koje su, u skladu sa gore citiranom Instrukcijom generala Mladića, očito bile formalno potčinjene jedinice. Čini se da je Pretresno vijeće ispitalo činjenice s obzirom na situaciju kakva je bila na terenu u vrijeme kada je počinjeno određeno krivično djelo kako bi utvrdilo da li je Blagojević bio odgovoran za djelovanje svojih jedinica.

87. Pretresno vijeće je zaključilo da Blagojević nije imao efektivnu kontrolu nad Momikom Nikolićem s obzirom na postojanje funkcionalnog lanca komande kao i prisustvo drugih viših starješina VRS-a na području Srebrenice koji su u to vrijeme izdavali naređenja i instrukcije.²⁴⁶ Osim toga, pravne ocjene o Blagojevićevoj krivičnoj odgovornosti ne pokazuju da mu je kao nadređenom pripisana odgovornost za djela Momira Nikolića.²⁴⁷ Prema tome, Blagojević nije uspio da ukaže ni na jednu grešku u ocjenama u vezi sa svojom nadređenošću Momiru Nikoliću koja bi dovela do neostvarenja pravde.

88. Pregledom Prvostepene presude utvrđeno je da, mada je bilo situacija kada je Glavni štab VRS-a izdavao naređenja direktno vojnoj policiji,²⁴⁸ spis predmeta takođe pokazuje da je i Blagojević izdavao naređenja pripadnicima Vojne policije Bratunačke brigade. Na primjer, Pretresno vijeće je konstatovalo da je Blagojević tražio od dva pripadnika brigade da običu zatočenike i da pripadnicima vojne policije kažu da obezbijede da se prema zatočenicima dobro postupa.²⁴⁹ Tim ljudima je Vojna policija Bratunačke brigade dozvolila da uđu u školu nakon što su stražarima objasnili da im je Blagojević naredio da odu tamo.²⁵⁰ Svjedok optužbe P-210 izjavio je da mu je Blagojević naredio da Vojnoj policiji Bratunačke brigade kaže da se pobrinu da ne bude nikakvih problema.²⁵¹ Blagojević nije uputio ni na šta u spisu suđenja što bi dovelo u pitanje njegovu *de iure* nadređenost u ovom slučaju. Prema tome, po mišljenju Žalbenog vijeća, Blagojević nije uspio pokazati da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao donijeti ocjene kakve je donijelo Pretresno vijeće o njegovoj nadređenosti nad Vojnom policijom Bratunačke brigade.

89. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj podosnov žalbe. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravično suđenje i da bi predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

²⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 417.

²⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 795.

²⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 748, 755.

²⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 413-416.

²⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 275, 278.

²⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 275, 278.

²⁵¹ Prvostepena presuda, par. 275.

9. Zona odgovornosti Bratunačke brigade

90. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je konstatovalo da je Bratunačka brigada imala neku konkretnu geografsku “zonu odgovornosti”.²⁵² On tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno upotrijebilo taj koncept kako bi Bratunačkoj brigadi pripisalo kažnjivo ponašanje naprosto zbog toga što je do njega došla u takvoj zoni.²⁵³ Na primjer, Blagojević ističe događaje na livadi u Sandićima, u Kravici, situaciona ubistva u Bratuncu, te operaciju ponovnog pokopavanja u Glogovi.²⁵⁴

91. Upućujući na analizu vojnog vještaka odbrane Schifanellija, Blagojević tvrdi da vojne jedinice VRS-a, poput Bratunačke brigade, nisu imale “zone odgovornosti”, nego da su djelovale u “zoni akcije” definisanoj konkretnim zapovijestima i podložnoj promjenama s obzirom na kritičnost situacije.²⁵⁵ Kao ilustraciju, Blagojević ističe ocjenu Pretresnog vijeća da su i mnogi drugi organi i jedinice djelovali na područjima u blizini komandnih mjesta Bratunačke brigade.²⁵⁶ Blagojević takođe tvrdi da je Bratunačka brigada ponekad djelovala na udaljenosti od nekoliko stotina kilometara od sjedišta svoje komade, na mjestima kao što su Žepa i Sarajevo.²⁵⁷

92. Žalbeno vijeće primjećuje da se u Prvostepenoj presudi u nekoliko navrata pominje zona, odnosno područje, odgovornosti Bratunačke brigade.²⁵⁸ Međutim, Blagojević nije pokazao da je upotreba tog opisnog izraza bila nerazumna.²⁵⁹ U svakom slučaju, pregledom Prvostepene presude nije utvrđeno da je Pretresno vijeće definisalo neko konkretno geografsko područje kao zonu odgovornosti Bratunačke brigade, kako tvrdi Blagojević, pa mu zatim na osnovu toga pripisalo odgovornost za ono što se tamo dešavalo. Pretresno vijeće je Blagojeviću pripisalo odgovornost na osnovu njegovog vlastitog ponašanja, odnosno toga što je dozvolio upotrebu konkretnih sredstava i ljudstva Bratunačke brigade za počinjenje određenih zločina.²⁶⁰

93. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj podosnov žalbe. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravo na pravično suđenje i da bi predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

²⁵² Blagojevićeva najava žalbe, par. 12; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.170-3.185.

²⁵³ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.171, 3.172, 3.175-3.178, 3.180.

²⁵⁴ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.172-3.174.

²⁵⁵ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.179, 3.182, 3.183, 3.185.

²⁵⁶ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.181.

²⁵⁷ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.181.

²⁵⁸ *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 6, 7, 384-386, 392, 418, 742.

²⁵⁹ Žalbeno vijeće je i samo koristilo taj izraz u drugim presudama kad je bilo riječi o sličnim činjeničnim pitanjima. *Vidi* Drugostepenu presudu u predmetu *Krstić*, par. 135.

²⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 729, 784.

10. Zaključak

94. Iz gorenavedenih razloga, Žalbeno vijeće konstatuje da je drugi osnov Blagojevićeve žalbe u vezi sa činjeničnim ocjenama Pretresnog vijeća neutemeljen i stoga ga odbacuje u cijelosti. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravo na pravičan postupak i da bi predmet trebalo vratiti na ponovno ponovno suđenje.

C. Navodne greške u vezi sa ubistvima (treći žalbeni osnov)

95. Pretresno vijeće je Blagojevića osudilo za pomaganje i podržavanje u ubistvu kao zločinu protiv čovječnosti i kao kršenju zakona i običaja ratovanja.²⁶¹ Te osude se temelje na Blagojevićevom znanju za ubistva i njegovom doprinosu ubistvima više od pedeset muškaraca bosanskih Muslimana u školi 'Vuk Karadžić' u Bratuncu i oko nje između 12. i 14. jula 1995.²⁶² Žalbeno vijeće je već razmotrilo više navodnih činjeničnih grešaka²⁶³ u vezi s tim osudama prilikom razmatranja zatočenja i ubistava u Bratuncu u okviru drugog žalbenog osnova.

96. Žalbeno vijeće će ovdje razmotriti ostale Blagojevićeve tvrdnje da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje prilikom procjene broja žrtava ubistava i kad je donijelo ocjenu da su ti zločini činili dio rasprostranjenog ili sistematskog napada na civilno stanovništvo i da je on za to znao.²⁶⁴ U okviru sedmog žalbenog osnova (pomaganje i podržavanje), Žalbeno vijeće će razmotriti Blagojevićeve tvrdnje da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je ulogu pripadnika Vojne policije Bratunačke brigade u zatočenju muškaraca u školi 'Vuk Karadžić' i oko nje okvalifikovalo kao pružanje znatne podrške ubistvima.²⁶⁵

1. Broj ubistava

97. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je konstatovalo da je između 12. i 14. jula 1995. u školi 'Vuk Karadžić' u Bratuncu i oko nje pogubljeno više od pedeset zatočenika, tvrdeći da taj broj ne odgovara dokazima izvedenim na suđenju.²⁶⁶ U prilog toj tvrdnji Blagojević upućuje na dvije stranice transkripta svjedočenja Srbislava Davidovića, u kojem svjedok kaže kako je čuo da je iza škole ostalo "nešto leševa", ne navodeći broj.²⁶⁷

98. Po mišljenju Žalbenog vijeća, Blagojević nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao donijeti ocjenu o broju ubijenih žrtava kakvu je donijelo Pretresno vijeće. Pregledom Prvostepene presude utvrđeno je da je svjedočenje Srbislava Davidovića samo dio dokaza na koje se Pretresno vijeće izričito oslonilo procjenjujući broj zatočenika ubijenih u školi i

²⁶¹ Prvostepena presuda, par. 797, Glava X (Dispozitiv). Pretresno vijeće je Blagojevića za ubistva u Bratuncu osudilo i po tačkama Optužnice koje se odnose na progon i saučesništvo u genocidu. Prvostepena presuda, par. 754, 759, 784, 797. U okviru ovog žalbenog osnova, Blagojević se bavi samo osudama za ubistvo kao zločin protiv čovječnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja.

²⁶² Prvostepena presuda, par. 264, 271, 289, 564, 747-749, 755, 756, 759, 784.

²⁶³ Blagojević ponovno pokreće argumente u vezi s njegovim opštim znanjem o ubistvima i doprinos ubistvima. *Vidi* iznad, Odjeljak III.B.6 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog stanja: Zatočenje, zlostavljanje i ubistva u Bratuncu).

²⁶⁴ Blagojevićeva najava žalbe, par. 13-16; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 4.1-4.36.

²⁶⁵ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 4.32.

²⁶⁶ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 4.22.

²⁶⁷ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 4.22, fn. 99, gdje se upućuje na T. 7753, 7756.

oko nje.²⁶⁸ Blagojević ne pominje, na primjer, dokaze da su zatočnici iz škole 'Vuk Karadžić' utovarili na kamione određeni broj tijela ljudi ubijenih u noći 12. jula 1995.²⁶⁹ Takođe, on ne pominje ni svjedočenje Momira Nikolića, koji je čuo da je u školi 'Vuk Karadžić' i oko nje u noći s 13. na 14. juli 1995. ubijeno između osamdeset i stotinu muškaraca bosanskih Muslimana, kao ni svjedoka DP-101, koji je 15. jula 1995. u učionici škole 'Vuk Karadžić' vidio između četrdeset i pedeset leševa.²⁷⁰

2. Rasprostranjeni ili sistematski napad

99. Pretresno vijeće je zaključilo da su Blagojevićeva djela činila dio rasprostranjenog ili sistematskog napada na civilno stanovništvo Srebrenice i da je, s obzirom na njegovu ulogu visokog oficira brigade koja je učestvovala u napadu na srebreničku enklavu, Blagojević posjedovao znanje o širem kontekstu svojih djela.²⁷¹

100. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je ocijenilo da je postojao rasprostranjeni i sistematski napad na civilno stanovništvo Srebrenice.²⁷² On napad na Srebrenicu na osnovu zapovijesti za operaciju "Krivaja 95" i učestvovanje Bratunačke brigade u njemu opisuje kao legitiman i usmjeren protiv "dobro naoružanih pripadnika 28. divizije ABiH, a ne civilnog stanovništva."²⁷³

101. Žalbeno vijeće podsjeća da je u okviru drugog žalbenog osnova gore u tekstu razmotrilo i odbacilo Blagojevićev argument u vezi s legitimnošću napada na Srebrenicu i uloge u Bratunačke brigade u njemu.²⁷⁴ Nadalje, po mišljenju Žalbenog vijeća, Blagojević je pogrešno protumačio činjenične ocjene Pretresnog vijeća u vezi sa rasprostranjenim i sistematskim karakterom napada na kojima se temelje osude za zločine protiv čovječnosti u ovom predmetu. Blagojević svoje argumente usredsređuje na opravdavanje prvobitnog vojnog napada na enklavu od 6. do 11. jula 1995., što je od sekundarnog značaja,²⁷⁵ a ne bavi se glavnim aspektom ocjena Pretresnog vijeća o karakteru napada, koji se tiče posljedica koje je on imao po civilno stanovništvo nakon pada enklave 11. jula 1995. Njegov argument stoga nije dovoljan da dovede u pitanje razumnost ocjene Pretresnog vijeća da se napad izvršen po naređenju "Krivaja 95" nastavio poslije pada Srebrenice, da je bio usmjeren na civilno stanovništvo bosanskih Muslimana, da je pogodio približno 40.000

²⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 277, 281.

²⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 277.

²⁷⁰ Prvostepena presuda, par. 281.

²⁷¹ Prvostepena presuda, par. 551-554.

²⁷² Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 4.2-4.11.

²⁷³ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 4.3-4.11.

²⁷⁴ *Vidi* iznad, Odjeljak III.B.2 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog stanja: Uloga Blagojevića i Bratunačke brigade u napadu na Srebrenicu).

²⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 136, 137, 140.

ljudi koji su u to vrijeme živjeli u enklavi, i da je predstavljao rasprostranjeni ili sistematski napad protiv civilnog stanovništva.²⁷⁶ Ukupnost dokaza koji se odnose na prisilno premještanje, kao i na zatočenje i zlostavljanje u Bratuncu, naročito kad se tome doda i humanitarna kriza koja je uslijedila poslije pada srebreničke enklave, ne ostavlja mjesta nikakvom drugom razumnom zaključku o karakteru napada.

102. Blagojević takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je ocijenilo da je on bio svjestan šireg konteksta.²⁷⁷ Njegova tvrdnja da nije posjedovao znanje o kontekstu sama po sebi nije dovoljna da dovede u pitanje razumnost ocjena Pretresnog vijeća u vezi s tim. Kako je navedeno drugdje u ovoj presudi, Pretresno vijeće je razumno zaključilo da je on bio svjestan, između ostalog, teške humanitarne situacije, prisilnog premještanja, te zatočenja i zlostavljanja hiljada muškaraca bosanskih Muslimana u Bratuncu, kao i uloge koju je u tim događajima imalo ljudstvo brigade.²⁷⁸ Takođe je bilo razumno to što je Pretresno vijeće zaključilo da je Blagojević, s obzirom na svoju ulogu komandanta brigade koja je u to vrijeme djelovala na datom području, zacijelo imao znanje o širem kontekstu vlastitog djelovanja, tj. o rasprostranjenom ili sistematskom karakteru napada na civilno stanovništvo Srebrenice. Mada je Pretresno vijeće zaključilo da on nije posjedovao znanje o operaciji masovnih ubistava,²⁷⁹ gorepomenuti događaji za koje je znao bili su dovoljni da ga upozore na karakter napada.

103. Žalbeno vijeće zbog toga odbacuje ovaj žalbeni osnov. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravo na pravično suđenje i da bi njegov predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

²⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 551, 552, 554.

²⁷⁷ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 4.12-4.20.

²⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 473-496. *Vidi* iznad, Odjeljci III.B.1 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog stanja: Blokiranje humanitarnih konvoja za Srebrenicu), III.B.2 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog stanja: Uloga Blagojevića i Bratunačke brigade u napadu na Srebrenicu), III.B.3 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog stanja: Otvaranje vatre na civile u Srebrenici i na putu za Potočare), III.B.4 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog stanja: Odvođenje civila iz Potočara), III.B.5 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog stanja: Pretraživanje terena i napad na kolonu), III.B.6 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog stanja: Zatočenje, zlostavljanje i ubistva u Bratuncu, III.C (Navodne greške u vezi sa ubistvima), III.D (Navodne greške u vezi sa prisilnim premještanjem).

²⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 497-500. *Vidi* i ispod, Odjeljak V.A Navodne greške u vezi sa Blagojevićevim znanjem za masovna ubistva).

D. Navodne greške u vezi sa prisilnim premještanjem (četvrti žalbeni osnov)

104. Pretresno vijeće je smatralo da je Blagojević krivično odgovoran za prisilno premještanje hiljada muškaraca bosanskih Muslimana iz Srebrenice pa mu je, shodno tome, izreklo osuđujuće presude za pomaganje i podržavanje u nehumanim djelima i progonu kao zločinima protiv čovječnosti.²⁸⁰ Osporavajući te osuđujuće presude, Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće, pogrešno utvrdilo činjenično stanje, prvo ocijenivši da je u Srebrenici došlo do prisilnog premještanja bosanskih Muslimana²⁸¹ i, drugo, ocijenivši da je on doprinio tom premještanju i da je za njega znao.²⁸²

1. Postojanje prisilnog premještanja

105. Pretresno vijeće je utvrdilo da je VRS prisilno premjestila hiljade civila bosanskih Muslimana iz srebreničke enklave.²⁸³ Pretresno vijeće je objasnilo da su žene, djeca i starije osobe prebačeni iz Potočara, mjesta unutar enklave, za Kladanj, dok su muškarci najprije odvedeni u Bratunac.²⁸⁴ Pretresno vijeće je zaključilo da izbjeglice iz Potočara nisu imale istinski izbor u pogledu toga da li će ostati u srebreničkoj enklavi.²⁸⁵ Nadalje, Pretresno vijeće je utvrdilo da dokazi pokazuju da namjera počinitelaca nije bila da se raseljene osobe vrate nakon što se situacija normalizuje.²⁸⁶

106. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je ocijenilo da su žene i djeca nasilno premješteni iz srebreničke enklave.²⁸⁷ U prilog toj tvrdnji kao najvažnije navodi četiri stvari. Prvo, tvrdi da su izbjeglice i međunarodna zajednica zapravo tražili od generala Mladića da se izvrši premještanje.²⁸⁸ Drugo, ukazuje na pogoršanje humanitarne situacije koje je zahtijevalo brzo premještanje.²⁸⁹ Treće, tvrdi da mnogi od izbjeglica nisu svojom voljom bili u Srebrenici i da su bili sretni što su imali priliku da odu.²⁹⁰ Četvrto, Blagojević tvrdi da su izbjeglice uzele veoma malo stvari, što pokazuje da su namjeravale da odu samo privremeno.²⁹¹

²⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 616-618, 631, 757, 759, 760. Pretresno vijeće je Blagojevića osudilo za prisilno premještanje kao nanošenje teških tjelesnih ili duševnih povreda i po tački saučesništva u genocidu. Prvostepena presuda, par. 654, 671, 675, 784, 787. U okviru ovog žalbenog osnova, Blagojević osporava samo osude za nehumana djela i progon kao zločine protiv čovječnosti.

²⁸¹ Blagojevićeva najava žalbe, par. 17; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 5.1, 5.12-5.14, 5.16-5.18.

²⁸² Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 17-19; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 5.3-5.9, 5.15, 5.20-5.23.

²⁸³ Prvostepena presuda, par. 175, 191, 216, 217, 616.

²⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 190, 192, 616.

²⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 617.

²⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 618.

²⁸⁷ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 5.1.

²⁸⁸ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 5.13.

²⁸⁹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 5.14.

²⁹⁰ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 5.16, 5.17.

²⁹¹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 5.17.

107. Utvrđujući da je premještanje bilo prisilnog karaktera, Pretresno vijeće se oslonilo na dokaze o tome da su izbjeglice većinom znale za pripadnike snaga bosanskih Srba u Potočarima koji vrše teške zločine, kao i za nehumani i agresivni postupak razdvajanja, tešku humanitarnu situaciju u noćima 11. i 12. jula 1995., prijetnje vojnika VRS-a izbjeglicama bosanskim Muslimanima da će ih zaklati, te za napad VRS-a na Potočare ujutro 12. jula 1995.²⁹²

108. Blagojević ne navodi nikakve konkretne greške Pretresnog vijeća prilikom procjene dokaza na kojima se temelje gornje ocjene. On naprosto navodi alternativne teorije nepotkrijepljene nikakvim referencama na spis predmeta, koje su očigledno neuvjerljive kada se odvagnu u odnosu na dokaze na koje se oslonilo Pretresno vijeće.

109. U svjetlu okolnosti koje je uzelo u obzir Pretresno vijeće bila je razumna njegova ocjena da to što su bosanski Muslimani tražili da napuste Srebrenicu nije bio izraz istinskog izbora, nego je proizišlo iz okolnosti prisile u kojima su se našli i humanitarne katastrofe koju je, prema riječima Pretresnog vijeća, uzrokovalo protivpravno djelovanje VRS-a.²⁹³ Blagojevićevi argumenti u vezi s tim ne pokazuju da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao ocijeniti da je premještanje bosanskih Muslimana iz Srebrenice bilo prisilno.

2. Blagojevićevo učestvovanje u prisilnom premještanju i znanje o njemu

110. Pretresno vijeće je konstatovalo da je Blagojević doprinio premještanju tako što je sredstva Bratunačke brigade - vozila, gorivo i ljudstvo - stavio na raspolaganje za potrebe operacije.²⁹⁴ Pretresno vijeće je konkretno zaključilo da su elementi Bratunačke brigade pomagali tako što su na tom području vršili patrole, brojali i razdvajali ljude, ukrcavali ih u autobuse, regulisali saobraćaj i pratili autobuse na putu od Potočara do Bratunca.²⁹⁵ Pretresno vijeće je primijetilo da su među tim elementima bili i pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade, kao i njeni bataljoni.²⁹⁶

111. Blagojević osporava da je doprinio u prisilnom premještanju ili da je o tome išta znao.²⁹⁷ U pogledu toga, on tvrdi da je odgovornost za premještanje bila na civilnim vlastima i Glavnom štabu VRS-a i tvrdi da je eventualno učestvovanje Bratunačke brigade bilo ograničeno na Momira Nikolića i Vojnu policiju Bratunačke brigade.²⁹⁸ Blagojević tvrdi da nije imao vlast nad tim elementima Bratunačke brigade i navodi da je, za takve situacije, postojao paralelni lanac komande

²⁹² Prvostepena presuda, par. 141-192, 617, 618.

²⁹³ Prvostepena presuda, par. 617, 618. *Vidi* i Drugostepenu presudu u predmetu *Stakić*, par. 279-287.

²⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 216, 217, 482-484, 486, 487, 713, 729, 757-759.

²⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 216, 217, 482-484, 486, 487, 757.

²⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 181, 191, 208, 483, 487, 757.

²⁹⁷ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 5.3-5.9, 5.15, 5.20-5.23.

²⁹⁸ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 5.20-5.23.

na čijem vrhu je bio Glavni štab VRS-a.²⁹⁹ Žalbeno vijeće je argumente u vezi s njegovom nadređenošću Momiru Nikoliću i vojnoj policiji razmotrilo i odbacilo gore u tekstu u okviru drugog žalbenog osnova.³⁰⁰ Blagojević takođe tvrdi da nije bio odgovoran za opšti tretman raseljenih osoba u Potočarima niti ga se ona ticala, jer su za to bile odgovorne lokalne civilne vlasti.³⁰¹ Međutim, Žalbeno vijeće primjećuje da Pretresno vijeće nije Blagojeviću pripisalo krivičnu odgovornost na osnovu njegove sveukupne dužnosti prema civilima, nego na osnovu toga što je stavio na raspolaganje sredstva brigade kako bi pružio praktičnu pomoć u toj operaciji.³⁰² Prema tome, Blagojević nije uspio pokazati da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao donijeti ocjene koje je donijelo Pretresno vijeće u vezi sa uključenošću pripadnika brigade u prisilno premještanje.

112. Oспорavajući svoje znanje o prisilnom premještanju, Blagojević prvenstveno ukazuje na svoju odsutnost s raznih sastanaka na kojima se planiralo ili razmatralo premještanje.³⁰³ On nadalje dodaje kako nije bio prisutan u Potočarima.³⁰⁴ U pogledu toga, Blagojević je očito pogrešno shvatio na osnovu čega je Pretresno vijeće donijelo svoje ocjene o tome da je on znao za prisilno premještanje. Pretresno vijeće je utvrdilo da je on znao za te događaje na osnovu sljedećeg: (1) njegovog prisustva u štabu brigade, gdje je zacijelo primao izvještaje o aktivnostima svojih vojnika i jedinica i pregledao dnevne borbene izvještaje i evidenciju; i (2) njegovog prisustva u Bratuncu, generalno, gdje je zacijelo bio svjedok posljedica premještanja jer su gradom prolazili autobusi puni žena, djece i starijih ljudi, a autobusi puni muškaraca bili su parkirani po ulicama.³⁰⁵ U okviru ovog žalbenog osnova Blagojević ne ukazuje ni na jednu grešku u procjeni relevantnih dokaza, a Žalbeno vijeće je već drugdje u ovoj presudi razmotrilo i odbacilo njegove prigovore na ocjene u vezi s njegovim prisustvom u Bratuncu.³⁰⁶ Prema tome, po mišljenju Žalbenog vijeća, Blagojević nije uspio pokazati da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je on znao za prisilno premještanje.

113. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj žalbeni osnov. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćen pravičan postupak i da bi predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

²⁹⁹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 5.20.

³⁰⁰ *Vidi* iznad, Odjeljak III.B.8 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjenica: Blagojevićeva vlast nad Momiro m Nikolićem i Vojnom policijom Bratunačke brigade).

³⁰¹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.30-3.36.

³⁰² Prvostepena presuda, par. 729, 755, 757, 759, 784.

³⁰³ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 5.5-5.8.

³⁰⁴ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.29, 5.15.

³⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 483, 493, 758.

³⁰⁶ *Vidi* iznad, Odjeljak III.B.6 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjenica: Zatočenje, ubistva i zlostavljanje u Bratuncu).

E. Navodne greške u vezi sa progonom (peti žalbeni osnov)

114. Pretresno vijeće je zaključilo da je rasprostranjeni ili sistematski napad na civilno stanovništvo Srebrenice počinjen na rasnoj, vjerskoj, ili političkoj osnovi.³⁰⁷ Pretresno vijeće je stoga Blagojevića osudilo za pomaganje i podržavanje u progonu kao zločinu protiv čovječnosti putem ubistva, okrutnog i nehumanog postupanja, terorisanja civila bosanskih Muslimana u Srebrenici i Potočarima i putem prisilnog premještanja Muslimana iz srebreničke enklave.³⁰⁸ Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je ocijenilo da je on bio svjestan diskriminatorne namjere počinitelaca, kao i diskriminatornog konteksta u kojem su počinjena djela u osnovi.³⁰⁹

115. Blagojević nastoji da opravda napad kao legitimnu vojnu operaciju protiv 28. divizije ABiH i da premještanje koje je taj napad prouzrokovao okarakteriše kao dobrovoljno.³¹⁰ Međutim, on većinu dokaza na koje se Pretresno vijeće oslonilo za tvrdnju da je napad na civilno stanovništvo Srebrenice bio diskriminatornog karaktera pominje samo utoliko što izražava svoje neslaganje sa zaključcima koji su iz njih izvedeni, a svoje argumente ne potkrepljuje nikakvim relevantnim referencama na spis predmeta. Konkretno, Pretresno vijeće je donoseći zaključak da je napad bio diskriminatornog karaktera, ukazalo na izjavu generala Mladića da je došlo vrijeme osvete “Turcima”.³¹¹ Ono je, nadalje, istaklo uvredljive komentare koje su pripadnici VRS-a upućivali izbjeglicama, govoreći o njihovom napuštanju “srpsk[e] dedovin[e]” i “Velike Srbije” i prisiljavajući ih da čitaju prosrpske tekstove.³¹² Nadalje, Pretresno vijeće je zaključilo da je Blagojević morao znati za diskriminatorni cilj napada i diskriminatornu namjeru počinitelaca s obzirom na njegovo znanje o opštem kontekstu napada, i s obzirom na to da je bio upoznat sa ciljem operacije “Krivaja 95”, koji je u početku bio da se enklava ograniči na područje grada, a zatim se promijenio u zauzimanje cijele enklave, te da je znao kakve su bile posljedice po civilno stanovništvo, uključujući humanitarnu krizu u Potočarima, odvoženje civila autobusima, i zlostavljanje bosanskih Muslimana u Bratuncu.³¹³

116. Žalbeno vijeće je u okviru drugih žalbenih osnova već razmotrilo i odbacilo Blagojevićeve argumente kojima osporava način na koji je Pretresno vijeće okvalifikovalo karakter i cilj napada na

³⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 619.

³⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 759, 797.

³⁰⁹ Blagojevićeva najava žalbe, par. 20-22; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 6.1-6.28. Osim toga, Blagojević osporava da su pripadnici Bratunačke brigade učestvovali u zločinima i da je on znao za njihovo učestvovanje. Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 6.1. Međutim, on taj argument ne razvija u okviru ovog žalbenog osnova, pa ga Žalbeno vijeće ovdje dalje ne razmatra.

³¹⁰ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 6.8-6.14, 6.18-6.26.

³¹¹ Prvostepena presuda, par. 619.

³¹² Prvostepena presuda, par. 619.

³¹³ Prvostepena presuda, par. 754, 758.

civilno stanovništvo Srebrenice.³¹⁴ Ti argumenti, dakle, ne pokazuju nikakvu grešku u utvrđenjima Pretresnog vijeća u vezi sa diskriminatornim ciljem napada ili diskriminatornom namjerom počinitelaca.

117. Oспорavajući tvrdnju da je imao opšte znanje o karakteru napada, Blagojević posebno iznosi prigovor na ocjenu Pretresnog vijeća da ga je Miroslav Deronjić, srpski civilni komesar za Srebrenicu, 11. jula 1995. obavijestio da se vojni plan promijenio i da se sada planira zauzimanje cijele enklave.³¹⁵ Kao što je gore navedeno, Pretresno vijeće je dijelom na osnovu te konstatacije zaključilo da je Blagojević bio obaviješten o opštem odvijanju napada i njegovom krajnjem cilju.³¹⁶ Blagojević osporava vjerodostojnost Miroslava Deronjića s obzirom na njegov sporazum o izjašnjavanju o krivici sa optužbom i na saradnju sa optužbom koja je iz toga proizašla.³¹⁷ Međutim, Žalbena vijeće smatra da je sama za sebe saradnja Miroslava Deronjića s optužbom nedovoljna da dovede u pitanje razumnost toga što se Pretresno vijeće oslonilo na njegovo svjedočenje. U svakom slučaju, Žalbena vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće izričito vodilo računa o tom faktoru kad je ocjenjivalo Deronjićevo svjedočenje.³¹⁸

118. Prema tome, Žalbena vijeće odbacuje ovaj žalbeni osnov. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravo na pravično suđenje i da bi predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

³¹⁴ *Vidi* iznad, Odijeljci III.B.2 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog zaključka: Uloga Blagojevića i Bratunačke brigade u napadu na Srebrenicu), III.C (Navodne greške u vezi sa ubistvima), III.D (Navodne greške u vezi sa prisilnim premještanjem).

³¹⁵ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 6.15-6.17.

³¹⁶ Prvostepena presuda, par. 478.

³¹⁷ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 6.16. Osim toga, na osnovu toga što je prekinuo saradnju sa svojim dodijeljenim braniocem, Blagojević tvrdi da nije bio u mogućnosti da iznese taj prigovor ili da unakrsno ispita Deronjića. Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 6.17. Žalbena vijeće je Blagojevićeve prigovore u vezi sa greškama koje su proizišle iz njegovog odnosa sa braniocem razmotrilo i odbilo u okviru prve žalbene osnove (Pravično suđenje).

³¹⁸ Prvostepena presuda, par. 24 fn. 59.

F. Navodne greške u vezi sa saučesništvom u genocidu (šesti žalbeni osnov)

119. Pretresno vijeće je Blagojevića osudilo za saučesništvo u genocidu kao pomagača i podržavaoca.³¹⁹ Zaključilo je da su snage bosanskih Srba u Srebrenici počinile genocid ubijanjem više od 7.000 muškaraca bosanskih Muslimana i nanošenjem teških tjelesnih ili duševnih povreda civilima bosanskim Muslimanima, što je proizašlo iz nečovječnog postupanja prilikom njihovog prisilnog premještanja iz Potočara.³²⁰ Pretresno vijeće je zaključilo da su ta djela bila dio jedinstvene zamisli da se poćini genocid nad bosanskim Muslimanima iz Srebrenice, koja se manifestovala u operaciji “Krivaja 95”, čiji je krajnji cilj bio da se eliminiše enklava.³²¹ Pretresno vijeće je utvrdilo da je Blagojević bio saučesnik u genocidu jer je dozvolio da se sredstva i ljudstvo Bratunaćke brigade koriste u vezi sa prisilnim premještanjem iz Potočara i sa zlostavljanjem i ubistvima zatoćenika bosanskih Muslimana u Bratuncu.³²² Pretresno vijeće je smatralo da je prisilno premještanje žena i drugih predstavljalo “manifestaciju posebne namjere da se iz srebrenićke enklave ukloni stanovništvo bosanskih Muslimana”, i da je ubijanje i zlostavljanje u Bratuncu predstavljalo sličnu “manifestaciju namjere da se uništi ova grupa.”³²³

120. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je ocijenilo da je on znao za poćinjenje zloćina genocida ili za genocidnu namjeru glavnih poćinilaca.³²⁴ Oспорavajući zaključak da je bio svjestan poćinjenja genocida i genocidne namjere glavnih poćinilaca, Blagojević upućuje na ocjenu Pretresnog vijeća da on nije znao za masovna ubistva, za koja je Pretresno vijeće utvrdilo da su činila dio genocida.³²⁵ Optužba odgovara da je činjenica da Blagojević nije bio svjestan masovnih ubistava irelevantna za njegovu odgovornost kao pomagača i podržavaoca u zloćinu genocida.³²⁶

121. Pregledom Prvostepene presude utvrđeno je da je Pretresno vijeće svoje ocjene da je Blagojević znao za genocidnu namjeru glavnih poćinilaca utemeljilo na sljedećim činjenicama: (1) njegovom znanju da je cilj operacije “Krivaja 95” bio da se stvore uslovi za eliminaciju srebrenićke enklave; (2) njegovom znanju da je cjelokupno stanovništvo bosanskih Muslimana iz Srebrenice

³¹⁹ Prvostepena presuda, par. 787, 797.

³²⁰ Prvostepena presuda, par. 671-677.

³²¹ Prvostepena presuda, par. 674, 677.

³²² Prvostepena presuda, par. 784, 787. Konkretnije, Pretresno vijeće je zaključilo da su sljedeća djela pružanja praktične pomoći imala znatan uticaj na poćinjenje genocida: (1) pomaganje i podržavanje u ubistvima u Bratuncu; (2) pomaganje i podržavanje u progonu poćinjenom putem ubistva, okrutnog i nečovječnog postupanja, terorisanja civilnog stanovništva i prisilnog premještanja kao djela u osnovi; (3) pomaganje i podržavanje u poćinjenju drugih nehumanih djela putem prisilnog premještanja; te, prema tome, i pružanje praktične pomoći u ubijanju i nanošenju teških tjelesnih i duševnih povreda bosanskim Muslimanima iz Srebrenice.

³²³ Prvostepena presuda, par. 675-676.

³²⁴ Blagojevićeva najava žalbe, par. 23-25; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 7.9, 8.7, 8.9. Blagojević navodi još tri konkretna argumenta protiv presude koja mu je izrećena za saučesništvo u genocidu, koji se odnose na genocidnu namjeru glavnih poćinilaca, identitet glavnih poćinilaca i prirodu pomoći koju im je pružio. *Vidi* Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 7.3, 7.4, 7.8, 7.10, 8.9.

³²⁵ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 8.6.

³²⁶ Odgovor optužbe, par. 8.11.

otjerano u Potočare; (3) njegovom znanju da su muškarci bosanski Muslimani bili odvojeni od ostatka stanovništva; (4) njegovom znanju da su žene, djeca i stariji bosanski Muslimani prisilno premješteni na teritoriju koja nije bila pod kontrolom Srba; (5) njegovom znanju da su muškarci bosanski Muslimani bili zatočeni u nehumanim uslovima u privremenim zatočeničkim centrima u očekivanju daljeg prebacivanja na neko drugo mjesto; (6) njegovom znanju da je Bratunačka brigada doprinijela ubistvima muškaraca bosanskih Muslimana zatočenih u Bratuncu; i (7) njegovom znanju i učestvovanju u operaciji pretraživanja terena s ciljem zarobljavanja muškaraca bosanskih Muslimana iz kolone kako ne bi prešli na teritoriju pod kontrolom bosanskih Muslimana.³²⁷

122. Glavno pitanje za Žalbeno vijeće jeste da li su, bez znanja o masovnim ubistvima, gornje ocjene dovoljna osnova da se zaključi kako je Blagojević znao za genocidnu namjeru glavnih počinitelja. Iz Drugostepene presude u predmetu *Krstić* slijedi da je postojanje masovnih ubistava koja su uslijedila po preuzimanju vlasti u Srebrenici bilo ključni faktor za ocjenu da je počinjen genocid.³²⁸ U vezi s tim Žalbeno vijeće je konstatovalo sljedeće: “Glavni pokazatelj na kojem je Pretresno vijeće utemeljilo svoj zaključak da su snage VRS-a namjeravale da eliminišu sve bosanske Muslimane iz Srebrenice bio je pokolj od strane VRS-a svih vojno sposobnih muškaraca iz te zajednice.”³²⁹ Žalbeno vijeće je takođe, kada je utvrđivalo znanje Radoslava Krstića o genocidnoj namjeri glavnih počinitelja, veliki značaj pridalo tome što je on bio svjestan masovnih ubistava.³³⁰ U vezi s tim Žalbeno vijeće upućuje na svoju ocjenu o tome kako se svijest Radoslava Krstića o operaciji prisilnog premještanja, razdvajanju u Potočarima i zatočenju i zlostavljanju muškaraca bosanskih Muslimana Bratuncu odrazila na njegovo znanje o genocidnoj namjeri glavnih počinitelja.³³¹

³²⁷ Prvostepena presuda, par. 786.

³²⁸ *Vidi*, npr., Drugostepenu presudu u predmetu *Krstić*, par. 26, 28, 29, 37, 83, 98, 100, 137.

³²⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 26.

³³⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 104, 106, 112, 137.

³³¹ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 99, 100 (fusnote izostavljene):

99. Pretresno vijeće je svoj zaključak u vezi s Krstićevom namjerom utemeljilo i na više drugih činjenica. Muškarci izdvojeni u Potočarima prevezeni su u Bratunac, zajedno s drugim bosanskim Muslimanima zarobljenim u šumi. Pretresno vijeće je zaključilo da je Bratunačka brigada vjerovatno obavijestila komandu Drinskog korpusa o dolasku tih zarobljenika i da je komanda Drinskog korpusa morala znati da se zarobljenici ne odvoze u regularne objekte za ratne zarobljenike, nego da su zatočeni u Bratuncu gdje ne postoji nikakvo snabdijevanje hranom, vodom itd. Pretresno vijeće je iz Krstićevog prisustva u Potočarima i njegove uloge u organiziranju prijevoza zaključilo da je on morao znati da su muškarce odvajali od žena i djece, da bi ih zatim bilo zatočili bilo nekamo prevezli.

100. Ovi dokazi nisu sami po sebi dovoljni da se utvrdi da je Krstić znao za udruženi zločinački poduhvat da se uništi bosansko muslimansko stanovništvo. Jednako je bilo moguć zaključak, a to je prihvatilo i Pretresno vijeće, da je razlog za odvajanje muškaraca i njihovo zatočenje na nekom drugom mjestu onaj koji je javno iznio general Mladić, odnosno da se izvrši provjera ima li među njima ratnih zločinaca. Odvajanje i zatočenje muškaraca takođe se moglo dovesti u vezu s namjerom da se zarobljenici razmijene za srpske vojnike koje su

123. Žalbeno vijeće primjećuje da se zaključak o genocidnoj namjeri može izvesti, između ostalog, iz dokaza o drugim kažnjivim djelima koja su sistematski usmjeravana protiv iste grupe.³³² Prema tome, Žalbeno vijeće prihvata da su operacija prisilnog premještanja, razdvajanje, i zlostavljanje i ubistva u Bratuncu relevantni za ocjenu o tome da li su glavni počinioci imali genocidnu namjeru.³³³ Međutim, rezonovanje Pretresnog vijeća nije uvjerilo Žalbeno vijeće da je operacija prisilnog premještanja sama za sebe ili zajedno sa ubistvima i zlostavljanjem u Bratuncu dovoljna da pokaže namjeru glavnih počinitelja da “unište” zaštićenu grupu.³³⁴ U Drugostepenoj presudi u predmetu *Krstić* jasno se konstatuje da “prisilno premještanje samo po sebi ne čini genocidno djelo”; ono kao relevantna činjenica čini samo dio ukupne činjenične ocjene.³³⁵ Isto tako, Žalbeno vijeće primjećuje da “situaciona ubistva” samom svojom prirodom čine veoma ograničenu osnovu za izvođenje zaključka o genocidnoj namjeri. Ova kažnjiva djela, kako je utvrdilo Žalbeno vijeće u Drugostepenoj presudi u predmetu *Krstić*, naprosto pomažu da se masovna ubistva stave u njihov pravi kontekst.³³⁶ Shodno tome, nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi van razumne sumnje mogao ocijeniti da, bez Blagojevićevog znanja za masovna ubistva, njegova svijest o drugim činjenicama u vezi sa operacijom prisilnog premještanja pokazuje da je on posjedovao znanje o genocidnoj namjeri glavnih počinitelja.³³⁷

124. Na osnovu gorenavedenog, Žalbeno vijeće odobrava Blagojevićev šesti žalbeni osnov i poništava osudu za saučesništvo u genocidu. Žalbeno vijeće će dalje u tekstu, u okviru njegovog osmog žalbenog osnova, razmotriti kakve su posljedice ove ocjene po Blagojevićevu kaznu. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravo na pravičan postupak i da bi predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

---

zarobili bosanski Muslimani. Svjedoci su pred Pretresnim vijećem iznijeli da su takve razmjene bile česte tokom vojnog sukoba u bivšoj Jugoslaviji i da bi “novi priliv zarobljenih bosanskih Muslimana predstavljao [...] potencijalno korisno pregovaračko sredstvo za bosanske Srbe prilikom budućih razgovora o razmjenama zarobljenika.” Doista, odluka da se pogube civili bosanski Muslimani bila je, kako se izrazio vještak optužbe, “neshvatljiva [...] s vojnog gledišta”. Ako je ta odluka bila toliko neočekivana i iracionalna, svakako je nerazumno očekivati da je Radislav Krstić mogao predvidjeti takav tok događaja na osnovu zapažanja koja su mogla jednako (ako ne i u većoj mjeri) upućivati na nevin ishod. To što je Krstić znao za zatočenje zarobljenika u Bratuncu nije, dakle, dovoljno da se na osnovu toga zaključi da je on stvarno znao za plan pogubljenja i da se iz toga dalje izvede zaključak o Krstićevoj genocidnoj namjeri.

³³² Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 33. *Vidi* i Drugostepenu presudu u predmetu *Jelisić*, par. 47; Drugostepena presuda u predmetu *Semanza*, par. 261, 262; Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 159.

³³³ *Vidi*, npr., Drugostepenu presudu u predmetu *Krstić*, par. 33 (“Pretresno vijeće [je] opravdano [...] zaključilo da činjenica premještanja ide u prilog konstataciji Vijeća da su neki članovi Glavnog štaba VRS-a namjeravali da unište bosanske Muslimane u Srebrenici.”).

³³⁴ Prvostepena presuda, par. 665, 675, 676.

³³⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 33.

³³⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 35 (“Kao što je već objašnjeno, razmjeri ubijanja, kao i svijest Glavnog štaba VRS-a o pogubnim posljedicama koje će ono imati po zajednicu bosanskih Muslimana iz Srebrenice, te druge aktivnosti Glavnog štaba preduzete da se obezbijedi fizičko nestajanje te zajednice, dovoljna je činjenična osnova za zaključak o posebnoj namjeri.”).

³³⁷ Zaključak Pretresnog vijeća koji upućuje na suprotno možda je zasnovan na gledištu da su oni koji su neku grupu maknuli s određene lokacije na taj način tu grupu “uništili”. *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 657-666. Međutim, Žalbeno vijeće naglašava da raseljavanje nije jednako uništenju. *Vidi* Predmet u vezi s primjenom Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, Presuda, par. 334.

G. Navodne greške u vezi s pomaganjem i podržavanjem (sedmi žalbeni osnov)

125. Pretresno vijeće je utvrdilo da je Blagojević dozvolio korištenje resursa Bratunačke brigade, uključujući i ljudstvo, kako bi se olakšalo počinjenje zločina za koje je osuđen.³³⁸ Pretresno vijeće je smatralo da je pomaganje i podržavanje vid učestvovanja na osnovu člana 7(1) Statuta koji najprimjerenije opisuje njegovu krivičnu odgovornost.³³⁹ U okviru ovog žalbenog osnova, Blagojević je iznio četiri pravne i činjenične greške u vezi s osudom za pomaganje i podržavanje, uključujući i navodnu pravnu grešku u definisanju pomaganja i podržavanja, i navodne činjenične greške u vezi s njegovim znanjem o djelima u osnovi, kao i u vezi s tim da li je stavio na raspolaganje sredstva Bratunačke brigade i da li je to predstavljalo znatan doprinos.³⁴⁰

1. Navodna greška u definisanju pomaganja i podržavanja

126. Prvo, Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće iznoseći elemente pomaganja i podržavanja pogriješilo u primjeni prava.³⁴¹

127. Žalbeno vijeće je objasnilo da pomagač i podržavalac vrši djela koja su posebno usmjerena ka pomaganju, ohrabrirvanju ili davanju moralne podrške počinjenju nekog konkretnog krivičnog djela, što ima znatan uticaj na počinjenje tog krivičnog djela.³⁴² *Actus reus* ne mora biti uslov koji je prethodio počinjenju krivičnog djela i može biti izvršen prije, tokom ili poslije počinjenja glavnog krivičnog djela.³⁴³ Žalbeno vijeće je takođe utvrdilo da se uslovi za *actus reus* pomaganja i podržavanja mogu zadovoljiti kada je komandant dozvolio korištenje sredstava pod njegovom kontrolom, uključujući i ljudstvo, kako bi se omogućilo počinjenje krivičnog djela.³⁴⁴ Traženi element svijesti za pomaganje i podržavanje jeste znanje da su izvršena djela pomogla počinjenju konkretnog krivičnog djela glavnog počinioca.³⁴⁵ U slučajevima posebne namjere, kao što su progon ili genocid, pomagač i podržavalac moraju znati za posebnu namjeru glavnog počinioca.³⁴⁶

128. Pregledom Prvostepene presude utvrđeno je da je Pretresno vijeće, opisujući primjenjivo pravo u vezi s pomaganjem i podržavanjem, ponovilo gorepomenute formulacije i principe,

³³⁸ Prvostepena presuda, par. 747, 749, 755, 757, 759-760, 784, 794-796.

³³⁹ Prvostepena presuda, par. 796.

³⁴⁰ Blagojevićeva najava žalbe, par. 26, 27; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 8.1-8.18. Osim toga, Blagojević iznosi dodatne argumente u vezi sa osudom za saučesništvo u genocidu. Ti argumenti se u određenoj mjeri preklapaju sa onima pokrenutim u okviru šestog žalbenog osnova i razmatraju se u okviru tog žalbenog osnova.

³⁴¹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 8.1, 8.2.

³⁴² Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 85; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 45, 46; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 102; Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura i drugi*, par. 370.

³⁴³ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 48. *Vidi* i Drugostepenu presudu u predmetu *Simić*, par. 85; Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura i drugi*, par. 372.

³⁴⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 137, 138, 144.

³⁴⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 86; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 102; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 46; Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura i drugi*, par. 370.

citirajući drugostepene presude u predmetima *Vasiljević, Blaškić, Aleksovski, Čelebići i Tadić*.³⁴⁷ Blagojević nije uputio ni na koju konkretnu manjkavost u načinu na koji je Pretresno vijeće iznijelo primjenjivo pravo nego je naprosto s tim izrazio neslaganje. Prema tome, Blagojević nije uspio da navede nijednu pravnu grešku Pretresnog vijeća prilikom izlaganja prava primjenjivog na pomaganje i podržavanje.

2. Navodna greška o ocjeni da je Blagojević bio svjestan krivičnih djela

129. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je ocijenilo da je on bio svjestan počinjenja djela u osnovi.³⁴⁸ U pogledu toga, Blagojević prije svega osporava osuđujuću presudu za saučesništvo u genocidu i to na osnovu ocjene Pretresnog vijeća da on nije znao za operaciju masovnih ubistava.³⁴⁹ Žalbeno vijeće je već razmotrilo i prihvatilo ovaj argument u okviru razmatranja šestog žalbenog osnova.³⁵⁰ Osim toga, u pogledu drugih osuđujućih presuda koje su mu izrečene za pomaganje i podržavanje u ubistvu, progonu i nehumanim djelima, a odnose se na prisilno premještanje civila bosanskih Muslimana iz Srebrenice, i na zatočenje, zlostavljanje i ubistva počinjena u školi "Vuk Karadžić" u Bratuncu i oko nje, Blagojević se, osporavajući te činjenične ocjene, naprosto pozvao na argumente koje je iznio drugdje u svojoj žalbi.³⁵¹ Međutim, Žalbeno vijeće je već razmotrilo i odbacilo te argumente u okviru drugih žalbenih osnova.³⁵²

3. Navodna greška u pogledu ocjene da je Blagojević dozvolio da se koriste resursi Bratunačke brigade kako bi se omogućilo počinjenje zločina

130. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je ocijenilo da je on dozvolio korišćenje resursa Bratunačke brigade kako bi se omogućilo počinjenje zločina.³⁵³ Blagojević ne osporava ulogu Momira Nikolića i Vojne policije Bratunačke brigade u premještanju civila bosanskih Muslimana iz Potočara 12. i 13. jula 1995. ili u zatočenju muškaraca bosanskih Muslimana u školi "Vuk Karadžić" u Bratuncu i oko nje od 12. do 14. jula 1995. On osporava da je u pravnom smislu bio nadređen Momiru Nikoliću i Vojnoj policiji Bratunačke brigade navodeći da je postojao paralelan lanac komande između tih elemenata brigade i Glavnog štaba VRS-a.³⁵⁴ On

³⁴⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 86; Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 140, 141.

³⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 726-728.

³⁴⁸ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 8.3-8.9, 8.18.

³⁴⁹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 8.3-8.7.

³⁵⁰ *Vidi* iznad, Odjeljak III.F (Navodne greške u vezi sa saučesništvom u genocidu).

³⁵¹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 8.8, 8.9.

³⁵² *Vidi* iznad, Odjeljci III.B.3 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog stanja: Otvaranje vatre na civile u Srebrenici i na putu za Potočare), III.B.4 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog stanja: Odvođenje civila iz Potočara), III.B.6 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog stanja: Zatočenje, zlostavljanje i ubistva u Bratuncu), III.C (Navodne greške u vezi sa ubistvima), III.D (Navodne greške u vezi sa prisilnim premještanjem), III.E (Navodne greške u vezi sa progonom).

³⁵³ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 8.11-8.18.

³⁵⁴ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 8.11-8.16.

primjećuje da je njegova krivična odgovornost gotovo isključivo zasnovana na njihovom ponašanju nad kojim, kako tvrdi, nije imao kontrolu.³⁵⁵ Blagojević nadalje osporava ocjenu Pretresnog vijeća u vezi sa ulogom elemenata Bratunačke brigade van redova vojne policije, opisujući je kao nebitnu i napominje da je u Potočarima i Bratuncu viđeno tek nekoliko pripadnika brigade i da su ondje vjerovatno bili na vlastitu inicijativu ili kao pripadnici zasebnog, civilnog lanca komande.³⁵⁶

131. Pregledom Prvostepene presude utvrđeno je da je Pretresno vijeće zaključilo da je Blagojević dozvolio da pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade učestvuju u odvajanju muškaraca bosanskih Muslimana od žena, djece i starijih u Potočarima 12. i 13. jula 1995. i, nakon toga, u premještanju žena, djece i starijih osoba iz Srebrenice, kao i u čuvanju muškaraca bosanskih Muslimana zatočenih u Bratuncu od 12. do 14. jula 1995.³⁵⁷ Žalbeno vijeće je već razmotrilo i odbilo Blagojevićeve argumente u vezi s ocjenom Pretresnog vijeća da je on imao nadležnost nad Vojnom policijom Bratunačke brigade, i konstatovalo da se njegova odgovornost ne zasniva na djelima Momira Nikolića.³⁵⁸ Osim toga, Pretresno vijeće je takođe zaključilo da su pripadnici Drugog bataljona i Treće artiljerijske grupe Bratunačke brigade učestvovali u granatiranju i pucanju u pravcu civila na putu za Potočare 11. jula 1995., u patroliranju na području Potočara i oko Potočara 12. i 13. jula 1995., te da su pomagali u operaciji premještanja.³⁵⁹ Pretresno vijeće je nadalje zaključilo da je Blagojević rukovodio i komandovao tim elementima.³⁶⁰ Blagojević ničim ne potkrepljuje to što osporava ulogu koju su odigrali ti dodatni elementi Bratunačke brigade osim što navodi alternativnu osnovu za njihovo učestvovanje koja nema uporišta u spisu suđenja. To nije dovoljno da se dovede u pitanje razumnost ocjena Pretresnog vijeća da je Blagojević dozvolio da ti elementi brigade omoguće počinjenje zločina.

4. Navodna greška u pogledu ocjene da je su Blagojević i Bratunačka brigada znatno doprinijeli zločinima

132. Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je ocijenilo da je bilo koje djelo Bratunačke brigade znatno doprinijelo zločinima.³⁶¹ Pregled prvostepene presude pokazuje da je Pretresno vijeće Blagojevićeovu krivičnu odgovornost utemeljilo na tome što je on dozvolio da se resursi Bratunačke brigade koriste kako bi se omogućilo počinjenje krivičnih

³⁵⁵ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 8.14.

³⁵⁶ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 8.15-8.17.

³⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 729, 747, 755, 757, 784.

³⁵⁸ *Vidi* iznad, Odjeljak III.B.8 (Navodne greške u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog stanja: Blagojevićeve ovlasti nad Momikom Nikolićem i Vojnom policijom Bratunačke brigade).

³⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 755, 757, 784.

³⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 419.

³⁶¹ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.118-3.120, 3.130-3.133, 5.21-5.23, 7.8, 8.14-8.17.

djela.³⁶² U vezi s osuđujućom presudom koja je Blagojeviću izrečena za zlostavljanja i ubistva počinjena u školi "Vuk Karadžić" u Bratuncu i oko nje od 12. do 14. jula 1995., Pretresno vijeće je zaključilo da su pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade pružili "praktičnu pomoć" tako što su zatočenike držali pod stražom i pomagali nadzore pristupa zatočenicima, što je obezbijedilo njihovo daljnje zatočenje i omogućilo da se počine ubistva.³⁶³ Osim toga, u vezi sa osuđujućom presudom koja je Blagojeviću izrečena za progon, Pretresno vijeće je zaključilo da su pripadnici Bratunačke brigade pružili praktičnu pomoć u terorisanju civilnog stanovništva i stvaranju nehumanih uslova u Potočarima i Bratuncu od 11. do 14. jula 1995. granatiranjem i pucanjem u pravcu civila koji su se kretali prema Potočarima 11. jula; učestvovanjem u postupku razdvajanja; vršenjem patrola u Potočarima 12. i 13. jula; i držanjem zatočenika pod stražom u Bratuncu 12. do 14. jula.³⁶⁴ Zatim, u vezi sa osuđujućom presudom koja je Blagojeviću izrečena za prisilno premještanje, Pretresno vijeće je zaključilo da su pripadnici Bratunačke brigade pružili praktičnu pomoć razdvajajući muškarce od žena, djece i starijih; ukrcavajući ljude u autobuse; prebrojavajući ljude koji su ulazili u autobuse; obezbjeđujući pratnju autobusima; i vršenjem patrola po području na kojem je stanovništvo držano do okončanja premještanja.³⁶⁵

133. Blagojević u svojim podnescima ukazuje na relativno mali broj pripadnika Bratunačke brigade koji su učestvovali u krivičnim djelima u odnosu na cjelokupnu operaciju, kao i na činjenicu da pripadnici brigade nisu bili direktni učesnici u zlostavljanju ili ubistvima.³⁶⁶

134. Žalbeno vijeće primjećuje da pitanje da li neko djelo predstavlja znatan doprinos krivičnom djelu zahtijeva istragu zasnovanu na činjenicama. Blagojevićev osnovni argument u vezi s pitanjem znatnog doprinosa jeste taj da je uloga Bratunačke brigade bila nebitna u cjelokupnom kontekstu događaja. Međutim, Žalbeno vijeće je već konstatovalo da nije potrebno da radnja pružanja pomoći bude uslov koji prethodi počinjenju krivičnog djela.³⁶⁷ Iznoseći svoje ocjene, Pretresno vijeće je bilo svjesno ograničenijeg obima pomoći koji je pružila Bratunačka brigada u poređenju sa drugim elementima VRS-a i civilnim vlastima.³⁶⁸ Bez obzira na to, Pretresno vijeće je opisalo doprinos putem resursa koje je Blagojević stavio na raspolaganje kao "praktičnu pomoć" krivičnim djelima koja je imala znatan učinak na počinjenje tih krivičnih djela.³⁶⁹ Žalbeno vijeće podsjeća da je i ono,

³⁶² Prvostepena presuda, par. 729, 749, 759, 784.

³⁶³ Prvostepena presuda, par. 747.

³⁶⁴ Prvostepena presuda, par. 755.

³⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 757.

³⁶⁶ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 3.118-3.120, 3.130-3.133, 5.21-5.23, 7.8, 8.14.

³⁶⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 85; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 48.

³⁶⁸ *Vidi*, npr., Prvostepenu presudu, par. 191 (gdje se konstatuje da je glavnu ulogu u prijevozu izbjeglica bosanskih Muslimana iz Potočara 13. jula 1995. imao MUP); par. 835 ("U vezi s Vidojem Blagojevićem, Pretresno vijeće konstatuje da on nije bio među glavnim učesnicima u počinjenju zločina").

³⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 747, 755, 757.

u sličnom kontekstu, došlo do istog zaključka u Drugostepenoj presudi u predmetu *Krstić*.³⁷⁰ Blagojević, prema tome, nije uspio da pokaže da je Pretresno vijeće u tom pogledu pogriješilo.

5. Zaključak

135. Iz gorenavednih razloga, Žalbeno vijeće odobrava Blagojevićev sedmi žalbeni osnov u pogledu zločina genocida, što je iscrpno razmotreno u šestom žalbenom osnovu. Što se tiče svega ostalog, Žalbeno vijeće ocjenjuje da Blagojevićeva žalba na ocjene Pretresnog vijeća u vezi s pomaganjem i podržavanjem nema osnova, pa je, prema tome, odbacuje. Sudija Shahabuddeen izražava neslaganje u pogledu svih aspekata jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravo na pravično suđenje i da bi njegov predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

---

³⁷⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 135-138.

H. Navodne greške u vezi sa odmjeravanjem kazne (osmi žalbeni osnov)

136. Pretresno vijeće je Blagojevića osudilo na jedinstvenu kaznu od osamnaest godina zatvora.³⁷¹ Blagojević tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo u primjeni prava kad je razmatralo otežavajuće i olakšavajuće faktore za njegovu kaznu.³⁷² Međutim, on u svojim podnescima ne upućuje na faktore koje je Pretresno vijeće razmatralo u vezi s olakšavajućim i otežavajućim okolnostima, nego se usredsređuje isključivo na razmatranje Pretresnog vijeća po težini zločina.³⁷³ Žalbeno vijeće će najprije razmotriti navodne greške, a zatim će odrediti kako odluka Žalbenog vijeća da poništi Blagojevićevu osudu za genocid utiče na kaznu.

1. Navodne greške u ocjenjivanju težine krivičnih djela

137. Pretresnim vijećima povjereno je široko diskreciono pravo u odmjeravanju primjerene kazne zbog njihove obaveze da individualiziraju kazne kako bi odgovarale okolnostima optuženog i težini krivičnog djela.³⁷⁴ U pravilu, Žalbeno vijeće će presudu o kazni preinačiti samo ako je Pretresno vijeće uočilo uočljivu grešku vršeći svoja ovlaštenja ili nije poštovalo mjerodavno pravo.³⁷⁵ Strana koja iznosi žalbu snosi obavezu da pokaže kako je Pretresno vijeće pogriješilo kad je utvrdilo kaznu.³⁷⁶

138. Blagojević osporava zaključak Pretresnog vijeća da progon zahtijeva posebnu pažnju i da je posebno težak s obzirom na diskriminatornu prirodu krivičnih djela.³⁷⁷ On tvrdi da to u njegovom slučaju ne može biti osnov za krivično gonjenje budući da Pretresno vijeće nije zaključilo da je on posjedovao diskriminatornu namjeru.³⁷⁸ Žalbeno vijeće primijećuje da je Pretresno vijeće izričito

³⁷¹ Prvostepena presuda, Glava X (Dispozitiv).

³⁷² Blagojevićeva najava žalbe, par. 28; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 9.1-9.7. Blagojević u svojoj najavi žalbe i u svom žalbenom podnesku tvrdi da je njegov branilac na suđenju propustio da iznese argumente u pogledu odmjeravanja kazne. Međutim, tokom žalbenog pretresa, Blagojevićev branilac je objasnio da to nije dio njegove žalbe. *Vidi* AT. 106.

³⁷³ U svojoj najavi žalbe i žalbenom podnesku Blagojević tvrdi da postoje greške u paragrafima 841, 844, 845 i 850 u dijelovima Prvostepene presude posvećenim ocjenjivanju otežavajućih i olakšavajućih okolnosti. *Vidi* Blagojevićeva najava žalbe, par. 28; Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 9.1. Međutim, Blagojević ne razvija ovaj argument i zbog toga njegovi argumenti ne dosežu prag za razmatranje u žalbenom postupku.

³⁷⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 717; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 9; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Babić*, par. 7; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Deronjić*, par. 8; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Miodrag Jokić*, par. 8.

³⁷⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 22; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 187; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 239; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 725; Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 99; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 408; Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 242; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 680; Drugostepena presuda u predmetu *Deronjić*, par. 8; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Miodrag Jokić*, par. 8.

³⁷⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 725.

³⁷⁷ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 9.4, 9.5, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 834. Blagojević isti argument iznosi i u pogledu krivičnog djela genocida. Međutim, budući da je ta osuda poništena, Žalbeno vijeće njegove argumente razmatra samo u vezi sa krivičnim djelom progona.

³⁷⁸ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 9.4.

konstatovalo da on nije imao tu namjeru, nego da je pomagao i podržavao druge znajući da oni postupaju na diskriminatornoj osnovi.³⁷⁹

139. Blagojević tvrdi da to što je Pretresno vijeće naglasilo težinu diskriminatorne prirode krivičnog djela progona pokazuje da je Vijeće nedopustivo pooštrilo kaznu na osnovu faktora koji je takođe i obilježje tog krivičnog djela.³⁸⁰ Žalbeno vijeće konstatuje da je prilikom odmjeravanja kazne Pretresno vijeće ocijenilo da progon kao zločin protiv čovječnosti zahtijeva “posebnu pažnju” zbog toga što su “žrtve birane” na “diskriminatornoj osnovi”.³⁸¹ Pretresno vijeće je takođe krivično djelo progona smatralo “naročito tešk[im] zbog toga što obuhvata brojna djela počinjena s diskriminatornom namjerom”.³⁸² Žalbeno vijeće ne vidi nikakvu grešku u pristupu Pretresnog vijeća jer je, iznoseći te konstatacije, ono naprosto konstatovalo težinu inherentnu tim djelima, a nije njima govorilo kao o posebnom otežavajućem faktoru.

140. Na kraju, Blagojević tvrdi da Pretresno vijeće nije adekvatno uzelo u obzir činjenicu da on nije bio među glavnim učesnicima u tim krivičnim djelima, da je njegova uloga u tom krivičnom djelu bila uloga pomagača i podržavaoca, te da on nije znao za masovna ubistva.³⁸³ Međutim, pregledom Prvostepene presude utvrđeno je da je Pretresno vijeće, nakon što je izričito konstatovalo da Blagojević nije bio jedan od glavnih učesnika u počinjenju tih krivičnih djela, prilikom odmjeravanja kazne uzelo u obzir njegovo znanje i oblik pomoći koju je on pružio glavnim počinocima.³⁸⁴

141. Žalbeno vijeće smatra da Blagojević nije uputio ni na jednu uočljivu grešku Pretresnog vijeća prilikom odmjeravanja njegove kazne. Prema tome, Žalbeno vijeće u cijelosti odbacuje ovaj žalbeni osnov. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravo na pravično suđenje i da bi predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

2. Uticaj zaključaka Žalbenog vijeća na kaznu

142. Žalbeno vijeće je poništilo osuđujuću presudu izrečenu Blagojeviću za saučesništvo u genocidu na osnovu toga što njegovo znanje o operaciji prisilnog premještanja, o razdvajanju, zlostavljanju i ubistvima u Bratuncu nije dovoljno, bez znanja o masovnim ubistvima, da razumnom presuditelju o činjenicama dozvoli da van razumne sumnje donese zaključak o genocidnoj namjeri. Međutim, Žalbeno vijeće je potvrdilo Blagojevićevu osudu za pomaganje i podržavanje u ubistvu

³⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 834.

³⁸⁰ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 9.5.

³⁸¹ Prvostepena presuda, par. 834.

³⁸² Prvostepena presuda, par. 834.

³⁸³ Blagojevićev žalbeni podnesak, par. 9.6, 9.7.

kao kršenju zakona i običaja ratovanja i za pomaganje i podržavanje u ubistvu, progonu i drugim nehumanim djelima (prisilno premještanje) kao zločinima protiv čovječnosti. Žalbena vijeće je potom prilagodilo Blagojevićevu kaznu u svjetlu svojih nalaza, i u skladu sa zahtjevima Statuta i Pravilnika. U svjetlu okolnosti ovog predmeta, kao i težine krivičnih djela za koja je Blagojević odgovoran, Žalbena vijeće, uzimajući u obzir načelo proporcionalnosti, smatra da se kazna koju je izreklo Pretresno vijeće treba smanjiti na petnaest godina. Sudija Shahabuddeen se ne slaže jer smatra da je Blagojeviću uskraćeno pravo na pravično suđenje i da bi predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.

---

³⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 835, 836.

IV. ŽALBA DRAGANA JOKIĆA

A. Greške koje se odnose na mens rea pomaganja i podržavanja (prvi i drugi osnov)

143. Pretresno vijeće je Jokića osudilo za pomaganje i podržavanje u ubistvu kao kršenju zakona i običaja ratovanja, i ubistvu, istrebljenju i progonu kao zločinima protiv čovječnosti, a na osnovu njegove praktične pomoći, uključujući koordiniranje, slanje i praćenje upotrebe resursa Zvorničke brigade, što je znatno doprinijelo masovnim pogubljenjima u Orahovcu, u školi u Pilici/na Vojnoj ekonomiji Branjevo i u Kozluku od 14. do 17. jula 1995.³⁸⁵ Pretresno vijeće je zaključilo da je Jokić pružio tu praktičnu pomoć sa sviješću da svojim djelima pomaže u počinjenju tih krivičnih djela.³⁸⁶

144. U okviru prvog osnova žalbe Jokić tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo jer je do svojih zaključaka u vezi sa pomaganjem i podržavanjem došlo primjenjujući pogrešne pravne standarde.³⁸⁷ Međutim, on ne osporava izričito definiciju zahtjevanе *mens rea* pomaganja i podržavanja koju je usvojilo Pretresno vijeće.³⁸⁸ On zapravo tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo standard jer činjenični zaključci Pretresnog vijeća nemaju potporu u dokazima i nisu dovoljni da van razumne sumnje dokažu njegovu *mens rea*.³⁸⁹ U okviru svog drugog žalbenog osnova, Jokić tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je razmatralo njegovu *mens rea* u odnosu na pomaganje i podržavanje. Posebno osporava zaključak Pretresnog vijeća da je on znao za masovna pogubljenja zatočenika u Orahovcu, u školi u Pilici/na Vojnoj ekonomiji Branjevo i u Kozluku.³⁹⁰

145. Žalbeno vijeće je već konstatovalo da, mada su činjenični zaključci Pretresnog vijeća podložni pravnom načelu da činjenice bitne za ustanovljavanje krivice optuženog moraju biti dokazane van razumne sumnje, ti zaključci i dalje ostaju činjenični zaključci.³⁹¹ Prema tome, strana koja tvrdi da je Pretresno vijeće zasnovalo svoje činjenične zaključke na nedostatnim dokazima iznosi argument da je Pretresno vijeće učinilo činjeničnu, a ne pravnu grešku.

146. Zbog toga Žalbeno vijeće smatra da Jokić i u okviru svog prvog i u okviru drugog žalbenog osnova tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je ocijenilo da je on djelovao sa traženom *mens rea* u pogledu incidenata u Orahovcu, u školi u Pilici /na Vojnoj

³⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 770, 772, 775, Glava X (Dispozitiv).

³⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 770, 772, 775.

³⁸⁷ Jokićev žalbeni podnesak, par. 39. U vezi sa procesnim aspektom ovog žalbenog osnova, *vidi* predmet *Blagojević i Jokić*, Odluka po zahtjevu za odbacivanje prvog osnova Jokićevog žalbenog podneska, par. 2-4.

³⁸⁸ Jokićev žalbeni podnesak, par. 38.

³⁸⁹ Jokićev žalbeni podnesak, par. 39, 55; Jokićeva replika na podnesak respondenta, par. 2.

³⁹⁰ Jokićev žalbeni podnesak, par. 58, 62, 66.

³⁹¹ Predmet *Blagojević i Jokić*, Odluka po zahtjevu za odbacivanje prvog osnova Jokićevog žalbenog podneska, par. 8.

ekonomiji Branjevo i u Kozluku. Žalbeno vijeće će zbog toga argumente iznesene u okviru tih žalbenih osnova razmotriti zajedno.

1. Orahovac

147. Pretresno vijeće je zaključilo da je na polju u blizini škole u Grbavcima kod Orahovca pogubljen između 1.000 i 2.500 muškaraca bosanskih Muslimana koji su bili zatočeni u toj školi, i da su pogubljenja trajala od popodneva 14. jula 1995. do otprilike 5:00 sati ujutro 15. jula 1995.³⁹² Pretresno vijeće je utvrdilo da je 14. jula 1995. oko 12:00 sati Jokić rekao Cvijetinu Ristanoviću, mašinisti Inžinjerijske čete Zvorničke brigade, u prisustvu Slavka Bogičevića, zamjenika komandira Inžinjerijske čete Zvorničke brigade, da sa rovokopačem ode u Orahovac, gdje je Bogičević dao Ristanoviću uputstva kako da kopa masovne grobnice.³⁹³ Pretresno vijeće je zaključilo kako slijedi:

Pretresno vijeće je uvjeren da je Dragan Jokić, u trenutku kad je Ristanoviću davao uputstvo da tamo ode, znao da su zarobljenici bosanski Muslimani zatočeni u školi u Grbavcima i da čekaju na pogubljenje. Pretresno vijeće stoga konstatuje da je Dragan Jokić znao da je Ristanović upućen u Orahovac upravo zato da bi iskopao masovne grobnice za žrtve pogubljenja. Uputivši Cvijetina Ristanovića da s rovokopačem krene u Orahovac, Dragan Jokić je pružio praktičnu pomoć koja je u značajnoj mjeri uticala na počinjenje krivičnog djela.³⁹⁴

148. Jokić tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kada je ocijenilo da je on, u trenutku kada je Cvijetinu Ristanoviću rekao da tamo ode s rovokopačem, bio svjestan da će u Orahovcu biti izvršena pogubljenja.³⁹⁵ On tvrdi da je ocjena Pretresnog vijeća o njegovom znanju o masovnim ubistvima u neskladu s nespornim činjenicama u vezi s tim pokoljem.³⁹⁶ On u vezi s tim prvenstveno upućuje na hronologiju događaja, primjećujući da je Cvijetin Ristanović poslat u Orahovac oko podneva, mnogo prije no što su predveče počela pogubljenja.³⁹⁷ On nadalje osporava da je njegova uloga dežurnog oficira dala Pretresnom vijeću razumnu osnovu za izvođenje zaključka o njegovom znanju o pogubljenjima koja će uslijediti. Mada je dežurni oficir morao biti obaviješten o aktivnostima jedinica brigade, Jokić tvrdi da su pogubljenja izvršena tajno i da on o njima nije bio obaviješten.³⁹⁸ On tvrdi da je informacija o pogubljenjima objelodanjena tek u 22:36 sati 14. jula 1995., i to samo "odabranima", dok je on Cvijetinu Ristanoviću rekao da ide u Orahovac oko podneva 14. jula 1995., a pogubljenja su počela predveče.³⁹⁹ Osim toga, Jokić upućuje na iskaz Tanacka Tanića, koji je izjavio da niko nije unaprijed znao da će se vršiti

³⁹² Prvostepena presuda, par. 763.

³⁹³ Prvostepena presuda, par. 763, 764.

³⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 763, 764.

³⁹⁵ Jokićev žalbeni podnesak, par. 40, 58, 61.

³⁹⁶ Jokićev žalbeni podnesak, par. 39(1), 41-43.

³⁹⁷ Jokićev žalbeni podnesak, par. 41-43.

³⁹⁸ Jokićev žalbeni podnesak, par. 42, 59(1).

³⁹⁹ Jokićev žalbeni podnesak, par. 41, 42. Jokić isti argument iznosi u okviru svog šestog žalbenog osnova. *Vidi* Jokićev žalbeni podnesak, par. 174.

pogubljenja, nego da su svi za njih saznali tek nakon što su izvršena.⁴⁰⁰ Jokić tvrdi da je bilo nerazumno da se iz njegovog znanja o zatočenju zaključi kako je on morao znati i za ubistva koja su imala uslijediti, budući da je “zatočenje zarobljenika bila legitimna vojna operacija, dok je pogubljenje predstavljalo gnusan zločin”.⁴⁰¹ On tvrdi da je jednako razumno da se iz dokaza zaključi da on, u trenutku kad je Cvijetinu Ristanoviću rekao da ode u Orahovac, nije bio svjestan da će zatočenje završiti zločinom.⁴⁰²

149. Konačno, Jokić osporava da je iskaz Cvijetina Ristanovića o prisustvu Slavka Bogićevića dao Pretresnom vijeću razumnu osnovu za zaključak o Jokićevom znanju da će uslijediti ubistva. U vezi s tim on tvrdi, kao prvo, da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad se oslonilo na Ristanovićev dvosmislen i kontradiktorni prikaz da bi utvrdilo prisustvo Slavka Bogićevića u trenutku kad je Jokić Ristanoviću dao uputstvo da ode u Orahovac.⁴⁰³ Drugo, Jokić tvrdi da, čak i ako je Bogićević bio prisutan kad je Jokić Ristanoviću dao uputstvo da ode u Orahovac, nije bilo razloga da se smatra kako je Bogićević podijelio s Jokićem informacije koje je imao o pogubljenju koje će uslijediti.⁴⁰⁴

150. Pregledom Prvostepene presude utvrđeno je da je Pretresno vijeće svoj zaključak o Jokićevoj *mens rea* zasnovalo na dvije osnovne činjenice: (1) Jokićevoj ulozi dežurnog oficira Zvorničke brigade u relevantno vrijeme, zbog koje je bio upoznat sa kretanjem zatočenika; i (2) naređenju Cvijetinu Ristanoviću da ode u Orahovac s rovokopačem, koje je Jokić izdao u prisustvu Slavka Bogićevića, koji je ubrzo poslije toga izdao uputstvo Ristanoviću da kopa grobove na mjestu pogubljenja.⁴⁰⁵ Glavno pitanje pred Žalbenim vijećem jeste to da li bi ijedno razumno pretresno vijeće na osnovu tih činjenica moglo zaključiti da je Jokić znao za pogubljenja bosanskih Muslimana zatočenih u Orahovcu.

151. U pogledu prisustva Slavka Bogićevića kad je Jokić naredio Ristanoviću da odveze rovokopač u Orahovac, Ristanović je izjavio sljedeće: “Koliko se ja sjećam, bio je vozač kamiona što je vozio mašinu. Bio je još jedan vojnik, Lazić Risto i čini mi se Bogićević Slavko da je bio tu prisutan.”⁴⁰⁶ Kasnije, nakon što je mašina Cvijetina Ristanovića – rovokopač sa stražnjom kašikom – natovarena na kamion i odvezena u Orahovac, Ristanović je ponovo sreo Slavka Bogićevića:

⁴⁰⁰ Jokićev žalbeni podnesak, par. 59(1), gdje se citira T. 12024-12027.

⁴⁰¹ Jokićev žalbeni podnesak, par. 59(1).

⁴⁰² Jokićev žalbeni podnesak, par. 59(1).

⁴⁰³ Jokićev žalbeni podnesak, par. 59(2).

⁴⁰⁴ Jokićev žalbeni podnesak, par. 59(2).

⁴⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 511, 526, 763, 764.

⁴⁰⁶ T. 5364-5365.

P. Dakle, rekli ste da je neko došao da vam kaže da istovarite kamion. Sjećate li se ko je to bio?

O. Ja ne mogu sto posto, čini mi se kad sam istovario, kad sam pošao gore, vidio sam Slavka Bogičevića. Tu je bio.

P. Šta vam je on rekao da učinite?

O. Rekao je da poteram mašinu gore ispod podvožnjaka, da prođem ispod podvožnjaka.⁴⁰⁷

152. Na osnovu gore citiranog svjedočenja, Žalbeno vijeće ocjenjuje da je Pretresno vijeće moglo razumno zaključiti da je Slavko Bogičević bio prisutan kad je Jokić izdao naređenje Cvijetinu Ristanoviću. Suprotno Jokićevoj tvrdnji,⁴⁰⁸ činjenica da je Slavko Bogičević bio na željezničkom podvožnjaku u Orahovcu nedugo nakon tog razgovora, koji se odvijao u štabu Inženjerske čete, nije u protivrječju sa njegovim prisustvom prilikom tog razgovora. Nakon što je primio naređenje od Jokića, Cvijetinu Ristanoviću je trebalo neko vrijeme da natovari rovokopač sa stražnjom kašikom na kamion.⁴⁰⁹ Nije, dakle, bio nerazuman zaključak da je Slavko Bogičević stigao na istu lokaciju prije Cvijetina Ristanovića.

153. Izraz koji je upotrijebio Cvijetin Ristanović, da mu se “čini” da je Slavko Bogičević bio prisutan prilikom razgovora s Jokićem u štabu Inženjerske čete, može zaista značiti da svjedok nije bio siguran. Međutim, ne mora nužno biti tako i Žalbeno vijeće uvažava ocjenu Pretresnog vijeća, koje se na osnovu Ristanovićeovog svjedočenja uvjerilo da je Slavko Bogičević bio prisutan.⁴¹⁰ Što se tiče prisustva Slavka Bogičevića na mjestu pogubljenja u Orahovcu, Žalbeno vijeće primjećuje da je Cvijetin Ristanović, mada nije bio siguran ko mu je rekao da istovari rovokopač sa stražnjom kašikom s kamiona, bio siguran da mu je upravo Slavko Bogičević rekao šta da radi s mašinom nakon toga. Žalbeno vijeće ocjenjuje da je pretresno vijeće moglo razumno zaključiti da je Slavko Bogičević bio prisutan kada je Jokić izdao naređenja Cvijetinu Ristanoviću, kao i na mjestu pogubljenja u Orahovcu.

154. Što se tiče pitanja Jokićevog znanja, Žalbeno vijeće nije uvjerala Jokićeva tvrdnja da bi bilo razumno da se na osnovu hronologije i tajnosti događaja zaključi da je on Cvijetina Ristanovića poslao u Orahovac ne znajući za pogubljenja koja će uslijediti. U nedostatku razumnog alternativnog objašnjenja zašto bi na mjestu privremenog zatočenja bila potrebna mehanizacija za zemljane radove – čak i ako se prihvati Jokićev argument da je prava svrha operacije otkrivena samo “odabranima” – karakter Jokićevog naređenja razumno pokazuje da je on nužno bio unutar ograničenog kruga onih koji su znali. Prisustvo Slavka Bogičevića, zamjenika komandira

⁴⁰⁷ T. 5370.

⁴⁰⁸ Jokićev žalbeni podnesak, par. 59(2).

⁴⁰⁹ T. 5367.

Inženjerske čete, kako u vrijeme Jokićevog naređenja, tako i kratko vrijeme poslije toga na prethodno određenom mjestu kako bi dao konkretna uputstva da se kopaju masovne grobnice daje, u okolnostima ovog predmeta, još uvjerljiviju osnovu za zaključak da je Jokić unaprijed znao za ta ubistva.

155. Čini se da Jokić prihvata da je bilo razumno izvesti zaključak kako je Slavko Bogićević u trenutku kad je Cvijetinu Ristanoviću naređeno da ode u Orahovac bio obaviješten o pogubljenjima koja će uslijediti.⁴¹¹ To je, u svakom slučaju, po mišljenju Žalbenog vijeća, bio zaključak koji je Pretresno vijeće moglo razumno donijeti.

156. U relevantno vrijeme, Slavko Bogićević je bio zamjenik komandira Inženjerske čete Zvorničke brigade. Međutim, od 13. do 17. jula 1995., on je komandovao Inženjerskom četom jer je njen komandir bio odsutan.⁴¹² U isto vrijeme, Jokić je bio načelnik inženjerije Zvorničke brigade.⁴¹³ Komandir Inženjerske čete dobivao je naređenja direktno od komandanta brigade; teoretski, Jokić nije mogao direktno izdavati naređenja komandiru Inženjerske čete, nego bi mu pomagao da izvrši naređenja komandanta brigade, koja su se pak zasnivala na savjetu i prijedlozima načelnika inženjerije.⁴¹⁴ Budući da ni komandir Inženjerske čete ni Slavko Bogićević kao njegov zamjenik nisu imali dovoljno iskustva da izvrše složene zadatke koji su dati Inženjerskoj četi,⁴¹⁵ Jokić je imao savjetodavnu funkciju i tijesno je saradivao sa Inženjerskom četom kako bi se naređenja adekvatno izvršila. U nekim slučajevima, Jokić bi izdavao naređenja Inženjerskoj četi i izlazio na teren da sam izvrši inženjerske zadatke.⁴¹⁶ Prema tome, u odsustvu komandira čete, “Bogićević Slavko sigurno bi o svemu konsultovao gospodina Jokića”, kako je posvjedočio Dragan Obrenović, zamjenik komandanta i načelnik štaba Zvorničke brigade.⁴¹⁷ Prema svjedočenju Cvijetina Ristanovića, Jokić mu je naređenje da ode u Orahovac izdao u svom svojstvu “načelnika inženjerije”,⁴¹⁸ a ne na osnovu naređenja komandanta brigade u okviru svoje funkcije dežurnog oficira.

157. Ukratko, Žalbeno vijeće konstatuje da su Jokić i Slavko Bogićević tijesno saradivali; da je Jokić, po riječima Dragana Obrenovića, u praktičnom smislu bio nadređen komandantu Inženjerske čete i imao kontrolu nad Inženjerskom četom kada je riječ o profesionalnom aspektu

⁴¹⁰ Prvostepena presuda, par. 526.

⁴¹¹ Jokićev žalbeni podnesak, par. 59(2).

⁴¹² Prvostepena presuda, par. 523.

⁴¹³ Prvostepena presuda, par. 11, 516-519.

⁴¹⁴ Prvostepena presuda, par. 519.

⁴¹⁵ Prvostepena presuda, par. 520, 523.

⁴¹⁶ Prvostepena presuda, par. 519-524.

⁴¹⁷ Prvostepena presuda, par. 523, gdje se citira svjedok Dragan Obrenović, T. 3034. Što se tiče funkcije Dragana Obrenovića, *vidi* Prvostepenu presudu, par. 62.

⁴¹⁸ T. 5364.

njenih dužnosti; i da mu je ta uloga dodijeljena zbog njegove profesionalne stručnosti i iskustva.⁴¹⁹ U tim okolnostima, Žalbena vijeće smatra da je Pretresno vijeće moglo doći do zaključka da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti iz tih činjenica taj da je Jokić znao za planirana masovna pogubljenja kada je poslao Cvijetina Ristanovića u Orahovac.

158. Jokić takođe osporava više drugih zaključaka Pretresnog vijeća koje bi mogle poslužiti kao potpora za zaključak da je on znao za masovna pogubljenja koja će uslijediti kada je Cvijetina Ristanovića poslao u Orahovac.⁴²⁰ Budući da je već ocijenilo da su činjenični zaključci Pretresnog vijeća u paragrafu 764 Prvostepene presude razumni i dopustilo zaključak da je Jokić imao potrebnu *mens rea* za pomaganje i podržavanje u masovnim pogubljenjima počinjenim u Orahovcu, Žalbena vijeće nema potrebe da razmatra ostale argumente u vezi s tim.

2. Škola u Pilici i Vojna ekonomija Branjevo

159. Pretresno vijeće je utvrdilo da su 16. jula 1995. muškarci bosanski Muslimani koji su bili dva dana zatočeni u školi u Pilici odvezeni autobusom na obližnju Vojnu ekonomiju Branjevo i pogubljeni.⁴²¹ Takođe, Pretresno vijeće je utvrdilo da je 16. jula 1995. prvi bataljon Zvorničke brigade zatražio da se na Vojnu ekonomiju Branjevo dovezu utovarivač, rovokopač i kiper.⁴²² Pretresno vijeće je nadalje zaključilo da je 17. jula 1995. Inžinjerijska četa Zvorničke brigade obezbijedila rovokopač i da je Cvijetin Ristanović tim rovokopačem iskopao masovnu grobnicu.⁴²³ Pretresno vijeće je ocijenilo da je Jokić znao za zatočenje muškaraca bosanskih Muslimana u školi u Pilici još 14. jula 1995., da je kao načelnik inžinjerije Zvorničke brigade bio obaviješten o zahtjevu za tešku mehanizaciju i da je stupio u vezu sa Inžinjerijskom četom brigade kako bi se taj zahtjev ispunio.⁴²⁴ Pretresno vijeće je smatralo da je Jokić znao da su sredstva poslata za kopanje masovnih grobnica.⁴²⁵

160. Jokić tvrdi da se Pretresno vijeće oslonilo na tri činjenična zaključka kako bi utvrdilo da je on znao da će inžinjerijska oprema poslata na Vojnu ekonomiju Branjevo biti upotrebljena za kopanje masovnih grobnica: (1) Jokić je znao za zatočenje muškaraca bosanskih Muslimana u školi u Pilici od 14. jula 1995.; (2) Jokić je, kao načelnik inžinjerije, bio obaviješten o zahtjevu da se na Vojnu ekonomiju Branjevo pošalje teška mehanizacija; i (3) Jokić je bio u vezi sa pripadnicima

⁴¹⁹ Prvostepena presuda, par. 520, 521.

⁴²⁰ Jokićev žalbeni podnesak, par. 60.

⁴²¹ Prvostepena presuda, par. 766.

⁴²² Prvostepena presuda, par. 766.

⁴²³ Prvostepena presuda, par. 766.

⁴²⁴ Prvostepena presuda, par. 766, 767.

⁴²⁵ Prvostepena presuda, par. 767.

Inženjerske čete kako bi se ispunio zahtjev.⁴²⁶ Jokić osporava dva potonja zaključka i tvrdi da, čak i da se prihvate sva tri zaključka, jedini razuman zaključak ne bi bio da je on znao za planiranu namjenu te opreme na Vojnoj ekonomiji Branjevo.⁴²⁷ Osim toga, on tvrdi da je zahtjev za tešku mehanizaciju bio poslat Zvorničkoj brigadi tek nekoliko sati nakon što su počinjena masovna ubistva.⁴²⁸

161. U vezi sa zaključkom da je Jokić bio obaviješten o zahtjevu da se inženjerska oprema pošalje na Vojnu ekonomiju Branjevo, Jokić tvrdi da “dokazima na kojima se zasniva ta tvrdnja nije trebalo vjerovati”.⁴²⁹ Jokić nadalje tvrdi, u skladu sa iskazom svjedoka optužbe P-130, da je zahtjev u vezi sa inženjerskom opremom upućen dvjema osobama: Jokiću i Sretenu Miloševiću, pomoćniku komandanta za pozadinu.⁴³⁰ Jokić tvrdi da zahtjev za opremu koji je upućen njemu “zasiguno nije proveden na odgovarajući način jer inače ne bi bila kontaktirana neka druga osoba”.⁴³¹

162. Pretresno vijeće je razmotrilo zašto je osim Jokića kontaktiran i Sreten Milošević: Prvi bataljon Zvorničke brigade je zatražio utovarivač, rovokopač i kiper za Vojnu ekonomiju Branjevo, a “za slučaj da inženjerska četa nema kamion, bio [je] obaviješten komandant pozadinskog obezbjeđenja”.⁴³² Žalbeno vijeće zaključuje da Jokić nije pokazao zašto je zaključak da je on bio obaviješten o zahtjevu da se inženjerska oprema pošalje na Vojnu ekonomiju Branjevo bio nerazuman.

163. Što se tiče zaključka da je Jokić bio u vezi s pripadnicima Inženjerske čete kako bi ispunili taj zahtjev, Jokić tvrdi da nije bilo dokaza koji bi potkrijepili takav zaključak.⁴³³ Žalbeno vijeće primjećuje da Pretresno vijeće nije u svojoj presudi uputilo ni na jedan direktan dokaz da je Jokić bio direktno povezan sa slanjem inženjerske opreme na Vojnu ekonomiju Branjevo. Međutim, Pretresno vijeće je utvrdilo da je bilo dokaza da je zahtjev za opremu bio prenesen Sretenu Miloševiću i Jokiću kao načelniku inženjerije i da je taj zahtjev ispunjen.⁴³⁴ S obzirom na zaključak Pretresnog vijeća o tijesnoj saradnji Jokića kao načelnika inženjerije i Inženjerske čete,⁴³⁵ Žalbeno vijeće ocjenjuje da je Pretresno vijeće moglo razumno zaključiti da je Jokić bio povezan sa ispunjavanjem tog konkretnog zahtjeva za inženjersku opremu.

⁴²⁶ Jokićev žalbeni podnesak, par. 62.

⁴²⁷ Jokićev žalbeni podnesak, par. 64.

⁴²⁸ Jokićev žalbeni podnesak, par. 48.

⁴²⁹ Jokićev žalbeni podnesak, par. 63(2) upućuje na paragraf 33 istog dokumenta. Međutim, u paragrafu 33 ne može se naći nijedan argument u vezi s pouzdanošću svjedočenja parafraziranog u paragrafu 362 Prvostepene presude. U fusnoti 152 uz paragraf 117 njegovog Žalbenog podneska čini se da Jokić čak prihvata ocjenu da je njemu prenesen zahtjev za tešku mehanizaciju.

⁴³⁰ Jokićeva replika na podnesak respondenta, par. 15.

⁴³¹ Jokićeva replika na podnesak respondenta, par. 15.

⁴³² Prvostepena presuda, par. 352, fn. 1318.

⁴³³ Jokićev žalbeni podnesak, par. 63(3).

⁴³⁴ Prvostepena presuda, par. 352.

⁴³⁵ *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 516-524.

164. Žalbeno vijeće primjećuje da je zahtjev za inženjersku opremu nosio datum 16. juli 1995. i da je oprema poslata 17. jula 1995.⁴³⁶ Žalbeno vijeće podsjeća da je već zaključilo da je bio razuman zaključak Pretresnog vijeća da je Jokić znao za masovna ubistva u Orahovcu 14. jula 1995.⁴³⁷ Jokić, upućujući na svjedočenje Tanacka Tanića, prihvata da je i on, kao i “svi”, znao za masovna ubistva zatočenika u Orahovcu 15. jula 1995.⁴³⁸ Prema tome, Pretresno vijeće je moglo razumno zaključiti da je Jokić znao i za namjeru da se ta inženjerska oprema upotrijebi na drugim zatočeničkim lokacijama. Argument da je Jokić djelovao tek nekoliko sati nakon što su masovna ubistva već bila počinjena biće razmotren niže u tekstu.⁴³⁹

3. Kozluk

165. Pretresno vijeće je zaključilo da je od 15. do 16. jula 1995. približno 500 muškaraca pogubljeno i pokopano na obali Drine u Kozluku.⁴⁴⁰ Pretresno vijeće je utvrdilo da je 16. jula 1995. oko 8:00 sati Jokić rekao Milošu Mitroviću, mašinisti Inženjerske čete Zvorničke brigade i Nikoli Ricanoviću, takođe pripadniku Inženjerske čete, da odu u Kozluk, gdje će dobiti dodatna uputstva od Damjana Lazarevića, komandira Voda za utvrđivanje pri Inženjerskoj četi.⁴⁴¹ Pretresno vijeće je utvrdilo da je Milošu Mitroviću po dolasku Damjan Lazarević rekao da zatrpava tijela koja su već bila u masovnoj grobnici, što je ovaj činio sve dok nije odlučeno da taj rovokopač, koji je radio sa samo 30 posto kapaciteta, ne može dovršiti posao.⁴⁴² Na osnovu Jokićevog uputstva Milošu Mitroviću Pretresno vijeće je zaključilo da je Jokić znao ne samo za šta će se koristiti rovokopač, nego i za ubistva koja su tamo počinjena.⁴⁴³

166. Jokić tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je zaključilo da je on znao za masovna ubistva u Kozluku u vrijeme kad su planirana, pripremana ili izvršena i kad je ocijenilo da je on Miloša Mitrovića i Nikolu Ricanovića tamo poslao da kopaju masovne grobnice.⁴⁴⁴ Jokić najprije iznosi argument da je Pretresno vijeće zaključilo da je on za pokolj u Kozluku saznao tek poslije ubistava, što je nedovoljno da se ustanovi njegova *mens rea*.⁴⁴⁵ U vezi s tim, Jokić upućuje na zaključak Pretresnog vijeća da je on za ubistva saznao “do 17. jula” dok su se relevantni incidenti desili 16. jula.⁴⁴⁶

⁴³⁶ Prvostepena presuda, par. 352.

⁴³⁷ *Vidi* iznad, Odjeljak IV.A.1 (Navodne greške koje se odnose na *mens rea* pomaganja i održavanja: Orahovac).

⁴³⁸ Jokićev žalbeni podnesak, par. 169, fn. 204.

⁴³⁹ *Vidi* ispod, Odjeljak IV.B (Navodne greške u vezi sa pomaganjem *ex post facto*).

⁴⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 357.

⁴⁴¹ Prvostepena presuda, par. 768.

⁴⁴² Prvostepena presuda, par. 768.

⁴⁴³ Prvostepena presuda, par. 768.

⁴⁴⁴ Jokićev žalbeni podnesak, par. 49-55, 66-75.

⁴⁴⁵ Jokićev žalbeni podnesak, par. 49-55.

⁴⁴⁶ Jokićev žalbeni podnesak, par. 53, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 769.

167. Žalbeno vijeće nije uvjerala Jokićeva tvrdnja da je Pretresno vijeće zaključilo kako je on za masovna ubistva u Kozluku saznao tek 17. jula 1995. U paragrafu 769 Prvostepene presude Pretresno vijeće je konstatovalo sljedeće: “Stoga, naročito kada je riječ o Kozluku, za period do 17. jula postoje nedvosmisleni dokazi da je Dragan Jokić znao [...]”. Ta formulacija se može pogrešno shvatiti kada se citira van konteksta. U prethodnom paragrafu Prvostepene presude Pretresno vijeće je konstatovalo sljedeće:

Dana 16. jula oko 08:00 sati, Dragan Jokić je naredio Milošu Mitroviću, rukovaocu mašinama voda za utvrđivanje Inžinjerijske čete Zvorničke brigade, da uzme rovokopač i da s još jednim pripadnikom Inžinjerijske čete, Nikolom Ricanovićem, ode u Kozluk. Ovakva upotreba mehanizacije Inžinjerijske čete potkrijepljena je dokumentima. Premda Dragan Jokić Mitroviću nije rekao koje će zadatke obavljati u Kozluku, saopštio mu je da će ih o tome na licu mjesta obavijestiti Damjan Lazarević, komandir voda za utvrđivanje Inžinjerijske čete. To pokazuje da je Dragan Jokić, kao načelnik inžinjerije, bio upoznat ne samo s prirodom dotičnih zadataka već da je, pored toga, znao da su u Kozluku počinjena masovna ubistva.⁴⁴⁷

168. Iz ovog pasusa slijedi da je Pretresno vijeće zaključilo da je Jokić u vrijeme kad je Miloša Mitrovića i Nikolu Ricanovića poslao u Kozluk sa rovokopačem znao za masovna ubistva u Kozluku i iz njih proizišlu potrebu da se iskopaju masovne grobnice. Po mišljenju Žalbenog vijeća, takvo znanje bilo je dovoljno da se ustanovi Jokićeva *mens rea*.

169. Jokić potom osporava razumnost zaključka Pretresnog vijeća da je on znao za ubistva i u koju će se svrhu upotrijebiti oprema i ljudstvo Zvorničke brigade poslati u Kozluk. U pogledu toga Jokić tvrdi da, čak i ako je Miloša Mitrovića i Nikolu Ricanovića poslao sa rovokopačkom opremom u Kozluk kako bi na licu mjesta dobili uputstva od Damjana Lazarevića, ti dokazi sami za sebe nisu dovoljni da se utvrdi da je on znao za ubistva i da je ta sredstva brigade ondje rasporedio radi kopanja masovnih grobnica.⁴⁴⁸ Konkretno, osporavajući da je znao da se oprema tamo šalje radi kopanja masovnih grobnica, on upućuje na činjenicu da rovokopač nije bio prikladan za taj zadatak i da je već poslije pola sata zamijenjen mašinom koju je Zvornička brigada rekvirirala od jedne privatne firme.⁴⁴⁹ Osim toga, Jokić tvrdi da nema dokaza koji bi ga povezali s tom drugom mašinom, za koju je Pretresno vijeće pogrešno navelo da je “iz Inžinjerijske čete Zvorničke brigade”.⁴⁵⁰ On takođe ističe da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je taj događaj opisalo kao “treći put od 14. jula da je Dragan Jokić učestvovao u raspoređivanju inžinjerijskih sredstava Zvorničke brigade”, dok činjenični zaključci Pretresnog vijeća ukazuju na to da je to bio tek drugi put.⁴⁵¹ Jokić navodi da dokazi i zaključci Pretresnog vijeća, prema tome, mogu biti osnova za jednako razuman

⁴⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 768 (fusnote izostavljene).

⁴⁴⁸ Jokićev žalbeni podnesak, par. 66-68.

⁴⁴⁹ Jokićev žalbeni podnesak, par. 69-72.

⁴⁵⁰ Jokićev žalbeni podnesak, par. 70, 71(1), gdje se citira Prvostepena presuda, par. 769.

⁴⁵¹ Jokićev žalbeni podnesak, par. 54, 71(3), 73.

zaključak da on nije znao za šta će oprema biti iskorištena i da je jednostavno postupio kako bi ispunio zapovijest da ona mobilizuje.⁴⁵²

170. Pretresno vijeće je izričito razmotrilo i odbacilo Jokićev argument da nije znao, koji je on potkrijepio time što rovokopač nije bio primjeren za obavljanje tog zadatka, i konstatovalo je sljedeće:

Prije svega, premda dokazi pokazuju da rovokopač nije funkcionisao punim kapacitetom i da je bio namijenjen izvođenju samo manjih putnih radova, Dragan Jokić je taj rovokopač uputio na lokaciju da izvodi radove do dolaska druge mašine, takođe iz Inženjerske čete Zvorničke brigade, uz pomoć koje je dovršeno izvođenje tog zadatka. Drugo, to je od 14. jula bilo treći put da Dragan Jokić učestvuje u raspoređivanju inženjerske mehanizacije Zvorničke brigade na mjesta na kojima su bosanski Muslimani čekali na pogubljenje ili bili pogubljeni.⁴⁵³

Žalbeno vijeće nije uvjereno da je Jokić doveo u pitanje razumnost ovog zaključka. Žalbeno vijeće smatra da je navodna greška u zaključku da je to bio treći, a ne drugi put da je Jokić poslao inženjersku opremu na mjesto pogubljenja irelevantna za pitanje razumnosti zaključka Pretresnog vijeća.

171. Žalbeno vijeće takođe nije uvjerio Jokićev argument u žalbenom postupku da dovoženje druge mašine pokazuje da je neko drugi bio zadužen za obezbjeđivanje opreme za mjesto pogubljenja u Kozluku. Kao prvo, čak i ako se pretpostavi *arguendo* da Jokić nije bio povezan sa raspoređivanjem druge mašine, to nije protivrječno zaključku da je poslao prvu mašinu i ne bi ga oslobodilo odgovornosti za njeno raspoređivanje. Drugo, argument da druga mašina nije "pripadala" Inženjerskoj četi, nego je rekvirirana od privatne firme za korištenje od strane Zvorničke brigade irelevantan je. Žalbeno vijeće primjećuje da je Miloš Mitrović posvjedočio da je druga mašina rekvirirana *za korištenje od strane* Inženjerske čete.⁴⁵⁴ Osim toga, Žalbeno vijeće primjećuje da ni rovokopač koji je koristio Miloš Mitrović nije "pripadao" Inženjerskoj četi, nego da je rekviriran od privatne firme.⁴⁵⁵

172. Mada nije jasno da li je Pretresno vijeće Jokića smatralo odgovornim za slanje druge mašine u Kozluk, Žalbeno vijeće ocjenjuje da je Pretresno vijeće moglo razumno zaključiti da jeste. Ova druga mašina stigla je samo pola sata nakon što je Miloš Mitrović došao na mjesto događaja,⁴⁵⁶ a njen vozač se, kao i Miloš Mitrović, pola sata ranije javio Damjanu Lazareviću za uputstva.⁴⁵⁷ Toga dana je komandir Inženjerske čete još uvijek bio odsutan, pa je Damjan Lazarević odgovarao

⁴⁵² Jokićev žalbeni podnesak, par. 55, 68.

⁴⁵³ Prvostepena presuda, par. 769 (fusnote izostavljene).

⁴⁵⁴ T. 5608.

⁴⁵⁵ T. 5595.

⁴⁵⁶ T. 5606.

⁴⁵⁷ T. 5610.

Jokiću.⁴⁵⁸ S obzirom na Jokićevu sveukupnu umiješanost u aktivnosti Inženjerske čete, kratak interval između dolaska dviju mašina i gotovo identičan način na koji su mašinisti obaviješteni o detaljima zadatka upućuju na to da nije bilo nerazumno zaključiti da ih je obje poslao Jokić.

173. Iz gorenavedenih razloga Žalbeno vijeće zaključuje da Jokić nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je odbacilo argument da on nije bio svjestan pogubljenja u Kozluku jer je najprije poslao mašinu koja nije bila primjerena zadatku.

174. Nadalje, Žalbeno vijeće podsjeća da je Jokić upravo u trenutku kada je poslao Miloša Mitrovića u Kozluk sa rovokopačem bio svjestan da su u Orahovcu počinjena masovna pogubljenja i da je oprema Inženjerske brigade upotrebljena za kopanje masovnih grobova za žrtve.⁴⁵⁹ Osim toga, Žalbeno vijeće je potvrdilo razumnost zaključka Pretresnog vijeća da je upravo Jokić poslao opremu i ljudstvo Inženjerske čete Zvorničke brigade da kopaju masovne grobnice na mjestu pogubljenja u Orahovcu. Postoji upadljiva podudarnost u načinu na koji je Jokić postupio u pogledu mjesta pogubljenja u Orahovcu i u Kozluku: u oba slučaja on mašinisti nije direktno rekao što treba uraditi, nego ga je uputio da se javi oficiru na licu mjesta za daljnja uputstva. U slučaju Orahovca, to je bio Slavko Bogičević, zamjenik komandira Inženjerske čete, a u slučaju Kozluka Damjan Lazarević, komandir Voda za utvrđivanje pri Inženjerskoj četi.⁴⁶⁰ U svjetlu zaključka da bi “Bogičević Slavko sigurno [...] o svemu konsultovao gospodina Jokića”,⁴⁶¹ presuditelj o činjenicama je mogao razumno izvesti zaključak da bi Damjan Lazarević učinio isto. S obzirom na Jokićevu usku povezanost sa aktivnostima Inženjerske čete, Pretresno vijeće je razumno zaključilo da je on bio jednako dobro obaviješten o planiranoj namjeni opreme koju je tamo poslao kao i oficiri na licu mjesta.

175. I na kraju, Žalbeno vijeće odbacuje Jokićev argument da se “nije znalo da se Kozluk koristi kao mjesto zatočenja”.⁴⁶² Nakon što je ustanovljeno da je Jokić znao da šalje opremu za kopanje masovnih grobnica, irelevantno je da li je on prije toga znao da su ondje zatočeni zarobljenici, odnosno da li su u masovne grobnice trebali biti pokopani zatočenici sa drugih lokacija.

4. Zaključak

176. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje Jokićev prvi i drugi žalbeni osnov.

⁴⁵⁸ T. 5604.

⁴⁵⁹ Vidi iznad, Odjeljak IV.A.1 (Navodne greške u vezi sa *mens rea* pomaganja i podržavanja: Orahovac).

⁴⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 768.

⁴⁶¹ Prvostepena presuda, par. 523, gdje se citira svjedok Dragan Obrenović, T. 3034.

⁴⁶² Jokićeva replika na podnesak respondenta, par. 20.

B. Navodna greška u vezi sa pomoći *ex post facto* (četvrti žalbeni osnov)

177. Jokić tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo kada mu je izreklo osuđujuću presudu za pomaganje i podržavanje dok dokazi jasno pokazuju da se njegovo ponašanje svodi na pomoć *ex post facto*.⁴⁶³ Po Jokićevom mišljenju, pomoć *ex post facto* može imati znatan uticaj na počinjenje krivičnog djela i tako dovesti ka odgovornosti za saučesništvo samo kada saučesnik i glavni počinilac imaju prethodni dogovor, a taj uslov nije ispunjen u ovom slučaju.⁴⁶⁴ Jokić upućuje na zaključak Pretresnog vijeća da se “[z]a *ex post facto* pomaganje i podržavanje traži [...] da u trenutku planiranja, pripremanja ili izvršenja krivičnog djela postoji prethodni dogovor između glavnog počinioaca i osobe koja kasnije pomogne i podrži počinjenje tog krivičnog djela”, i tvrdi da je to ispravno tumačenje prava.⁴⁶⁵

178. Jokić primjećuje da se u raznim pravnim sistemima za osobu koja pomaže i podržava prije ili tokom počinjenja smatra da je učesnik u glavnom krivičnom djelu, dok se onaj koji pomaže poslije počinjenja tog djela smatra odgovornim za zasebno krivično djelo.⁴⁶⁶ Jokić tvrdi da krivična odgovornost na osnovu člana 7(1) Statuta obuhvata samo ponašanje koje se može izjednačiti sa ponašanjem glavnog počinioaca i da se namjerno isključuje, izostavljanjem, odgovornost saučesnika *ex post facto*.⁴⁶⁷ Alternativno, Jokić tvrdi da bi, ako Pretresno vijeće pomaganje i podržavanje *ex post facto* smatra vidom odgovornosti obuhvaćenim članom 7(1) Statuta, Žalbeno vijeće bez obzira na to trebalo poništiti njegovu osudu jer nije dokazano van razumne sumnje da su njegova djela počinjena u svrhu pomaganja glavnom počinioocu da umakne ruci pravde.⁴⁶⁸

179. U ovom žalbenom osnovu Jokić tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo, mada se slaže s načinom kako je Pretresno vijeće protumačilo pravo, te se čini da zapravo odbacuje njegove činjenične zaključke.⁴⁶⁹ Jokić prihvata da je sredstva Inžinjerijske čete Zvorničke brigade poslao na mjesto pogubljenja u Orahovcu prije no što su pogubljenja počela i, prema tome, prihvata da se taj čin pomoći za koji se on tereti nije odigrao *ex post facto*.⁴⁷⁰ Međutim, on tvrdi da je njegovo navodno pomaganje u ubistvima kako u školi u Pilici /Vojnoj ekonomiji Branjevo, tako i u Kozluku bilo *ex post facto* i, prema tome, nije činilo *actus reus* pomaganja i podržavanja.⁴⁷¹ Ovaj

⁴⁶³ Jokićeva replika na podnesak respondenta, str. 6.

⁴⁶⁴ Jokićeva najava žalbe, str. 6; Jokićev žalbeni podnesak, par. 143.

⁴⁶⁵ Jokićev žalbeni podnesak, par. 140, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 731.

⁴⁶⁶ Jokićev žalbeni podnesak, par. 150-157 (gdje se upućuje na Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju, Veliku Britaniju, Kanadu, Francusku i Italiju).

⁴⁶⁷ Jokićev žalbeni podnesak, par. 158, 159.

⁴⁶⁸ Jokićev žalbeni podnesak, par. 160.

⁴⁶⁹ Optužba pretpostavlja da se ovaj žalbeni osnov, budući da se u drugim osnovima Jokićeve žalbe ne iznosi isti argument, nužno odnosi samo na ubistva počinjena u školi u Pilici /na Vojnoj ekonomiji Branjevo. Tužiočev podnesak respondenta, par. 12.3. Jokić replicira da se ovaj osnov odnosi i na masovna ubistva u Kozluku. Jokićeva replika na podnesak respondenta, par. 43.

⁴⁷⁰ Jokićeva replika na podnesak respondenta, par. 43.

⁴⁷¹ Jokićeva replika na podnesak respondenta, par. 43.

osnov se temelji na pretpostavci da Pretresno vijeće nije pred sobom imalo dokaze na osnovu kojih bi moglo razumno zaključiti da je on pružio pomoć *ex ante* ili u trenutku počinjenja masovnih ubistava u školi u Pilici /Vojnoj ekonomiji Branjevo i u Kozluku. Međutim, to nije bio slučaj.

180. Pretresno vijeće je ocijenilo da je Jokić znao za operaciju ubistva kada je Cvijetina Ristanovića poslao u Orahovac popodne 14. jula 1995., prije no što su ondje počinjena ubistva.⁴⁷² Prema tome, za svaku svjesnu pomoć u tim ubistvima od trenutka kad je saznao za operaciju ubijanja može mu se pripisati krivicu za pomaganje i podržavanje. Kako je ocijenilo Pretresno vijeće, Jokićeva “pomoć sastojala se od koordiniranja, slanja i praćenja upotrebe mehanizacije i opreme Zvorničke brigade na lokacijama masovnih pogubljenja od 14. do 17. jula”.⁴⁷³ Žalbeno vijeće, prema tome, smatra da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je Jokić bio neodvojivo povezan sa operacijom ubijanja, koja je obuhvatala više mjesta masovnih pogubljenja.

181. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj žalbeni osnov.

---

⁴⁷² Prvostepena presuda, par. 763, 764.

⁴⁷³ Prvostepena presuda, par. 770.

C. Navodne greške u vezi sa *actus reus* pomaganja i podržavanja (treći žalbeni osnov)

182. Jokić tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo kad je smatralo da su njegova djela, onakva kakva su utvrđena, činila *actus reus* pomaganja i podržavanja.⁴⁷⁴ Mada Jokić ne osporava izričito definiciju *actus reus* pomaganja i podržavanja kakvu je dalo Pretresno vijeće, on tvrdi da se “[n]eki aspekti ove definicije moraju detaljnije utvrditi kako bi se mogli primijeniti na konkretne činjenice koje je Pretresno vijeće ustanovilo u ovom predmetu.”⁴⁷⁵ Jokić polazi od toga da je pravni element *actus reus* pomaganja i podržavanja taj da praktična pomoć pružena počiniocima, uz to što je imala znatan uticaj na počinjenje krivičnog djela, mora biti konkretno ili u dovoljnoj mjeri usmjerena ka tom cilju.⁴⁷⁶ U vezi s tim on tvrdi da puko obavljanje dnevne rutine u organizovanoj strukturi nije po svojoj prirodi “konkretno usmjereno” na to da pomogne u počinjenju krivičnog djela.⁴⁷⁷ Jokić tvrdi da takvo ponašanje, kada ne uključuje neka neovisna ovlaštenja ili inicijativu, nije moglo, samo po sebi, činiti *actus reus* pomaganja i podržavanja.⁴⁷⁸

183. U vezi s incidentima koji su se desili na mjestima masovnog pogubljenja, Jokić tvrdi da je pomoć koju su počinioci eventualno primili tako što je on naredio određenom pripadniku Inženjerske čete Zvorničke brigade da ode sa opremom na određeno mjesto u određeno vrijeme⁴⁷⁹ bila isuviše udaljena ili neznatna da bi imala znatan uticaj na počinjenje tog zločina.⁴⁸⁰ Jokić posebno ističe da on nije imao nikakvu neovisnu inicijativu ili ovlaštenja, nego da je naprosto prenosio naređenja svojih pretpostavljenih u sklopu obavljanja svojih svakodnevnih dužnosti. Prema tome, tvrdi Jokić, njegova djela nisu bila konkretno usmjerena pomaganju u počinjenju krivičnog djela.⁴⁸¹ Zbog toga on traži da se osuđujuća presuda poništi i da se umjesto toga on oslobodi krivice.⁴⁸²

1. “Konkretna usmjerenost”

184. Jokić tvrdi da je u Drugostepenoj presudi u predmetu *Tadić* Žalbeno vijeće u definiciju *actus reus* uvrstilo konkretnu usmjerenost kao traženo pravno obilježje i da otada nije odstupilo od te definicije.⁴⁸³ Da bi pokazao da njegova djela nisu bila “konkretno usmjerena” ka pomaganju u počinjenju krivičnog djela, Jokić u vezi sa svojim ponašanjem vezanim za Orahovac, školu u

⁴⁷⁴ Jokićev žalbeni podnesak, par. 77.

⁴⁷⁵ Jokićev žalbeni podnesak, par. 80.

⁴⁷⁶ Jokićev žalbeni podnesak, par. 88, 138.

⁴⁷⁷ Jokićev žalbeni podnesak, par. 95, 99.

⁴⁷⁸ Jokićev žalbeni podnesak, par. 112, 120, 123, 134, 135, 137.

⁴⁷⁹ Jokićev žalbeni podnesak, par. 114, 129, 136.

⁴⁸⁰ Jokićev žalbeni podnesak, par. 110, 111, 121, 122, 135, 136.

⁴⁸¹ Jokićev žalbeni podnesak, par. 106, 107, 112, 120, 123, 134, 135, 137.

⁴⁸² Jokićev žalbeni podnesak, par. 77.

Pilici/na Vojnoj ekonomiji Branjevo i Kozluk, tvrdi da je on samo vršio svoje uobičajene odnosno rutinske zadatke u okviru organizovane strukture, koji nisu kao takvi mogli biti djela “konkretno usmjerena” tome da pomognu u počinjenju nekog krivičnog djela.⁴⁸⁴ Jokić nadalje tvrdi da jurisprudencija Međunarodnog suda pokazuje da “osoba u okviru organizovane strukture koja samo obavlja svoje rutinske zadatke ne postaje pomagač i podržavalac drugih pripadnika te organizovane strukture koji počine krivična djela čak i kada obavljanje njihovih rutinskih zadataka može na neki način pružiti praktičnu pomoć počiniocima tih krivičnih djela.”⁴⁸⁵

185. Razmatrajući mjerodavno pravo, Pretresno vijeće je ocijenilo da je *actus reus* pomaganja i podržavanja sastoji od toga “da je optuženi izvršio radnju koja se ogleda u pružanju praktične pomoći, ohrabrenja ili moralne podrške glavnom počiniocu.”⁴⁸⁶ Ono je nadalje ocijenilo da pomaganje, mada ne mora biti u uzročnoj vezi sa djelom glavnog počinioca, morao imati znatan uticaj na počinjenje krivičnog djela.⁴⁸⁷ Pretresno vijeće je, između ostalog, u vezi s ovom ocjenom citiralo Drugostepenu presudu u predmetu *Tadić*. U Drugostepenoj presudi u predmetu *Tadić* Žalbena vijeće je konstatovalo da “[p]omagač i podržavalac izvršava djela konkretno usmjerena na pomaganje, ohrabrivanje ili davanje moralne podrške počinjenju nekog konkretnog krivičnog djela [...] i ta podrška ima značajnog učinka na počinjenje krivičnog djela”.⁴⁸⁸ Žalbena vijeće primjećuje da je ta konstatacija uslijedila nakon diskusije o *mens rea* i *actus reus* udruženog zločinačkog poduhvata i da je uvedena u svrhu razgaraničavanja pomaganja i podržavanja od djelovanja sa zajedničkim ciljem ili nakanom da se počini zločin, pri čemu ovo potonje zahtijeva samo da učesnik izvrši djela koja su “na neki način usmjerena” ka doprinošenju zajedničkom planu ili cilju.⁴⁸⁹

186. Kontekstualni karakter formulacije u Drugostepenoj presudi u predmetu *Tadić* potvrđen je u Drugostepenoj presudi u predmetu *Aleksovski*,⁴⁹⁰ u kojoj se zbog toga zaključuje da Drugostepena presuda u predmetu *Tadić* “ne može biti potpuno mjerodavna za pitanje odgovornosti osobe koja se tereti za pomaganje i podržavanje”.⁴⁹¹ U njoj se ipak bez odstupanja citiraju zaključci iz Drugostepene presude u predmetu *Tadić*, uključujući i gorenavedenu konstataciju da pomagač i podržavalac vrši djela koja su konkretno usmjerena na pružanje pomoći.⁴⁹²

⁴⁸³ Jokićev žalbeni podnesak, par. 87, 88; Jokićeva replika na podnesak respondentata, par. 39, gdje se citira Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 229.

⁴⁸⁴ Jokićev žalbeni podnesak, par. 112, 123, 137.

⁴⁸⁵ Jokićev žalbeni podnesak, par. 97.

⁴⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 726.

⁴⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 726.

⁴⁸⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 229(iii).

⁴⁸⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 229.

⁴⁹⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 163.

⁴⁹¹ Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 163.

⁴⁹² Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 163(ii).

187. U Drugostepenoj presudi u predmetu *Blaškić* Žalbena vijeće je razmotrilo pitanje da li *actus reus* pomaganja i podržavanja zahtijeva uzročno-posljedičnu vezu između djela optuženog i djela glavnog počinioca odnosno, drugim riječima, da li doprinos “mora imati direktan i bitan uticaj na počinjenje zločina”.⁴⁹³ Žalbena vijeće je konstatovalo da “dokaz o uzročno-posljedičnoj vezi između ponašanja pomagača i podržavaoca i počinjenja krivičnog djela, ili dokaz da je takvo ponašanje služilo kao uslov koji je prethodio počinjenju krivičnog djela, nije nužan”.⁴⁹⁴ Međutim, Žalbena vijeće je ponovilo da je jedan od zahtjeva za *actus reus* pomaganja i podržavanja taj da podrška pomagača i podržavaoca ima znatan uticaj na počinjenje krivičnog djela.⁴⁹⁵

188. Donoseći taj zaključak, Žalbena vijeće je u Drugostepenoj presudi u predmetu *Blaškić* uputilo na definiciju pomaganja i podržavanja u Drugostepenoj presudi u predmetu *Vasiljević*, koja je identična onoj iz Drugostepene presude u predmetu *Tadić* i koja je, precizirajući da pomoć koju pruži pomagač i podržavalac mora biti konkretno usmjerena, takođe napravila distinkciju između odgovornosti za pomaganje i podržavanje i odgovornosti za udruženi zločinački poduhvat.⁴⁹⁶ Međutim, u Drugostepenoj presudi u predmetu *Blaškić* Žalbena vijeće je takođe ocijenilo da je Pretresno vijeće ispravno konstatovalo da je standard za *actus reus* onaj iznesen u Prvostepenoj presudi u predmetu *Furundžija*, tj. da se *actus reus* “sastoji [...] od praktične pomoći, ohrabririvanja ili moralne podrške koji bitno utječu na izvršenje zločina”.⁴⁹⁷

189. Žalbena vijeće primjećuje da, mada se nije izričito odstupilo od definicije iz predmeta *Tadić*, konkretna usmjerenost nije uvijek bila uključena kao obilježje *actus reus* pomaganja i podržavanja.⁴⁹⁸ To se može objasniti činjenicom da je takva ocjena često implicitno obuhvaćena ocjenom da je optuženi glavnom počiniocu pružio praktičnu pomoć koja je imala znatan uticaj na počinjenje krivičnog djela. U mjeri u kojoj je konkretna usmjerenost implicitno sadržana u *actus reus* pomaganja i podržavanja, Žalbena vijeće takođe smatra da kada je optuženi svjesno učestvovao u počinjenju krivičnog djela i kada je njegovo učestvovanje znatno uticalo na počinjenje tog krivičnog djela, činjenica da se njegovo učestvovanje svodilo samo na “rutinske dužnosti” optuženog ne oslobađa krivice.

⁴⁹³ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 43.

⁴⁹⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 48. *Vidi* i Drugostepenu presudu u predmetu *Simić*, par. 85.

⁴⁹⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 48.

⁴⁹⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 102.

⁴⁹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 46, gdje se citira Prvostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 283 (gdje se citira Prvostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 249).

⁴⁹⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Krnjelac*, par. 37, gdje se citira Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 229; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 345, gdje se citira Prvostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 688 (gdje se ukazuje na razliku između krivnje kada optuženi “namjerno počinjava” zločin i kada “svjesno pomaže ili na drugi način sudjeluje ili učestvuje, *direktno i suštinski*, u počinjavanju takvog zločina”. (kurziv dodat)). Ali *vidi* Drugostepenu presudu u predmetu *Čelebići*, par. 352.

190. Jokić pokušava da se pozove na konstataciju Žalbenog vijeća u Drugostepenoj presudi u predmetu *Čelebići* da ono “neće prihvatiti da je sama okolnost da je neko stražar negdje u logoru u kojem su protivpravno zatočeni civili dovoljna da taj stražar bude odgovoran za krivično djelo protivpravnog zatočenja civila”.⁴⁹⁹ Na osnovu toga Jokić tvrdi da je, “mada je rad stražara u logoru direktno doprinio protivpravnom zatočenju zarobljenika u logoru, Žalbena vijeće prihvatilo da je, formalnopravno, takav doprinos sam za sebe isuviše beznačajan ili neznatan da bi predstavljao pomaganje i podržavanje u datom krivičnom djelu.”⁵⁰⁰ Iz toga Jokić zaključuje da, “kada osoba ima neki položaj u organizovanoj strukturi za koji su vezane određene zakonite dužnosti, puko izvršavanje rutinskih dužnosti od strane te osobe samo po sebi ne predstavlja pomaganje i podržavanje u krivičnim djelima koja počine drugi u okviru te organizovane strukture”.⁵⁰¹

191. Žalbena vijeće smatra nerazumnim da se Jokićev položaj u Zvorničkoj brigadi upoređuje s položajem stražara u logoru iz predmeta *Čelebići*. U predmetu *Čelebići* se radilo o mogućnosti da optuženi Zejnil Delalić i Hazim Delić utiču na dugotrajno zatočenje civila u logoru.⁵⁰² Žalbena vijeće smatra da je bilo razumno to što je Pretresno vijeće u ovom predmetu ocijenilo, u vezi s tri mjesta pogubljenja, da je Jokićeva uloga, bilo kao dežurnog oficira bilo kao načelnika inžinjerije, prevazilazila puko prenošenje naređenja duž komandnog lanca.⁵⁰³ Ocjene Pretresnog vijeća jasno pokazuju da je Jokić u znatnoj mjeri bio u mogućnosti da utiče na počinjenje zločina. Konkretno, Pretresno vijeće je ocijenilo da je Jokić, mada nije direktno izdao naređenja u svojstvu načelnika inžinjerije, pomogao u izvršavanju naređenja komandanta brigade koja su se zasnivala na njegovim savjetima i prijedlozima.⁵⁰⁴

192. I konačno, Jokićev pokušaj da svoj argument utemelji na njegovoj prividnoj podudarnosti sa načelom da je osoba koja je osuđena za pomaganje i podržavanje “osuđena za *sam zločin*, na isti način kao i glavni počinitelj koji zapravo počini zločin”⁵⁰⁵ i da njeno djelovanje mora biti konkretno usmjereno, potpuno je promašen. Žalbena vijeće podsjeća se u članu 7(1) Statuta ne radi samo o individualnoj odgovornosti kroz direktno ili lično učestvovanje u krivičnom djelu nego i o individualnom učestvovanju kroz pomaganje i podržavanje u krivičnim djelima drugih.⁵⁰⁶

⁴⁹⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 364.

⁵⁰⁰ Jokićev žalbeni podnesak, par. 94.

⁵⁰¹ Jokićev žalbeni podnesak, par. 95.

⁵⁰² Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 336-369.

⁵⁰³ Prvostepena presuda, par. 761-770.

⁵⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 519.

⁵⁰⁵ Jokićev žalbeni podnesak, par. 100.

⁵⁰⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 170.

Pomaganje i podržavanje uglavnom je manje direktan vid učestvovanja u počinjenju krivičnog djela dok se za utvrđivanje primarne odgovornosti za neko krivično djelo traži direktnije učestvovanje.⁵⁰⁷

193. Žalbeno vijeće Jokićevu karakterizaciju njegovog ponašanja kao obavljanja rutinskih dužnosti u okviru organizovane strukture smatra irelevantnom za glavno pitanje da li je njegovo sporno ponašanje imalo znatan uticaj na počinjenje krivičnog djela.

2. Znatan uticaj na počinjenje krivičnog djela

194. Jokić potom tvrdi je njegovo ponašanje bio isuviše neznatno ili udaljeno od počinjenja djela u osnovi. On ponavlja da niti je sam učestvovao niti je ikome naredio da učestvuje u kopanju masovnih grobnica na mjestima pogubljenja, kao i da nije imao nikakvu neovisnu inicijativu niti ovlaštenja u pogledu premještanja opreme i ljudstva.⁵⁰⁸ Jokić tvrdi da se, sve u svemu, njegova pomoć, ako je uopšte postojala, bila u tome što je određenom pripadniku Inženjerske čete Zvorničke brigade naredio da sa opremom ode na određeno mjesto u određeno vrijeme. To, po njegovom mišljenju, ne dosiže nivo znatnog doprinosa ubistvima u Orahovcu, u školi u Pilici/na Vojnoj ekonomiji Branjevo i u Kozluku.⁵⁰⁹

195. Žalbeno vijeće odbacuje tvrdnju da se za ustanovljavanje *actus reus* pomaganja i podržavanja mora pokazati da je postojala neovisna inicijativa, ovlaštenja ili diskreciono pravo. Ono podsjeća da je već ranije odbacilo tvrdnju da postoji poseban uslov da se položaj nadređenosti ustanovi prije nego što se prihvati odgovornost za pomaganje i podržavanje na osnovu člana 7(1) Statuta.⁵¹⁰ Čini se da se tim argumentom sugerije da osoba koja nema dovoljna ovlaštenja da bi se smatrala nadređenom ili sposobnom da djeluje neovisno, van okvira svojih rutinskih dužnosti, nužno nema ni dovoljna ovlaštenja ni mogućnosti da znatno doprinese počinjenju zločina. Žalbeno vijeće smatra da taj elemenat treba utvrditi od slučaja do slučaja. U tom smislu, položaj vlasti optuženog i mogućnost da on neovisno vrši inicijativu predstavljaju kontekstualne faktore koji mogu doprinijeti da se dokaže značaj pomoći koju je optuženi pružio u počinjenju zločina.

196. Pretresno vijeće je utvrdilo da je Jokić pružio praktičnu pomoć koja je imala znatan uticaj na počinjenje masovnih pogubljenja u Orahovcu, u školi Pilica/na Vojnoj ekonomiji Branjevo i u Kozluku.⁵¹¹ Konstatovano je da su se Jokićeva djela pomoći sastojala od koordinacije, slanja i

⁵⁰⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 342, 343.

⁵⁰⁸ Jokićev žalbeni podnesak, par. 110, 121, 135.

⁵⁰⁹ Jokićev žalbeni podnesak, par. 114, 129, 136.

⁵¹⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 338 (u kontekstu krivičnog djela protivpravnog zatvaranja); Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 170 (u vezi s krivičnim djelom povrede ličnog dostojanstva koje se sastoji u korišćenju zatočenika za prisilni rad i kao živi štit).

⁵¹¹ Prvostepena presuda par. 770.

praćenja raspoređivanja mehanizacije i opreme Zvorničke brigade na lokacijama masovnih pogubljenja od 14. do 17. jula 1995.⁵¹² Žalbeno vijeće smatra da Pretresno vijeće koristeći riječi “sastojala se” u paragrafu 770 Prvostepene presude nije imalo namjeru da obuhvati Jokićevo ponašanje u svojstvu dežurnog oficira od 14. do 15. jula 1995. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće Jokićevu ulogu dežurnog oficira razmatralo isključivo u vezi s njegovim znanjem o masovnim ubistvima, a ne kao dio *actus reus* pomaganja i podržavanja i da je, u svakom slučaju, bio razuman zaključak Pretresnog vijeća da je pomoć koju je Jokić pružio u svojstvu načelnika inženjerije, raspoređujući mehanizaciju i ljudstvo za operacije pokopavanja u Orahovcu, Pilici/na Vojnoj ekonomiji Branjevo i Kozluku, imala znatan uticaj na počinjenje masovnih ubistava na ove tri lokacije.

197. Žalbeno vijeće napominje da Jokić iznosi sljedeće argumente u prilog svojoj tvrdnji da je Pretresno vijeće pogriješilo donoseći ocjenu da je njegovo ponašanje imalo znatan uticaj na operaciju ubistava: (1) on nije sam učestvovao u kopanju masovnih grobnica; (2) on nije nikome naredio da učestvuje u kopanju grobova; i (3) kada je naredio raspoređivanje mehanizacije i opreme Inženjerijske čete na te lokacije, on je naprosto vršio svoje rutinske dužnosti.⁵¹³

198. Žalbeno vijeće ocjenjuje da je bio razuman zaključak Pretresnog vijeća da je Jokić *de facto* imao ne samo savjetodavnu ulogu, nego da je tijesno saradivao sa Inženjerijskom četom, da je u nekim slučajevima izdavao naredjenja Inženjerijskoj četi i izlazio na teren da sam vrši inženjerijske zadatke.⁵¹⁴ Žalbeno vijeće nadalje smatra da Jokić, mada možda ne izričito, u stvari jeste naredio pripadnicima Inženjerijske čete da kopaju masovne grobnice, budući da je već potvrdilo ocjenu Pretresnog vijeća da je Jokić znao za prirodu zadatka koji su bili dati ljudstvu koje je poslao na tri mjesta pogubljenja.⁵¹⁵ Činjenica da Jokić nije i sam učestvovao u kopanju grobova, nego da je drugima naredio da to čine, ne čini njegovu pomoć ništa manje znatnom. Nadalje, Žalbeno vijeće konstatuje da ništa u Prvostepenoj presudi ne upućuje na to da je Jokićeva uloga bila ograničena na prenošenje naredjenja duž lanca komandovanja. Naprotiv, Žalbeno vijeće uzima k znanju ocjenu Pretresnog vijeća da je Jokić, mada kao načelnik inženjerije nije direktno izdavao naredjenja, pomagao u izvršavanju naredjenja komandanta brigade koja su se temeljila na njegovim savjetima i prijedlozima.⁵¹⁶

⁵¹² Prvostepena presuda, par. 770. *Vidi* i Prvostepenu presudu, par. 836 (zaključak da je Jokić “u značajnoj mjeri pomogao u počinjenju zločina upućivanjem mehanizacije Inženjerijske čete na mjesta pogubljenja, te pripadnika Inženjerijske čete radi učešća u operaciji pokopavanja”).

⁵¹³ Jokićev žalbeni podnesak, par. 110-112; 121-123; 135-137. Jokićevi argumenti da je eventualna pomoć u Kozluku ili u Pilici/ na Vojnoj ekonomiji Branjevo pružena *ex post facto* već su razmotreni u okviru četvrtog žalbenog osnova.

⁵¹⁴ Prvostepena presuda, par. 519-524.

⁵¹⁵ *Vidi* iznad, Odjeljak IV.A (Navodne greške u vezi sa *mens rea* pomaganja i podržavanja).

⁵¹⁶ Prvostepena presuda, par. 519.

199. Žalbeno vijeće smatra da Jokić nije uspio da u žalbenom postupku pokaže postojanje greške u ocjeni Pretresnog vijeća da je on pružio praktičnu pomoć koja je imala znatan uticaj na počinjenje operacije ubistva. Pomoć organizatorima masovnih pogubljenja da se riješe tijela žrtava bila je značajna za uspješno obavljanje operacije ubistva.⁵¹⁷

3. Zaključak

200. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj žalbeni osnov.

---

⁵¹⁷ *Vidi* ispod, Odjeljak IV.D (Navodne greške u vezi sa jednako vjerovatnim objašnjenjem koje upućuje na nevinost).

D. Navodna greška u vezi sa jednako vjerovatnim objašnjenjem koje upućuje na nevinost
(peti žalbeni osnov)

201. Jokić tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo osudivši ga uprkos tome što su dokazi protiv njega jasno pokazivali da je postojalo jednako vjerovatno objašnjenje za njegova djela i propuste koji upućuju na njegovu nevinost: da je bilo u interesu javnog zdravlja da se tijela žrtava pokopaju bez odlaganja. Jokić tvrdi da optužba nije dokazala niti da je on imao prethodni dogovor o pokopu žrtava sa glavnim počiniocima niti da je on bio povezan sa operacijom ponovnog pokapanja.⁵¹⁸ Jokić tvrdi da je dokazano jedino to da je on, suočen sa velikim brojem nepokopanih leševa, preduzeo korake da ih pokopa.⁵¹⁹ To se može protumačiti kao pružanje pomoći glavnim počiniocima, ali je jednako vjerovatno tumačenje da je on djelovao u interesu javnog zdravlja i bezbjednosti.⁵²⁰ U prilog tom argumentu Jokić tvrdi da se s ubistvima suočio tek nakon što su već bila počinjena.⁵²¹ Osim toga, Jokić tvrdi da je imao zakonsku obavezu da učini što je učinio na osnovu Uredbe o organizovanju i funkcionisanju civilne zaštite.⁵²² Ukratko, Jokić tvrdi da njegovo ponašanje nije bilo kažnjivo i da, dakle, optužba nije dokazala *actus reus* pomaganja i podržavanja.⁵²³

202. Žalbeno vijeće konstatuje da pitanje pokrenuto u okviru ovog žalbenog osnova nije pitanje prava nego činjenica. Pitanje da li dokazi u dovoljnoj mjeri podupiru zaključak da je *actus reus* pomaganja i podržavanja dokazan jeste pitanje koje se tiče činjenica.⁵²⁴ Pretresno vijeće je ocijenilo, a Žalbeno vijeće potvrdilo, da je Jokić znatno doprinio masovnim pogubljenjima kada je poslao inženjersku opremu na mjesta pogubljenja, i da je to učinio znajući da će oprema biti upotrebljena za kopanje masovnih grobnica za žrtve.⁵²⁵ Čak i ako se Jokić brinuo za javno zdravlje i bezbjednost, to ne bi promijenilo činjenicu da su njegova djela znatno doprinijela zločinima ili zaključak da je to učinio znajući da će njegova djela pomoći organizatorima “kampanje ubistva”. Jokićev argument se zapravo tiče pitanja motiva. Žalbeno vijeće podsjeća da su lični motivi irelevantni za svrhu ocjenjivanja umišljaja i krivične odgovornosti optuženog.⁵²⁶ Takvi faktori su

⁵¹⁸ Jokićev žalbeni podnesak, par. 164.

⁵¹⁹ Jokićev žalbeni podnesak, par. 164.

⁵²⁰ Jokićev žalbeni podnesak, par. 164; Jokićeva replika na podnesak respondenta, par. 59.

⁵²¹ Jokićev žalbeni podnesak, par. 164.

⁵²² Jokićev žalbeni podnesak, par. 165.

⁵²³ Jokićev žalbeni podnesak, par. 166.

⁵²⁴ *Uporedi* Odluku po zahtjevu za odbacivanje prvog osnova Jokićevog žalbenog podneska, par. 8.

⁵²⁵ Prvostepena presuda, par. 764, 767, 769, 770.

⁵²⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 106; Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 49, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Tadić*, par. 269; Drugostepena presuda u predmetu *Krnjelac*, par. 102. Nije potrebno da Žalbeno vijeće utvrđuje da li bi se, u slučaju kad su njegovi postupci predstavljali odgovor na imperativne zahtjeve bezbjednosti i javnog zdravlja, optuženi u svojoj odbrani mogao afirmativno pozvati na nuždu. Činjenice ovog predmeta ne upućuju na takvu situaciju.

relevantni samo za odluku tužioca na početku postupka da li će optuženog teretiti za neko krivično djelo, kao i za odmjeravanje kazne.⁵²⁷

203. Nadalje, Žalbeno vijeće smatra da se Jokićev argument da su njegove aktivnosti zapravo bile zakonite i da nije imao drugih mogućnosti⁵²⁸ mora sagledati u svjetlu činjenice da su žrtve pokopane tajno u plitke neoznačene masovne grobnice. S obzirom na okolnosti, Žalbeno vijeće smatra Jokićeve argumente u okviru ovog žalbenog osnova neuvjerljivim.

204. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj žalbeni osnov.

---

⁵²⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 269.

⁵²⁸ *Uporedi* Jokićevu repliku na podnesak respondenta, par. 59.

E. Navodna greška u vezi sa događajima 15. jula 1995. (šesti žalbeni osnov)

205. Jokić tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je ocijenilo da je on bio na dužnosti dežurnog oficira rano ujutro 15. jula 1995., kad su se oficiri Zvorničke brigade vratili iz Orahovca i u susjednoj kancelariji slavili svoj “uspješno obavljene zadatke”.⁵²⁹

206. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće utvrdilo da je Jokić, kada je oko podneva 14. jula 1995. poslao Cvijetina Ristanovića s rovokopačem u Orahovac, znao za masovna pogubljenja koja će uslijediti.⁵³⁰ Žalbeno vijeće podsjeća na svoj zaključak, gore u tekstu, da je to razumna ocjena.⁵³¹ Pitanje da li je Jokić bio prisutan kada su se oficiri oko ponoći 14. jula 1995. vratili iz Orahovca i slavili “uspjeh” svog zadatka je, prema tome, irelevantno za njegovo znanje o masovnim pogubljenjima. Jokić tvrdi da je greška koju navodi dovela do neostvarenja pravde, a ne daje za to nikave razloge i ne ukazuje ni na kakve posljedice te navodne greške na ishod suđenja.⁵³²

207. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj žalbeni osnov.

---

⁵²⁹ Jokićeva najava žalbe, str. 7; Jokićev žalbeni podnesak, par. 167.

⁵³⁰ Prvostepena presuda, par. 764.

⁵³¹ *Vidi* iznad, Odjeljak IV.A.1 (Navodne greške u vezi sa *mens rea* pomaganja i podržavanja: Orahovac).

⁵³² Jokićeva najava žalbe, str. 7.

F. Navodna greška u vezi sa lokacijom pokopavanja kod škole u Pilici (sedmi žalbeni osnov)

208. Pretresno vijeće je utvrdilo da je Jokić znao da su zarobljeni bosanski Muslimani zatočeni u školi u Pilici od 14. do 16. jula 1995.⁵³³ Pretresno vijeće je nadalje utvrdilo da su 16. jula 1995. zatočenici odvedeni na obližnju Vojnu ekonomiju Branjevo, gdje su pogubljeni.⁵³⁴ U relevantnom dijelu paragrafa 767 Prvostepene presude navodi se sljedeće:

[...] van razumne sumnje utvrđeno [je] da je Jokić, kao načelnik inženjerije, bio obaviješten o zahtjevu za tešku mehanizaciju od 16. jula i da je s tim u vezi kontaktirao pripadnike Inženjerijske čete. Radnje Dragana Jokića imale su za posljedicu upućivanje mehanizacije i ljudstva inženjerije. Pretresno vijeće je uvjerenjeno da je Dragan Jokić znao da je ova mehanizacija bila poslana radi iskopavanja masovnih grobnica.⁵³⁵

209. Jokić tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je ocijenilo da su “[r]adnje Dragana Jokića’ imale [...] za posljedicu upućivanje mehanizacije i ljudstva inženjerije [na lokaciju pokopavanja kod škole u Pilici]”.⁵³⁶ On tvrdi da iskaz svjedoka optužbe P-130, na kojem je Pretresno vijeće zasnovalo svoju ocjenu nije bio potkrijepljen.⁵³⁷ Jokić tvrdi da, u svakom slučaju, dokazi nisu pokazali da je opremu na tu lokaciju poslao on a ne komandant za pozadinu i da nije bilo dokaza da je on znao “da je mehanizacija potrebna za nešto drugo, a ne u zakonite svrhe u vezi sa poljoprivrednim radovima”.⁵³⁸ On dodaje da je zapravo bilo dokaza da su ista vozila bila poslata na farmu u julu 1995. da uklone šljunak i iskopaju drveće.⁵³⁹

210. Žalbeno vijeće napominje da je u bilježnici dežurnog oficira 16. jula 1995. unesen sljedeći relevantan zapis: “U 22:10 iz 1 p/b traže 1 utovarivač 1 rovokopač i kamion sa ceradom koji kipuje da je u Pilici u 8:00. Javljeno JOKIĆU i MILOŠEVIĆU.”⁵⁴⁰ Svjedok P-130 je izjavio da to znači da su Jokić i Milošević obaviješteni da je ta oprema potrebna.⁵⁴¹ Jokić je, objasnio je taj svjedok, bio “načelnik inženjerijske jedinice”, a Milošević je bio pomoćnik komandanta za pozadinu.⁵⁴² Milošević je, dodao je svjedok P-130, bio obaviješten za slučaj da inženjerijska četa nema kamion na raspolaganju.⁵⁴³

⁵³³ Prvostepena presuda, par. 766, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 347.

⁵³⁴ Prvostepena presuda, par. 766.

⁵³⁵ Prvostepena presuda, par. 767.

⁵³⁶ Jokićeva najava žalbe, str. 7, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 767.

⁵³⁷ Jokićev žalbeni podnesak, par. 177.

⁵³⁸ Jokićev žalbeni podnesak, par. 179. *Vidi* i Jokićevu repliku na podnesak respondenta, par. 15, 66.

⁵³⁹ Jokićeva replika na podnesak respondenta, par. 66.

⁵⁴⁰ Dokazni predmet P133 “Zvornička brigada – Bilježnica dežurnog oficira, engleski prijevod bilježaka od 13. do 20. jula 1995.”, str. 34.

⁵⁴¹ T. 6647.

⁵⁴² T. 6647.

⁵⁴³ T. 6647.

211. Pretresno vijeće je ocijenilo da dio iskaza svjedoka P-130 nije bio iskren i “odlučilo je da će dati značaj samo onim dijelovima njegovog iskaza za koje u spisu postoji dostatna potvrda”.⁵⁴⁴ Žalbeno vijeće ocjenjuje da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da je svjedočenje svjedoka P-130 potkrijepljeno gorenavedenim zapisom u bilježnici, koji pokazuje da je zahtjev za opremu inženjerije bio prenesen Jokiću i Miloševiću.

212. Argument da nema dokaza da je Jokić, a ne Milošević, poslao mehanizaciju na Ekonomiju je neutemeljen. Svjedok P-130 je objasnio da je Milošević kontaktiran samo za slučaj da Inženjerijska četa nema kamion na raspolaganju.⁵⁴⁵ Žalbeno vijeće ocjenjuje da je bilo razumno što je Pretresno vijeće prihvatilo takvo objašnjenje. Osim toga, nije donesena ocjena da je Milošević, kao pomoćnik komandanta za pozadinu, imao inženjerijsku opremu kao što je utovarivač ili rovokopač, dok je Inženjerijska četa jeste imala.⁵⁴⁶

213. Žalbeno vijeće ocjenjuje da je neuvjerljiv Jokićev argument da je oprema mogla biti tražena za “zakonite svrhe vezane za poljoprivredne radove”.⁵⁴⁷ Prvo, Žalbeno vijeće podsjeća da je bio razuman zaključak Pretresnog vijeća da je Jokić znao za koju svrhu je oprema inženjerije bila poslata u Orahovac i Kozluk, odnosno da je poslata radi kopanja grobova za pogubljene zatočenike.⁵⁴⁸ Jokić ne osporava zaključak Pretresnog vijeća da je on znao za zatočenje muškaraca bosanskih Muslimana u školi u Pilici, koji se temeljio na iskazu Pere Petrovića o njegovom razgovoru s Jokićem 14. jula 1995.⁵⁴⁹ Ti zaključci bi sami za sebe, po mišljenju Žalbenog vijeća, bili dovoljni da Pretresno vijeće može razumno zaključiti da oprema poslata u Pilicu nije bila namijenjena “za zakonite svrhe vezane za poljoprivredne radove”.

214. Drugo, Žalbeno vijeće napominje da dokazi na koje se Jokić oslonio da potkrijepi svoj argument nisu uvjerljivi. U dokaznom predmet P-873,⁵⁵⁰ članku iz časopisa, stoji samo to da se Vojna ekonomija Branjevo u junu 1995. koristila za proizvodnju hrane. Međutim, u članku stoji i to da “ekonomija ima svoj traktor, a pogonske mašine pozajmljuju od ‘Agroproma’”.⁵⁵¹ To ne ide u prilog hipotezi da je oprema Inženjerijske čete Zvorničke brigade korištena za poljoprivredne svrhe na Ekonomiji. U dokaznom predmetu P-538, putnom radnom listu za jedan kamion,⁵⁵² samo se jedan zapis odnosi na Vojnu ekonomiju Branjevo. Taj zapis pokazuje da je kamion odvezen na

⁵⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 323.

⁵⁴⁵ T. 6647.

⁵⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 70.

⁵⁴⁷ Jokićev žalbeni podnesak, par. 179. *Vidi* i Jokićevu repliku na podnesak respondenta, par. 15, 66.

⁵⁴⁸ *Vidi* iznad, Odjeljci IV.A.1 (Navodne greške u vezi sa *mens rea* pomaganja i podržavanja: Orahovac), IV.A.3 (Navodne greške u vezi sa *mens rea* pomaganja i podržavanja: Kozluk). *Uporedi* Prvostepenu presudu, par. 764, 768, 769.

⁵⁴⁹ Jokićev žalbeni podnesak, par. 63(1); Prvostepena presuda, par. 347, 766.

⁵⁵⁰ Dokazni predmet P873, “Članak iz ‘Drinskog’ pod naslovom, ‘Sami proizvode hranu’”.

⁵⁵¹ Dokazni predmet P873, “Članak iz ‘Drinskog’ pod naslovom, ‘Sami proizvode hranu’”, str. 1.

⁵⁵² Dokazni predmet P538, “Putni radni list Zvorničke brigade za Mercedes 2626 (M-5195) za juli 1995”.

Ekonomiju 17. jula 1995; da je svrha puta bila “prevoz D/G 700”, bez pominjanja poljoprivrednih radova.⁵⁵³ Samo dokazni predmet P-516 je u nekoj mjeri relevantan za ovo pitanje. Radi se o putnom radnom listu za rovokopač “Torpedo”, koji su koristili Cvijetin Ristanović i Miloš Mitrović.⁵⁵⁴ U tom putnom radnom listu nalazi se zapis od 11. jula 1995. o tome da je ta mašina poslata na lokaciju pod nazivom “vojna ekonomija” kako bi se vršilo “vađenje višanja”.⁵⁵⁵ Međutim, Žalbeno vijeće konstatuje da se u sljedeće dvije bilješke u putnom radnom listu za 14. i 16. juli 1995. pominje “kopanje rova u Orahovcu” i “kopanje rova u Kozluku”,⁵⁵⁶ kada je mašina korištena za kopanje masovnih grobnica na tim lokacijama.⁵⁵⁷ To u najmanju ruku pokazuje da se bilješke u putnom radnom listu mogu različito tumačiti i da ih treba uzeti s oprezom. Po mišljenju Žalbenog vijeća, nijedan od tih dokaza ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je Jokić znao da su sredstva i ljudstvo inženjerije poslata na Ekonomiju da kopaju masovne grobnice.

215. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj žalbeni osnov.

---

⁵⁵³ Dokazni predmet P538, “Putni radni list Zvorničke brigade za Mercedes 2626 (M-5195) za juli 1995.”, str. 2; *uporedi* Prvostepenu presudu, par. 532.

⁵⁵⁴ Dokazni predmet P516, “Putni radni list Zvorničke brigade za rovokopač Torpedo tvrtke Birač Holding za juli 1995.”.

⁵⁵⁵ Dokazni predmet P516, “Putni radni list Zvorničke brigade za rovokopač Torpedo tvrtke Birač Holding za juli 1995.”, str. 2.

⁵⁵⁶ Dokazni predmet P516, “Putni radni list Zvorničke brigade za rovokopač Torpedo tvrtke Birač Holding za juli 1995.”, str. 2.

⁵⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 530, 532.

V. ŽALBA OPTUŽBE

A. Navodne greške u vezi sa Blagojevićevim znanjem za masovna ubistva (prvi žalbeni osnov)

216. Pretresno vijeće je utvrdilo da su poslije pada Srebrenice 11. jula 1995. snage VRS-a i MUP-a pogubile nekoliko hiljada muškaraca bosanskih Muslimana i pokopale ih na raznim lokacijama u opštinama Srebrenica, Bratunac i Zvornik.⁵⁵⁸ Najprije je, poslije pada Srebrenice, nekoliko hiljada bosanskih Muslimana potražilo utočište u Potočarima.⁵⁵⁹ Dana 12. i 13. jula 1995., elementi VRS-a su razdvojili muškarce bosanske Muslimane od žena, djece i staraca i prebacili ih u Bratunac.⁵⁶⁰ U Bratuncu su oni jedan do tri dana bili zatočeni u “nepodnošljivim uslovima” u školi, na stadionu i u 80 do 120 autobusa.⁵⁶¹ Dana 12. jula 1995., snage MUP-a su na livadi Sandići zarobile između 1.000 i 4.000 muškaraca bosanskih Muslimana iz kolone u bijegu prema Tuzli.⁵⁶² Približno 1.000 muškaraca zarobljenih na livadi u Sandićima odvedeno je u poljoprivredno skladište u Kravici (u daljnjem tekstu: skladište u Kravici), a drugi su odvedeni u Bratunac.⁵⁶³ Muškarce koji su odvedeni u skladište u Kravici su uveče 13. jula 1995. pobile snage bosanskih Srba.⁵⁶⁴ Od 13. jula 1995. do 15. jula 1995. muškarci zatočeni u autobusima prevoženi su u Orahovac, Petkovce, Pilicu i druga mjesta u opštini Zvornik.⁵⁶⁵ Snage bosanskih Srba pobile su i pokopale većinu tih ljudi od 14. do 17. jula 1995.⁵⁶⁶

217. Na suđenju je optužba tvrdila da je Blagojević krivično odgovoran za pomaganje i podržavanje u masovnim ubistvima tih muškaraca bosanskih Muslimana.⁵⁶⁷ Pretresno vijeće je utvrdilo da su Blagojević i pripadnici Bratunačke brigade pomogli u zarobljavanju i zatočenju tih ljudi od 12. do 14. jula 1995. i tako pružili praktičnu pomoć u njihovom masovnom pogubljenju koje je uslijedilo.⁵⁶⁸ Međutim, Pretresno vijeće se nije uvjerilo da ima dovoljno dokaza da se utvrdi da je Blagojević znao, u trenutku kad je pružao tu pomoć, da je zarobljavanje i zatočenje muškaraca bosanskih Muslimana daljnji korak u “operaciji ubistava”.⁵⁶⁹ Prema tome, budući da nije imao

⁵⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 291.

⁵⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 207.

⁵⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 180-192.

⁵⁶¹ Prvostepena presuda, par. 264, 270, 276.

⁵⁶² Prvostepena presuda, par. 219, 240.

⁵⁶³ Prvostepena presuda, par. 243.

⁵⁶⁴ Prvostepena presuda, par. 296-299.

⁵⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 283-285, 316, 337, 347.

⁵⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 327-331, 337-346, 349-354, 357-362.

⁵⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 7-9.

⁵⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 733-738.

⁵⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 739-744. Dakle, jedina ubistva za koja je Blagojević osuđen kao pomagač i podržavalac jesu “situaciona ubijanja” počinjena u Bratuncu od 12. do 14. jula 1995. Prvostepena presuda, par. 747-749.

traženu *mens rea*, Pretresno vijeće nije Blagojevića osudilo za pomaganje i podržavanje u masovnim pogubljenjima.

218. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je utvrdilo da Blagojević nije znao za masovna ubistva koja su izvršena od 12. do 14. jula 1995. i da je, prema tome, pogrešno utvrdilo da on nije imao traženu *mens rea* za pomaganje i podržavanje u tim zločinima.⁵⁷⁰ Optužba traži da Žalbeno vijeće donese osuđujuće presude za pomaganje i podržavanje u ubistvima i istrebljenju, kao i za saučesništvo u genocidu na osnovu masovnih pogubljenja.⁵⁷¹ Prvo, optužba tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo jer nije primijenilo ispravnu definiciju *mens rea* za pomaganje i podržavanje.⁵⁷² Drugo, po mišljenju optužbe, Pretresno vijeće je takođe pogrešno primijenilo pravo zbog načina na koji je primijenilo standard dokazivanja van razumne sumnje.⁵⁷³ Treće, optužba osporava više činjeničnih ocjena i tvrdi da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti da Blagojević nije znao za masovna ubistva.⁵⁷⁴

1. Navodna pravna greška u definiciji *mens rea* za pomaganje i podržavanje

219. Optužba navodi da je Pretresno vijeće učinilo pravnu grešku u svom pristupu “znanju” kao obilježju *mens rea* pomaganja i podržavanja.⁵⁷⁵ Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće zahtijevalo dokaz da je Blagojević znao, “u smislu da je bio praktično siguran”, da će biti počinjena masovna ubistva.⁵⁷⁶ Međutim, po mišljenju optužbe “*mens rea* za pomaganje i podržavanje jeste svijest o vjerovatnoći da će biti počinjeno krivično djelo i da će, ako krivično djelo bude počinjeno, postupci optuženog pomoći u njegovom počinjenju”.⁵⁷⁷ Stav optužbe je da bi Pretresno vijeće, da je primijenilo taj standard, Blagojevića osudilo za pomaganje i podržavanje u masovnim ubistvima.

220. U prilog svom stavu u vezi sa *mens rea* za pomaganje i podržavanje optužba upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Blaškić*, tri prvostepene presude i nekoliko nacionalnih jurisdikcija.⁵⁷⁸ Optužba takođe tvrdi da standard za pomaganje i podržavanje ne bi trebao odstupati od drugih oblika odgovornosti na osnovu člana 7(1) Statuta, uključujući naređivanje, poticanje i

⁵⁷⁰ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.3. Optužba tvrdi da je, u svrhu ove žalbe, relevantan period za utvrđivanje Blagojevićevog znanja onaj od 12. do 14. jula 1995., odnosno period u kojem je on pružio praktičnu pomoć u operaciji ubijanja, ali bi ga, ako se utvrdi da je on posjedovao znanje kad je u to vrijeme pružao pomoć, Žalbeno vijeće trebalo smatrati odgovornim za sva masovna ubistva od 12. jula do 17. jula 1995. Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.4, fn. 1.

⁵⁷¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.111.

⁵⁷² Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.16.

⁵⁷³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.66.

⁵⁷⁴ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.71.

⁵⁷⁵ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.6, 2.16, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 727, 782.

⁵⁷⁶ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.17.

⁵⁷⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.18 (fusnote izostavljene). Optužba takođe tvrdi da je to “svijest o znatnoj vjerovatnoći da će biti počinjeno krivično djelo i znanje (ili svijest) o znatnoj vjerovatnoći da će djela optuženog u tome pomoći”. Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.62.

⁵⁷⁸ *Vidi* Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.28-2.58.

planiranje, koji, po mišljenju optužbe, zahtijevaju samo svijest o znatnoj vjerojatnosti da će biti počinjeno krivično djelo.⁵⁷⁹

221. Opisujući mjerodavno pravo za pomaganje i podržavanje, Pretresno vijeće je ponovilo formulaciju *o mens rea* za pomaganje i podržavanje iz Drugostepene presude u predmetu *Vasiljević*:

[Z]a pomaganje i podržavanje se ne traži da pomagač i podržavalac dijeli traženu *mens rea* krivičnog djela; dovoljno je da je pomagač i podržavalac bio svjestan toga da svojim radnjama pomaže počinjenje konkretnog krivičnog djela od strane glavnog počinioca. Pomagač i podržavalac takođe mora biti svjestan “bitnih obilježja” krivičnog djela koje je počinio glavni počinitelj, uključujući stanje svijesti glavnog počinioca.⁵⁸⁰

Žalbeno vijeće je u svojim presudama dosljedno primjenjivalo tu formulaciju.⁵⁸¹ Prema tome, Žalbeno vijeće smatra da u tom pogledu Pretresno vijeće nije pogrešno primijenilo pravo.

222. Optužba prigovara Pretresnom vijeću zbog toga što nije podsjetilo na sljedeće dodatne formulacije iz Drugostepene presude u predmetu *Blaškić* i što ih nije primijenilo u ovom predmetu:

Pretresno vijeće se složilo sa tvrdnjom iz Prvostepene presude u predmetu *Furundžija* da “[n]ije nužno da pomagač i podržavalac zna za tačno krivično djelo koje je bilo namjeravano i na kraju počinjeno. Ako je svjestan da će neko od više krivičnih djela vjerojatno biti počinjeno, a onda se jedno od tih krivičnih djela i počinio, on je namjeravao da pomogne izvršenju tog krivičnog djela i kriv je kao pomagač i podržavalac”. Žalbeno vijeće se slaže s tim zaključkom.⁵⁸²

Međutim, Žalbeno vijeće podsjeća na svoj stav, iznijet u Drugostepenoj presudi u predmetu *Blaškić*, da nema razloga da se odstupi od definicije *mens rea* za pomaganje i podržavanje iz Drugostepene presude u predmetu *Vasiljević*.⁵⁸³ U Drugostepenoj presudi u predmetu *Blaškić* definicija *mens rea* za pomaganje i podržavanje nije proširena.

223. Optužba takođe ističe konstataciju Pretresnog vijeća da je ono imalo razumnu sumnju u pogledu toga da je Blagojević “znao” da su njegova djela u službi masovnih pogubljenja⁵⁸⁴ i navodi da to upućuje na činjenicu da je Pretresno vijeće ispitalo dokaze kako bi utvrdilo da li je Blagojević znao da će masovna ubistva praktično sigurno biti počinjena. Međutim, Žalbeno vijeće ne nalazi grešku u tome što se Pretresno vijeće poslužilo tom formulacijom. Žalbeno vijeće se poslužilo istom formulacijom kad je ispitalo *mens rea* za pomaganje i podržavanje u drugim predmetima.⁵⁸⁵ Osim toga, Žalbeno vijeće primjećuje da je razumna sumnja Pretresnog vijeća u pogledu Blagojevićevog znanja o operaciji ubijanja koja je uslijedila proizišla iz jednako vjerodostojnog zaključka da je “on

⁵⁷⁹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.35-2.38, 2.55-2.58.

⁵⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 727.

⁵⁸¹ *Vidi*, npr., Drugostepenu presudu u predmetu *Blaškić*, par. 45; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 102; Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 229.

⁵⁸² Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 50 (fusnote izostavljene).

⁵⁸³ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 45.

⁵⁸⁴ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.17, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 742, 743 (naglašeno u Žalbenom podnesku optužbe).

⁵⁸⁵ *Vidi* Drugostepenu presudu u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 89, 90.

smatrao da se radi samo o daljnjoj fazi odvođenja stanovništva, bosanskih Muslimana, sa teritorije [...] koja je bila pod kontrolom Srba”.⁵⁸⁶ U vezi s tim Pretresno vijeće je takođe više puta u Prvostepenoj presudi konstatovalo da je zarobljenim muškarcima bosanskim Muslimanima rečeno da će biti razmijenjeni.⁵⁸⁷ Takođe mnogo govori to što je Pretresno vijeće prihvatilo kao vjerodostojno svjedočenje bivšeg oficira Bratunačke brigade, koji je tvrdio da nije pomogao jednom zatočeniku koji je odveden u školu "Vuk Karadžić" i koji je kasnije ubijen jer je mislio da će taj zatočenik biti razmijenjen.⁵⁸⁸ Prema tome, Pretresno vijeće nije odbilo da ocijeni da je Blagojević znao za operaciju masovnih ubistava zato što nije bio siguran, nego zato što nije moglo isključiti jednako razuman zaključak da je on mislio da su ta djela usmjerena ka drugačijem cilju. Prema tome, Pretresno vijeće nije pogriješilo u svojoj formulaciji zahtjeva za *mens rea* za pomaganje i podržavanje, tako da Žalbeno vijeće odbacuje ovaj podosnov žalbe.

2. Navodna pravna greška u primjeni standarda dokazivanja van razumne sumnje

224. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće učinilo pravnu grešku jer je pogrešno primijenilo standard dokazivanja. Konkretno, optužba tvrdi da je Pretresno vijeće primijenilo standard dokazivanja postupkom u dvije faze, najprije na pojedine nizove dokaza, a zatim na pitanje *mens rea*, umjesto da je primjenu standarda odgodilo do trenutka donošenja konačne odluke o krivici.⁵⁸⁹ Optužba tvrdi da je takav pristup doveo do toga da je Pretresno vijeće dokaze razmatralo “dio po dio”, zbog čega, prilikom ocjenjivanja Blagojevićeve *mens rea* za masovna ubistva, nije sagledalo utvrđene činjenice kao povezanu cjelinu.⁵⁹⁰

225. Konkretno, optužba tvrdi da Pretresno vijeće u svoju analizu Blagojevićevog znanja o masovnim ubistvima nije uključilo sljedeće zaključke: (1) Blagojevićevo znanje o ubistvima u Bratuncu u noćima 12. i 13. jula 1995. i pomoć koju su jedinice Bratunačke brigade pružile prilikom tih ubistava;⁵⁹¹ (2) ogromne razmjere operacije ubijanja, u koju su bile uključene mnogi elementi snaga VRS-a i MUP-a i koja se odvijala u mnogim gradovima na geografski uskom području, koje je obuhvatalo Potočare, rijeku Jadar, skladište u Kravici i Tišću;⁵⁹² (3) Blagojevićevo znanje da su njegove jedinice učestvovalе u razdvajanju i prijevozu Muslimana iz Potočara, u zatočenju muškaraca Muslimana u Bratuncu od 12. do 14. jula 1995. i u prebacivanju muškaraca u

⁵⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 742.

⁵⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 177, 227, 242, 251, 252, 254, 277, 316, 647, 736.

⁵⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 251-252, 736, fn. 2197. U to vrijeme ovaj oficir je bio zadužen za pitanja vezana za ratne zarobljenike. Prvostepena presuda, par. 50, 251.

⁵⁸⁹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.8, 2.66.

⁵⁹⁰ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.69.

⁵⁹¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.92-2.95.

⁵⁹² Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.88.

Zvornik 14. jula 1995;⁵⁹³ i (4) Blagojevićev položaj u funkcionalnom komandnom lancu i njegovu obavezu da se informiše o aktivnostima svojih potčinjenih.⁵⁹⁴

226. Standard dokazivanja na suđenje postavlja uslov da pretresno vijeće može optuženog osuditi za neko krivično djelo samo ako je optužba van razumne sumnje dokazala svaki element tog krivičnog djela i vida odgovornosti, kao i sve činjenice koje su neophodne za takvu osudu.⁵⁹⁵ Taj standard važi bilo da su dokazi koji se ocjenjuju direktni bilo da se radi o indicijama.⁵⁹⁶ Žalbeno vijeće je ranije podržalo pristup jednog drugog pretresnog vijeća koje je, unekoliko slično pristupu u ovom predmetu, razmotrilo pojedinačne dokaze u pogledu niza incidenata i nakon toga procijenilo odgovornost optuženog za te incidente.⁵⁹⁷

227. Analizirajući Blagojevićevu *mens rea*, Pretresno vijeće je istaklo da je, donoseći ocjenu da nema dovoljno dokaza da se zaključi kako je Blagojević znao da su zatočenje i zarobljavanje muškaraca bosanskih Muslimana daljnji korak u operaciji ubijanja, “pažljivo ocijenilo sve dokaze, a naročito one u vezi s držanjem muškaraca pod stražom na livadi u Sandićima”.⁵⁹⁸ Žalbeno vijeće konstatuje da se najveći dio žalbe optužbe po ovom osnovu sastoji od ponavljanja činjeničnih ocjena iz Prvostepene presude koje su joj išle u prilog, ali na koje Pretresno vijeće nije pojedinačno uputilo prilikom analize Blagojevićeve *mens rea*.⁵⁹⁹ Kao što je Žalbeno vijeće već konstatovalo, kada se u prvostepenoj presudi razmatraju dokazi, mora se pretpostaviti da su oni razmotreni u pogledu svakog zaključka na koju utiču.⁶⁰⁰ Prema tome, Žalbeno vijeće smatra da optužba nije pokazala da je Pretresno vijeće pogriješilo u izboru metoda procjene dokaza ili u primjeni standarda dokazivanja. Prema tome, ovaj podosnov žalbe se odbacuje.

⁵⁹³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.89.

⁵⁹⁴ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.90.

⁵⁹⁵ *Vidi*, npr., Drugostepenu presudu u predmetu *Stakić*, par. 219 (“Pretresno vijeće može utvrditi krivicu optuženog za neko krivično djelo samo ako je tužilac van razumne sumnje dokazao svako obilježje tog krivičnog djela (definisano s obzirom na odgovarajući vid odgovornosti)”); Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura i drugi*, par. 174.

⁵⁹⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 219; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 303; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 834.

⁵⁹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 70 (gdje se s odobravanjem citira pristup Pretresnog vijeća u predmetu *Tužilac protiv Stanislava Galića*, koje je najprije utvrdilo van razumne sumnje da li su se neki incidenti dogodili, da bi zatim utvrdilo Galićevu individualnu krivičnu odgovornost za te incidente).

⁵⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 742.

⁵⁹⁹ *Vidi*, npr., Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.75 (lokacija skladišta u Kravici u blizini isturenog komandnog mjesta (IKM) 4. bataljona Bratunačke brigade) (prema Prvostepenoj presudi, par. 742); Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.75 (muškarci Muslimani zarobljeni na livadi u Sandićima odvedeni su u skladište u Kravici) (prema Prvostepenoj presudi, par. 742); Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.75 (mnogi ljudi u Bratuncu saznali su šta se desilo u skladištu u Kravici u roku od dvadeset četiri sata) (prema Prvostepenoj presudi, par. 742); Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.75 (Blagojević je bio u Bratuncu od 12. do 14. jula 1995.) (prema Prvostepenoj presudi, par. 748); Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.80 (pripadnik Bratunačke brigade bio je ranjen u Kravici u vrijeme pokolja) (prema Prvostepenoj presudi, par. 364); Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.82 (pokolj u skladištu u Kravici bio je opštepoznata činjenica) (prema Prvostepenoj presudi, par. 296-303).

⁶⁰⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

3. Navodne greške u utvrđivanju činjeničnog stanja u vezi sa Blagojevićevim znanjem

228. Optužba osporava više činjeničnih zaključaka Pretresnog vijeća u vezi sa Blagojevićevim znanjem o konkretnim masovnim ubistvima, pri čemu polazi od pretpostavke da je ukupni zbir tih pogrešnih zaključaka doveo do pogrešnog zaključka u pogledu njegovog znanja o “operaciji masovnog ubijanja” u srebreničkoj enklavi od 12. do 17. jula 1995.⁶⁰¹ Optužba traži od Žalbenog vijeća da činjenične ocjene Pretresnog vijeća i spis predmeta sagleda zajedno i u cijelosti kako bi procijenilo Blagojevićevu *mens rea* za pomaganje i podržavanje u masovnim ubistvima.⁶⁰² Optužba se naročito usredsređuje na razumnost ocjene Pretresnog vijeća da optužba nije dokazala van razumne sumnje Blagojevićevo znanje o pokolju u skladištu u Kravici 13. jula 1995., koje je bilo ključni faktor pri utvrđivanju da li je on znao za cjelokupnu operaciju ubijanja.⁶⁰³

(a) Tvrdnja da je pokolj u skladištu u Kravici bio opštepoznata činjenica

229. Pretresno vijeće je utvrdilo da nije bilo dovoljno dokaza da se ustanovi da je Blagojević znao za masovna pogubljenja u skladištu u Kravici prije isteka dva do tri dana od počinjenja “te da tako nije znao da svojim učešćem u operaciji pretresa terena pruža praktičnu pomoć u operaciji ubijanja”.⁶⁰⁴

230. Optužba tvrdi da je ta ocjena bila nerazumna u svjetlu sljedećih činjeničnih zaključaka Pretresnog vijeća.⁶⁰⁵ Prvo, skladište u Kravici nalazilo se na glavnom putu, blizu isturene komande Četvrtog bataljona Bratunačke brigade.⁶⁰⁶ Drugo, Muslimani su bili zatočeni u zoni odgovornosti Bratunačke brigade i odvedeni su u skladište u Kravici.⁶⁰⁷ Treće, činjenica da su u skladištu u Kravici izvršena ubistva nije skrivana i bila je opštepoznata,⁶⁰⁸ a vijesti o pokolju su za nekoliko sati doprle do obližnjih gradova, uključujući Bratunac.⁶⁰⁹ U vezi s tim, optužba tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir iskaze šest svjedoka čija svjedočenja, po mišljenju optužbe, pokazuju da je Blagojević morao znati za ta ubistva.⁶¹⁰ Konačno, Blagojević je od 12. do 14. jula 1995. bio u štabu

⁶⁰¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.71, 2.74 fn. 1.

⁶⁰² Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.71.

⁶⁰³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.73, 2.85.

⁶⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 742.

⁶⁰⁵ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.71, 2.73.

⁶⁰⁶ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.75, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 742.

⁶⁰⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.75 (gdje se navodi da su muškarci Muslimani bili zatočeni na livadi u Sandićima, u blizini mjesta na kojem su pripadnici Bratunačke brigade pretraživali teren, te odvedeni u skladište u Kravici) (gdje se citira Prvostepena presuda, par. 296-303).

⁶⁰⁸ Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće utvrdilo da je bilo eksplozija ručnih bombi, paljbe iz vatrenog oružja, i zapomaganja, da je sljedećeg jutra ispred skladišta bilo poredano stotine tijela, te da je u roku od dvadeset četiri sata bilo opšte poznato šta se tamo desilo. Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.75, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 296-303, 742.

⁶⁰⁹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.81-2.83. *Vidi* i Prvostepenu presudu, par. 742, fn. 2191.

⁶¹⁰ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.81, gdje se citira iskaz Momira Nikolića, svjedok DP-102, Tesić, Mirković, Gajić, i Davidović.

Bratunačke brigade i spavao je u svom stanu u Bratuncu.⁶¹¹ Optužba takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je Blagojevićeve aktivnosti u danima neposredno nakon masovnih ubistava u skladištu u Kravici opisalo kao pretraživanje šuma.⁶¹²

231. Pregledom Prvostepene presude utvrđeno je da je Pretresno vijeće izričito primilo k znanju mnoge dokaze na koje optužba upućuje u prilog svojoj tvrdnji da je Pretresno vijeće pridalo nedovoljno značaja ili uopšte nije pridalo značaja određenom broju ocjena koje ukazuju na to da je Blagojević morao znati za ubistva u skladištu u Kravici ubrzo nakon što su se desila. Osim toga, Žalbeno vijeće ne nalazi dokaze koji bi ocjenu Pretresnog vijeća o tom pitanju učinili nerazumnom.

232. Najsnažniji dokaz u prilog tome da je Blagojević znao za ubistva u skladištu u Kravici je svjedočenje Momira Nikolića da su “već 14.” ubistva u skladištu u Kravici bila “opštepoznata stvar” u Bratuncu, što “[z]nači da je skoro cijeli grad čuo, svi vojnici, one koje sam ja i vidio i sretao tog dana da su čuli da se dogodio taj incident u gradu”.⁶¹³ Pretresno vijeće u Prvostepenoj presudi nije uputilo na tu konkretnu izjavu; međutim, jasno je da je uzelo u obzir to svjedočenje jer je navelo istu stranicu transkripta u okviru razmatranja kada i kako je pokolj u skladištu u Kravici postao opštepoznata činjenica.⁶¹⁴ Međutim, Pretresno vijeće nije Nikolića smatralo “potpuno vjerodostojnim i pouzdanim svjedokom”, pa je zaključilo da je, “u vezi s pitanjima koja se direktno tiču upoznatosti [Blagojevića], na primjer o čemu je [Nikolić] pukovnika Blagojevića izvijestio [...] i koje je zadatke dobio [od Blagojevića], Vijeću potrebna potvrda prije nego što donese zaključak na štetu [Blagojevića]”.⁶¹⁵ Optužba ne osporava ocjenu Nikolićeve vjerodostojnosti od strane Pretresnog vijeća niti iznosi neki konkretan argument u vezi s tim zašto bi se dotičnom svjedočenju pridao značaj. Osim toga, Pretresno vijeće je utvrdilo da, prema iskazu Momira Nikolića, on nije o ubistvima u skladištu u Kravici razgovarao s Blagojevićem do približno 24. jula 1995.⁶¹⁶

233. Pretresno vijeće je takođe konstatovalo da su, mada su mnogi za pokolj u skladištu u Kravici kod Bratunca saznali u roku od dvadeset četiri sata,⁶¹⁷ neki za to saznali kasnije, navodeći

⁶¹¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.75, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 748.

⁶¹² Optužba ne navodi gdje je Pretresno vijeće navodno učinilo ovu grešku, ali navodi naređenja bataljonima za čišćenje terena koja je potpisao pukovnik Blagojević, što pokazuje da je bio u štabu u Bratuncu. *Vidi* Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.78. Optužba vjerovatno time upućuje na konstataciju Pretresnog vijeća da je Blagojević “*sa svojim jedinicama* nastavio da učestvuje u operaciji pretresa [ovdje naglašeno]” u danima nakon pokolja u skladištu u Kravici. Tu konstataciju je Pretresno vijeće navelo u sažetku svojih opažanja u vezi sa Blagojevićevim znanjem o tom incidentu. *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 742.

⁶¹³ T. 1734.

⁶¹⁴ Prvostepena presuda, par. 300, fn. 1080.

⁶¹⁵ Prvostepena presuda, par. 472.

⁶¹⁶ Prvostepena presuda, par. 456 (Nikolić je Blagojeviću za pokolj u skladištu u Kravici rekao tek nakon Blagojevićevog povratka iz Žepe), par. 469 (Blagojević se vratio iz Žepe 24. jula 1995.). Na ove dokaze Pretresno vijeće je ponovo uputilo kako bi potkrijepilo mogućnost da je Blagojević za ubistva u skladištu u Kravici saznao tek neko vrijeme nakon njihovog počinjenja. *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 498.

⁶¹⁷ Prvostepena presuda, par. 742.

svjedočenje Dragomira Zekića,⁶¹⁸ koji je izjavio da je on za “genocid” u skladištu u Kravici saznao “vjеровatno u vremenu 14., 15. jula”.⁶¹⁹ Među svjedocima za koje je Pretresno vijeće konstatovalo da su za ubistva saznali 14. jula 1995. su Miroslav Deronjić, svjedok DP-102 i Jovan Nikolić.⁶²⁰ Suprotno tvrdnji optužbe, nema pokazatelja da je Pretresno vijeće ignorisalo izjave svjedoka DP-102⁶²¹ i Jovana Nikolića budući da je njihove izjave citiralo u ključnim paragrafima u vezi s Blagojevićevom *mens rea*.⁶²²

234. Optužba također prigovara tome što Pretresno vijeće nije uzelo u obzir svjedočenje Aleksandra Tesića, Dragana Mirkovića, Nikole Gajića i Srbislava Davidovića, koji su svi saznali za pokolj u roku od dvadeset i četiri sata.⁶²³ Aleksandar Tesić, načelnik Odsjeka za odbranu u Bratuncu,⁶²⁴ izjavio je da je za pokolj u skladištu u Kravici saznao “onog momenta kada [sam] vidio” – za što Žalbeno vijeće pretpostavlja da znači da je vidio posljedice pokolja – “14. [jula 1995.] nešto prije podne”.⁶²⁵ Svjedok Dragan Mirković, komandant jedinice “Komunalnog preduzeća Rad”,⁶²⁶ izjavio je da je s puta vidio neka od ubistava u skladištu u Kravici i da se vratio kući u Bratunac uveče 14. jula 1995.⁶²⁷ Mada Pretresno vijeće nije uputilo na dio Mirkovićevog iskaza koji se odnosi na to da je on vidio neka od ubistava u skladištu u Kravici, u svjetlu više drugih referenci na njegovo svjedočenje u Prvostepenoj presudi⁶²⁸ može se zaključiti da je Pretresno vijeće u potpunosti razmotrilo njegovo svjedočenje. U stvari, budući da znanje Dragana Mirkovića i Aleksandra Tesića o pokolju u skladištu u Kravici proističe iz toga što su oni bili svjedoci nekih od ubistava ili onoga što je uslijedilo, to ne pomaže da se odgovori na pitanje da li je Blagojević morao znati za ono što se desilo u tom skladištu.

235. Nikola Gajić i Srbislav Davidović nisu bili svjedoci ubistava u skladištu u Kravici, nego su za njih saznali od drugih. Bez obzira na to, ni njihove izjave nužno ne pokazuju da je Blagojević posjedovao potrebno znanje. Gajić, pripadnik Prvog bataljona Bratunačke brigade stacioniranog u Magašićima,⁶²⁹ izjavio je da je za pokolj u skladištu u Kravici saznao uveče 13. jula 1995. ili

⁶¹⁸ Prvostepena presuda, par. 742, gdje se citira Dragomir Zekić, T. 8899-8901.

⁶¹⁹ T. 8901.

⁶²⁰ Prvostepena presuda, fn. 2191.

⁶²¹ Svjedok DP-102 je izjavio da je sa svog položaja, otprilike dva kilometra niz put od Kravice, za pokolj saznao “[p]oslje toga, jedno sat, dva možda i više, počela je priča među tim ljudima tamo. Pazite, cijelo vrijeme ljudi prolaze, dolaze, nailaze tu.” T. 8270. Kasnije je izjavio sljedeće: “Ja sam to čuo za taj incident, poslije dva, tri sata kad je to bilo..” T. 8272.

⁶²² *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 742, fn. 2191.

⁶²³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.81.

⁶²⁴ Prvostepena presuda, par. 84.

⁶²⁵ T. 7808-7809.

⁶²⁶ Prvostepena presuda, fn. 289.

⁶²⁷ T. 7953.

⁶²⁸ *Vidi* Prvostepenu presudu, fn. 282, 289, 291, 292, 1024, 1026, 1090, 1092, 1093, 1097, 1100, 1102, 1112-1114.

⁶²⁹ Prvostepena presuda, par. 364.

sljedećeg dana.⁶³⁰ Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće u potpunosti pregledalo Gajićevo svjedočenje i konkretno uputilo na stranice transkripta za koje optužba navodi da nisu uzete u obzir.⁶³¹ Davidović, predsjednik Izvršnog odbora Bratunac,⁶³² izjavio je da je za ubistva u skladištu u Kravici saznao u svojoj kancelariji u zgradi Opštine u Bratuncu ujutro 14. jula 1995.⁶³³ Pretresno vijeće je nekoliko puta citiralo Davidovićevo svjedočenje.⁶³⁴ Žalbeno vijeće smatra da činjenica da su neki ljudi saznali za pokolj u roku od dvadeset četiri sata bilo tako što su ga sami vidjeli bilo tako što su za njega saznali od drugih ne navodi nužno na zaključak da je i Blagojević morao saznati za pokolj u istom vremenskom roku. Konkretno, spis predmeta ne pokazuje da je Blagojević bio svjedok događaja u skladištu u Kravici ili da ga je neko o tome ubrzo obavijestio. Prema tome, ne može se zaključiti da je određena sumnja Pretresnog vijeća u pogledu njegovog znanja o tim ubistvima bila nerazumna.

236. I na kraju, optužba u pogledu ovog pitanja tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir vlastite zaključke da je Blagojević od 12. do 14. jula 1995. bio u štabu Bratunačke brigade u Bratuncu gdje je, kako tvrdi optužba, činjenica da su u skladištu u Kravici izvršena ubistva bila opštepoznata tako da je Blagojević, prema tome, morao za njih saznati.⁶³⁵ Zaključci Pretresnog vijeća da je Blagojević bio u Bratuncu od 12. do 14. jula 1995. i da je tih noći spavao u svom stanu u Bratuncu doprinijeli su tome da Pretresno vijeće utvrdi Blagojevićevo odgovornost za pomaganje i podržavanje u “oportunističkim ubistvima” koja su ondje počinjena.⁶³⁶ Nema pokazatelja da je Pretresno vijeće ignorisalo te zaključke kada je utvrdilo da postoji razumna sumnja da je Blagojević znao za masovna ubistva. Isto tako nema pokazatelja o tome da Pretresno vijeće, kao što tvrdi optužba, nije uzelo u obzir vlastite zaključke da su muškarci bosanski Muslimani bili zatočeni u zoni odgovornosti Bratunačke brigade prije nego što su prebačeni u skladište u Kravici.⁶³⁷ Ovaj zaključak činilo je jedan od osnova za zaključak Pretresnog vijeća da je Blagojević “pruži[o] praktičnu pomoć u operaciji ubistva, čime [je] u značajnoj mjeri utica[o] na počinjenje ubistva”.⁶³⁸ Po mišljenju Žalbenog vijeća, nema razloga da se smatra kako je Pretresno vijeće ignorisalo vlastiti zaključak da su muškarci bili zatočeni u zoni odgovornosti Bratunačke brigade kada je,

⁶³⁰ T. 3373-3374. Vjerovatno je da je Nikola Gajić za pokolj saznao 14. jula ili prije tog datuma, budući da se sjeća da je o tome govorio na komandnom mjestu 1. bataljona u Magašićima i da je poslije tog datuma komandno mjesto preseljeno u Čizmiće. *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 52.

⁶³¹ Prvostepena presuda, par. 364.

⁶³² Prvostepena presuda, fn. 432.

⁶³³ T. 7721, 7723.

⁶³⁴ *Vidi* Prvostepenu presudu, fn. 266, 268, 269, 293, 432, 480, 544, 554, 889, 890, 945, 946, 948, 953-955, 959, 960, 969, 1022, 1592, 1593, 2197.

⁶³⁵ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.75.

⁶³⁶ Prvostepena presuda, par. 748.

⁶³⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.75.

⁶³⁸ Prvostepena presuda, par. 736, 738 (“Pretresno vijeće dalje konstatuje da je učešće bataljona Bratunačke brigade, pa i samog pukovnika Blagojevića, u operaciji pretresa predstavljalo jedan vid pružanja praktične pomoći operaciji ubistva.”). *Vidi* i Prvostepenu presudu, par. 261.

četiri paragrafa dalje u Prvostepenoj presudi, sažimalo svoje zaključke u pogledu Blagojevićeve *mens rea* u vezi sa masovnim ubistvima.

(b) Izvještavanje o pokolju u skladištu u Kravici u okviru komandnog lanca

237. Optužba tvrdi da je zaključak Pretresnog vijeća o Blagojevićevom znanju o masovnim ubistvima u skladištu u Kravici nerazumna s obzirom na revnost s kojom je Blagojević vršio svoje dužnosti komandanta i na uredno funkcionisanje lanca izvještavanja putem kojeg su Blagojeviću morale biti prenesene vijesti o pokolju.⁶³⁹ U pogledu toga optužba upućuje na sljedeće propuste Pretresnog vijeća: (1) navodni propust Pretresnog vijeća da, prilikom donošenja zaključka o tome kada je informacija o pokolju u Kravici stigla do Blagojevića, pomene svoje zaključke u vezi s Blagojevićevim položajem komandanta i urednim funkcionisanjem lanca izvještavanja;⁶⁴⁰ (2) navodni propust Pretresnog vijeća da se osloni na svoj zaključak o neznatnoj razdaljini između isturenog komandnog mjesta 4. bataljona i skladišta i o značaju tog položaja za vjerovatnoću da su vijesti o masovnom ubistvu bile prenesene štabu Bratunačke brigade;⁶⁴¹ i (3) navodni propust Pretresnog vijeća da na primjeren način uzme u obzir medicinski izvještaj u kojem stoji da je Miroslav Stanojević, pripadnik Crvenih beretki Blagojevićeve Bratunačke brigade, bio ranjen u Kravici 13. jula 1995. u 17:30 sati, kada se to ranjavanje nije moglo objasniti nikakvim legitimnim borbenim dejstvima.⁶⁴²

238. Pregledom Prvostepene presude utvrđeno je da je Pretresno vijeće donijelo mnoge zaključke o efikasnosti s kojom je Blagojević komandovao svojim potčinjenima i o njegovoj kontroli nad njima,⁶⁴³ kao i o čestim izvještajima u okviru lanca komandovanja,⁶⁴⁴ mada nije te ocjene izričito uključilo u svoju analizu vremena kada je Blagojević saznao za pokolj u Kravici. Optužba tvrdi da je upravo kroz prizmu tih ocjena Pretresno vijeće trebalo da sagleda pitanje Blagojevićevog znanja. Međutim, optužba ne ukazuje na konkretne dokaze o izvještajima putem kojih su navodno vijesti o pokolju u skladištu u Kravici stizale do Blagojevića. Optužba takođe u vezi s tim ne navodi nijednu poruku razmijenjenu između komandnog mjesta 4. bataljona na putu za Kravicu i štaba Bratunačke brigade u Bratuncu.

⁶³⁹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.77, 2.90.

⁶⁴⁰ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.91.

⁶⁴¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.75, 2.77.

⁶⁴² Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.80.

⁶⁴³ Prvostepena presuda, par. 41-61 (pregled strukture i komande Bratunačke brigade), 393-419 (zaključci u vezi sa lancem komandovanja).

⁶⁴⁴ *Vidi*, npr., Prvostepenu presudu, par. 438 (dnevni pregled naređenja, izvještaja i uputstava na komandnom mjestu Bratunačke brigade), 439 (dnevni izvještaji Momira Nikolića Blagojeviću).

239. U Prvostepenoj presudi ima pokazatelja da je Pretresno vijeće pažljivo proučilo lanac komandovanja i izvještavanja da bi utvrdilo kada je Blagojević saznao za ubistva u skladištu u Kravici. U paragrafu 439 Prvostepene presude Pretresno vijeće je konstatovalo da je Momir Nikolić redovno izvještavao Blagojevića o dnevnim aktivnostima. Pretresno vijeće je napomenulo da je Momir Nikolić izjavio kako se s Blagojevićem sastao u noći 13. na 14. juli 1995.⁶⁴⁵ Međutim, Pretresno vijeće je napomenulo da, prema iskazu Momira Nikolića, on nije s Blagojevićem razgovarao o ubistvima u skladištu u Kravici sve do otprilike 24. jula 1995.⁶⁴⁶

240. Optužba poseban naglasak stavlja na medicinski izvještaj koji pokazuje da je jedan pripadnik Crvenih beretki Bratunačke brigade bio ranjen u Kravici 13. jula 1995. u 17:30 sati⁶⁴⁷ Pretresno vijeće je konstatovalo da u tom izvještaju stoji samo to da je taj vojnik ranjen u Kravici, a da se ne navodi gdje, tako da je zaključilo da Blagojević, čak i ako je znao za taj izvještaj, nije nužno morao znati da je taj vojnik ranjen u skladištu.⁶⁴⁸ U žalbenom postupku, optužba nije pokazala da je Blagojević u relevantno vrijeme doista znao za taj izvještaj, ni kako bi na osnovu tog izvještaja saznao za masovna ubistva u skladištu.

241. Optužba ispravno primjećuje da je Blagojević ostao u Bratuncu dok su njegovi vojnici vršili pretres terena u danima poslije 14. jula 1995.; međutim, Žalbeno vijeće ne nalazi grešku u načinu kako je tu činjenicu prikazalo Pretresno vijeće. Pretresno vijeće je naprosto konstatovalo da je “[Blagojević] sa svojim jedinicama nastavio da učestvuje u operaciji pretresa [terena]” u danima poslije pokolja u skladištu u Kravici.⁶⁴⁹ S obzirom na to da je Pretresno vijeće ocijenilo da je Blagojević naredio svojim potčinjenima da vrše takav pretres terena,⁶⁵⁰ to se može smatrati oblikom učestvovanja u pretresu terena.⁶⁵¹ Prema tome, premda nije sasvim precizno za Blagojevića reći da je kao učesnik u operaciji pretresa, to je ipak tačno i ne ukazuje na grešku Pretresnog vijeća.

(c) Zaključci relevantni za zaključak o *mens rea* za saučesništvo u genocidu

242. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće postupilo nerazumno zbog toga što obimne činjenične zaključke koji potkrepljuju njegov zaključak da je Blagojević posjedovao dovoljnu *mens rea* za suučesništvo u genocidu nije uvrstilo u svoju analizu njegove *mens rea* za pomaganje i podržavanje

⁶⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 456.

⁶⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 456 (Nikolić nije Blagojeviću rekao za pokolj u skladištu u Kravici sve dok se ovaj nije vratio iz Žepe), 469 (Blagojević se vratio iz Žepe 24. jula 1995.). Pretresno vijeće se ponovo pozvalo na te dokaze u prilog mogućnosti da je Blagojević za ubistva u skladištu u Kravici saznao tek neko vrijeme nakon što su počinjena. *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 498.

⁶⁴⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.80.

⁶⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 364.

⁶⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 742.

⁶⁵⁰ *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 230.

⁶⁵¹ *Vidi* Drugostepenu presudu u predmetu *Čelebići*, par. 350-352 (gdje se vidovi odgovornosti na osnovu članova 7(1) i 7(3) Statuta izjednačuju sa “obli[cima] učestvovanja”).

masovnog ubijanja.⁶⁵² Žalbeno vijeće podsjeća na svoj zaključak da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je utvrdilo da je Blagojević posjedovao traženu *mens rea* za saučesništvo u genocidu.⁶⁵³ Prema tome, argument optužbe da bi takav zaključak trebao ići u prilog zaključku da je Blagojević posjedovao *mens rea* za pomaganje i podržavanje masovnog ubijanja odbacuje se kao irelevantan.

(d) Razgovori u vezi sa Blagojevićem

243. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće propustilo da na odgovarajući način uzme u obzir razgovor koji su u vezi sa Blagojevićem vodili komandant Drinskog korpusa, general Radislav Krstić, i načelnik bezbjednosti glavnog štaba VRS-a pukovnik, Ljubiša Beara, koji po mišljenju optužbe upućuje na to da je Blagojević znao za operaciju masovnog ubijanja.⁶⁵⁴ U tom presretnutom razgovoru Beara je više puta rekao Krstiću da mu “treba [...] 15 do 30 ljudi”, kako bi, čini se, pomogli u operaciji ubijanja.⁶⁵⁵ Krstić je najprije odgovorio da Beara već ima nešto ljudi “dole kod [...] Blagojevića.”⁶⁵⁶ Na to je Beara odgovorio da nema, a Krstić je rekao: “Vidi kod Blagojevića, uzmi njegove Crvene beretke.”⁶⁵⁷ Osim toga, optužba tvrdi da je Pretresno vijeće propustilo da na odgovarajući način uzme u obzir svjedočenje Momira Nikolića u vezi s njegovim razgovorima s Blagojevićem.⁶⁵⁸

244. Žalbeno vijeće primjećuje kako pomenuti razgovor predstavlja dokaz o okolnostima, te da nikako nije odlučujući dokaz tvrdnje da je “Blagojević [...] bio uključen u krug onih koji su znali za operaciju ubijanja.”⁶⁵⁹ Iz tog razgovora je nemoguće izvesti zaključak o tome da li su Radislav Krstić, Ljubiša Beara ili *bilo ko drugi* već ranije razgovarali o operaciji ubijanja sa Blagojevićem. Nadalje, optužba ne iznosi nikakvu tvrdnju u vezi s tim da li je Ljubiša Beara potom razgovarao s Blagojevićem o operaciji ubijanja, niti se to navodi u Prvostepenoj presudi. Budući da se iz ovog dokaza o okolnostima može veoma malo zaključiti, Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće postupilo razumno zbog toga što ga nije uzelo u obzir kada je donosilo zaključak o Blagojevićevom znanju o masovnim ubistvima.

245. Žalbeno vijeće nadalje ima u vidu da je Pretresno vijeće ocijenilo da Momir Nikolić nije sasvim pouzdan i da je izričito postavilo uslov da njegov iskaz mora biti potkrijepljen da bi se

⁶⁵² Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.96, 2.97 (gdje se navodi sedam konkretnih činjenica za koje optužba smatra da ih je Pretresno vijeće trebalo uzeti u obzir u kontekstu Blagojevićevog znanja o masovnim ubistvima).

⁶⁵³ *Vidi* iznad, Odjeljak III.F (Navodne greške u vezi sa saučesništvom u genocidu).

⁶⁵⁴ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.103, 2.104.

⁶⁵⁵ Dokazni predmet P245/A.

⁶⁵⁶ Dokazni predmet P245/A.

⁶⁵⁷ Dokazni predmet P245/A.

⁶⁵⁸ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.107-2.109.

⁶⁵⁹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.104.

mogao iskoristiti u prilog osuđujućoj presudi.⁶⁶⁰ Optužba nije osporavala tu ocjenu⁶⁶¹ i u ovom Žalbenom podnosu nije pokazala da su aspekti iskaza Momira Nikolića bili adekvatno potkrijepljeni, a da im Pretresno vijeće nije pridalo primjerenu težinu.

(e) Navodno znanje pripadnika Bratunačke brigade o operaciji masovnog ubijanja

246. Optužba tvrdi da to što su dva vojnika iz Bratunačke brigade u Potočarima spasila jednog Muslimana tako što su ga odveli iz autobusa sa muškarcima u autobus sa ženama i djecom pokazuje da su vojnici iz Bratunačke brigade znali da će muškarci Muslimani koji su izdvojeni u Potočarima biti ubijeni.⁶⁶² Optužba se žali na to da Pretresno vijeće nije taj dokaz uzelo u obzir kada je ocjenjivalo da li je Blagojević znao za operaciju ubijanja.⁶⁶³

247. Pretresno vijeće je uzelo u obzir da su pripadnici Bratunačke brigade učestvovali u izdvajanju muškaraca Muslimana u Potočarima i ima u vidu da su dva pripadnika brigade preduzela mjere da obezbijede da se njihov prijatelj ukrca u autobus sa ženama i djecom, bosanskim Muslimanima, a ne u autobus s muškarcima.⁶⁶⁴ Žalbeno vijeće smatra da Pretresno vijeće nije bilo obavezno da na osnovu toga izvede zaključak da su ta dva vojnika znala da će muškarci biti ubijeni, a još manje da je Blagojević znao za operaciju masovnog ubijanja.

248. Slijedom ove analize, Žalbeno vijeće nalazi da optužba nije pokazala da je Pretresno vijeće postupilo nerazumno zaključivši da nema dovoljno dokaza na osnovu kojih bi se moglo utvrditi da je Blagojević imao traženu *mens rea* za pomaganje i podržavanje u odnosu na masovna pogubljenja.

4. Zaključak

249. Iz gorenavedenih razloga, Žalbeno vijeće nalazi da optužba nije uspjela da pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo prilikom procjene Blagojevićevog znanja o masovnim ubistvima. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj žalbeni osnov.

⁶⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 472.

⁶⁶¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.109.

⁶⁶² Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.106.

⁶⁶³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 2.106.

⁶⁶⁴ Prvostepena presuda, par. 176.

B. Navodna greška u vezi sa Blagojevićevom namjerom da počini prisilno premještanje (drugi žalbeni osnov)

250. Optužba je Blagojevića teretila kao učesnika u udruženom zločinačkom poduhvatu, koji je imao dva cilja:

(1) žene i djecu prisilno premjestiti iz srebreničke enklave u Kladanj, 12. i 13. jula 1995.; i

(2) zarobiti, zatočiti, po prijekom postupku strijeljanjem pogubiti, pokopati i nanovo zakopati hiljade bosanskih Muslimana, muškaraca i mladića od 16 do 60 godina iz srebreničke enklave, u periodu od 12. jula 1995. do 19. jula 1995. ili približno do tog datuma [...]⁶⁶⁵

Pretno vijeće je utvrdilo da postoje dokazi o udruženom zločinačkom poduhvatu da se počini prisilno premještanje.⁶⁶⁶ Pretno vijeće je takođe utvrdilo da je Blagojević dobrovoljno učestvovao u prisilnom premještanju, ali se nije uvjerilo da je dijelio namjeru da se počini prisilno premještanje.⁶⁶⁷ Zbog toga je Pretno vijeće odlučilo da je njegovo učestvovanje u prisilnom premještanju primjerenije okvalifikovali kao pomaganje i podržavanje nego kao učestvovanje u udruženom zločinačkom poduhvatu.⁶⁶⁸

251. Optužba tvrdi da je Pretno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je konstatovalo da Blagojević nije imao traženu namjeru da počini prisilno premještanje kao dio udruženog zločinačkog poduhvata.⁶⁶⁹ Optužba smatra da se Pretno vijeće, procjenjujući Blagojevićevu *mens rea*, neprimjerenom usredsredilo na fizičke aspekte premještanja, kao što su razdvajanje, ukrcavanje u autobuse i prijevoz ljudi iz enklave.⁶⁷⁰ Optužba nadalje tvrdi da se Pretno vijeće neprimjerenom usredsredilo na Blagojevićevo znanje, umjesto da je zajedno s elementom znanja sagledalo aspekt koji je optužba opisala kao Blagojevićevu opsežnu umiješanost u operaciju.

252. Optužba tvrdi da dokazi i zaključci o Blagojevićevoj ulozi u naporima da se život u srebreničkoj enklavi učini nepodnošljivim, kao i o njegovom učešću u operaciji "Krivaja 95", čija je naznačena svrha bila poznata, kad se uzme u obzir na primjeren način, vode ka jedinom razumnom zaključku da je Blagojević dijelio namjeru da se počini prisilno premještanje.⁶⁷¹ Optužba nadalje tvrdi da je Pretno vijeće pogriješilo utoliko što Blagojevića nije osudilo za nekoliko ubistava u Potočarima, za koja optužba tvrdi da su bila prirodna i predvidljiva posljedica udruženog

⁶⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 715, gdje se citira Optužnica, par. 30.

⁶⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 709, 710.

⁶⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 711, 712.

⁶⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 713.

⁶⁶⁹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.1-3.56.

⁶⁷⁰ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.5.

⁶⁷¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.5-3.9, 3.19-3.56.

zločinačkog poduhvata.⁶⁷² Žalbeno vijeće će razmotriti glavne argumente optužbe, najprije u vezi sa razdobljem prije napada na srebreničku enklavu, a zatim u vezi sa samim napadom izvršenim u sklopu operacije “Krivaja 95”, te razdobljem nakon napada.

1. Zaključci i dokazi u vezi sa razdobljem prije napada na Srebrenicu

253. Optužba kao prvo tvrdi da dokazi i zaključci u vezi sa ulogom Blagojevića i Bratunačke brigade u stvaranju nepodnošljivih uslova u Srebrenici pokazuju njegovu namjeru da počini prisilno premještanje. Po mišljenju optužbe, Blagojević je obezbijedio da Bratunačka brigada u razdoblju prije napada učini sve što može da provodi politiku VRS-a u vezi sa Srebrenicom.⁶⁷³ Pretresno vijeće je utvrdilo da je deklarirana politika Bratunačke brigade prije nego što je njome komandovao Blagojević bila “protjerivanj[e] Muslimana iz enklave Srebrenica [...]. [Kako bi se to postiglo], [n]eprijatelju treba zagorčavati život i činiti nemogućim privremeni opstanak u enklavi, da bi što prije organizovano masovno napustio enklavu, shvatajući da mu u njoj nema opstanka”.⁶⁷⁴ Optužba tvrdi da je ta strategija bila provedena⁶⁷⁵ i da se ta politika nije promijenila kada je Blagojević u maju 1995. postao komandant Bratunačke brigade.⁶⁷⁶

254. Optužba nadalje tvrdi da je Blagojević znao da Bratunačka brigada blokira humanitarnu pomoć⁶⁷⁷ kako bi smanjila sposobnost Holandskog bataljona da se nosi sa humanitarnom krizom,⁶⁷⁸ te kako bi stvorila nemoguće i nepodnošljive uslove za bosanske Muslimane u srebreničkoj enklavi.⁶⁷⁹ Optužba tvrdi da je to što je brigada “provjeravala” konvoje blokiralo isporuku humanitarne pomoći enklavi,⁶⁸⁰ ali da je Pretresno vijeće usprkos tome zaključilo da “dokazi ne upućuju na zaključak da je pukovnik Blagojević bilo naredio bilo aktivno podržavao blokadu humanitarn[e] [pomoći]”.⁶⁸¹

255. Optužba tvrdi da niko ko razumno presuđuje o činjenicama ne bi mogao zaključiti da Blagojević nije ni naredio ni aktivno podržavao blokiranje humanitarne pomoći, s obzirom na Analizu borbene gotovosti od 4. jula 1995. godine, koja nosi njegov potpis i koja, kako tvrdi

⁶⁷² Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.4, 3.57-3.73.

⁶⁷³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.21.

⁶⁷⁴ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.22, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 103. *Vidi* dokazni predmet D132/1, Informacija za pripadnike brigade, br. 04-1738-1/94, od 4. jula 1994., par. 2 (dalje u tekstu: Izvještaj od 4. jula 1994.).

⁶⁷⁵ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.23, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 104, fn. 326.

⁶⁷⁶ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.22, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 117, 475.

⁶⁷⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.25, 3.26, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 475.

⁶⁷⁸ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.25, 3.26, prema Prvostepenoj presudi, par. 138, 474, 475.

⁶⁷⁹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.24; Prvostepena presuda, par. 475 (gdje se izvodi zaključak da je Blagojević znao da Bratunačka brigada blokira humanitarnu pomoć, djelimično zato da bi se život u enklavi učinio nemogućim za civilno stanovništvo).

⁶⁸⁰ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.27.

⁶⁸¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.28, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 474.

optužba, pokazuje da je on naredio ograničenja za konvoje humanitarne pomoći.⁶⁸² Budući da je Blagojević izdao uputstva i naređenja da se kontroliše pristup Srebrenici znajući da te kontrole ograničavaju humanitarnu pomoć optužba polazi od stajališta da je jedini razuman zaključak taj da je Blagojević imao namjeru da postigne takav ishod.⁶⁸³ Optužba takođe upućuje na nalaz Pretresnog vijeća da je Blagojević nastavio praksu granatiranja i snajperskog djelovanja po enklavi u mjesecima prije napada, što je dodatni pokazatelj da je on nastavio politiku svog prethodnika da život u enklavi učini nepodnošljivim.⁶⁸⁴

256. Žalbeno vijeće nije uvjeren u argument optužbe da je Pretresno vijeće konstatovalo da je Blagojević aktivno pružao podršku planu VRS-a⁶⁸⁵ i da to pokazuje da je namjeravao da se ostvare njegovi ciljevi. Optužba u prilog toj tvrdnji navodi paragrafe 117 i 475 Prvostepene presude. Paragraf 117 sadrži diskusiju o okršajima između vojnika ABiH-a i VRS-a u proljeće 1995., o snajperskom djelovanju po borcima i civilima i o upadima Bratunačke brigade u srebreničku enklavu u razdoblju prije no što je Blagojević postao komandant.⁶⁸⁶ Pretresno vijeće je zaključilo da, “[k]ad je u maju 1995. pukovnik Blagojević postao komandant Bratunačke brigade, on nije promijenio politiku prema zaštićenoj zoni koju je vodio njegov prethodnik”.⁶⁸⁷ Optužba tvrdi da ta ocjena pokazuje da je Blagojević prihvatio i nastavio “planove da se porazi srebrenička enklava”.

257. Žalbeno vijeće se ne slaže s tvrdnjom da paragraf 117 pokazuje da je Pretresno vijeće utvrdilo da je Blagojević pružao podršku opštem planu da se život u enklavi učini nepodnošljivim. Pretresno vijeće je, zapravo, utvrdilo da je Blagojević znao da elementi Bratunačke brigade učestvuju u granatiranju i snajperskog djelovanja po enklavi u mjesecima prije napada na Srebrenicu 6. jula 1995.;⁶⁸⁸ Pretresno vijeće je kasnije upravo tako i saželo svoje zaključke⁶⁸⁹ i nema razloga da se prihvati šire tumačenje koje predlaže optužba.

258. To što se optužba poziva na paragraf 475 Prvostepene presude jednako je neuvjerljivo. U paragrafu 475 stoji sljedeće:

Po preuzimanju dužnosti komandanta Bratunačke brigade, pukovnik Blagojević je sigurno bio upoznat s činjenicom da elementi njegove brigade, konkretno pomoćnik komandanta za bezbjednost i obavještajne poslove kapetan Momir Nikolić i pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade, aktivno učestvuju u kontroli konvoja koji ulaze u srebreničku enklavu. Nadalje, Momir Nikolić je posvjedočio da je svrha sprečavanja snabdijevanja bila ta da se Holandski bataljon

⁶⁸² Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.28, gdje se citira Dokazni predmet P391 - Analiza b/g za prvo polugođe 1995. god. (dalje u tekstu: Analiza borbene gotovosti od 4. jula 1995.).

⁶⁸³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.33.

⁶⁸⁴ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.38, 3.39, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 117, 476.

⁶⁸⁵ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.21, 3.22, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 117, 475.

⁶⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 117.

⁶⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 117.

⁶⁸⁸ *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 125.

⁶⁸⁹ *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 476.

onesposobi za borbu i izvršenje zadatka u enklavi, te život civilnog stanovništva učini nemogućim. Budući da je pukovniku Blagojeviću bilo potrebno da zna kakvo je stanje borbene gotovosti Holandskog bataljona prije početka napada 6. jula, o tome su ga vjerovatno *informisali* njegovi pretpostavljeni na sastancima na kojima su vršene pripreme za tu operaciju, kao i kapetan Nikolić, koji je bio veza između Bratunačke brigade i Holandskog bataljona. Pretresno vijeće konstatuje da su mu te *informacije* sigurno ukazale na to koliko je Holandski bataljon spreman - tačnije nespreman – da se nosi sa humanitarnim problemima koji će uslijediti po napadu na srebreničku enklavu.⁶⁹⁰

Mada je zaključak u paragrafu 475 donekle nejasan, naročito u pogledu višekratnog i nepreciznog pominjanja Blagojevićevog znanja o “tim informacijama”, Žalbena vijeće smatra da je Pretresno vijeće zaključilo da je Blagojević bio svjestan da su elementi Bratunačke brigade aktivno učestvovali u provjeravanju konvoja s ciljem da se blokira opskrba Holandskog bataljona i da se život u enklavi učini nepodnošljivim za civile. Zbog toga paragraf 475, kao i paragraf 117, ide u prilog zaključku Pretresnog vijeća da je Blagojević *znao* za taj plan,⁶⁹¹ ali ne pokazuje nužno i da ga je podržavao.

259. Po mišljenju optužbe, Pretresno vijeće nije pripisalo dovoljan značaj Analizi borbene gotovosti od 4. jula 1995., za koju optužba tvrdi da izražava, “Blagojevićevim sopstvenim riječima”, njegovu namjeru da prouzrokuje prisilno premještanje.⁶⁹² U tom dokumentu, koji je potpisao Blagojević, stoji da kontrolni punkt Bratunačke brigade “funkcioniše u skladu sa [...] uputstvom i naređenjem komandanta brigade.”⁶⁹³ Optužba tvrdi da, kad se uzme u obzir da je Blagojević bio svjestan svrhe ograničenja u pogledu humanitarne pomoći, Analiza borbene gotovosti od 4. jula 1995. pokazuje da je bilo aktivno podržavao, bilo naredio ograničenja humanitarne pomoći, te da niko ko bi razumno presuđuje o činjenicama ne bi mogao donijeti drugačiji zaključak.⁶⁹⁴ Analizu borbene gotovosti od 4. jula 1995. potpisao je Blagojević, a napisana je u prvom licu i poslata iz Bratunačke brigade Komandi Drinskog korpusa. U njoj stoji da je “[s]vaki postavljeni zadatak [...] pored usmenog naređenja konkretizovan pismenim borbenim dokumentima”,⁶⁹⁵ te se navodi da je jedan od tih zadataka u zoni odgovornosti brigade bio “kontrolno-propusni punkt za kontrolu svih međunarodnih organizacija pri ulasku i izlasku iz enklave Srebrenica.”⁶⁹⁶ U dokumentu stoji da “punkt funkcionije u skladu sa naređenjima GŠ VRS i uputstvom i naređenjem komandanta brigade.”⁶⁹⁷ Pretresno vijeće se u velikoj mjeri oslonilo na taj dokument, te je dapače prihvatilo dio koji optužba navodi u prilog svom zaključku da su

⁶⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 475 (kurziv dodat).

⁶⁹¹ Pretresno vijeće je izričito izvelo zaključak o Blagojevićevim saznanjima o diskriminatornoj namjeri počinitelja napada na srebreničku enklavu i o posljedicama napada za civilno stanovništvo. Prvostepena presuda, par. 754.

⁶⁹² Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.6, 3.30, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 116, fn. 367.

⁶⁹³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.29, gdje se citira dokazni predmet P391 (Analiza borbene gotovosti od 4. jula 1995).

⁶⁹⁴ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.28.

⁶⁹⁵ *Vidi* dokazni predmet P391/A, str. 2.

⁶⁹⁶ *Vidi* dokazni predmet P391/A, str. 8.

⁶⁹⁷ *Vidi* dokazni predmet P391/A, p. 8.

ograničenja u pogledu humanitarne pomoći uticala na dopremanje humanitarne pomoći i smjenu vojnika Holandskog bataljona.⁶⁹⁸

260. Međutim, Žalbeno vijeće ima u vidu druge dokaze koji su uvršteni u spis, koje optužba nije osporila, a koji ukazuju na to da Blagojević nije imao efektivnu kontrolu nad ograničavanjem humanitarne pomoći. Na primjer, Momir Nikolić je izjavio da je on “lično [...] bio zadužen za sve obaveze oko ulaska konvoja [...] i [...] za ukupno sve organizacije međunarodne koje su bile u Srebrenici.”⁶⁹⁹ Suprotno tvrdnji optužbe da je Blagojević naredio ograničavanje konvoja, Nikolić je izjavio da “Bratunačka brigada nije imala ovlaštenje da spriječi ili dopusti ulaz konvoja. Ali, sva naređenja koja su išla u tom smislu išla su iz Glavnog štaba preko komande Drinskog korpusa, preko Bratunačke brigade i uglavnom smo mi bili ti poslednji.”⁷⁰⁰ Pretresno vijeće je prihvatilo taj iskaz i oslonilo se na njega.⁷⁰¹

261. Pored toga, suprotno argumentu optužbe, Pretresno vijeće je izričito ispitalo “vezu između [...] operacije [‘Krivaja 95’] i događaja koji su uslijedili poslije pada srebreničke enklave” kako bi se dokazala relevantna pitanja kao što su “namjera [...] ili upoznatost”.⁷⁰² Pretresno vijeće je takođe ispitalo ulogu Bratunačke brigade u blokiranju humanitarne pomoći i u snajperskom djelovanju i granatiranju Srebreničke enklave u mjesecima prije operacije “Krivaja 95”.⁷⁰³ Na osnovu te analize Pretresno vijeće je zaključilo da su “elementi Bratunačke brigade [...] učestvovali u blokiranju ulaska u enklavu humanitarne pomoći i konvoja”;⁷⁰⁴ međutim, kao što se vidi iz gornje diskusije, Pretresno vijeće se moglo razumno osloniti na Nikolićevu izjavu da je *on* kontrolisao humanitarne blokade. U odsustvu odlučnih dokaza koji bi pokazali suprotno, Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće, nakon što je ispitalo sve dokaze, donijelo razuman zaključak. Prema tome, Žalbeno vijeće smatra da optužba nije pokazala da je Pretresno vijeće napravilo grešku u vezi s tim pitanjem.

262. Iz gorenavedenih razloga, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj podosnov žalbe.

⁶⁹⁸ *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 111 fn. 341, 343. Pretresno vijeće se na taj dokument oslonilo i da bi utvrdilo činjenice u pogledu pozadinske službe Bratunačke brigade, kao što je brojno stanje, položaja isturenih komandnih mjesta i sastav bataljona u okviru Bratunačke brigade. *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 42, fn. 117, 43 fn. 119, 52 fn. 150, 56 fn. 169.

⁶⁹⁹ T. 1634.

⁷⁰⁰ T. 1634.

⁷⁰¹ *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 111 fn. 340, 475 fn. 1677.

⁷⁰² Prvostepena presuda, par. 137.

⁷⁰³ Prvostepena presuda, par. 138, 139.

⁷⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 138.

2. Zaključci u vezi sa Blagojevićevim učešćem u operaciji “Krivaja 95”

263. Po mišljenju optužbe, Blagojevićevo svjesno i voljno učestvovanje u operaciji “Krivaja 95” pokazuje njegovu namjeru da se protjera muslimansko stanovništvo Srebrenice.⁷⁰⁵ Optužba tvrdi sljedeće: (1) “srebrenička enklava [je] bila ‘primarni zadatak’ Bratunačke brigade”⁷⁰⁶ i Blagojević je to znao;⁷⁰⁷ (2) Blagojević je znao da je prvobitni cilj operacije “Krivaja 95” bio da se srebrenička enklava svede na područje grada, te da je on kasnije prerastao u cilj da se eliminiše cijela enklava;⁷⁰⁸ i (3) Blagojević je voljno učestvovao u operaciji “Krivaja 95”.⁷⁰⁹

264. Osim toga, optužba tvrdi da je Pretresno vijeće propustilo da u presudi uvrsti svoje zaključke o Blagojevićevom znanju i ponašanju tokom napada.⁷¹⁰ Umjesto što se usredsredilo na ulogu Bratunačke brigade u razdvajanju muslimanskog stanovništva, Pretresno vijeće je, tvrdi optužba, trebalo uvrstiti svoje zaključke o drugim postupcima Bratunačke brigade tokom napada.⁷¹¹ Po mišljenju optužbe, radi se o sljedećim radnjama i propustima: (1) otvaranju vatre na civile u centru Srebrenice i između Srebrenice i Potočara, uz Blagojevićevo znanje i djelimično na osnovu njegovog ranijeg naređenja,⁷¹² uzrokovanju bjekstva civila prema Potočarima;⁷¹³ i (2) Blagojevićevom propustu da obezbijedi pomoć za Potočare, iako je znao da je onamo iz grada Srebrenice pobjeglo 20.000 ljudi, te da oni borave u prenapučenim prostorima i u nehumanim uslovima.⁷¹⁴

265. Optužba takođe tvrdi da je Pretresno vijeće propustilo da u presudi uvrsti svoje zaključke da je Blagojević znao za razmjere učešća Bratunačke brigade u prisilnom premještanju⁷¹⁵ i da je bio upoznat sa ključnim aspektima operacije premještanja.⁷¹⁶ Optužba primjećuje da je Pretresno vijeće utvrdilo da je Blagojević komandovao i rukovodio svim pripadnicima Bratunačke brigade, uključujući i Vojnu policiju Bratunačke brigade, i da je stoga bio odgovoran za njihove postupke tokom cijelog razdoblja na koje se odnosi Optužnica.⁷¹⁷ Optužba tvrdi da su Bratunačka brigada i Blagojević učestvovali u “svim aspektima” operacije prisilnog premještanja.⁷¹⁸ Stav je optužbe da

⁷⁰⁵ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.40-3.43.

⁷⁰⁶ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.21, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 476.

⁷⁰⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.21, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 476.

⁷⁰⁸ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.41, 3.42, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 478.

⁷⁰⁹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.41, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 478. *Vidi* i Prvostepenu presudu, par. 120, 121.

⁷¹⁰ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.44.

⁷¹¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.44, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Krnjelac*, par. 229. Citat je nejasan, jer se odnosi na stav da odsustvo istinske mogućnosti izbora čini premještanje protivpravnim, što ovdje nije sporno jer je *actus reus* prisilnog premještanja dokazan.

⁷¹² Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.45, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 477.

⁷¹³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.45 (nije naveden izvor).

⁷¹⁴ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.45, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 484.

⁷¹⁵ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.46, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 486.

⁷¹⁶ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.46, 3.47, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 186, 486, 487.

⁷¹⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.48, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 419.

⁷¹⁸ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.55.

je Blagojević znao za novi cilj da se eliminiše cijela enklava najkasnije 11. jula 1995., budući da se susreo s Radislavom Krstićem i Miroslavom Deronjićem na isturenom komandnom mjestu u Pribićevcu,⁷¹⁹ te da je i nakon toga svjesno i voljno učestvovao u ključnim aspektima operacije prisilnog premještanja koja je uslijedila.

266. Iz Pregleda Prvostepene presude vidi se je da je Pretresno vijeće utvrdilo da je Blagojević bio upoznat s ciljevima operacije “Krivaja 95”, i da je izdao naređenje kako bi obezbjedio uspjeh operacije,⁷²⁰ ali da, bez obzira na to, nije namjeravao da počini prisilno premještanje.⁷²¹ Čini se da je Pretresno vijeće smatralo da je element prisilnog premještanja postao dio operacije “Krivaja 95” tek kasnije, tokom izvršenja operacije u razdoblju od 2. do 11. jula 1995. Pretresno vijeće je utvrdilo da je u početku “navedeno da je cilj napada na enklavu Srebrenica sužavanje enklave 'na gradsko područje’”,⁷²² a da je cilj operacije “Krivaja 95” od početka bio da se “stvore uslovi za eliminisanje enklav[a] [Srebrenica i Žepa]”.⁷²³ Pretresno vijeće je utvrdilo da se cilj potom promijenio u “zauzimanje grada Srebrenice i cijele enklave.”⁷²⁴ Pretresno vijeće je dopustilo mogućnost da su vijesti o novom cilju operacije do Blagojevića stigle tek 11. jula 1995.⁷²⁵ Mada je Pretresno vijeće utvrdilo da je eliminisanje enklave “nužno [...] podrazumijeva[lo] uklanjanje stanovništva bosanskih Muslimana s [...] područja” srebreničke enklave,⁷²⁶ čini se da nije donijelo nikakve zaključke o tome da li je sužavanje enklave na područje grada, odnosno stvaranje uslova za eliminisanje enklave, uključivalo i prisilno premještanje.

267. Pretresno vijeće možda jeste prećutno zaključilo da je Blagojević namjeravao da se ostvare neki od ciljeva operacije, ali da nije namjeravao da počini prisilno premještanje kada je izdao naređenje 5. jula 1995. i nakon toga učestvovao u operaciji “Krivaja 95”. Zaključak Pretresnog vijeća da je Blagojević namjeravao da se ostvare ciljevi operacije temelji se konkretno na njegovom naređenju od 5. jula 1995.⁷²⁷ To naređenje je, međutim, naređenje za početak *borbenih dejstava*,⁷²⁸ u njemu se ne spominje civilno stanovništvo bosanskih Muslimana u enklavi, i moglo bi se razumno protumačiti da je ono bilo usmjereno isključivo ka vojnom porazu snaga bosanskih Muslimana u srebreničkoj enklavi. Prema tome, Žalbeno vijeće smatra da je onaj ko razumno

⁷¹⁹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.56, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 478.

⁷²⁰ Prvostepena presuda, par. 478, gdje se citira dokazni predmet P406, Naređenje Bratunačke brigade za aktivna borbena dejstva, koje je potpisao pukovnik Blagojević, 5. juli 1995. (dalje u tekstu: naređenje of 5. jula).

⁷²¹ Prvostepena presuda, par. 478, 712.

⁷²² Prvostepena presuda, par. 120, gdje se citira dokazni predmet P543, Naređenje Drinskog korpusa br. 04/156-2, “Krivaja 95”, Plan napada, 2. juli 1995., str. 3.

⁷²³ Prvostepena presuda, par. 137, gdje se citira dokazni predmet P543, Naređenje Drinskog korpusa br. 04/156-2, “Krivaja 95” Plan napada, 2. juli 1995., str. 3.

⁷²⁴ Prvostepena presuda, par. 130.

⁷²⁵ Prvostepena presuda, par. 130.

⁷²⁶ Prvostepena presuda, par. 758.

⁷²⁷ Prvostepena presuda, par. 478 fn. 1683.

⁷²⁸ *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 140. *Vidi* i dokazni predmet P406, Naređenje od 5. jula 1995.

presuđuje o činjenicama mogao zaključiti, kao što je, čini se, zaključilo Pretresno vijeće, da Blagojević možda nije namjeravao da počini prisilno premještanje kada je izdao to naređenje, nego da mu je namjera bila samo da obezbijedi uspješno ostvarenje vojnih ciljeva.

268. Žalbeno vijeće će sada razmotriti i ostale argumente optužbe, uz dokaze, o kojima je diskutovano iznad u tekstu kako bi utvrdilo da li bi iko ko razumno presuđuje o činjenicama bi mogao zaključiti da Blagojević nije namjeravao da počini prisilno premještanje. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće trebalo da izvede zaključak da je Blagojević imao namjeru da počini prisilno premještanje na osnovu svog nalaza da je tokom napada Bratunačka brigada granatirala civile shodno njegovim naređenjima.⁷²⁹ No, Pretresno vijeće nije ustanovilo da je Blagojević izdavao naređenja s namjerom da se granatiraju civili. Pretresno vijeće je konstatovalo da je Blagojević 5. jula 1995 na osnovu naređenja komande Drinskog korpusa "Krivaja 95" izdao pismeno naređenje za aktivna borbena dejstva.⁷³⁰ Na osnovu opšteg ovlaštenja koje mu je dalo Blagojevićevo naređenje, Mićo Gavrić je "11. jula otvorio vatru na područje na kojem su se nalazili civili koji su iz Srebrenice pješke išli prema Potočarima".⁷³¹ U iskazu koji je Pretresno vijeće smatralo vjerodostojnim i na koji se oslonilo,⁷³² Gavrić je izjavio da nikad nije otvarao vatru na civile i da nije dobio nikakvo posebno naređenje da izvede napad 11. jula.⁷³³ Izjavio je da mu je zapravo naređenje od 5. jula 1995. dalo "dovoljno ovlaštenje, i koje mi pravila nalažu, kada i gdje mogu da upotrebim artiljerijsku vatru".⁷³⁴ Pretresno vijeće je postupilo razumno zbog toga što na osnovu navodnog granatiranja civila od strane Bratunačke brigade nije izvelo zaključak da je Blagojević posjedovao namjeru.

269. U drugoj i trećoj tvrdnji optužbe polazi se od stajališta da neki konkretni Blagojevićevi propusti pokazuju njegovo stanje svijesti: njegov propust da zatraži humanitarnu pomoć za Potočare i njegov propust da preduzme mjere da se zaustave razdvajanja nakon što je za njih saznao. Što se tiče Blagojevićevog propusta da zatraži humanitarnu pomoć za Potočare, Pretresno vijeće je utvrdilo sljedeće:

[K]ao komandant Bratunačke brigade tokom šest sedmica prije napada, [Blagojević je] znao za veliku nestašicu hrane i vode koja je zadesila Holandski bataljon, koji, prema tome, nije mogao zbrinuti na hiljade izbjeglica koje su stizale u njegovu bazu. Pukovnik Blagojević se u to vrijeme nalazio u Bratuncu, između ostalog, u štabu Bratunačke brigade, u kojem je bio centar veze. Premda sama Bratunačka brigada možda nije mogla zadovoljiti potrebe za prehrambenim i drugim

⁷²⁹ *Vidi* Žalbeni podnesak optužbe, par 3.45 (gdje se navodi da je "Bratunačka brigada otvarala vatru na civile u centru Srebrenice i ponovo na civile između Srebrenice i Potočara, tjerajući civilno stanovništvo prema Potočarima. Blagojević je znao za te aktivnosti; u stvari, on je i naredio granatiranje." [fusnote izostavljene]).

⁷³⁰ Prvostepena presuda, par. 124, 435, 477.

⁷³¹ Prvostepena presuda, par. 477.

⁷³² *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 131, 478.

⁷³³ T. 8490.

⁷³⁴ T. 8490.

proizvodima, pukovnik Blagojević je mogao zatražiti pomoć drugih organizacija i agencija. Međutim, nema dokaza da je išta poduzeo po tom pitanju.⁷³⁵

Ni Pretresno vijeće ni optužba ne upućuju na dokaze koji bi išli u prilog zaključku da je Blagojević mogao zatražiti pomoć za Potočare. Bez obzira na to, Pretresno vijeće je izvelo zaključak da je Blagojević shvatio s kakvom situacijom su suočeni bosanski Muslimani koji su izbjegli u Potočare: znao je da je više od dvadeset hiljada ljudi, od kojih su većina bili civili, raseljeno i da ih drže na skućenom prostoru oko baze UN-a u Potočarima.⁷³⁶ Pretresno vijeće je takođe iz okolnosti izvelo zaključak da je Blagojević znao za veliku nestašicu hrane i vode.⁷³⁷

270. Optužba nije pokazala na koji način Blagojevićev propust da obezbijedi humanitarnu pomoć nepobitno dokazuje njegovu namjeru da počinu prisilno premještanje, pa čak ni to kako je propust da se obezbijedi humanitarna pomoć izbjeglicama doprinio njihovom prisilnom premještanju.⁷³⁸ Budući da to nije pokazano, Žalbeno vijeće neće poništiti razumnu analizu Pretresnog vijeća.

271. Na kraju, optužba tvrdi da je Blagojevićev propust da interveniše, nakon što je saznao za razdvajanje i za to da u njemu učestvuju njegovi potčinjeni, pokazuje njegovu namjeru. Optužba se dijelom žali na to da Pretresno vijeće u svojoj analizi Blagojevićeve namjere nije uvrstilo nalaze do kojih je došlo na drugim mjestima u Presudi. Međutim, Pretresno vijeće nije moralo ponoviti svaki od svojih nalaza – koji su sažeti u drugim dijelovima Prvostepene presude – prilikom razmatranja svakog od narednih pitanja koja su se ticala tih nalaza. Pitanje je samo da li su ti nalazi nespojivi sa zaključkom Pretresnog vijeća.

272. Pretresno vijeće je utvrdilo da je Blagojević znao za ključne aspekte operacije prisilnog premještanja⁷³⁹ i da je znao da pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade učestvuju u razdvajanju u Potočarima 13. jula 1995., dok je ono još bilo u toku.⁷⁴⁰ Međutim, Pretresno vijeće nije opisalo nijednu mjeru koju je Blagojević eventualno preduzeo da zaustavi to razdvajanje.

⁷³⁵ Prvostepena presuda, par. 484 (fusnote izostavljene).

⁷³⁶ Prvostepena presuda, par. 484.

⁷³⁷ Prvostepena presuda, par. 484.

⁷³⁸ Optužba ne iznosi druge argumente osim da je to što je Blagojević svjesno propustio da pozove pomoć bio propust koji je pokazao njegovo stanje svijesti. Vidi Žalbeni podnesak optužbe, par. 3.45.

⁷³⁹ Prvostepena presuda, par. 449 (Blagojević je znao za zatočenje muškaraca bosanskih Muslimana u Bratuncu), 477 (Blagojević je znao za učestvovanje Bratunačke brigade u napadu na srebreničku enklavu uključujući i otvaranje vatre na civile u centru Srebrenice, što je imalo za posljedicu da ti civili i Holandski bataljon odluče da napuste Srebrenicu i da odu u Potočare, te ponovo kad su civili bježali iz Srebrenice za Potočare), 478 (Blagojević je znao šta je bio cilj operacije "Krivaja 95", te da je on od sužavanja enklave na gradsko područje prerastao u eliminisanje enklave), i 758 (Blagojević je znao: (i) da pripadnici Bratunačke brigade pružaju praktičnu pomoć prisilnom premještanju stanovništva, bosanskih Muslimana, sa područja Srebrenice; (ii) da je cilj i rezultat operacije "Krivaja 95" eliminisanje srebreničke enklave; (iii) kakvu ulogu imaju pripadnici njegove brigade u operaciji "Krivaja 95"; i (iv) da se prisilno premještanje vrši na diskriminatornoj osnovi.).

⁷⁴⁰ *Upoređi*. Prvostepenu presudu, par. 483 (Blagojević je 13. jula znao da Vojna policija Bratunačke brigade doprinosi postupku razdvajanja u Potočarima) sa Prvostepenom presudom, par. 168 ("odvajanje muškaraca nastavilo se 12. i 13. jula").

273. Stav je Žalbenog vijeća da se Blagojevićev propust da interveniše, barem kad je u pitanju učešće resursa Bratunačke brigade, kako bi spriječio operaciju prisilnog premještanja može da uputu na to da je on imao namjeru da provodi tu operaciju. Međutim, to nužno ne iziskuje takav zaključak, naročito u svjetlu činjenice da je Pretresno vijeće takođe utvrdilo da su visoko rangirani oficiri VRS-a, uključujući generala Mladića, generala Krstića, pukovnika Jankovića, pukovnika Popovića i potpukovnika Kosorića, kao i politički čelnici poput novoimenovanog civilnog komesara za Srebrenicu Miroslava Deronjića, predsjednika Skupštine opštine Bratunac Ljubislava Simića, i predsjednika Izvršnog odbora opštine Bratunac Srbislava Davidovića, u relevantnom razdoblju bili u Potočarima,⁷⁴¹ te da je MUP na osnovu uputstava generala Mladića odigrao glavnu ulogu u operaciji.⁷⁴² U takvim okolnostima, Žalbeno vijeće ocjenjuje da je Pretresno vijeće razumno postupilo okvalifikovavši Blagojevićevu ulogu kao pomaganje i podržavanje.

274. Optužba nije pokazala da je Blagojevićevo ponašanje i znanje nužno zahtijevalo zaključak da je on imao namjeru da poćini prisilno premještanje. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj žalbeni osnov.

275. Budući da optužba nije pokazala da je Blagojević poćinio prisilno premještanje kao učesnik u udruženom zloćinaćkom poduhvatu, nema potrebe da se razmatraju drugi argumenti optužbe u vezi s njegovom odgovornošću za prirodne i predvidljive posljedice zajednićkog plana da se poćini prisilno premještanje.

3. Zaključak

276. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj žalbeni osnov.

---

⁷⁴¹ Prvostepena presuda, par. 159.

⁷⁴² Prvostepena presuda, par. 191.

C. Navodne greške u vezi s odgovornošću po članu 7(3) Statuta (treći žalbeni osnov)

277. Ispitujući Blagojevićevu odgovornost po članu 7(3) Statuta, Pretresno vijeće je utvrdilo da “učestvovanje jedinica Bratunačke brigade u počinjenju zločina [...] povlači odgovornost pukovnika Blagojevića za pomaganje i podržavanje”,⁷⁴³ uz izuzetak učestvovanja u “operaciji ubistva”⁷⁴⁴ i zločina koje je počinio Momir Nikolić.⁷⁴⁵ Pretresno vijeće je potom analiziralo Blagojevićevu odgovornost po članu 7(3) Statuta za krivična djela koja nisu obuhvaćena njegovom odgovornošću po članu 7(1) Statuta, te je zaključilo da uslovi za komandnu odgovornost za krivična djela za koja se optuženi tereti u paragrafu 46 Optužnice nisu zadovoljeni.⁷⁴⁶

278. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo i pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je konstatovalo da Blagojević nije odgovoran za učestvovanje pripadnika Bratunačke brigade, uključujući i Momira Nikolića, u “operaciji ubistva”. Optužba je svoj argument podijelila u četiri podosnova.⁷⁴⁷ Prvo, optužba tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo zauzevši stav da se odgovornost po članu 7(3) može pripisati samo kada su potčinjeni optuženog učestvovali u krivičnom djelu putem “počinjenja” iz člana 7(1) Statuta. Drugo, optužba tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo kad je konstatovalo da nadređeni ne može biti odgovoran po članu 7(3) Statuta za djela svojih potčinjenih kad mu nije poznat tačan identitet počinitelaca krivičnih djela. Treće, optužba tvrdi da je, u svjetlu prethodno navedenih grešaka, Pretresno vijeće propustilo da uzme u obzir element *mens rea* pripadnika Bratunačke brigade. Optužba tvrdi da je zbog te navodne greške Pretresno vijeće propustilo da konstatuje da su pripadnici Bratunačke brigade pomagali i podržavali operaciju ubistva, te da je propustilo da u potpunosti uzme u obzir Blagojevićevu odgovornost po članu 7(3). Četvrto, optužba tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo i pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je konstatovalo da između Blagojevića i Momira Nikolića nije postojao odnos nadređeni-podređeni. Optužba traži da Žalbeno vijeće Blagojeviću izrekne osuđujuću presudu po tačkama 2, 3, 4 i 5 Optužnice na osnovu člana 7(3) Statuta i da u skladu s tim preinači njegovu kaznu.⁷⁴⁸

⁷⁴³ Prvostepena presuda, par. 794.

⁷⁴⁴ Prema shvatanju Žalbenog vijeća, izraz “operacija ubistva” koji Pretresno vijeće koristi u paragrafu 794 Prvostepene presude odnosi se na “organizovana masovna ubistva”, ali ne i na “situaciona ubijanja”. To postaje jasno kada se paragraf 577 Prvostepene presude čita zajedno s paragrafima 568 i 569. *Vidi* i Prvostepenu presudu, par. 797 (gdje se Blagojević oslobađa optužbe za ubistvo za koje se tereti u paragrafima 46.1-46.12 Optužnice).

⁷⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 794, 795.

⁷⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 794-796.

⁷⁴⁷ Najava žalbe optužbe, par. 12, 13; Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.4, 4.5. Najava žalbe optužbe je izmijenjena po zahtjevu optužbe. *Vidi* Odluku po Zahtjevu optužbe da se dozvole izmjene.

⁷⁴⁸ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.78.

1. Navodna greška zbog zaključka da nadređeni ne može biti odgovoran za djela svojih potčinjenih kad ta djela ne dosežu nivo "počinjenja"

279. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primjenilo pravo kada je u paragrafu 794 Prvostepene presude konstatovalo da se odgovornost po članu 7(3) Statuta može pripisati samo kada su potčinjeni optuženog učestvovali u krivičnom djelu putem "počinjenja" iz člana 7(1) Statuta.⁷⁴⁹

280. Najprije, u svrhu definisanja praga odgovornosti Žalbno vijeće potvrđuje da odgovornost nadređenog po članu 7(3) Statuta obuhvata sve vidove kažnjivog ponašanja od strane potčinjenih, ne samo "počinjenje" krivičnih djela u užem smislu te riječi, nego sve druge vidove učestvovanja navedene u članu 7(1). Žalbno vijeće ima u vidu da se izraz "počiniti" koristi kroz cijeli Statut u njegovom širem smislu, koji obuhvata sve vidove odgovornosti koje pokriva član 7(1),⁷⁵⁰ te da je takvo tumačenje očigledno iz člana 29 Statuta (Saradnja i pravosudna pomoć), gdje je riječ o obavezi država da sarađuju sa Međunarodnim sudom "u istrazi i krivičnom gonjenju osoba optuženih da su *počinile* teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava."⁷⁵¹

281. Žalbno vijeće je već ranije konstatovalo da se krivična odgovornost po osnovu člana 7(3) zasniva prvenstveno na članu 86(2) Protokola I.⁷⁵² Prema tome, značenje riječi "počiniti", kako se koristi u članu 7(3) Statuta, nužno slijedi šire i uopštenije značenje tog izraza, koje se koristi u Protokolu I.⁷⁵³ Cilj i svrha Protokola I, koji se odražavaju u njegovoj preambuli, jeste "reafirmirati i razviti odredbe kojima se štite žrtve oružanih sukoba i dopuniti mjere kojima se jača njihova primjena". U preambuli Protokola I dodaje se da "odredbe Ženevskih konvencija od 12. avgusta 1949. godine i ovog Protokola treba u punoj mjeri da budu primijenjene u svim prilikama na sva lica koja su zaštićena tim instrumentima." Svrha odgovornosti nadređenog, što se vidi iz članova 86(1) i 87 Protokola I,⁷⁵⁴ jeste da se osigura poštivanje međunarodnog humanitarnog prava. Osim toga, jedna od svrha osnivanja ovog Međunarodnog suda, koja se odražava u Rezoluciji 808 Savjeta

⁷⁴⁹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.9.

⁷⁵⁰ *Vidi*, npr., Statut, članove 1, 2, 4, 5, 9, 16, 29.

⁷⁵¹ Ovdje naglašeno.

⁷⁵² Predmet *Hadžihasanović i drugi*, Odluka po interlokutornoj žalbi kojim se osporava nadležnost s obzirom na komandnu odgovornost, par. 48. *Vidi* i Drugostepenu presudu u predmetu *Čelebići*, par. 237. Član 86(2) Protokola I predviđa: "Činjenica da je povredu Konvencija ili ovog protokola izvršio neki potčinjeni ne oslobađa njegove starješine krivične odnosno disciplinske odgovornosti, ukoliko su oni znali, ili imali informacije koje su im omogućile da zakluče pod okolnostima koje su vladale u to vrijeme, da je on izvršio ili da će izvršiti takvu povredu i ako nisu preduzeli sve moguće mjere u granicama svoje moći da spriječe ili suzbiju povredu."

⁷⁵³ U članu 31(1) Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora stoji sljedeće: "Ugovor se mora tumačiti u dobroj vjeri, prema uobičajenom smislu izraza iz ugovora u njihovom kontekstu i u svjetlu predmeta i svrhe ugovora."

⁷⁵⁴ U Protokolu I, član 86(1), stoji sljedeće: "Visoke strane ugovornice i strane u sukobu će suzbijati teške povrede i preduzimati mjere potrebne za suzbijanje svih ostalih povreda Konvencija ili ovog protokola, koje su rezultat nepreduzimanja, kada po dužnosti treba da ih preduzimaju." U članu 87(1) stoji sljedeće: "Visoke strane ugovornice i strane u sukobu treba da nalože vojnim komandantima, u pogledu pripadnika oružanih snaga pod njihovom komandom i ostalih lica pod njihovom kontrolom, da spriječe i po potrebi suzbiju povredu Konvencija i ovog protokola i da o tome izvijeste nadležne vlasti."

bezbjednosti, jeste da se “zaustave [raširena kršenja međunarodnog humanitarnog prava] i da se preduzmu djelotvorne mjere kako bi se osobe odgovorne za njih privele pravdi”.⁷⁵⁵ Konkretnije, svrha odgovornosti nadređenog po članu 7(3) jeste da se nadređeni pozove na odgovornost “zato što nije spriječio neki zločin ili odvratio svoje podređene od protivpravnog ponašanja.”⁷⁵⁶

282. U tom kontekstu, Žalbeno vijeće ne može prihvatiti da su autori Protokola I i Statuta namjeravali da ograniče odgovornost nadređenog da spriječi ili kazni za kršenja međunarodnog humanitarnog prava samo na one pojedince koji fizički počine materijalne elemente krivičnog djela, isključujući pri tom potčinjene koji su kao saučesnici znatno doprinijeli ostvarenju krivičnog djela. Prema tome, riječ “počiniti”, kako se koristi u članu 7(3) Statuta, mora se tumačiti onako kako je korištena u Protokolu I, u njenom uobičajenom i širem značenju.

283. Što se tiče tekućeg predmeta, Žalbeno vijeće ima u vidu da u relevantnom dijelu osporenog paragrafa 794 Prvostepene presude stoji sljedeće:

U vezi s učestvovanjem pomenutih jedinica u operaciji ubistva, Pretresno vijeće je uvjeren da su one pružile praktičnu pomoć koja je uticala na izvršenje krivičnih djela ubistva i istrebljenja. Međutim, Pretresno vijeće ne može utvrditi da su oni “počinili” ijedno od krivičnih djela za koja se optuženi tereti po tačkama koje sadrže navode o ubistvu i istrebljenju. Stoga Pretresno vijeće ne može precizno identifikovati konkretne počinioce koje je pukovnik Blagojević bio dužan kazniti.

284. Prema tumačenju Žalbenog vijeća, u paragrafu 794 Prvostepene presude se naprosto navodi da nije utvrđeno da su pripadnici Bratunačke brigade “počinili”, u širem smislu te riječi, bilo koje od krivičnih djela koja je obuhvatala operacija ubijanja za koju je Blagojević optužen u paragrafu 46 Optužnice.⁷⁵⁷ Žalbeno vijeće, osim toga, ima u vidu da se ovaj zaključak ne kosi sa zaključkom Pretresnog vijeća da su pripadnici Bratunačke brigade pružili praktičnu pomoć u operaciji ubistva. Zaključak da su neki pripadnici Bratunačke brigade pružili praktičnu pomoć ne znači nužno da je svaka pojedina radnja činila znatnu pomoć koja ispunjava uslov za *actus reus* pomaganja i podržavanja⁷⁵⁸ niti da je, ako to jeste bio slučaj, taj počinitelj u tom trenutku zaista imao i traženu *mens rea*.⁷⁵⁹ Žalbeno vijeće, stoga ne nalazi nikakvu grešku Pretresnog vijeća u primjeni prava zbog njegove konstatacije da nije dokazano da su pripadnici Bratunačke brigade “počinili” bilo koje od krivičnih djela za koja se optuženi terete u Optužnici.

⁷⁵⁵ S/RES/808 (1993), p. 2.

⁷⁵⁶ Izveštaj generalnog sekretara, par. 56.

⁷⁵⁷ U drugim dijelovima Prvostepene presude, Pretresno vijeće je takođe koristilo izraz “počiniti” u širem smislu. *Vidi*, npr., Prvostepenu presudu, par. 814. U dijelu o odmjeravanju kazne Pretresno vijeće uvijek govori o krivičnim djelima koja su “počinili” Blagojević i Jokić (npr. Prvostepena presuda, par. 841) mada su obojica osuđeni samo za pomaganje i podržavanje.

⁷⁵⁸ Pretresno vijeće je utvrdilo da su razna djela pripadnika Bratunačke brigade, “uzeta zajedno”, imala znatan uticaj na počinjenje ubistva. *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 738.

⁷⁵⁹ *Vidi* Drugostepenu presudu u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 186. U svakom slučaju, kako Žalbeno vijeće objašnjava dalje u tekstu, Pretresno vijeće nije utvrdilo da su pripadnici Bratunačke brigade pomagali i podržavali operaciju ubijanja. *Vidi* Odjeljak V.C.3.

285. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj žalbeni osnov.

2. Navodna greška zbog zaključka da nadređeni ne može biti odgovoran za djela potčinjenih čiji identitet mu nije poznat

286. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo kad je konstatovalo da ne može “identifikovati konkretne počinioce koje je pukovnik Blagojević bio dužan kazniti”, čime je, po mišljenju optužbe, impliciralo da se zbog toga ne može pripisati odgovornost po članu 7(3) Statuta.⁷⁶⁰ Optužba tvrdi da nije bilo potrebno da Pretresno vijeće utvrdi tačan identitet Blagojevićevih potčinjenih koji su učestvovali u kažnjivim radnjama da bi se utvrdila njegova odgovornost po članu 7(3) Statuta.⁷⁶¹

287. Žalbeno vijeće se slaže s tvrdnjom da nadređeni ne mora nužno znati tačan identitet potčinjenih koji su počinili zločine kako bi mu se pripisala odgovornost po članu 7(3) Statuta. Kao što je iznad diskutovano, zaključak u paragrafu 794 Prvostepene presude pokazuje da je Pretresno vijeće imalo razumnu sumnju u pogledu toga da li su Blagojevićevi potčinjeni “počinili” bilo koje krivično djelo relevantno za operaciju ubistva koje bi predstavljalo osnovu za njegovu odgovornost po članu 7(3).⁷⁶² Tek nakon što je donijelo taj zaključak, Pretresno vijeće je konstatovalo da, shodno tome, “ne može precizno identifikovati konkretne počinioce koje je pukovnik Blagojević bio dužan kazniti.”⁷⁶³ Čini se da se ta formulacija, suprotno tvrdnji optužbe, ne predstavlja pravnu kvalifikaciju u vezi sa identitetom Blagojevićevih potčinjenih. Naprotiv, čini se da je Pretresno vijeće konstatovalo da nema dovoljno dokaza za ocjenu da je neki od Blagojevićevi potčinjenih “počinio”, u širem smislu riječi, neko od krivičnih djela obuhvaćenih operacijom ubistva. Doista, Pretresno vijeće je na brojnim mjestima u Prvostepenoj presudi precizno navelo identitet pripadnika Bratunačke brigade koji su pružili praktičnu pomoć u operaciji ubistva.⁷⁶⁴ Žalbeno vijeće, prema tome, ne nalazi da je Pretresno vijeće napravilo ikakvu pravnu grešku kada je konstatovalo da ne može identifikovati konkretne počinioce koje je Blagojević bio dužan kazniti.

⁷⁶⁰ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.15, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 794.

⁷⁶¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.15.

⁷⁶² Prvostepena presuda, par. 794 (“Međutim, Pretresno vijeće ne može utvrditi da su [jedinice Bratunačke brigade] ‘počinil[e]’ i jedno od krivičnih djela za koja se optuženi tereti po tačkama koje sadrže navode o ubistvu i istrebljenju.”).

⁷⁶³ Prvostepena presuda, par. 794.

⁷⁶⁴ *Vidi*, npr., Prvostepenu presudu, par. 208, 258, 284, 287, 755, 757.

3. Navodna greška zbog propusta da se uzme u obzir *mens rea* pripadnika Bratunačke brigade u vezi s operacijom ubistva

288. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće utvrdilo da je *actus reus* za pomaganje i podržavanje “operacije ubistva” dokazan.⁷⁶⁵ Ona takođe tvrdi da je u činjeničnim nalazima utvrđeno i postojanje elementa *mens rea*, te smatra da je Pretresno vijeće propustilo da razmotri da li bi se pripadnici Bratunačke brigade mogli smatrati odgovornima za pomaganje i podržavanje operacije ubistva.⁷⁶⁶ Konkretno, optužba upućuje na prisustvo pripadnika Vojne policije Bratunačke brigade u Potočarima tokom odvajanja muškaraca bosanskih Muslimana⁷⁶⁷ i prisustvo vojnika Bratunačke brigade tokom masovnih pogubljenja u skladištu u Kravici 13. jula 1995.⁷⁶⁸ Po mišljenju optužbe, jedini zaključak koji se može izvesti iz tih nalaza jeste da su pripadnici Bratunačke brigade znali da će muškarci bosanski Muslimani, biti pobijeni.⁷⁶⁹

289. Pretresno vijeće je identifikovalo sljedeće činjenice kao pružanje “praktične pomoći” u “operaciji ubistva”: (1) pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade učestvovali su u razdvajanju muškaraca bosanskih Muslimana od ostatka stanovništva u Potočarima;⁷⁷⁰ (2) pripadnici Bratunačke brigade su svojim prisustvom u Potočarima doprinijeli stvaranju atmosfere terora i pomogli su u držanju pod stražom zatočenih muškaraca, bosanskih Muslimana;⁷⁷¹ (3) pripadnici Bratunačke brigade učestvovali su u prijevozu muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Potočara u Bratunac 12. i 13. jula 1995.;⁷⁷² (4) pripadnici Bratunačke brigade držali su pod stražom muškarce bosanske Muslimane u Bratuncu od 12. do 14. jula 1995.;⁷⁷³ (5) bataljoni Bratunačke brigade učestvovali su u “operaciji pretresa”;⁷⁷⁴ i (6) pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade bili su pratnja konvoju autobusa kojima su muškarci bosanski Muslimani odvoženi iz Bratunca na mjesta zatočenja u Zvorniku 14. jula 1995.⁷⁷⁵ Pretresno vijeće je zaključilo da “ova djela, *uzeta zajedno*, pokazuju da su [...] pružili praktičnu pomoć u operaciji ubistva, čime su u značajnoj mjeri uticali na počinjenje ubistva.”⁷⁷⁶

⁷⁶⁵ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.24.

⁷⁶⁶ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.25.

⁷⁶⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.28-4.30.

⁷⁶⁸ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.27.

⁷⁶⁹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.26-4.32.

⁷⁷⁰ Prvostepena presuda, par. 212, 734.

⁷⁷¹ Prvostepena presuda, par. 213, 214, 734.

⁷⁷² Prvostepena presuda, par. 217, 734.

⁷⁷³ Prvostepena presuda, par. 735.

⁷⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 736. Pretresno vijeće ovdje misli na potragu za muškarcima bosanskim Muslimanima koji su pokušali da u koloni napuste područje Srebrenice od 10. do 16. jula 1995. *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 218-290.

⁷⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 290, 737.

⁷⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 738 (kurziv dodat).

290. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće propustilo da uzme u obzir *mens rea* vojnika Bratunačke brigade u vezi s pomaganjem i podržavanjem operacije ubistva, te da je shodno tome, pogriješilo jer nije u potpunosti uzelo u obzir Blagojevićevu odgovornost po članu 7(3).⁷⁷⁷ Žalbena vijeće se ne slaže stim. Mada Prvostepena presuda ne sadrži eksplicitnu diskusiju o *mens rea* vojnika Bratunačke brigade u vezi s individualnom ulogom koju su odigrali u pružanju praktične pomoći u operaciji ubistva, Žalbena vijeće nije uvjeren da to, kako tvrdi optužba, nije uzeto u obzir. Kao prvo, Žalbena vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće zaključilo da ne može utvrditi da li su pripadnici Bratunačke brigade “počinili” bilo koje od krivičnih djela vezanih za operaciju ubistva.⁷⁷⁸ Takav nalaz nužno obuhvata zaključak u pogledu *mens rea*.⁷⁷⁹ Mada je Pretresno vijeće moglo biti eksplicitnije, Žalbena vijeće ne smatra da je zbog toga konačni zaključak pogrešan. Međutim, Žalbena vijeće će, jasnoće radi, razmotriti konkretne argumente optužbe u vezi sa *mens rea* pripadnika Bratunačke brigade.

291. Optužba naglašava da su pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade u Potočarima bili prisutni tokom odvajanja muškaraca bosanskih Muslimana⁷⁸⁰ i ističe prisustvo vojnika Bratunačke brigade približno u vrijeme masovnih pogubljenja u skladištu u Kravici 13. jula 1995.⁷⁸¹ Optužba takođe ističe konstataciju Pretresnog vijeća da je u toku narednih dvadeset četiri sata “mnogo ljudi” saznalo šta se desilo u skladištu u Kravici.⁷⁸² Optužba tvrdi da, mada Blagojević danima nije saznao za ta ubistva, ti nalazi pokazuju da su vojnici njegove brigade za njih saznali ranije i da su o tim dešavanjima znali više nego on.⁷⁸³ Te činjenice, zajedno sa zaključkom Pretresnog vijeća da je praktična pomoć koju je pružila Bratunačka brigada imala znatan uticaj na operaciju ubistva, po mišljenju optužbe dokazuju da su pripadnici Bratunačke brigade pomagali i podržavali operaciju ubistva, te da su krivična djela u osnovi koja potkrepljuju Blagojevićevu odgovornost po članu 7(3) utvrđena.

292. Što se tiče Potočara, Žalbena vijeće podsjeća na zaključak Pretresnog vijeća da se praktična pomoć koju su pružili pripadnici Bratunačke brigade u Potočarima sastojala od nekoliko zasebnih djela koja su, “uzeta zajedno”, u “značajnoj mjeri uticala” na ubistva.⁷⁸⁴ Međutim, čak i ako se argumenta radi pretpostavi da je učestvovanje Bratunačke brigade u odvajanju muškaraca bosanskih

⁷⁷⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.25.

⁷⁷⁸ *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 794.

⁷⁷⁹ *Vidi*, npr., Drugostepenu presudu u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 186 (gdje se ističe da zaključak o učestvovanju u krivičnom djelu zahtijeva da se dokaže i *actus reus* i *mens rea*).

⁷⁸⁰ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.28-4.30.

⁷⁸¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.27.

⁷⁸² Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.27. Među njima je bio Nikola Gajić, pripadnik Prvog bataljona Bratunačke brigade stacioniranog u Magašićima, koji je za pokolj saznao od “drugih vojnika”, dan nakon što se dogodio. *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 364, fn. 1370.

⁷⁸³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 427.

⁷⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 738.

Muslimana i držanju pod stražom zatočenika u Potočarima imalo znatan uticaj na operaciju ubistva, čime bi bio zadovoljen *actus reus* za pomaganje i podržavanje, Pretresno vijeće je postupilo razumno rekavši da ne može utvrditi krivična djela u osnovi koja su uslov za odgovornost po članu 7(3). Pretresno vijeće je utvrdilo da je u Potočarima bilo prisutno deset do petnaest pripadnika Vojne policije Bratunačke brigade koji su učestvovali u aktivnostima razdvajanja, zatočenja i evakuacije.⁷⁸⁵ Pretresno vijeće je zaključilo da se pomaganje prilikom ukrcavanja ljudi u autobuse može smatrati učestvovanjem u postupku razdvajanja.⁷⁸⁶ Optužba tvrdi da su ti vojnici “morali vidjeti” spaljivanje ličnih stvari i dokumenata ispred “bijeke kuće”, a s obzirom na njihova detaljna saznanja o nasilju u Potočarima, jedini mogući razuman zaključak bi bio da su oni znali da će muškarci, bosanski Muslimani, biti ubijeni.⁷⁸⁷ Pored toga, optužba naglašava činjenicu da su dva pripadnika Bratunačke brigade spasila svog prijatelja iz jednog od autobusa s muškarcima, i da su mu omogućili da se ukrca u autobus sa ženama i djecom.⁷⁸⁸

293. Žalbeno vijeće podsjeća na zaključak Pretresnog vijeća da dokazi nisu pokazali da su elementi Bratunačke brigade učestvovali u uništavanju lične imovine.⁷⁸⁹ Nadalje, optužba nije pokazala da su pripadnici Bratunačke brigade zaista bili raspoređeni u blizini “bijeke kuće” ili da su vidjeli da se spaljuju lične stvari i dokumenti. U svakom slučaju, Žalbeno vijeće smatra da znanje o takvim aktivnostima dopušta nekoliko mogućih razumnih zaključaka u vezi sa sviješću pripadnika Bratunačke brigade o sudbini zatočenika. Jedan od zaključaka mogao bi biti da je spaljivanje ličnih stvari muškaraca, bosanskih Muslimana, bio pokušaj da se zarobljenici dodatno dezorijentiraju, demorališu i/ili dehumaniziraju.⁷⁹⁰ Nadalje, čak i ako čin dvojice pripadnika Bratunačke brigade koji su svom prijatelju pomogli da ode sa ženama i djecom jeste pokazatelj da su oni bili svjesni opasnosti koja je prijetila muškarcima, bosanskim Muslimanima, on ne pokazuje da su oni znali za planirana masovna pogubljenja. Razuman presuditelj o činjenicama mogao bi zaključiti da su vojnici to učinili kako bi svog prijatelja poštedjeli daljnjeg zlostavljanja i dugog zatočenja, a da nisu bili svjesni da će uslijediti pogubljenja. Prema tome, Žalbeno vijeće ne smatra da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je odbilo da na tim postupcima utemelji odgovornost po članu 7(3).

294. Što se tiče pogubljenja u skladištu u Kravici, Pretresno vijeće je utvrdilo da je uveče 13. jula 1995. približno 1.000 muškaraca bosanskih Muslimana pogubljeno u skladištu u Kravici.⁷⁹¹

⁷⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 173, fn. 616, par. 212. Postoje pokazatelji da su drugi pripadnici Bratunačke brigade, uključujući i Drugi bataljon Bratunačke brigade, takođe bili u Potočarima i okolini. *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 144, 148, 164, 165, 168-170, 176, 213, 214, 734.

⁷⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 173, 212.

⁷⁸⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.28.

⁷⁸⁸ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.30.

⁷⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 215.

⁷⁹⁰ *Uporedi* Prvostepenu presudu, par. 615.

⁷⁹¹ Prvostepena presuda, par. 296-303.

Optužba ističe zaključak Pretresnog vijeća u paragrafu 497 da su neki pripadnici Bratunačke brigade bili “u okolini skladišta u Kravici približno u vrijeme masovnih pogubljenja”.⁷⁹² Optužba tvrdi da te činjenice vode ka jedinom razumnom zaključku: Blagojevićevi potčinjeni su od ovog događaja nadalje znali da će muškarci bosanski Muslimani biti žrtve operacije ubistva.⁷⁹³

295. Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće utvrdilo da nema dovoljno dokaza za zaključak da su pripadnici Bratunačke brigade učestvovali u ubijanju u skladištu u Kravici.⁷⁹⁴ Štaviše, Pretresno vijeće je zaključilo da je “[i]zveden [...] ograničen broj dokaza u vezi s prisustvom pripadnika Bratunačke brigade u skladištu u Kravici”,⁷⁹⁵ te je odbilo da donese definitivni zaključak da su pripadnici Bratunačke brigade bili prisutni “u trenutku izvršenja masovnih pogubljenja”.⁷⁹⁶ Kada se ova dva zaključka čitaju zajedno, primjereno tumačenje vremenskog raspona opisanog u paragrafu 497 Prvostepene presude – “*približno* u vrijeme masovnih pogubljenja” – jeste da je taj period obuhvatao više od samog trenutka počinjenja ubistava.⁷⁹⁷ Takvo tumačenje, uz odsustvo činjenica koje bi pokazale da su pripadnici Bratunačke brigade pružili pomoć u pogubljenjima dok su se ona odvijala,⁷⁹⁸ pobija zaključak da su pripadnici Bratunačke brigade pružili praktičnu pomoć u tim konkretnim ubistvima dok su se ona dešavala. Osim toga, optužba svojim argumentima nije pokazala da je eventualna pomoć pripadnika Bratunačke brigade prije ili u trenutku ubijanja pružena sa sviješću da će u skladištu u Kravici ili drugdje doći do pogubljenja.⁷⁹⁹ U svjetlu zaključaka Pretresnog vijeća, Žalbeno vijeće smatra da Pretresno vijeće nije pogriješilo kad je odbilo da odgovornost nadređenog po članu 7(3) Statuta utemelji na ubijanju u skladištu u Kravici.⁸⁰⁰

296. Optužba takođe naglašava konstataciju Pretresnog vijeća da je “mnogo ljudi” “saznalo” šta se desilo u skladištu u Kravici u roku od dvadeset četiri sata.⁸⁰¹ Takođe, skladište u Kravici se nalazilo “u blizini” isturenog komandnog mjesta Četvrtog bataljona Bratunačke brigade.⁸⁰² Optužba

⁷⁹² Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.27, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 497, 742.

⁷⁹³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.27.

⁷⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 366, 497.

⁷⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 364.

⁷⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 366 (“Pretresno vijeće zaključuje da su se pripadnici Bratunačke brigade *možda* nalazili u okolini skladišta u Kravici u trenutku izvršenja masovnih pogubljenja.” (ovdje naglašeno)).

⁷⁹⁷ *Vidi*, npr., Prvostepenu presudu, par. 364, fn. 1368 (utvrđenje da je jedan pripadnik Bratunačke brigade otišao u skladište u Kravici 13. jula 1995. prije pogubljenja).

⁷⁹⁸ *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 298-303.

⁷⁹⁹ Momir Nikolić je izuzetak od ove konstatacije i o njegovoj ulozi će biti riječi u okviru četvrtog pododnosa. *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 246, 247, 262. Pretresno vijeće je utvrdilo da su oni koji su bili zatočeni u skladištu u Kravici bili odvedeni sa livade u Sandićima i da su pripadnici Bratunačke brigade tada bili na tom području. Prvostepena presuda, par. 261, 296, fn. 1062-1064.

⁸⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 794.

⁸⁰¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.27, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 742.

⁸⁰² Prvostepena presuda, par. 43, 742.

tvrdi da je jedini razuman zaključak taj da su od 14. jula 1995. pripadnici Bratunačke brigade koji su vršili pretres terena znali da će zatočenici biti žrtve operacije ubistva.⁸⁰³

297. Pretresno vijeće je i ovdje utvrdilo da je pretres terena bio jedno od nekoliko različitih i zasebnih djela koja su, “uzeta zajedno”, u “znatnoj mjeri uticala” na počinjenje ubistva.⁸⁰⁴ Osim toga, u sažetku relevantnih dokaza koji je dalo Pretresno vijeće navodi se da 14. i 15. jula 1995., pripadnici Bratunačke brigade koji su vršili pretres terena nisu nikoga pronašli ni zatočili, izuzev u nekoliko slučajeva, što ublažava učinak tih pretresa.⁸⁰⁵ Međutim, Pretresno vijeće jeste utvrdilo da je 17. jula 1995., operativna jedinica za pretres kojom je komandovao načelnik artiljerije Bratunačke brigade Mićo Gavrić, odvela 200 zatočenika.⁸⁰⁶ Pored toga, Pretresno vijeće je utvrdilo da su pripadnici Bratunačke brigade, po naređenju Momira Nikolića, 14. jula 1995. u Glogovi učestvovali u pokapanju žrtava pokolja u skladištu u Kravici.⁸⁰⁷ Čak i ako se, argumenta radi, pretpostavi da je tim aktivnostima pružena praktična pomoć koja je imala znatan uticaj na kampanju ubijanja, čime bi bio zadovoljen *actus reus* pomaganja i podržavanja, Žalbeno vijeće konstatuje da Pretresno vijeće nije pogriješilo zbog toga što nije zaključilo da su pripadnici Bratunačke brigade počinili zločine na kojima bi se mogla utemeljiti Blagojevićeva odgovornost po članu 7(3).

298. Kao što je gore navedeno, Pretresno vijeće se uzdržalo od izvođenja zaključka da je bilo koji pripadnik Bratunačke brigade učestvovao u ubistvima u skladištu u Kravici ili da je sigurno bio prisutan u trenutku kad su ona vršena.⁸⁰⁸ Konstatujući da su “mnogi ljudi” znali šta se ondje desilo, Pretresno vijeće je istaklo iskaze Miroslava Deronjića,⁸⁰⁹ svjedoka DP-102,⁸¹⁰ Jovana Nikolića⁸¹¹ i Dragomira Zekića⁸¹² kao primjer toga šta je ko znao.⁸¹³ Ti iskazi pokazuju da su saznanja koja su posjedovali pripadnici Bratunačke brigade bila uglavnom iz druge ruke.⁸¹⁴ Iskaz Dragomira Zekića predstavlja možda najjaču osnovu za zaključak da su barem neki od vojnika Bratunačke brigade

⁸⁰³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.27, 4.32.

⁸⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 736, 738.

⁸⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 231, 232, 258.

⁸⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 235, 237, 259.

⁸⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 306, 307, 367.

⁸⁰⁸ *Vidi* i Prvostepenu presudu, par. 742, fn. 2191, gdje se citira iskaz Jovana Nikolića u prvostepenom postupku. Jovan Nikolić je posvjedočio da je, mada su oni koji su učestvovali u ubijanju bili maskirani, “uvjeren [...] u to da [...] nije bilo ljudi iz [...] iz Bratunačke brigade” među njima. T. 8013-8014.

⁸⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 742, fn. 2191, gdje se citira KT 124. Radi se grešci jer navedena stranica transkripta iz predmeta *Krstić* nije iz Deronjićevog svjedočenja. Mada T. 124 iz predmeta *Blagojević* jeste transkript Deronjićevog svjedočenja, njegov sadržaj nije relevantan za zaključak koji Pretresno vijeće želi potkrijepiti. Ali *vidi* Deronjić, T. 6461 (gdje on priznaje da je od Borovčanina saznao za događaje u skladištu u Kravici uveče 13. jula 1995., a za dodatne detalje rano ujutro 14. jula 2006.).

⁸¹⁰ Prvostepena presuda, par. 742, fn. 2191, gdje se citira T. 8270-8271.

⁸¹¹ Prvostepena presuda, par. 742, fn. 2191, gdje se citira T. 8011-8016.

⁸¹² Prvostepena presuda, par. 742, fn. 2192, gdje se citira T. 8899-8901.

⁸¹³ *Vidi* i T. 7952-7953.

⁸¹⁴ Ali *vidi* Prvostepenu presudu, par. 306, 307, 367 (zaključak da je, nakon pogubljenja, više pripadnika Bratunačke brigade učestvovalo u uklanjanju tijela iz skladišta u Kravici i njihovom pokopavanju po naređenju Momira Nikolića).

znali šta se desilo u Kravici.⁸¹⁵ Zekić, koji je u to vrijeme bio komandant Trećeg pješadijskog bataljona Bratunačke brigade, posvjedočio je da je čuo da je 14. ili 15. jula 1995. u skladištu u Kravici došlo do incidenta, te je na suđenju izjavio sljedeće: “[Znam da je] izvršen genocid u Kravici.”⁸¹⁶ Iz te izjave nije sasvim jasno šta je Zekić tačno čuo i da li je zaključio da su ta ubistva predstavljala “genocid” od trenutka kad je za njih saznao, ili je do tog zaključka došao kasnije. Iz njegovog iskaza takođe nije jasno da li se o tom incidentu dosta razgovaralo među pripadnicima Bratunačke brigade i ako jeste, koje informacije su prenesene.⁸¹⁷ Optužba je bila dužna da iznese objašnjenja, što ona nije učinila.

299. Iz gorenavedenih razloga, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj podosnov žalbe.

4. Navodna greška zbog zaključka da između Blagojevića i Nikolića nije postojao odnos nadređeni-podređeni

300. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo i pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je zaključilo da između Blagojevića i Nikolića nije postojao odnos nadređeni-podređeni.⁸¹⁸ Optužba tvrdi da se čini da je Pretresno vijeće primijenilo pogrešan pravni standard kad je utvrđivalo da li je Blagojević imao efektivnu kontrolu nad Momikom Nikolićem.⁸¹⁹ Optužba tvrdi da je Blagojević, uprkos prisustvu viših oficira VRS-a koji su izdavali direktna naređenja Momiru Nikoliću, imao ovlaštenja da Nikolića kazni ili barem da preduzme mjere koje bi dovele do pokretanja postupka protiv njega.⁸²⁰ Optužba polazi od stajališta da je Pretresno vijeće, time što je utvrdilo da nije postojala efektivna kontrola, zaključilo da bi eventualne mjere koje je Blagojević mogao preduzeti bile neuspješne.⁸²¹ Optužba tvrdi da “stvarna mogućnost da se spriječi ili kazni”, koja je nužna komponenta za utvrđivanje efektivne kontrole, postoji onda kada je nadređeni imao mogućnost da *preduzme* korake da se spriječe ili kazne zločini, čak i kada ti postupci ne bi doveli do sprečavanja ili kažnjavanja.⁸²² Po mišljenju optužbe, zaključak Pretresnog vijeća da Blagojević nije imao efektivnu kontrolu nad Momikom Nikolićem, oficirom Bratunačke brigade, kosi se sa zaključkom da Blagojević snosi odgovornost za sve pripadnike Bratunačke brigade.⁸²³ Doista,

⁸¹⁵ Žalbeno vijeće napominje da je Jovan Nikolić dao detaljan opis iz prve ruke o tome da je posmatrao kako se “vrši likvidacija” jednog po jednog zarobljenika i kako je o tome obavijestio civilne vlasti u Bratuncu. *Vidi* T. 8012, 8015. Međutim, on je takođe odlučno negirao da je to što je vidio prenio Bratunačkoj brigadi. *Vidi* T. 8015.

⁸¹⁶ T. 8901.

⁸¹⁷ *Vidi* i Nikola Gajić, T. 3373-3374 (koji je izjavio da je “od vojnika” čuo da je “ubijen jedan dio ljudi [u skladištu u Kravici]”).

⁸¹⁸ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.5, 4.34.

⁸¹⁹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.39, 4.40.

⁸²⁰ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.34, 4.43.

⁸²¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.39, 4.40.

⁸²² Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.42-4.50.

⁸²³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.60, 4.61.

dodaje optužba, Pretresno vijeće je Blagojevića proglasilo krivim čak i za ponašanje pripadnika brigade koji su postupili po direktnim naređenjima Momira Nikolića.⁸²⁴

301. Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće, utvrđujući obim Balgojevićevih *de iure* ovlasti nad Momikom Nikolićem konstatovalo sljedeće:

[p]ukovnik Blagojević [je] nastavio rukovoditi i komandovati svim jedinicama Bratunačke brigade, uključujući pripadnike organa bezbjednosti, kao i Vojne policije Bratunačke brigade, [te] je, prema tome, i dalje bio odgovoran za djela svih pripadnika i jedinica Bratunačke brigade u periodu na koji se odnosi Optužnica.⁸²⁵

Osim toga, Pretresno vijeće je imalo u vidu iskaze koji ukazuju na to da je u relevantnom razdoblju postojao pravosudni sistem koji je funkcionisao i koji je nalagao da se incidenti prijavljuju i da se istraže krivična djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava.⁸²⁶ Bez obzira na to, prilikom ocjenjivanja stvarne Blagojevićeve krivične odgovornosti u svojstvu nadređenog za djela Momira Nikolića, načelnika organa za bezbjednost Bratunačke brigade, Pretresno vijeće je na kraju zaključilo da Blagojević nije imao efektivnu kontrolu nad Nikolićem, što je obrazložilo na sljedeći način:

[U]zimajući u obzir da su se u periodu od jula do novembra 1995. starješine VRS-a nalazile na području Srebrenice, gdje su izdavale naredbe i instrukcije, te uzimajući u obzir zaključke Pretresnog vijeća u vezi s funkcionalnim komandnim lancem organa bezbjednosti, Pretresno vijeće ne može zaključiti da je pukovnik Blagojević imao "efektivnu kontrolu" nad Momikom Nikolićem u onoj mjeri u kojoj bi to bilo potrebno da se utvrdi odnos nadređeni-podređeni za svrhe člana 7(3) Statuta – odnosno, da je imao "stvarnu mogućnost da spriječi i kazni izvršenje tih prekršaja".⁸²⁷

302. Žalbeno vijeće ne smatra da zaključci u vezi s obimom Blagojevićevih ovlaštenja nisu nespojivi sa zaključkom da on nije imao efektivnu kontrolu nad Momikom Nikolićem. U Drugostepenoj presudi u predmetu *Čelebići* Žalbeno vijeće je razmotrilo mogućnost da ovlasti *de iure* same po sebi nužno ne povlače pripisivanje komandne odgovornosti.⁸²⁸ Relevantna diskusija je pokazala da "činjenica da je neko imao ovlasti *de iure* sama po sebi ne mora biti dovoljna da bi mu se pripisala komandna odgovornost ako se to ne ogleda u efektivnoj kontroli."⁸²⁹ Po mišljenju Žalbenog vijeća, zaključak Pretresnog vijeća u paragrafu 419 Prvostepene presude da je Blagojević i dalje komandovao i rukovodio svim jedinicama Bratunačke brigade odraz je ocjene da je on *de iure* imao ovlasti nad svim pripadnicima brigade, uključujući i Nikolića, do koje je Pretresno vijeće došlo nakon iscrpnog razmatranja raznih pravnih odredbi, naloga i iskaza vještaka.⁸³⁰ Kasniji zaključak Pretresnog vijeća u paragrafu 795 Prvostepene presude, da Blagojević nije imao efektivnu

⁸²⁴ Žalbeni podnesak optužbe, par. 4.62.

⁸²⁵ Prvostepena presuda, par. 419.

⁸²⁶ Prvostepena presuda, par. 420-427.

⁸²⁷ Prvostepena presuda, par. 795.

⁸²⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 197.

⁸²⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 197 (gdje se s odobravanjem citira Prvostepena presuda).

kontrolu nad Momrom Nikolićem, odraz je procjene samih događaja na terenu koju je Pretresno vijeće napravilo u svjetlu, te prethodne diskusije o mjerodavnom pravu.

303. U takvim okolnostima, zaključci Pretresnog vijeća u vezi s tim pitanjem ne mogu se smatrati pogrešnim i nerazumnim u pravnom smislu. Prvo, Pretresno vijeće se pozvalo na svoju raniju procjenu Blagojevićevih ovlasti *de iure*. Ta procjena uključivala je zaključak da je između Glavnog štaba VRS-a i organa bezbjednosti Bratunačke brigade postojao funkcionalan komandni lanac, na čijem čelu je bio Momir Nikolić, i da se tim organom upravljalo centralno iz Glavnog štaba VRS-a.⁸³¹ Zaključak Pretresnog vijeća da je Blagojević imao ovlasti *de iure* zasniva se na činjenici da taj funkcionalni komandni lanac nije funkcionisao “odvojeno” i da su bezbjednosno-obavještajni organi istovremeno bili potčinjeni i komandantu jedinice.⁸³² Pretresno vijeće je nadalje uputilo na svoj zaključak da su te iste vlasti koje su centralno kontrolisale organ bezbjednosti brigade bile na relevantnom području u relevantno vrijeme, izdavajući naredjenja i uputstva.⁸³³ U svjetlu takvih dokaza, onaj ko razumno presuđuje o činjenicama mogao je da dođe do zaključka da Blagojević nije imao efektivnu kontrolu nad Momrom Nikolićem u vrijeme činenja zločina.

304. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj podosnov žalbe.

5. Zaključak

305. Iz gorenavedenih razloga, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj podosnov žalbe u cijelosti.

---

⁸³⁰ *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 396-419.

⁸³¹ Prvostepena presuda, par. 417.

⁸³² Prvostepena presuda, par. 418.

⁸³³ *Vidi*, npr., Prvostepenu presudu, par. 172, 186, 191, 795.

D. Navodne greške u vezi s oslobađajućim presudama Jokiću za masovna ubistva u školi u Petkovicima i na brani kod Petkovaca (četvrti žalbeni osnov)

306. Pretresno vijeće je utvrdilo da je 14. jula 1995. približno 1.000 muškaraca, bosanskih Muslimana, zatočenih u gradu Bratuncu i u Kravici, prevezeno u školu u Petkovicima u opštini Zvornik, gdje su neki od njih ustrijeljeni.⁸³⁴ Pretresno vijeće je nadalje utvrdilo da je većina zatočenika te večeri prevezena iz škole do obližnje brane, gdje su pobijeni.⁸³⁵ Pretresno vijeće je utvrdilo da je oko podneva Jokić, kao dežurni oficir Zvorničke brigade, stupio u vezu sa zamjenikom komandanta Šestog pješadijskog bataljona Zvorničke brigade, Markom Miloševićem, i obavijestio ga da će stići zarobljenici, bosanski Muslimani, i da će biti zatočeni u školi u Petkovicima.⁸³⁶ Pretresno vijeće se nije uvjerilo da je taj telefonski razgovor predstavljao znatnu pomoć masovnom pogubljenju počinjenom u Petkovicima.⁸³⁷ Shodno tome, Vijeće nije Jokiću pripisalo krivičnu odgovornost za ta ubistva.

307. Optužba u žalbenom postupku iznosi argument da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je zaključilo da Jokić nije znatno pomogao masovno pogubljenje u školi i na brani u Petkovicima.⁸³⁸ Optužba tvrdi da je na osnovu činjeničnih nalaza do kojih je došlo samo Pretresno vijeće, jedini razuman zaključak taj da je Jokić pružio znatnu pomoć pokolju u školi i na brani u Petkovicima svjestan da će ondje zatočeni muškarci, bosanski Muslimani, biti ubijeni.⁸³⁹

308. Optužba tvrdi da je Jokić znatno doprinio počinjenju ubistva u školi i na brani u Petkovicima: (1) time što je, kao dežurni oficir, bio obavještavan o aktivnostima Zvorničke brigade i time što je omogućio prenošenje tih informacija među glavnim akterima operacije ubistva; i (2) time što je, kao načelnik inžinjerije, koordinisao i slao sredstva i opremu Zvorničke brigade i nadzirao njihovo angažovanje.⁸⁴⁰ Optužba takođe tvrdi da su dokazi koji to potvrđuju isti ili slični dokazima na osnovu kojih je Pretresno vijeće Jokića osudilo za pomaganje i podržavanje ubistava u Orahovcu.⁸⁴¹ Žalbeno vijeće će redom ispitati te argumente.

⁸³⁴ Prvostepena presuda, par. 337-339, 567(g).

⁸³⁵ Prvostepena presuda, par. 340, 341, 567(h).

⁸³⁶ Prvostepena presuda, par. 343, 765.

⁸³⁷ Prvostepena presuda, par. 765.

⁸³⁸ Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.1-5.44.

⁸³⁹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.8.

⁸⁴⁰ Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.4.

⁸⁴¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.2, 5.11 (gdje se navodi da su među dokazima na osnovu kojih je Pretresno vijeće osudilo Jokića za pomaganje i podržavanje ubistava u Orahovcu bili dokazi da je (1) naredio da se ljudstvo i oprema koriste za pomoć u pokapanju; (2) omogućio komunikaciju između glavnih učesnika u operaciji ubistva; (3) omogućio zatočenje zarobljenika u školi u Grbavcima).

1. Uloga koju je Jokić odigrao kao dežurni oficir Zvorničke brigade

309. Optužba tvrdi da je Jokić, dok je vršio dužnost dežurnog oficira Zvorničke brigade, putem dva razgovora omogućio zatočenje zarobljenika u Petkocima.⁸⁴² Prvo, optužba tvrdi da je Jokić rekao Marku Miloševiću, zamjeniku komandanta Šestog pješadijskog bataljona Zvorničke brigade, da će u roku od dva sata zarobljenici biti zatočeni u školi u Petkocima.⁸⁴³ Drugo, optužba tvrdi da je Jokić zatražio od Marka Miloševića da pukovnik Ljubiša Beara stupi u vezu sa brigadom i da je u presretnutim dijelovima razgovora između Jokića i Beare koji je zatim uslijedio zabilježeno da je Jokić izjavio da ima “ogromnih problema. Pa sa ljudima. Ovaj, pa sa paketom.”⁸⁴⁴ Optužba tvrdi da taj razgovor “jasno pokazuje da je Jokić toga dana koordinisao zatočenje svih zarobljenika na području Zvornika, a ne samo u Orahovcu”⁸⁴⁵ i da niko ko razumno presuđuje o činjenicama ne bi smatrao da se taj razgovor odnosi samo na zarobljenike u Orahovcu.⁸⁴⁶

310. Primarni argument optužbe jeste taj da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir ukupnost Jokićevog djelovanja u svojstvu dežurnog oficira u kontekstu ocjenjivanja da li je on u znatnoj mjeri pomagao masovna ubistva u školi i na brani u Petkocima, kao što je, kako tvrdi optužba, to učinilo u kontekstu ubistava u Orahovcu. Žalbeno vijeće ne smatra ovaj argumenat uvjerljivim. Iz pregleda Prvostepene presude vidi se da se Pretresno vijeće, donoseći zaključak o Jokićevoj znatnoj pomoći u Orahovcu, nije oslonilo, kao što tvrdi optužba, na Jokićevu ulogu i aktivnosti u svojstvu dežurnog oficira. Kada je Jokića proglasilo odgovornim za pomaganje i podržavanje ubijanja u Orahovcu, Pretresno vijeće je, zapravo, zaključilo da je taj čin znatnog doprinosa obuhvatao to što je on stavio na raspolaganje sredstva Inžinjerijske čete Zvorničke brigade za pomoć u kopanju masovnih grobnica.⁸⁴⁷ Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće u pogledu pokolja u Orahovcu, i pokolja u Petkocima, Jokićevu ulogu dežurnog oficira uzelo u obzir u vezi s njegovim znanjem o tim ubistvima.⁸⁴⁸ Prema tome, Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće implicitno utvrdilo da Jokićeva uloga dežurnog oficira nije imala znatan uticaj na ubistva muškaraca zatočenih u Petkocima.⁸⁴⁹ Žalbeno vijeće tu ocjenu smatra razumnom, naročito s obzirom na to da optužba nije navela konkretne argumente koji bi objasnili kako su takva djela znatno uticala na ubistva u Petkocima.

⁸⁴² Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.14.

⁸⁴³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.14, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 343, 344.

⁸⁴⁴ Replika optužbe na podnesak respondenta, par. 4.10, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 325. *Vidi* i Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.14.

⁸⁴⁵ Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.15.

⁸⁴⁶ Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.15, 5.16.

⁸⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 764 (“Uputivši Cvijetina Ristanovića da s rovokopačem krene u Orahovac, Dragan Jokić je pružio praktičnu pomoć koja je u značajnoj mjeri uticala na počinjenje krivičnog djela.”).

2. Jokićeva uloga u svojstvu načelnika inženjerije

311. Optužba tvrdi da je Jokić znatno pomogao ubistva u Petkovcima time što je obezbijedio inženjerijske mašine za kopanje masovnih grobnica.⁸⁵⁰ Optužba tvrdi da je “Jokić, nakon što je poslao rovokopač u Orahovac i saznao za ondje počinjena masovna ubistva, istoga dana poslao u [Petkovce] opremu za istu svrhu.”⁸⁵¹ Optužba se usredsređuje na knjigu dnevnih zapovijesti Inženjerijske čete Zvorničke brigade,⁸⁵² u kojoj je zabilježeno da su jedan rovokopač i jedan utovarivač bili angažovani i da su radili u Petkovcima 15. jula 1995.⁸⁵³ Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo zbog toga što je zaključilo da se ne može osloniti na tu konkretnu bilješku u knjizi dnevnih zapovijesti jer je “konkretno ne potvrđuju iskazi svjedoka.”⁸⁵⁴ Optužba tvrdi da su dokazi u knjizi dnevnih zapovijesti, koji su ocijenjeni kao pouzdani u drugim kontekstima, trebali Pretresno vijeće navesti na jedini razumni zaključak: da je inženjerijska oprema upućena na ta mjesta, uključujući i Petkovce, radi kopanja masovnih grobnica.⁸⁵⁵ Osim toga, tvrdi optužba, potkrepa za to je postojala u vidu iskaza svjedoka optužbe P-111 i P-112, koje je Pretresno vijeće prihvatilo, da su na lokaciji u Petkovcima 15. jula 1995. bili angažovani jedan rovokopač i jedan utovarivač.⁸⁵⁶

312. Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće, prilikom ispitivanja dokaza “o angažovanju Inženjerijske čete”, konstatovalo da su mu “predočeni” dokazi, koje “konkretno ne potvrđuju iskazi svjedoka”.⁸⁵⁷ Pretresno vijeće je kasnije razmotrilo bilješke u knjizi dnevnih zapovijesti koje su mogle biti relevantne za zločine počinjene u Petkovcima, pri čemu je uzelo u obzir “da su u Petkovcima radili jedan utovarivač i jedan rovokopač”.⁸⁵⁸ Pretresno vijeće nije te dokaze izuzelo, nego je samo konstatovalo da ti dokazi iz druge ruke nisu potkrijepljeni i pridalo im, kako se čini, minimalnu težinu. U jednom drugom kontekstu Pretresno vijeće je konstatovalo da ne vidi “zašto bi sumnjalo u osnovanost [određene informacije u knjizi dnevnih zapovijesti] s obzirom na to da su druge informacije iz Knjige dnevnih zapovijesti potvrđene drugim

⁸⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 762-765. U paragrafu 765, Pretresno vijeće upućuje na razgovor između Jokića i Marka Miloševića o premještanju zarobljenika u školu, zaključujući da se “ovaj iskaz [...] poklapa s ranijim dokazima u vezi sa saznanjima Dragana Jokića o zatočenju ljudi u zoni Zvorničke brigade”).

⁸⁴⁹ *Uporedi* Prvostepenu presudu, par. 508, 836.

⁸⁵⁰ Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.21-5.25.

⁸⁵¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.11, 5.41.

⁸⁵² Optužba alternativno upućuje na taj dokaz kao na “daily order book” /knjiga dnevnih zapovijesti/ i na “daily logbook” /dnevna evidencija/. *Vidi* Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.21, 5.28.

⁸⁵³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.21, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 534, fn. 1824.

⁸⁵⁴ Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.21, 5.22, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 533 (gdje se citira Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 506; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 342, fn. 705).

⁸⁵⁵ Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.25.

⁸⁵⁶ Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.28, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 342.

⁸⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 533.

⁸⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 534.

dokazima.”⁸⁵⁹ Prema tome, čini se da je Pretresno vijeće na knjigu dnevnih zapovijesti primjenilo standard običnih dokaza, koji dopušta Pretresnom vijeću da, ovisno o okolnostima, izuzme materijal prihvaćen na osnovu pravila 89(C) ili mu prida ograničenu težinu, uzimajući u obzir pitanja pouzdanosti ili vjerodostojnosti svojstvena toj kategoriji dokaza.⁸⁶⁰

313. Što se tiče tvrdnje optužbe da knjiga dnevnih zapovijesti, u stvari jeste bila potkrijepljena, Žalbeno vijeće konstatuje da bilješke u koje su unesene, ako su tačne, pokazuju da je u Petkovce poslan utovarivač tipa ULT.⁸⁶¹ U prvostepenom postupku u predmetu *Krstić*, svjedok P-112 je izjavio da misli da je utovarivač bio tipa ULT-160.⁸⁶² Inženjerska četa je tokom jula 1995. imala na raspolaganju dva utovarivača tipa ULT.⁸⁶³ Moguće je da su jedan od njih svjedoci P-111 i P-112 vidjeli u Petkovcima, ali optužba nije pokušala da to pokaže. Žalbeno vijeće primjećuje da je, u svakom slučaju, Pretresno vijeće utvrdilo da su na tom području korišteni i drugi utovarivači i da oni nisu bili pod Jokićevom komandom.⁸⁶⁴ Prema tome, izjava da je utovarivač bio angažovan na lokaciji pokapanja u Petkovcima ne potvrđuje konkretno bilješka u knjizi dnevnih zapovijesti. Osim toga, optužba nije pokazala da je utovarivač koji je primijećen na brani u Petkovcima bio poslat po Jokićevom naređenju. Dakle, suprotno tvrdnji optužbe, dokazi koji se odnose na branu u Petkovcima nisu isti ili slični onima na osnovu kojih Pretresno vijeće povezal o Jokića sa ubistvima u Orahovcu, budući da se Pretresno vijeće oslonilo na konkretna Jokićeva uputstva Cvijetinu Ristanoviću da odveze rovokopač u Orahovac kada ga je proglasilo krivim za pomaganje i podržavanje ubistava na toj lokaciji.⁸⁶⁵

3. Zaključak

314. Optužba nije pokazala da je Jokić pružio pomoć koja je imala znatan uticaj na masovna ubistva u Petkovcima putem razgovora koje je vodio o zatočenicima ili time što je tamo slao opremu. Prema tome, nije potrebno da Žalbeno vijeće ocjenjuje argumente optužbe da je Pretresno vijeće pogrešno utvrdilo činjenično stanje kad je donosilo zaključak o Jokićevom znanju o masovnim ubistvima u školi i na brani u Petkovcima.⁸⁶⁶

⁸⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 529.

⁸⁶⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 228. Knjiga dnevnih zapovijesti je dokument u koji u pravilu podatke unosi osoba kojoj je bitno samo to da što tačnije zapiše događaje koji se u njoj pominju. Zbog toga se kod utvrđivanja prihvatljivosti tog dokaza rukovodi pravilom 89, a ne pravilom 92 bis.

⁸⁶¹ Dokazni predmet P521a.

⁸⁶² Prvostepena presuda, fn. 1263.

⁸⁶³ Prvostepena presuda, par. 70.

⁸⁶⁴ Jokićev podnesak respondenta, par. 2.65, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 90, 306, 386.

⁸⁶⁵ *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 332-336, 526-529, 763, 764.

⁸⁶⁶ Žalbeni podnesak optužbe, par. 5.34-5.43.

Prijevod

315. Prema tome, optužba nije pokazala da je Pretresno vijeće pogriješilo u svojim zaključcima u vezi sa Jokićevim učešćem u masovnim ubistvima u Petkovcima i Žalbeno vijeće odbacuje taj žalbeni osnov.

E. Navodna greška u vezi sa potkrepom svjedočenja prihvaćenih na osnovu pravila 92bis(D)
(šesti žalbeni osnov)

316. Šesti žalbeni osnov optužbe tiče se korištenja transkripta svjedočenja prihvaćenog na osnovu pravila 92bis(D) Pravilnika.⁸⁶⁷ Optužba je podnijela nekoliko zahtjeva Pretresnom vijeću za prihvatanje transkripta svjedočenja približno trideset svjedoka iz drugih predmeta na osnovu pravila 92bis(D).⁸⁶⁸ U prvoj odluci po tim zahtjevima⁸⁶⁹ Pretresno vijeće je utvrdilo, *inter alia*, da bi svjedočenja tri svjedoka iz predmeta *Krstić*, prihvaćena na osnovu pravila 92bis(D) mogla biti jedini dokaz određenih činjenica koje se navode u Optužnici.⁸⁷⁰ Pretresno vijeće je presudilo da, u takvim okolnostima, dokazi koje sadrže izjave takvih svjedoka “mogu dovesti do osuđujuće presude samo ukoliko postoje i drugi dokazi koji potkrepljuju navode iz te izjave”.⁸⁷¹ Rukovodeći se stavom Žalbenog vijeća u predmetu *Galić*, Pretresno vijeće je zauzelo stajalište da bi “drugi dokazi bili neophodni kako bi se potkrijepili dokazi koje iznese samo jedan svjedok na osnovu pravila 92bis, a koji nije pozvan radi unakrsnog ispitivanja [u kojem slučaju] rečeni dokazi mogu dovesti do osuđujuće presude po toj optužbi iz Optužnice”.⁸⁷² Budući da za transkripte iskaza tri svjedoka koji su prihvaćeni na osnovu pravila 92bis(D) nisu predočeni dokazi koji bi ih potkrijepili, Pretresno vijeće iz pravnih razloga nije uzelo u obzir njihov sadržaj.⁸⁷³

317. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo zbog toga što je zahtijevalo da se dokazi prihvaćeni na osnovu pravila 92bis(D) Pravilnika moraju potkrijepiti da bi se na osnovu njih mogla izreći osuđujuća presuda.⁸⁷⁴ Optužba priznaje da ta greška ne utiče na presudu o krivici, ali tvrdi da se radi o pitanju koje je značajno za jurisprudenciju Međunarodnog suda i da bi, kao takvo, trebalo biti razmotreno u žalbenom postupku.⁸⁷⁵

318. Žalbeno vijeće primjećuje da se Pretresno vijeće prilikom donošenja osporenog zaključka oslonilo na jednu od odluka Žalbenog vijeća. Osim toga, Pretresno vijeće je u trenutku kad je prihvatilo materijal na osnovu pravila 92bis jasno dalo do znanja optužbi da će tražiti potkrepu.

⁸⁶⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 7.1-7.24. Pravilo 92bis izmijenjeno je na vanrednoj plenarnoj sjednici Međunarodnog suda održanoj 13. septembra 2006. U ovom je predmetu, međutim, mjerodavna prethodna verzija pravila 92bis.

⁸⁶⁸ *Vidi*, npr., Predmet *Blagojević i Jokić*, Prva odluka na osnovu pravila 92bis, par. 1, fn. 6.

⁸⁶⁹ Predmet *Blagojević i Jokić*, Prva odluka na osnovu pravila 92bis.

⁸⁷⁰ Ti navodi se nalaze u paragrafu 43(c) Optužnice (“Ujutro 13. jula, u potoku pored baze UN-a u Potočarima, pronađena su tijela šest žena, bosanskih Muslimanki, i pet muškaraca, bosanskih Muslimana.”) odnosno 46.2 (“Dana 13. jula 1995. oko 11:00 sati, malo odjeljenje vojnika među kojima je bio najmanje jedan policajac iz bratunačke policije (MUP Bratunac), radeći zajedno sa pojedincima i jedinicama VRS-a i/ili MUP-a, zarobilo je približno 16 muškaraca bosanskih Muslimana iz kolone muškaraca u povlačenju iz srebreničke enklave, prevezlo ih iz Konjević Polja na jedno mjesto na osami na obali Jadra i po prijekom postupku pogubilo 15 od njih 16. Jedan je bio samo ranjen i uspio je da pobjegne.”).

⁸⁷¹ Predmet *Blagojević i Jokić*, Prva odluka na osnovu pravila 92bis, par. 25, gdje se citira Predmet *Galić*, Odluka na osnovu pravila 92bis, fn. 34.

⁸⁷² Predmet *Blagojević i Jokić*, Prva odluka na osnovu pravila 92bis, par. 25.

⁸⁷³ Prvostepena presuda, par. 566, 567.

⁸⁷⁴ Žalbeni podnesak optužbe, par. 7.2, 7.5.

⁸⁷⁵ Žalbeni podnesak optužbe, par. 7.1.

Prijevod

Optužba je izabrala da to ne učini i, u svakom slučaju, nije pokazala da nije bilo izvodljivo potkrijepiti dokaze o kojima je riječ. Nadalje, optužba nije podnijela iscrpne argumente o značaju tog pitanja u odnosu na jurisprudenciju. U takvim okolnostima, Žalbeno vijeće odbija da iskoristi svoja diskreciona ovlaštenja da razmotri ovaj žalbeni osnov.

F. Navodne greške u vezi sa odmjeravanjem kazni (peti žalbeni osnov)

319. Pretresno vijeće je Blagojevića osudilo na jedinstvenu kaznu od osamnaest godina zatvora, a Jokića na jedinstvenu kaznu od devet godina zatvora.⁸⁷⁶ Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće učinilo više grešaka prilikom odmjeravanja tih kazni.⁸⁷⁷ Optužba traži da Žalbeno vijeće ispravi te greške i da u skladu s tim poveća kazne.⁸⁷⁸

320. Odredbe o odmjeravanju kazne Međunarodnog suda sadržane su u članovima 23 i 24 Statuta i pravilima 100 do 106 Pravilnika. I član 24 Statuta i pravilo 101 Pravilnika sadrže opšta uputstva za pretresna vijeća u pogledu odmjeravanja kazne, koja se svode na obavezu da se uzmu u obzir sljedeći faktori: težina krivičnog djela, lične prilike osuđenika, opšta praksa izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije, te otežavajuće i olakšavajuće okolnosti.⁸⁷⁹

321. Pretresna vijeća raspolažu širokim diskrecionim ovlastima u odmjeravanju primjerene kazne, zbog toga što imaju obavezu da individualiziraju kazne kako bi one odgovarale okolnostima optuženog i težini zločina.⁸⁸⁰ U pravilu, Žalbeno vijeće će preinačiti kaznu samo ako je Pretresno vijeće učinilo primjetnu grešku prilikom primjene svojih diskrecionih ovlašćenja ili ako je propustilo da se pridržava mjerodavnog prava.⁸⁸¹ Strana koja se žali dužna je da pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo prilikom odmjeravanja kazne.⁸⁸²

1. Navodne greške u odmjeravanju kazne Blagojeviću

322. Optužba navodi da su napravljene greške u vezi sa kaznom koja je izrečena Blagojeviću koje se tiču ocjene otežavajućih i olakšavajućih okolnosti kao i primjerenosti kazne.⁸⁸³

(a) Navodna greška u vezi sa otežavajućom okolnošću

323. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo utvrdivši da Blagojevićev položaj vojnog starješine nije bio otežavajuća okolnost.⁸⁸⁴ Stav optužbe je da Pretresno vijeće nije

⁸⁷⁶ Prvostepena presuda, Glava X (Dispozitiv).

⁸⁷⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.29, 6.61.

⁸⁷⁸ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.30, 6.62.

⁸⁷⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 429, 716. Osim toga, Pretresno vijeće je dužno da uzme u obzir već izdržani dio eventualne kazne koju je osuđenoj osobi za isto djelo izrekao neki nacionalni sud, kako je navedeno u članu 10(3) Statuta i pravilu 101(B)(iv) Pravilnika.

⁸⁸⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 717; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 9; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Babić*, par. 7; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Deronjić*, par. 8; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Miodrag Jokić*, par. 8.

⁸⁸¹ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*, par. 22; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 187; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 239; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 725; Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 99; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 408; Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 242; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 680; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Deronjić*, par. 8; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Miodrag Jokić*, par. 8.

⁸⁸² Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 725.

uzelo u obzir Blagojevićev položaj vlasti kao otežavajuću okolnost jer je smatralo da je on imao ograničenu ulogu u počinjenju krivičnih djela.⁸⁸⁵ Optužba međutim, tvrdi da je Blagojevićeva ograničena uloga relevantna za razmatranje koje se tiče težine krivičnog djela, a ne njegovog položaja vlasti kao otežavajuće okolnosti.⁸⁸⁶ Zbog toga optužba smatra da je Pretresno vijeće dvaput umanjilo Blagojevićevu kaznu na osnovu njegove uloge, i to najprije kada je uzelo u obzir njegovu “ograničenu” ulogu prilikom utvrđivanja težine krivičnog djela, a zatim ponovo kada je odbilo da uzme u obzir njegov položaj vlasti kao otežavajuću okolnost.⁸⁸⁷

324. Žalbeno vijeće podsjeća da Pretresno vijeće “uzima u obzir [...] sve otežavajuće okolnosti”,⁸⁸⁸ među kojima može biti nadređenost, položaj vlasti ili visok položaj u vodstvu osobe koja je krivično odgovorna na osnovu člana 7(1) Statuta.⁸⁸⁹ Ono što je bitno nije položaj vlasti sam po sebi, nego taj položaj zajedno sa načinom na koji je ta vlast vršena: zloupotreba nadređenog položaja može se smatrati otežavajućom okolnošću.⁸⁹⁰

325. Prilikom ocjene Blagojevićevog položaja vlasti kao otežavajuće okolnosti, Pretresno vijeće, je konstatovalo sljedeće:

[u]loga Vidoja Blagojevića u vezi sa zločinom za koji je osuđen nije bila uloga pretpostavljenog oficira koji izdaje naređenja, nego uloga komandanta koji je omogućio korištenje ljudstva i sredstava Bratunačke brigade pod njegovom komandom. Stoga Pretresno vijeće smatra da je uloga Vidoja Blagojevića u počinjenju zločina bila ograničena. U skladu s tim, Pretresno vijeće položaj vlasti i zloupotrebu ovlaštenja od strane Vidoja Blagojevića neće smatrati otežavajućom okolnošću.⁸⁹¹

326. Iz ovog odlomka je jasno da je Pretresno vijeće razmatralo Blagojevićev položaj i njegovu ulogu komandanta u kontekstu ocjene svih otežavajućih okolnosti, te da je zaključilo da to u njegovom slučaju ne predstavlja otežavajuću okolnost. Osim što se ne slaže s tim zaključkom, optužba ne ukazuje ni na kakvu primjetnu grešku Pretresnog vijeća prilikom primjene diskrecionih ovlasti u odmjeravanju kazne. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje taj podosnov žalbe.

⁸⁸³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.2.

⁸⁸⁴ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.3, 6.9, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 848.

⁸⁸⁵ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.10, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 848.

⁸⁸⁶ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.10.

⁸⁸⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.11.

⁸⁸⁸ Pravilnik, pravilo 101 (naglasak dodat).

⁸⁸⁹ Vidi Drugostepenu presudu u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 613; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 451.

⁸⁹⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 411. Vidi i Drugostepenu presudu u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 358-359; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Babić*, par. 80; Drugostepena presuda u predmetu *Kamuhanda*, par. 347; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 183; Drugostepena presuda u predmetu *Ntakirutimana*, par. 563, Prvostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 709.

⁸⁹¹ Prvostepena presuda, par. 848.

(b) Navodna greška u vezi sa olakšavajućom okolnošću

327. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo zbog toga što je Blagojevićevo učešće u poslovima razminiranja čini olakšavajuću okolnost.⁸⁹² Optužba tvrdi da struktura analize koje je izvršilo Pretresno vijeće pokazuje da je Vijeće Blagojevićevo učestvovanje u aktivnostima razminiranja smatralo “kajanjem,” ali Blagojevićevo postupanje se ne može tako shvatiti jer on nije pokazao kajanje za sopstveno kriminalno ponašanje, kao ni želju da olakša patnje žrtava ili namjeru da doprinese miru i pomirenju u regiji.⁸⁹³

328. Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće s pravom razmatralo Blagojevićevo učestvovanje u aktivnostima razminiranja u okviru široke kategorije ponašanja optuženog poslije sukoba, koje ukazuje na njegov karakter. U Presudi po žalbi na kaznu u predmetu *Babić*, Žalbeno vijeće je primijetilo da “[n]i Statut ni Pravilnik ne daju konačan spisak faktora koje pretresno veće može da uzme u obzir pri ublažavanju ili pooštavanju kazne.”⁸⁹⁴ U tom predmetu Žalbeno vijeće je dalo otvoren spisak od dvanaest faktora koji su uzimani u obzir kao olakšavajući. Valja primijetiti da je Žalbeno vijeće u predmetu *Babić* kajanje svrstalo u širi kontekst “karakter[a] optuženog nakon sukoba”.⁸⁹⁵ Žalbeno vijeće nije preciziralo kako drugi vidovi ponašanja u razdoblju poslije sukoba, koji su različiti od kajanja, mogu biti dokaz karaktera optuženog koji bi išao u prilog smanjenju kazne. Ostavljajući pretresnim vijećima da rješavaju po tim pitanjima, Žalbeno vijeće prihvata da je prvostepenoj instanci “ostavljeno prilično široko diskreciono pravo u odlučivanju o faktorima koji mogu da se uzmu u obzir”.⁸⁹⁶ U ovom predmetu, Pretresno vijeće je smatralo da je Blagojevićevo aktivno učestvovanje u planiranju, vođenju i organizovanju sistema razminiranja u Vojsci Republike Srpske bilo relevantna olakšavajuća okolnost, a pritom ga nije svrstalo u kategoriju kajanja.⁸⁹⁷

329. Optužba tvrdi da je Blagojevićevo ponašanje moralo biti dobrovoljno da bi Pretresno vijeće dokaze o takvom ponašanju uzelo u obzir kao olakšavajući faktor, te tvrdi da njegovo ponašanje nije bilo dobrovoljno jer je bilo uslovljeno njegovim položajem u VRS-u, kao i Dejtonskim mirovnim sporazumom.⁸⁹⁸ Žalbeno vijeće konstatuje da je Dejtonski mirovni sporazum nametnuo

⁸⁹² Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.13.

⁸⁹³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.17.

⁸⁹⁴ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Babić*, par. 43.

⁸⁹⁵ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Babić*, par. 43, gdje se citira Presuda o kazni u predmetu *Miodrag Jokić*, par. 90, 92 (gdje je ocijenjeno da “ponašanje [Miodraga Jokića] posle napada” “svedoči o njegovom iskrenom kajanju”).

⁸⁹⁶ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Babić*, par. 43, gdje se citira Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 780.

⁸⁹⁷ Žalbeno vijeće napominje da kajanje nije pomenuto u relevantnim paragrafima u vezi sa Blagojevićevim aktivnostima razminiranja. *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 858-860.

⁸⁹⁸ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.13.

obaveze stranama potpisnicama, a ne pojedinim pripadnicima njihovih oružanih snaga.⁸⁹⁹ Nadalje, optužba nije pokazala da je Blagojevićev položaj u VRS-u u razdoblju poslije sukoba od njega zahtijevao učestvovanje u razminiranju ili da njegovo učestvovanje u tim aktivnostima u bilo kom smislu nije bilo dobrovoljno.

330. Optužba takođe tvrdi da Blagojevićeve aktivnosti na razminiranju nisu relevantne zbog toga što nisu dovoljno povezane sa štetom koju je prouzrokovao. Čini se da optužba potporu za ovaj uslov povezanosti nalazi u presudama o kazni u predmetima *Plavšić* i *Miodrag Jokić*.⁹⁰⁰ Žalbeno vijeće se ne slaže s tim i smatra da se ponašanje optuženog koje doprinosi pomirenju u bivšoj Jugoslaviji može smatrati olakšavajućom okolnošću bez obzira na to da li je direktno povezano sa štetom koju je on prouzrokovao. Žalbeno vijeće primjećuje da u predmetima *Plavšić* i *Miodrag Jokić* nema potpore za drugačije stajalište. U Presudi o kazni u predmetu *Plavšić*, Pretresno vijeće je priznalo Biljani Plavšić to što je “pridonijela tome da se Dejtonski sporazum prihvati i sprovede u Republici Srpskoj.”⁹⁰¹ U slučaju Miodraga Jokića, Pretresno vijeće mu je priznalo to što je poslije rata “učestvovao u političkim aktivnostima čije je programsko usmerenje bilo zalaganje za mirno rešenje sukoba u regionu.”⁹⁰² Slično tome, Pretresno vijeće je priznalo Blagojeviću to što je preuzeo vodeću ulogu u provođenju jednog aspekta Dejtonskog mirovnog sporazuma, kao što su pretresna vijeća u ranijim predmetima na koje se pozvala optužba priznala osuđenim osobama to što su sprovodile sporazum.

331. U svjetlu gorenavedenog, Žalbeno vijeće smatra da optužba nije pokazala da je Pretresno vijeće napravilo primjetnu grešku kad je Blagojevićevo ponašanje u poslijeratnom razdoblju smatralo olakšavajućom okolnošću prilikom odmjeravanja kazne.

(c) Navodna neprimjerenost kazne

332. Optužba tvrdi da je Blagojevićeva kazna neprimjerena u svjetlu težine njegovih zločina, te u poređenju s tri osobe koje su proglašene krivima ili su se izjasnile da su krive za učešće u zločinima počinjenim u Srebrenici: Radislavom Krstićem, Mommirom Nikolićem i Draganom

⁸⁹⁹ Vidi Dejtonski mirovni sporazum, Aneks 1A: Sporazum o vojnim aspektima mirovnog rješenja, član IV.2.d (gdje stoji sljedeće: “Odmah po stupanju ovog Aneksa na snagu stranke će smjesta započeti i stalno nastaviti da dovršavaju sljedeće aktivnosti u roku od trideset (30) dana po prenosu ovlašćenja ili kako odredi komandant IFOR-a:

1. odstraniti, demontirati ili uništiti sve mine, neeksplozirane municije, eksplozivne naprave, punjenja za rušenje i bodljikavu ili oštru žicu u Dogovorenoj zoni prekida vatre i razdvajanja ili drugih područja sa kojih se povuku njihove snage; 2. označiti sva poznata mjesta postavljanja mina, neeksplozirane municije, eksplozivnih naprava i punjenja za rušenje u Bosni i Hercegovini; i 3. odstraniti, demontirati ili uništiti sve mine, neeksplozirane municije, eksplozivne naprave i punjenja za rušenje na zahtjev komandanta IFOR-a.”).

⁹⁰⁰ Vidi Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.20, 6.21.

⁹⁰¹ Presuda o kazni u predmetu *Plavšić*, par. 94.

⁹⁰² Presuda o kazni u predmetu *Miodrag Jokić*, par. 91.

Obrenovićem.⁹⁰³ Po mišljenju optužbe, kazne u tim predmetima ispoljavaju “neopravdan disparitet”.⁹⁰⁴ Optužba iznosi argument da su, od srebreničkih počinilaca, samo Radislav Krstić i Blagojević osuđeni za genocid, te tvrdi da je, s obzirom na to da je Blagojević osuđen i za prisilno premještanje, ubistva i progon, kazna od osamnaest godina zatvora očito neprimjerena.⁹⁰⁵

333. Žalbeno vijeće je već ranije konstatovalo da je uticaj presedana na kazne koje izriče Međunarodni sud veoma ograničen jer: (1) upoređivanje kazni se može vršiti samo kad se radi o istim krivičnim djelima i kada su počinjena u okolnostima koje su u znatnoj mjeri slične; i (2) svako pretresno vijeće ima primarnu obavezu da izrekne kaznu koja će odgovarati sa ličnim prilikama optuženog i težinom zločina.⁹⁰⁶

334. Optužba predlaže da se Blagojevićeva kazna poredi sa kaznom izrečenom Momiru Nikoliću i Draganu Obrenoviću, koji su prvobitno bili zajedno optuženi u ovom predmetu.⁹⁰⁷ Žalbeno vijeće je ranije ocijenilo da su predmeti Momira Nikolića i Dragana Obrenovića u načelu slični.⁹⁰⁸ Blagojevićeva osuda se, međutim, bitno razlikuje. Momir Nikolić i Dragan Obrenović su se potvrdno izjasnili o krivici po tački 5 Optužnice, za krivično djelo progona na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi, zločin protiv čovječnosti po tački 5(h) Statuta. Momir Nikolić je priznao svoje ponašanje u vezi sa situacionim ubijanjem u Potočarima i u Bratuncu, organizovanim masovnim pogubljenjima i situacionim ubijanjem počinjenim u zoni odgovornosti Bratunačke brigade.⁹⁰⁹ Dragan Obrenović je priznao svoje ponašanje u vezi sa oportunističkim ubistvima u Bratuncu, organizovanim masovnim pogubljenjima u opštini Zvornik i situacionim ubijanjem u zoni Zvorničke brigade.⁹¹⁰ I Momir Nikolić i Dragan Obrenović su proglašeni odgovornima za počinjenje krivičnog djela progona. Za razliku od Momira Nikolića i Dragana Obrenovića, Blagojević je bio osuđen za pomaganje i podržavanje, a ne za počinjenje, a “[o]bično se smatra da se za pomaganje i podržavanje izvršenja krivičnog djela snosi manja individualna krivična odgovornost nego za počinjenje krivičnog djela.”⁹¹¹ Blagojevićeva krivična odgovornost se takođe razlikuje zato što, za razliku od Momira Nikolića i Dragana Obrenovića, Blagojević nije osuđen za učestvovanje u operaciji masovnih ubistava.

⁹⁰³ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.25.

⁹⁰⁴ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.25, gdje se citira Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 757.

⁹⁰⁵ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.27.

⁹⁰⁶ *Vidi* Presudu po žalbi na kaznu u predmetu *Babić*, par. 32 (fusnote izostavljene); Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 717, 720, 821.

⁹⁰⁷ *Vidi* Prvostepenu presudu, par. 874.

⁹⁰⁸ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Momir Nikolić*, par. 42.

⁹⁰⁹ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Momir Nikolić*, par. 42.

⁹¹⁰ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Momir Nikolić*, par. 42.

⁹¹¹ Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 102.

335. Što se tiče poređenja sa kaznom Radislava Krstića, koje je navela optužba, razlike su još značajnije.⁹¹² Žalbeno vijeće podsjeća da je Radislav Krstić bio nadređen Blagojeviću.⁹¹³ On je osuđen za pomaganje i podržavanje u genocidu, pomaganje i podržavanje u istrebljenju i progonu kao zločinima protiv čovječnosti, te za pomaganje i podržavanje u ubistvu kao kršenju zakona i običaja ratovanja.⁹¹⁴ Osim toga, za razliku od Blagojevića, Radislav Krstić je znao za operaciju masovnog ubistva i za genocidnu namjeru oficira VRS-a u vezi s tim. Prema tome, Blagojević, Radislav Krstić, Momir Nikolić i Dragan Obrenović su osuđeni za povezana, ali različita krivična djela, na osnovu različitih vidova odgovornosti. Zbog toga poređenje njihovih kazni ne pokazuje da je kazna koja je izrečena Blagojeviću neprimjerena. Shodno tome, Žalbeno vijeće nalazi da optužba nije uspjela pokazati da je Pretresno vijeće u ovom predmetu učinilo primjetnu grešku zbog toga što je Blagojeviću izreklo neprimjerenu kaznu. Osim toga, Žalbeno vijeće ima u vidu da je poništilo Blagojevićevu osudu za genocid.

(d) Zaključak

336. Iz gorenavedenih razloga, Žalbeno vijeće odbacuje žalbu optužbe na Blagojevićevu kaznu.

2. Navodne greške u odmjeravanju kazne Jokiću

337. Optužba navodi da je Pretresno vijeće napravilo pet grešaka prilikom odmjeravanja kazne Jokiću. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće: (1) propustilo da na primjeren način uzme u obzir težinu krivičnog djela te vid i stepen Jokićevog učešća; (2) pogriješilo što je Jokićeve aktivnosti razminiranja uzelo u obzir kao olakšavajući faktor; (3) pogriješilo što je kao olakšavajući faktor uzelo u obzir to što je Jokić pomogao muslimanskim dječacima da prođu kroz minsko polje; (4) pogriješilo što je kao olakšavajući faktor uzelo u obzir Jokićevu saradnju sa optužbom; i (5) pogriješilo što je izreklo kaznu koja je očigledno neprimjerena golemim razmjerama zločina.

(a) Navodni propust zbog toga što kazna ne odražava ukupnu težinu krivičnog djela i vid i karakter Jokićevog učešća

338. Optužba tvrdi da Pretresno vijeće nije Jokiću izreklo primjerenu kaznu, u skladu sa svojom ocjenom težine krivičnog djela i stepena njegove krivice.⁹¹⁵ Optužba iznosi argument da je Pretresno vijeće, uprkos tome što je korektno iznijelo pravni standard, izreklo kaznu koja je “očigledno neprimjerena” u odnosu na nalaze samog Pretresnog vijeća u vezi sa razmjerama

⁹¹² Žalbeno vijeće je zauzelo stav da su predmeti *Nikolić* i *Krstić* isuviše različiti da bi poređenje njihovih kazni imalo smisla. Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Momir Nikolić*, par. 50.

⁹¹³ Prvostepena presuda, par. 38.

⁹¹⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, str. 87.

progona i istrebljenja.⁹¹⁶ Optužba takođe tvrdi da Jokićeva kazna ne odražava adekvatno njegovu ključnu ulogu u operacijama Zvorničke brigade, te navodi da njegova kazna ne odražava posljedice koje su zbog zločina pretrpjele žrtve.⁹¹⁷

339. Žalbeno vijeće podsjeća da “kriterij kojim se valja rukovoditi jeste da ta kazna mora odražavati ukupno kriminalno ponašanje (načelo "ukupnosti") i da mora odražavati težinu krivičnih djela i vinost prekršioca kako bi bila i pravedna i primjerena.”⁹¹⁸ U žalbenom postupku, optužba naprosto ukazuje na činjenice koje je i samo Pretresno vijeće uzelo u obzir kad je utvrdilo da Jokić “nije igrao ključnu ulogu u počinjenju zločina”,⁹¹⁹ ne pokazujući na koji način je Pretresno vijeće pogriješilo kad je utvrđivalo težinu tih faktora. Prema tome, ovaj podosnov tužiočeve žalbe se odbacuje.

(b) Navodna greška u vezi s Jokićevim učešćem u aktivnostima razminiranja

340. U vezi s odlukom Pretresnog vijeća da Jokićevo učešće u aktivnostima razminiranja smatra olakšavajućom okolnošću optužba ponavlja iste argumente koje je već iznijela u vezi sa Blagojevićevom kaznom, o čemu je bilo riječi gore u tekstu.⁹²⁰ Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje taj argument iz istih razloga.⁹²¹

(c) Navodna greška zbog toga što je Jokićev postupak kojim je obezbijedio siguran prolaz kroz minsko polje uzet kao olakšavajući faktor

341. Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je kao olakšavajući faktor uzelo u obzir Jokićev “izolovani čin obezbjeđivanja sigurnog prolaza kroz minsko polje za grupu dječaka, bosanskih Muslimana” jer je Jokić bio obavezan da preduzme sve razumne korake da zaštiti civile od neselektivnog dejstva kopnenih mina i da pruži posebnu zaštitu djeci.⁹²²

342. Pretresno vijeće je ocijenilo dokaze o tome da je Jokić obezbijedio siguran prolaz dječaka kroz minsko polje u svjetlu činjenice da je Jokić osuđen za krivično djelo progona, te je zaključilo da je to olakšavajući faktor u odnosu na njegova djela koja uključuju diskriminatornu namjeru.⁹²³ Puko poštivanje zakona obično nije faktor u ocjeni dobrog karaktera optuženog, ali Žalbeno vijeće

⁹¹⁵ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.32.

⁹¹⁶ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.34, 6.35.

⁹¹⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.37-6.42.

⁹¹⁸ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Mucić i drugi*, par. 21.

⁹¹⁹ Prvostepena presuda, par. 836.

⁹²⁰ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.44.

⁹²¹ *Vidi* iznad, odjeljak V.F.1. (Navodne greške u vezi sa odmjeravanjem kazni: Navodne greške u odmjeravanju kazne Blagojeviću).

⁹²² Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.46, gdje se citira Prvostepena presuda, par. 854; Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.49; Replika optužbe na podnesak respondenta, par. 5.25.

⁹²³ Prvostepena presuda, par. 854.

je zauzelo stav da pretresno vijeće može, koristeći svoje diskrecione ovlasti, priznati optuženom to što je u potpunosti poštivao određene obaveze, kao što su uslovi za privremeno puštanje na slobodu,⁹²⁴ ili može optuženom legitimno priznati to što je spriječio počinjenje zločina.⁹²⁵ Žalbeno vijeće, prema tome, ne nalazi nikakvu primjetnu grešku u tome što je Pretresno vijeće, koristeći svoja diskreciona ovlašćenja, Jokićevo ponašanje uzelo u obzir kao olakšavajući faktor.

(d) Navodna greška zbog uzimanja u obzir Jokićeve saradnje sa optužbom

343. Pretresno vijeće je to što je Jokić saradivao sa optužbom došavši na dva razgovora s optužbom i što se dobrovoljno predao Međunarodnom sudu uzelo u obzir kao olakšavajuće faktore prilikom odmjeravanja kazne.⁹²⁶ Optužba tvrdi da je Pretresno vijeće time zloupotrijebilo svoja diskreciona ovlašćenja jer ta saradnja nije bila dovoljna da bi dosegla prag “znatne saradnje”, kakvu, kako tvrdi optužba, zahtijeva pravilo 101(B)(ii) da bi se mogla smatrati olakšavajućom okolnošću.⁹²⁷ Optužba tvrdi da je Jokić tvrdio da je nevin i da takvo njegovo izjašnjavanje nije bilo od pomoći Međunarodnom sudu u svrhu uštede resursa potrebnih za utvrđivanje njegove krivice niti je pomoglo optužbi na drugim poljima.⁹²⁸ Osim toga, optužba tvrdi da dokazi iz tih razgovora nisu bili adekvatno predočeni Pretresnom vijeću jer je zbog Blagojevićevog prigovora Pretresno vijeće odlučilo da ne uvrsti transkripte tih razgovora u spis.⁹²⁹ Optužba je ustvrdila da to što je Pretresno vijeće izuzelo pomenute dokaze pa ih zato nije moglo uzeti u obzir prilikom odmjeravanja kazne.⁹³⁰ Optužba takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo zbog toga što je Jokićevoj dobrovoljnoj predaji pridalo težinu veću od minimalne jer je tu predaju već uvrstilo u svoj zaključak o njegovoj saradnji.⁹³¹

344. Žalbeno vijeće podsjeća da se saradnja optuženog ne

[o]cjenjuje samo na osnovu vrijednosti informacije koju da optuženi te da pretresno vijeće ne treba prihvatiti tvrdnje optužbe da date informacije nisu onoliko korisne koliko bi trebale biti. Optuženi na Međunarodnom sudu nije dužan da optužbi pomaže da dokaže svoju tezu, i svaki pokazatelj o spremnosti optuženog da dobrovoljno da izjavu optužbi jeste dokaz o određenom stepenu saradnje koju optuženi ima pravo da ne pruži, a da zbog toga ne snosi negativne posljedice.⁹³²

⁹²⁴ Vidi, npr., predmet *Miodrag Jokić*, Presuda po žalbi na kaznu, par. 82.

⁹²⁵ Vidi, npr., Drugostepenu presudu u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 430 (gdje se potvrđuje odluka Pretresnog vijeća da uzme u obzir da je Josipović spriječio da vojnici ubiju jednu Muslimanku, civila).

⁹²⁶ Prvostepena presuda, par. 857.

⁹²⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.51, 6.52.

⁹²⁸ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.52.

⁹²⁹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.53.

⁹³⁰ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.53.

⁹³¹ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.54.

⁹³² Odluka po Žalbi optužbe na Odluku kojom se odobrava privremeno puštanje na slobodu u predmetu *Stanišić*, par. 14.

Pretno vijeće je, našavši da je Jokić dobrovoljno došao na razgovore s optužbom i da se odrekao svog prava na šutnju,⁹³³ postupilo u okviru svojih diskrecionih ovlaštenja kad je njegovu saradnju smatralo olakšavajućom okolnošću. Što se tiče argumenta optužbe da saradnja optuženog mora biti “znatna” da bi se priznala kao olakšavajući faktor, Žalbeno vijeće je u dosadašnjoj praksi potvrdilo stav da Pretno vijeće, kao olakšavajući faktor, može uzeti u obzir i saradnju koja je manja od znatne ukoliko joj prida manju težinu.⁹³⁴ Optužba nije pokazala grešku u težini koju je Pretno vijeće pridalo Jokićevoj saradnji sa optužbom. Optužba nije pokazala ni grešku u težini koju je Pretno vijeće pridalo Jokićevoj dobrovoljnoj predaji. Optužba tvrdi da je optuženi dužan da se preda Međunarodnom sudu,⁹³⁵ ali to ne znači da se činjenica da je to učinio ne može uzeti kao olakšavajući faktor,⁹³⁶ kao što je to ovdje učinilo Pretno vijeće. Mada dobrovoljna predaja ne znači sama po sebi saradnju sa optužbom, ona predstavlja saradnju sa Međunarodnim sudom, i Pretno vijeće ju je moglo uzeti u obzir kao olakšavajući faktor. Prema tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj podosnov žalbe.

(e) Navodna greška zbog izricanja očigledno neprimjerene ukupne kazne Jokiću

345. Optužba tvrdi da je Pretno vijeće pogriješilo kad je Jokiću izreklo očigledno neprimjerenu kaznu u svjetlu zločina za koje je osuđen i u poređenju sa drugih pet osoba osuđenih za učešće u napadu na Srebrenicu.⁹³⁷ Međutim, Žalbeno vijeće smatra da je optužba u svojim argumentima u ovom žalbenom podosnovu propustilo da pokrene pitanje standarda za poređenje kazni koji je jasno definisan u jurisprudenciji Međunarodnog suda. Optužba tvrdi da, “u svjetlu činjenice da se radi o identičnim činjeničnim scenarijima i bazama zločina”, disparitet u kaznama čini te kazne “proizvoljnim i nepravednim”,⁹³⁸ ali prihvata da Jokićev predmet nije uporediv ni sa jednim od predmeta s kojima optužba pokušava da ga poredi. Prema tome, optužba nije pokazala primjetnu grešku u načinu na koji je Pretno vijeće koristilo svoja diskreciona ovlaštenja, te Žalbeno vijeće odbacuje ovaj podosnov žalbe.

(f) Zaključak

346. Iz gorenavedenih razloga, Žalbeno vijeće odbacuje žalbu optužbe na Jokićevu kaznu.

⁹³³ Odluka po zahtjevu Tužilaštva da se razjasni usmena odluka u vezi sa prihvatanjem izjave optuženog u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 9.

⁹³⁴ *Vidi*, npr., Drugostepenu presudu u predmetu *Vasiljević*, par. 180.

⁹³⁵ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.54 (gdje se navodi da je optuženi dužan da se preda Međunarodnom sudu na osnovu Optužnice).

⁹³⁶ *Vidi* Drugostepenu presudu u predmetu *Blaškić*, par. 701, fn. 1512, gdje se citira Prvostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 868 (gdje se konstatuje sljedeće: “Smatrati da je svaki optuženi dužan da se preda Međunarodnom sudu, ne znači da onima koji su to učinili to neće biti uzeto u obzir kao olakšavajući faktor”).

⁹³⁷ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.56.

⁹³⁸ Žalbeni podnesak optužbe, par. 6.57.

VI. DISPOZITIV

Iz gorenavedenih razloga, **ŽALBENO VIJEĆE**

NA OSNOVU člana 25 Statuta i pravila 117 i 118 Pravilnika;

IMAJUĆI U VIDU pismene podneske strana i argumente koje su iznijele na pretresu 5. i 6. decembra 2006.;

ZASJEDAJUĆI na otvorenoj sjednici;

DJELIMIČNO PRIHVATA Blagojevićevu žalbu u pogledu žalbenih osnova 6 i 7; **PONIŠTAVA** njegovu osudu za saučesništvo u genocidu (tačka 1B Optužnice); **SMANJUJE** kaznu od osamnaest godina zatvora koju je Blagojeviću izreklo Pretresno vijeće na kaznu od petnaest godina zatvora, u koju prema pravilu 101(C) Pravilnika treba da se uračuna vrijeme koje je Blagojević već proveo u pritvoru; i **ODBIJA** Blagojevićevu žalbu po svim drugim osnovima, uz protivno mišljenje sudije Shahabuddeena;

ODBIJA Jokićevu žalbu u cijelosti;

ODBIJA žalbu optužbe u cijelosti;

NALAŽE, u skladu sa pravilima 103(C) i 107 Pravilnika, da Blagojević i Jokić ostanu u pritvoru Međunarodnog suda dok se ne organizuje njihovo prebacivanje u državu ili države u kojoj ili kojima će izdržavati kaznu.

Sastavljeno na engleskom i francuskom, pri čemu je mjerodavna engleska verzija.

/potpis na originalu/

sudija Fausto Pocar

predsjedavajući

/potpis na originalu/

sudija Mohamed Shahabuddeen

/potpis na originalu/

sudija Mehmet Güney

/potpis na originalu/

sudija Andréia Vaz

/potpis na originalu/

sudija Theodor Meron

Sudija Mohamed Shahabuddeen prilaže djelimično protivno mišljenje.

Dana 9. maja 2007.

U Haagu,

Nizozemska

[pečat Medunarodnog suda]

VII. DJELIMIČNO PROTIVNO MIŠLJENJE SUDIJE SHAHABUDDEENA

1. Podržavam presudu Žalbenog vijeća u pogledu žalbi gospodina Jokića i optužbe. Međutim, sa žaljenjem konstatujem da nemam isti stav u pogledu žalbe gospodina Blagojevića. Smatram da je gospodin Blagojević protivpravno spriječen da ispriča svoju priču, da to znači da nije imao pravično suđenje i da bi, s obzirom na sve okolnosti, njegov predmet trebalo vratiti na ponovno suđenje.¹

2. Gospodin Karnavas je imenovan 3. septembra 2001. za branioca gospodina Blagojevića po službenoj dužnosti. Gotovo od samog početka se pokazalo da je njihov odnos komplikovan. Neki aspekti tog odnosa izneseni su pred Žalbeno vijeće u okviru interlokutorne žalbe. Žalbeno vijeće je presudilo po tom pitanju i gospodin Karnavas je ostao na toj dužnosti, ali je njihov odnos i dalje ostao loš. Bez obzira na razlog koji je doveo do toga, prema riječima Žalbenog vijeća, to je dovelo do “potpunog sloma u povjerenju i komunikaciji, [koji] je na kraju obilježi[o] cijelo suđenje”.² Gospodin Blagojević je dosljedno odbijao da prihvati gospodina Karnavasa kao svog branioca. Gospodin Karnavas je ispitivao i unakrsno ispitivao svjedoke, ali može se zaključiti da je to učinio rukovodeći se sopstvenom profesionalnom ocjenom predmeta, a ne prema uputstvima gospodina Blagojevića.

3. Tokom suđenja, gospodin Blagojević je izjavio da bi želio pod zakletvom svjedočiti u svoju odbranu.³ Prema riječima Pretresnog vijeća, on je “prvobitno [rekao] da će odgovoriti na sva pitanja koja mu se postave prilikom direktnog i unakrsnog ispitivanja”.⁴ Ali malo kasnije, opet po riječima Pretresnog vijeća, jasno je iznio “da ne bi vršio nikakve pripreme sa g. Karnavasom”⁵ i “da neće odgovoriti ni na jedno pitanje koje mu prilikom direktnog ispitivanja postavi g. Karnavas”.⁶ “Direktno ispitivanje” je, kako se čini, obuhvatalo sva pitanja koja postavi gospodin Karnavas, jer je 17. juna 2004. gospodin Blagojević rekao: “[N]e može me Karnavas ispitivati.”⁷

4. To se podudara sa deklarisanim stavom gospodina Blagojevića, jer je on 7. aprila 2004. rekao da želi svjedočiti pod zakletvom, ali da mu “ne treba [...] savjet pravnika koji [mu] ne želi dobro”.⁸ Mislio je, naravno, na gospodina Karnavasa. Dakle, iako je gospodin Blagojević rekao da

¹ Jasno je, naravno, da bi rezultati novog suđenja mogli biti u sukobu sa paragrafom 7 Dispozitiva, u kojem je Žalbeno vijeće odbacilo sve tužiočeve žalbene osnove, ali ta komplikacija se ne mora razmatrati s obzirom na presudu Žalbenog vijeća.

² Drugostepena presuda, par. 12; *vidi i.*, par. 15.

³ Odluka po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića, IT-02-60-T, 30. juli 2004., str. 7-8.

⁴ *Ibid.*, str. 9.

⁵ Odluka po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića, IT-02-60-T, 30. juli 2004., str. 10. G. Blagojević je rekao da g. “Karnavas nije taj s kojim se ja mogu pripremati”. *Vidi* transkript prvostepenog postupka, 23. juli 2004., T. 12273.

⁶ Odluka po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića, IT-02-60-T, 30. juli 2004., str. 10.

⁷ Transkript prvostepenog postupka, 17. juna 2004., T. 10928.

⁸ Konferencija uoči izvođenja dokaza odbrane, 7. april 2004., T. 38-42, citirano u Odluci po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića, IT-02-60-T, 30. juli 2004., str. 5-6.

mu je potrebna pomoć u pripremi iskaza, jasno je dao do znanja da ne misli na pomoć gospodina Karnavasa. Isto tako, iako je rekao će odgovoriti na pitanja koja mu postave strane, očito je da gospodina Karnavasa nije smatrao stranom: njegov stav je bio da mu gospodin Karnavas ne bi trebao postavljati pitanja.⁹ To je bilo jednostavno i nedvosmisleno.

5. Naravno, gospodin Blagojević je mogao da ne da izjavu ili je mogao dati izjavu bez zakletve, ali takav izbor ne bi imao prednosti izjave koju bi dao pod zakletvom i koja bi bila podvrgnuta unakrsnom ispitivanju. Gospodin Blagojević je to istekao pred Pretresnim vijećem; on je želio iskoristiti mogućnost upravo takve izjave. Pretresno vijeće je takođe uputilo gospodina Blagojevića da može dati izjavu pod zakletvom pod nadzorom Pretresnog vijeća; ali u tom slučaju njegova izjava ne bi bila podvrgnuta unakrsnom ispitivanju. Što se tiče ovog potonjeg, Pretresno vijeće je izjavilo da žalilac može “[dati] izjav[u] pod zakletvom ili bez nje pod nadzorom Pretresnog vijeća, bez njegovog ispitivanja o sadržaju te izjave, na osnovu pravila 84 *bis*”.¹⁰

6. Situacija s kojom se suočilo Pretresno vijeće bila je složena. Pretresno vijeće je pošlo od toga da optuženi koji želi da se njegova izjava podvrgne unakrsnom ispitivanju ima obavezu da bude ispitan od strane sopstvenog branioca; prema tome, optuženi koji ne ispuni tu obavezu gubi pravo da svjedoči. To nije bila obaveza; to je bilo pravo – pravo na pomoć branioca. Optuženi je imao slobodu da se odrekne tog prava, pod uslovom da to učini svjesno, inteligentno i dobrovoljno. U okolnostima ovog predmeta, optuženi se tog prava odrekao na primjeren način; on se tog prava mogao odreći ne odričući se temeljnog prava da svjedoči. Ako nije tako, primjedba sudije Frankfurtera da bi zahtijevanje da optuženi prihvati branioca “značilo zatvoriti čovjeka u tamnicu sopstvenih privilegija i to nazivati Ustavom,” više je od puke elokvencije.¹¹

7. Bitno je imati na umu da je gospodin Blagojević bio optuženi u ovom predmetu. Žalbeno vijeće je prihvatilo da “[p]ostoji osnovna razlika između optuženog, koji može svjedočiti kao svjedok ukoliko to odluči, i svjedoka”, i da nisu sva pravila u vezi sa svjedočenjem primjenjiva na optuženog.¹² Mada Pretresno vijeće ima diskreciono ovlašćenje da “vrši kontrolu nad načinom i redosljedom ispitivanja svjedoka i izvođenja dokaza,”¹³ to diskreciono ovlašćenje uvijek “podliježe obavezi Pretresnog vijeća da poštuje prava optuženog”.¹⁴

⁹ Žalilac je rekao: “Ja moram biti dosledan. Hoću odgovarati, ali ne ako mi to postavlja Karnavas”. *Vidi* transkript prvostepenog postupka, 23. juli 2004., T. 12277.

¹⁰ Odluka po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića, IT-02-60-T, 30. juli 2004., str. 10.

¹¹ *Adams v. United States* 317 U.S. 269, 280 (1942).

¹² *Galić*, IT-98-29-A, Presuda, 30. novembar 2006. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Galić*), par. 17.

¹³ *Vidi* pravilo 90(F) Pravidnika o postupku i dokazima Međunarodnog suda.

¹⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 18.

8. Gospodin Blagojević je bez uspjeha zatražio da se izda potvrda za ulaganje žalbe na odluku Pretresnog vijeća kojom je odbilo da mu dozvoli svjedočenje. Slažem se sa optužbom koja je tada izjavila da je “pravo da neko pristupi kao svjedok u vlastitu odbranu [...] bez sumnje ključno za pravičan postupak” budući da su “iskaz optuženog i težina koju mu treba pridati ključni za ukupni pregled i analizu dokaza u predmetu od strane Pretresnog vijeća”.¹⁵ Međutim, zahtjev gospodina Blagojevića za potvrdu za ulaganje žalbe je odbijen.¹⁶

9. Pretresno vijeće je trebalo gospodinu Blagojeviću dozvoliti da sam svjedoči – pod zakletvom i uz unakrsno ispitivanje. Međutim, desilo se da gospodin Blagojević nije ispričao svoju priču. Pretresno vijeće ga je osudilo. Gospodin Blagojević je uložio žalbu, iznjevši prigovor, između ostalog, da je njegovo temeljno pravo na pravičan postupak povrijeđeno zbog propusta Pretresnog vijeća da ga sasluša. Po mom mišljenju, takva povreda jeste postojala: on nije smio biti osuđen, a da mu nije pružena prilika da iznese svoju priču. Njegova žalba u vezi s tim trebala bi biti prihvaćena.

10. Gospodin Blagojević je tražio novo suđenje ili, alternativno, da bude oslobođen krivice po svim osnovama.¹⁷ S obzirom na okolnosti, smatram da bi njegov zahtjev trebalo odobriti: njegov predmet bi trebalo vratiti na ponovno suđenje.

Sastavljeno na francuskom i engleskom, pri čemu se mjerodavnom smatra engleska verzija.

/potpis na originalu/

Mohamed Shahabuddeen

Dana 9. maja 2007.,
U Haagu,
Nizozemska

[pečat Međunarodnog suda]

---

¹⁵ Dodatni podnesak optužbe u vezi sa Zahtjevom Vidoja Blagojevića za potvrdu za ulaganje žalbe i Zahtjevom za izmjenu odluke Pretresnog vijeća po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića, IT-02-60-T, 27. august 2004., str. 3-4.

¹⁶ *Vidi* Odluku po Zahtjevu za potvrdu za ulaganje žalbe na odluku Pretresnog vijeća po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića i zahtjevu za imenovanje nezavisnog zastupnika u slučaju da se izda potvrda za interlokutornu žalbu, IT-02-60-T, 2. septembar 2004.

¹⁷ *Vidi* Žalbeni podnesak odbrane optuženog Vidoje Blagojevića, IT-02-60-A, 20. oktobar 2005., str. 77-78.

VIII. DODATAK A – ISTORIJAT POSTUPKA

A. Pretpretresni i pretresni postupak

1. Optužnica protiv Vidoja Blagojevića podignuta je 30. oktobra 1998.; ona je kasnije izmijenjena 27. oktobra 1999.¹ Uhapsio ga je SFOR 10. augusta 2001. u Banjoj Luci i istog dana je prebačen u Pritvorsku jedinicu Ujedinjenih nacija.² Prilikom prvog stupanja pred sudiju Liua Daquna, 16. augusta 2001., izjasnio se da nije kriv ni po jednoj od tačaka Optužnice i izdat je nalog o njegovom pritvoru.³ Njegov predmet je dodijeljen Pretresnom vijeću III.⁴
2. Optužnica protiv Dragana Jokića podignuta je 28. maja 2001.⁵ On se predao 15. augusta 2001., a 21. augusta 2001. je stupio pred sudiju Liua i izjasnio se da nije kriv ni po jednoj od tačaka Optužnice.⁶ Njegov predmet je dodijeljen Pretresnom vijeću I.⁷
3. Dana 11. septembra 2001., tužilac je podnio zahtjev za spajanje optužnica protiv Blagojevića, Jokića, i Dragana Obrenovića, koji je takođe optužen za događaje koji su uslijedili nakon pada Srebrenice.⁸ Bez obzira na protivljenje trojice optuženih, Pretresno vijeće II je izdalo nalog za spajanje optužnica.⁹ Nakon spajanja, tužilac je 22. januara 2002. podnio Izmijenjenu optužnicu. Po zahtjevu optužbe,¹⁰ Pretresno vijeće II je 17. maja 2002. donijelo odluku da se i Momiru Nikoliću sudi zajedno sa Blagojevićem, Jokićem i Obrenovićem.¹¹
4. Nikolić i Obrenović su se izjasnili da su krivi i osuđeni su na kazne zatvora od dvadeset sedam odnosno sedamnaest godina.¹²
5. Jokić je podnio zahtjev za privremeno puštanje na slobodu,¹³ koji je Pretresno vijeće II odbilo.¹⁴ Jokić je uložio žalbu na tu odluku;¹⁵ Žalbeno vijeće je prihvatilo žalbu i naložilo njegovo

¹ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića*, predmet br. IT-98-33/1-1, Izmijenjena optužnica, 27. oktobar 1999.

² *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića*, predmet br. IT-98-33/1-1, Nalog predsjednika o imenovanju sudija pretresnog vijeća, 16. august 2001.

³ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića*, predmet br. IT-98-33-/1, Nalog o zadržavanju u pritvoru, 16. august 2001.

⁴ *Id.*

⁵ *Tužilac protiv Dragana Jokića*, predmet br. IT-01-44-I, Optužnica. Optužnica je zavedena 31. maja 2001.

⁶ *Tužilac protiv Dragana Jokića*, predmet br. IT-01-44-I, Transkript prvog stupanja pred Sud, 21. august 2001.

⁷ *Tužilac protiv Dragana Jokića*, predmet br. IT-01-44-I, Nalog predsjednika, 16. august 2001.

⁸ *Tužilac protiv Dragana Obrenovića*, predmet br. IT-01-43. Obrenović je uhapšen 15. aprila 2001., a nakon prvog stupanja pred Sud 18. aprila 2001. njegov predmet je 23. novembra 2001. dodijeljen Pretresnom vijeću II.

⁹ Pismeno obrazloženje usmene odluke po Zahtjevu tužioca za spajanje postupaka, 16. januar 2002.

¹⁰ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih.*, predmet br. IT-02-53-PT, Prijedlog optužbe za spajanje postupaka i za odgodu roka za iznošenje žalbe optuženih Blagojevića, Obrenovića i Jokića na spoenu optužnicu u predmetu IT-02-53-PT, 3. april 2002.

¹¹ *Tužilac protiv Momira Nikolića*, predmet br. IT-02-56-PT, Odluka po Prijedlogu optužbe za spajanje postupaka, 17. maj 2002. Optužnica je potvrđena 28. marta 2002., par. 3.

¹² *Tužilac protiv Nikolića*, Presuda o kazni, predmet br. IT-02-60/1-S, 2. decembar 2003., par. 183; *Tužilac protiv Obrenovića*, Presuda o kazni, predmet br. IT-02-60/2-S, 10. decembar 2003., par. 156.

¹³ *Tužilac protiv Dragana Jokića*, predmet br. IT-01-44-PT, Prijedlog za privremeno puštanje na slobodu optuženog Dragana Jokića, 10. januara 2002.

privremeno puštanje na slobodu pod konkretnim uslovima.¹⁶ Blagojević je takođe podnio molbu za privremeno puštanje na slobodu,¹⁷ koju je Pretresno vijeće II odbilo.¹⁸ Blagojević je uložio žalbu na tu odluku i Žalbeno vijeće je predmet vratilo Pretresnom vijeću na dalje razmatranje u svjetlu garancija Republike Srpske u vezi s tim molbama.¹⁹ Pretresno vijeće je izdalo drugu odluku kojom je odbilo taj zahtjev, budući da se nije uvjerilo da će se optuženi vratiti da bi mu se sudilo.²⁰ Žalbeno vijeće je tu odluku potvrdilo.²¹

6. Dana 1. aprila 2003., odlukom predsjednika Međunarodnog suda predmet je od Pretresnog vijeća II preuzelo Pretresno vijeće I.²² U sastavu tog Vijeća bili su sudija Liu Daqun, predsjedavajući, te sudije Volodymyr Vassylenko i Carmen Maria Argibay.²³

7. Dana 23. juna 2003., optužba je podnijela zahtjev kojim je zatražila da Pretresno vijeće formalno primi na znanje 419 činjenica i 165 dokumentarnih dokaza iz Prvostepene presude u predmetu *Tužilac protiv Radislava Krstića* (IT-98-33-T).²⁴ Pretresno vijeće je prihvatilo samo one činjenice i dokumentarne dokaze o kojima su se strane usaglasile, ali je odbilo da formalno primi na znanje ostale činjenice i dokumente predložene u tom zahtjevu.²⁵

8. Suđenje je započelo 14. maja 2003.²⁶ Pretresno vijeće je saslušalo svjedočenje četrdeset osam svjedoka optužbe i prihvatilo svjedočenje trideset sedam svjedoka na osnovu pravila 92bis Pravilnika.²⁷ Obrenović i Nikolić, bivši saoptuženi, takođe su svjedočili.²⁸ Osim toga, optužba je angažovala i osamnaest vještaka, te predočila više od 800 dokaznih predmeta.²⁹

¹⁴ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-53, Odluka po Zahtjevu za privremeno puštanje na slobodu optuženog Jokića, 28. mart 2002.

¹⁵ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-53-AR65, Žalba Dragana Jokića zbog odbijanja Pretresnog vijeća da mu odobri privremeno puštanje na slobodu, 3. maj 2002.

¹⁶ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-53-AR65, Odluka po Zahtjevu Dragana Jokića za privremeno puštanje na slobodu, 28. maj 2002.

¹⁷ *Tužilac protiv Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-PT, Zahtjev optuženog Blagojevića za privremeno puštanje na slobodu prije početka pretresa, 17. juli 2002.

¹⁸ *Tužilac protiv Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-PT, Odluka po Zahtjevu Vidoja Blagojevića za privremeno puštanje na slobodu, 23. juli 2002.

¹⁹ *Tužilac protiv Blagojevića i drugih*, predmeti br. IT-02-60-AR65 & IT-02-60-AR65.2, Odluka o privremenom puštanju na slobodu Vidoja Blagojevića i Dragana Obrenovića, 3. oktobar 2002.

²⁰ *Tužilac protiv Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-PT, Odluka po Zahtjevu Vidoja Blagojevića za privremeno puštanje na slobodu, 19. novembar 2002.

²¹ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-53-AR65.4, Odluka po Blagojevićevoj molbi za privremeno puštanje na slobodu, 17. februar 2003.

²² *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-PT, Nalog kojim se imenuju sudije pretresnog vijeća, 1. april 2003.

²³ *Id.*

²⁴ Zahtjev optužbe za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno i dokumentarnih dokaza, 23. juni 2003.

²⁵ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-T, Odluka po Zahtjevu optužbe za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno i dokumentarnih dokaza, 19. decembar 2003., par. 19-27, § IV.

²⁶ Prvostepena presuda, par. 898.

²⁷ *Id.*

²⁸ *Vidi T. 1, 2, 6. – 9. oktobar 2003. (Obrenović). Vidi T. 19., 22. – 23., 25. – 26., 29. septembar 2003. (Nikolić).*

²⁹ Prvostepena presuda, par. 901.

9. Po završetku izvođenja dokaza optužbe 2. marta 2004., Blagojević i Jokić su podnijeli zahtjeve za potpuno oslobađanje od krivice na osnovu pravila 98*bis* Pravilnika.³⁰ Pretresno vijeće je Blagojeviću izreklo oslobađajuću presudu po tačkama od 2 do 4 Optužnice, u vezi s navodima o individualnoj krivičnoj odgovornosti na osnovu člana 7(1) za planiranje, poticanje, naređivanje i počinjenje zločina.³¹ Pretresno vijeće je nadalje izreklo oslobađajuću presudu po tačkama 5 i 6 Optužnice u vezi s navodima o Blagojevićevoj individualnoj krivičnoj odgovornosti na osnovu člana 7(1) za planiranje, poticanje i naređivanje krivičnih djela.³² Jokić je oslobođen krivice po tačkama od 2 do 5 Optužnice, u vezi s navodima o individualnoj krivičnoj odgovornosti na osnovu člana 7(1) za planiranje, poticanje i naređivanje krivičnih djela.³³

10. Izvođenje dokaza odbrane je započelo 14. aprila 2004.³⁴ Saslušano je ukupno pedeset šest svjedoka odbrane, a izjave dvadeset svjedoka su prihvaćene na osnovu pravila 92*bis* Pravilnika.³⁵

11. Optužba je iznijela završnu riječ 29. septembra 2004.³⁶ Završne riječi za Blagojevića i Jokića iznesene su 30. septembra 2004. odnosno 1. oktobra 2004.³⁷

12. Pretresno vijeće je svoju presudu usmeno izreklo 17. januara 2005.; pismena presuda je zavedena 24. januara 2005. Pretresno vijeće je presudilo da Blagojević nije kriv za istrebljenje (tačka 2 Optužnice), a proglasilo ga je krivim, na osnovu člana 7(1) Statuta, za saučesništvo u genocidu (tačka 1B Optužnice), ubistvo kao zločin protiv čovječnosti (tačka 3 Optužnice), ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja (tačka 4 Optužnice), progon kao zločin protiv čovječnosti (tačka 5 Optužnice), i za nehumana djela (tačka 6 Optužnice).³⁸ Pretresno vijeće ga je osudilo na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od osamnaest godina.³⁹

13. Pretresno vijeće je odbilo da osudi Jokića za ubistvo kao zločin protiv čovječnosti (tačka 3).⁴⁰ Jokić je proglašen krivim, na osnovu člana 7(1) Statuta, za istrebljenje kao zločin protiv čovječnosti (tačka 2 Optužnice), ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja (tačka 4 Optužnice),

³⁰ Prijedlog Vidoja Blagojevića za donošenje oslobađajuće presude prema pravilu 98*bis*, predmet br. IT-02-60-T, 2. mart 2004.; Redigovani prijedlog Dragana Jokića za donošenje oslobađajuće presude prema pravilu 98*bis*, predmet br. IT-02-60-T, 2. mart 2004.

³¹ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-T, Presuda po prijedlozima za donošenje oslobađajuće presude prema pravilu 98*bis*, 5. april 2004., par. 47, § IV, Dispozitiv.

³² *Id.*, par. 54-59, § IV Dispozitiv.

³³ *Id.*, par. 72, § IV Dispozitiv.

³⁴ Prvostepena presuda, par. 903-905.

³⁵ *Id.*

³⁶ *Id.*, par. 909.

³⁷ *Id.*

³⁸ *Id.*, Glava X.

³⁹ *Id.*

⁴⁰ *Id.*

i progon kao zločin protiv čovječnosti (tačka 5 Optužnice).⁴¹ Jokić je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od devet godina.⁴²

B. Žalbe

1. Produženje roka za najave žalbi

14. Dana 3. februara 2005., optužba je podnijela Zahtjev za produženje roka za najavu žalbe.⁴³ Dana 7. februara 2005., Jokić je zatražio produženje roka za podnošenje najave žalbe.⁴⁴ Dana 16. februara 2005., Blagojević je takođe zatražio produženje roka za najavu žalbe.⁴⁵ Predžalbeni sudija je djelimično odobrio zahtjeve optužbe i Jokića i naložio da strane podnesu svoje najave žalbe najkasnije 23. februara 2005.⁴⁶ Blagojeviću je odobreno da podnese najavu žalbe najkasnije 26. aprila 2005.⁴⁷

2. Imenovanje sudija

15. Dana 14. februara 2005., predsjednik Međunarodnog suda je za rješavanje u ovom predmetu imenovao sudije Theodora Merona, sudija Fausta Pocara, sudija Mohameda Shahabuddeena, sudija Mehmeta Güneya i sudija Inés Mónica Weinberg de Roca, a sudiju Shahabuddeena je imenovao za predžalbenog sudiju.⁴⁸ Dana 15. jula 2005., sudija Andréia Vaz je imenovana u Vijeće kao zamjena za sudiju Weinberg de Roca, a to imenovanje je stupilo na snagu 15. augusta 2005.⁴⁹

3. Najave žalbe

16. Optužba je podnijela najavu žalbe 23. februara 2005.⁵⁰ Jokić je podnio najavu žalbe 23. februara 2005.,⁵¹ a Izmijenjenu najavu žalbe 25. februara 2005.⁵² Blagojeviću su odobrena još dva produženja roka⁵³ i on je Najavu žalbe podnio 31. maja 2005.⁵⁴

⁴¹ *Id.*

⁴² *Id.*

⁴³ Zahtjev optužbe za produženje roka za najavu žalbe, 3. februar 2005.

⁴⁴ Zahtjev odbrane za produženje roka za najavu žalbe, 7. februar 2005.

⁴⁵ Ubrzani zahtjev Vidoja Blagojevića za produženje roka za najavu žalbe, 16. februar 2005.

⁴⁶ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Odluka po Zahtjevu tužilaštva za produženje roka za najavu žalbe, 15. februar 2005.; *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Odluka po Zahtjevu odbrane za produženje roka za najavu žalbe, 15. februar 2005.

⁴⁷ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Odluka po Ubrzanom zahtjevu Vidoja Blagojevića za produženje roka za najavu žalbe, 16. februar 2005.

⁴⁸ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Nalog o imenovanju sudija za predmet koji rješava Žalbeno vijeće, 14. februar 2005.

⁴⁹ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Nalog o zamjeni jednog sudije u predmetu pred Žalbenim vijećem, 15. juli 2005.

⁵⁰ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Najava žalbe optužbe, 23. februar 2005.

⁵¹ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Najava žalbe optuženog, 23. februar 2005.

⁵² *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Izmijenjena najava žalbe optuženog, 25. februar 2005.

4. Žalbeni podnesci

(a) Optužba

17. Optužba je podnijela žalbeni podnesak 9. maja 2005.⁵⁵ Dana 6. juna 2005., optužba je zatražila dozvolu da izmijeni najavu žalbe u vezi sa Blagojevićem,⁵⁶ što je odobreno 20. jula 2005.⁵⁷

18. Dana 5. jula 2005., optužba je podnijela jedinstvenu repliku na podneske respondenata Blagojevića i Jokića.⁵⁸

19. Dana 9. decembra 2005., optužba je odgovorila na žalbene podneske Blagojevića i Jokića.⁵⁹

20. Dana 20. jula 2006., optužba je podnijela Izmijenjeni konsolidovani podnesak respondenta.⁶⁰

(b) Blagojević

21. Dana 25. maja 2005., Blagojević je podnio zahtjev za produženje roka.⁶¹ Dana 1. juna 2005., predžalbeni sudija je odbio taj zahtjev.⁶²

22. Dana 20. juna 2005., Blagojević je podnio Podnesak respondenta.⁶³

23. Dana 5. oktobra 2005., predžalbeni sudija je produžio Blagojeviću rok za podnošenje žalbenog podneska do 20. oktobra 2005.⁶⁴ Blagojević je podnio žalbeni podnesak 20. oktobra 2005.⁶⁵

24. Dana 27. decembra 2005. Blagojević je podnio repliku na podnesak respondenta.⁶⁶

⁵³ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Odluka po Ubrzanom zahtjevu Vidoja Blagojevića za produženje roka za najavu žalbe, 16. februar 2005.; Odluka po Zahtjevu Vidoja Blagojevića za produženje roka za podnošenje najave žalbe i po Zahtjevu Dragana Jokića za produženje roka za podnošenje žalbenog podneska, 14. april 2005.

⁵⁴ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br.. IT-02-60-A, Najava žalbe odbrane optuženog Vidoja Blagojevića, 31. maj 2005.

⁵⁵ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Žalbeni podnesak optužbe, 9. maj 2005.

⁵⁶ Zahtjev za dozvolu za izmjenu najave žalbe u vezi sa Vidojem Blagojevićem, 6. juni 2005.

⁵⁷ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Odluka po Zahtjevu Tužilaštva za dozvolu da izmijeni najavu žalbe u vezi s Vidojem Blagojevićem, 20. juli 2005.

⁵⁸ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Replika optužbe na podnesak respondenta, 5. juli 2005.

⁵⁹ Odgovor optužbe na žalbeni podnesak Vidoja Blagojevića, 9. decembar 2005., koji je *corrigendumom* od 16. decembra 2005. izmijenjen u Konsolidovani odgovor optužbe na žalbene podneske Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića.

⁶⁰ Izmijenjeni konsolidovani podnesak optužbe kao respondenta (povjerljiv i djelimično *ex parte*), 20. juli 2006. Javna, redigovana verzija tog podneska respondenta zavedena je 4. augusta 2006.

⁶¹ Zahtjev odbrane optuženog Vidoja Blagojevića za produženje roka za podnošenje podneska respondenta, 25. maj 2005.

⁶² *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Odluka po zahtjevima žalilaca za produženje roka u kojem mogu podnijeti odgovore na žalbeni podnesak tužioca, 1. juni 2005.

⁶³ Podnesak respondenta Dragana Jokića, 20. juni 2005; Odgovor optuženog g. Vidoja Blagojevića na žalbeni podnesak optužbe podnesen 9. maja 2005., 20. juni 2005.

⁶⁴ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br.. IT-02-60-A, Odluka po Zahtjevu Vidoja Blagojevića za produženje roka za dostavljanje žalbenog podneska, 5. oktobar 2005.

⁶⁵ Žalbeni podnesak odbrane optuženog g. Vidoja Blagojevića, 20. oktobar 2005.

(c) Jokić

25. Dana 26. maja 2005. Jokić je podnio zahtjev za produženje roka.⁶⁷ Dana 1. juna 2005., predžalbeni sudija je odbio zahtjev.⁶⁸ Dana 20. juna 2005., Jokić je podnio Podnesak respondenta.⁶⁹
26. Dana 8. septembra 2005., predžalbeni sudija je odobrio Jokićev zahtjev za produženje roka za podnošenje žalbenog podneska do 4. oktobra 2005.⁷⁰ Jokić je podnio Žalbeni podnesak 4. oktobra 2005.⁷¹
27. Dana 2. decembra 2005., Jokić je podnio izmijenjenu najavu žalbe⁷² zajedno sa Izmijenjenim žalbenim podneskom,⁷³ nakon što mu je Žalbeno vijeće 24. novembra 2005. dalo dozvolu za izmjenu.⁷⁴
28. Dana 6. jula 2006., Jokić je podnio treću izmijenjenu najavu žalbe i izmijenjeni žalbeni podnesak,⁷⁵ nakon što mu je Žalbeno vijeće 26. juna 2006 dozvolilo da to učini.⁷⁶
29. Jokić je podnio repliku na podnesak respondenta 2. augusta 2006.⁷⁷

---

⁶⁶ Replika odbrane Vidoja Blagojevića na odgovor optužbe na Žalbeni podnesak Vidoja Blagojevića (povjerljivo), 27. decembar 2005. Javna, redigovana verzija replike zavedena je 28. decembra 2005.

⁶⁷ Zahtjev žalioca Dragana Jokića za produženje roka za podnošenje podneska respondenta na osnovu pravila 112, 26. maj 2005.

⁶⁸ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Odluka po zahtjevima žalilaca za produženje roka u kojem mogu podnijeti odgovore na žalbeni podnesak tužioca, 1. juni 2005.

⁶⁹ Podnesak respondenta Dragana Jokića, 20. juni 2005; Odgovor optuženog g. Vidoja Blagojevića na Žalbeni podnesak optužbe podnesen 9. maja 2005., 20. juni 2005.

⁷⁰ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Odluka po Jokićevom zahtjevu za produženje roka, 8. septembar 2005.

⁷¹ Žalbeni podnesak Dragana Jokića, 4. oktobar 2005.

⁷² Druga izmijenjena najava žalbe, 2. decembar 2005.

⁷³ Izmijenjeni žalbeni podnesak Dragana Jokića, 2. decembar 2005.

⁷⁴ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Odluka po zahtjevu u vezi s formulisanjem navoda žalbe Dragana Jokića, 24. novembar 2005., par. 26-30.

⁷⁵ Treći izmijenjeni žalbeni podnesak Dragana Jokića, 6. juli 2006.

5. Statusne konferencije

30. Statusne konferencije u skladu sa pravilom 65bis pravilnika održane su 20. februara 2005., 17. juna 2005., 23. septembra 2005., 13. marta 2006., 28. aprila 2006., 23. augusta 2006. i 30. januara 2007.

6. Žalbeni pretres

31. Na osnovu naloga o rasporedu od 10. novembra 2006., žalbeni pretres je održan 5. i 6. decembra 2006.

---

⁷⁶ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih*, predmet br. IT-02-60-A, Odluka po zahtjevu Dragana Jokića za dozvolu da podnese Treću izmijenjenu najavu žalbe i izmijenjeni žalbeni podnesak, 26. juni 2006., par. 42-45.

⁷⁷ Replika Dragana Jokića na izmijenjeni konsolidovani podnesak optužbe kao respondenta (20. juli 2006.) (povjerljivo), 2. august 2006.

IX. DODATAK B – CITIRANI MATERIJALI I DEFINISANI TERMINI

A. Jurisprudencija

1. MKSJ

Aleksovski

Tužilac protiv Zlatka Aleksovskog, Presuda, predmet br. IT-95-14/1-A, 30. maj 2001. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*).

Babić

Tužilac protiv Milana Babića, predmet br. IT-03-72-A, Presuda po žalbi na kaznu, 18. juli 2005. (u tekstu: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Babić*)

Blagojević i Jokić

Tužilac protiv Vidoja Blagojevića, predmet br. IT-98-33/1-PT, Odluka, 5. septembar 2001., datirano 3. septembra 2001. (u tekstu: Odluka sekretara u predmetu *Blagojević*, 5. septembar 2001.).

Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih, predmet br. IT-02-60-PT, Odluka po usmenom zahtjevu za zamjenu kobranioca, 9. decembar 2002. (u tekstu: Odluka po usmenom zahtjevu za zamjenu kobranioca u predmetu *Blagojević i drugi*).

Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i drugih, predmet br. IT-02-60-PT, Odluka, 8. april 2003. (u tekstu: Odluka sekretara u predmetu *Blagojević i drugi*, 8. april 2003.).

Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića, predmet br. IT-02-60-T, Prva odluka po Zahtjevu optužbe za uvrštavanje izjava svjedoka i ranijih svjedočenja na osnovu pravila 92bis, 12. juni 2003. (u tekstu: Prva odluka na osnovu pravila 92bis u predmetu *Blagojević i drugi*).

Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića, predmet br. IT-02-60-T, Odluka po prijedlogu nezavisnog pravnog zastupnika Vidoja Blagojevića da se od sekretara traži da imenuje novog glavnog branioca i subranioca, 3. juli 2003. (u tekstu: Odluka po prijedlogu nezavisnog pravnog zastupnika Vidoja Blagojevića da se od sekretara traži da imenuje novog glavnog branioca i subranioca).

Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića, predmet br. IT-02-60-T, Odluka po Zahtjevu Tužilaštva da se razjasni usmena odluka u vezi s prihvatanjem izjave optuženih, 18. septembar

2003. (u tekstu: Odluka po Zahtjevu tužilaštva da se razjasni usmena odluka u vezi s prihvatanjem izjave optuženih u predmetu *Blagojević i Jokić*).

Tužilac protiv Vidoja Blagojevića, predmet br. IT-02-60-AR73.4, *Ex Parte* i povjerljivi razlozi za Odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane, 7. novembar 2003. (u tekstu: *Ex Parte* i povjerljivi razlozi za Odluku po žalbi Vidoja Blagojevića da se zamijeni njegov tim odbrane u predmetu *Blagojević i Jokić*).

Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića, predmet br. IT-02-60-T, Odluka po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića, 30. juli 2004. (u tekstu: Odluka po usmenom zahtjevu Vidoja Blagojevića u predmetu *Blagojević i Jokić*).

Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića, predmet br. IT-02-60-A, Odluka po zahtjevu za odbacivanje prvog osnova Jokićevog žalbenog podneska, 31. august 2006. (u tekstu: Odluka po zahtjevu za odbacivanje u predmetu *Blagojević i Jokić*).

Blaškić

Tužilac protiv Tihomira Blaškića, predmet br. IT-95-14-A, Presuda, 29. juli 2004. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*).

Brđanin

Tužilac protiv Radoslava Brđanina, predmet br. IT-99-36-A, Presuda, 3. april 2007. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*).

Čelebići

Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića zvanog "Pavo", Hazima Delića i Esada Landže zvanog "Zenga", predmet br. IT-96-21-A, Presuda, 20. februar 2001. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*).

Deronjić

Tužilac protiv Miroslava Deronjića, predmet br. IT-02-61-A, Presuda po žalbi na kaznu, 20. juli 2005. (u tekstu: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Deronjić*).

Furundžija

Tužilac protiv Ante Furundžije, predmet br. IT-95-17/1-T, Presuda, 10. decembar 1998. (u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Furundžija*).

Tužilac protiv Ante Furundžije, predmet br. IT-95-17/1-A, Presuda, 21. juli 2000 (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*).

Galić

Tužilac protiv Stanislava Galića, predmet br. IT-98-29-AR73.2, Odluka po interlokutornoj žalbi u vezi sa pravilom 92bis(C), 7. juni 2002. (u tekstu: Odluka u vezi s pravilom 92bis(C) u predmetu *Galić*).

Tužilac protiv Stanislava Galića, predmet br. IT-98-29-A, Presuda, 30. novembar 2006. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Galić*).

Hadžihasanović i drugi

Tužilac protiv Envera Hadžihasanovića i drugih., predmet br. IT-01-47-AR72, Odluka po interlokutornoj žalbi kojom se osporava nadležnost s obzirom na komandnu odgovornost, 16. juli 2003. (u tekstu: Odluka po interlokutornoj žalbi kojom se osporava nadležnost s obzirom na komandnu odgovornost u predmetu *Hadžihasanovića i drugi*).

Halilović

Tužilac protiv Sefera Halilovića, predmet br. IT-01-48-AR73.2, Odluka po interlokutornoj žalbi u vezi s uvrštavanjem u spis zapisa razgovora s optuženim koji je na usvajanje ponuđen izravno u sudnici, 19. august 2005. (u tekstu: Odluka po interlokutornoj žalbi u vezi s uvrštavanjem u spis zapisa razgovora s optuženim koji je na usvajanje ponuđen izravno u sudnici u predmetu *Halilović*).

Jelisić

Tužilac protiv Gorana Jelisića, predmet br. IT-95-10-A, Presuda, 5. juli 2001. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*).

Miodrag Jokić

Tužilac protiv Miodraga Jokića, predmet br. IT-01-42/1-S, Presuda o kazni, 18. mart 2004. (u tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Miodrag Jokić*).

Tužilac protiv Miodraga Jokića, predmet br. IT-01-42/1-A, Presuda po žalbi na kaznu, 30. august 2005. (u tekstu: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Miodrag Jokić*).

Kordić i Čerkez

Tužilac protiv Darija Kordića i Marija Čerkeza, predmet br. IT-95-14/2-A, Presuda, 17. decembar 2004. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*).

Krnojelac

Tužilac protiv Milorada Krnojelca, predmet br. IT-97-25-A, Presuda, 17. septembar 2003. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*).

Krstić

Tužilac protiv Radislava Krstića, predmet br. IT-98-33-T, Presuda, 2. august 2001. (u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Krstić*).

Tužilac protiv Radislava Krstića, predmet br. IT-98-33-A, Presuda, 19. april 2004. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*).

Kunarac i drugi

Tužilac protiv Dragoljuba Kunarca i drugih, predmet br. IT-96-23 i IT-96-23/1-T, Presuda, 22. februar 2001. (u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*).

Tužilac protiv Dragoljuba Kunarca i drugih, predmet br. IT-96-23&IT-96-23/1-A, Presuda, 12. juni 2002. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*).

Kupreškić i drugi

Tužilac protiv Zorana Kupreškića i drugih, predmet br. IT-95-16-A, Presuda, 23. oktobar 2001. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić*).

Kvočka i drugi

Tužilac protiv Miroslava Kvočke i drugih, predmet br. IT-98-30/1-A, Presuda, 28. februar 2005. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*).

Mejakić i drugi

Tužilac protiv Željka Mejakića i drugih, predmet br. IT-02-65-PT, Odluka po Zahtjevu tužioca za prosljeđivanje predmeta na osnovu pravila 11bis, 20. juli 2005. (u tekstu: Odluka po Zahtjevu tužioca za prosljeđivanje predmeta na osnovu pravila 11bis u predmetu *Mejakić i drugi*).

Prijevod

Tužilac protiv Željka Mejakića i drugih, predmet br. IT-02-65-AR73.1, Odluka po žalbi tužilaštva u vezi s rješavanjem sukoba interesa advokata Jovana Simića, 6. oktobar 2004. (u tekstu: Odluka po žalbi tužilaštva u vezi s rješavanjem sukoba interesa advokata Jovana Simića u predmetu *Mejakić i drugi*).

Mucić i drugi

Tužilac protiv Zdravka Mucića i drugih, predmet br. IT-96-21-Abis, Presuda po žalbi na kaznu, 8. april 2003. (u tekstu: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Mucić i drugi*).

Dragan Nikolić

Tužilac protiv Dragana Nikolića, predmet br. IT-94-2-A, Presuda po žalbi na kaznu, 4. februar 2005. (u tekstu: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*).

Momir Nikolić

Tužilac protiv Momira Nikolića, predmet br. IT-02-60/1-A, Presuda po žalbi na kaznu, 8. mart 2006. (u tekstu: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Momir Nikolić*).

Naletilić i Martinović

Tužilac protiv Mladena Naletilića i Vinka Martinovića, predmet br. IT-98-34-A, Presuda, 3. maj 2006. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*).

Plavšić

Tužilac protiv Biljane Plavšić, predmet br. IT-00-39&40/1, Presuda o kazni, 27. februar 2003. (u tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Plavšić*).

Simić

Tužilac protiv Blagoja Simića, predmet br. IT-95-9-A, Presuda, 28. novembar 2006. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Simić*).

Stakić

Tužilac protiv Milomira Stakića, predmet br. IT-97-24, Presuda, 21. juli 2003. (u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Stakić*).

Prijevod

Tužilac protiv Milomira Stakića, predmet br. IT-97-24-A, Presuda, 22. mart 2006. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*).

Stanišić

Tužilac protiv Jovice Stanišića, predmet br. IT-03-69-AR65.1, Odluka po interlokutornoj žalbi optužbe na odluku o privremenom puštanju na slobodu, 17. oktobar 2005. (u tekstu: Odluka po interlokutornoj žalbi optužbe na odluku o privremenom puštanju na slobodu u predmetu *Stanišić*).

Tadić

Tužilac protiv Duška Tadića zvanog "Dule", predmet br. IT-94-1-T, Mišljenje i presuda, 7. maj 1997. (u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Tadić*).

Tužilac protiv Duška Tadića zvanog "Dule", predmet br. IT-94-1-A, Odluka po zahtjevu žalioaca za produženje roka i izvođenje dodatnih dokaza, 16. oktobar 1998. (u tekstu: Odluka po zahtjevu žalioaca za produženje roka i izvođenje dodatnih dokaza u predmetu *Tadić*).

Tužilac protiv Duška Tadića zvanog "Dule", predmet br. IT-94-1-A, Presuda, 15. juli 1999. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*).

Tužilac protiv Duška Tadića zvanog "Dule", predmet br. IT-94-1-A i IT-94-1-Abis, Presuda o žalbi na kaznu, 26. januar 2000. (u tekstu: Presuda o žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*).

Todović

Tužilac protiv Save Todovića, predmet br. IT-97-25/1-AR11bis.1, Odluka o prosljeđivanju predmeta na osnovu pravila 11bis, 23. februar 2006. (u tekstu: Odluka o prosljeđivanju predmeta na osnovu pravila 11bis u predmetu *Todović*).

Vasiljević

Tužilac protiv Mitra Vasiljevića, predmet br. IT-98-32-A, Presuda, 25. februar 2004. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*).

2. MKSR

Akayesu

Tužilac protiv Jean-Paula Akayesu, predmet br. ICTR-96-4-A, Presuda, 1. juni 2001. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Akayesu*).

Kajelijeli

Juvénal Kajelijeli protiv tužioca, predmet br. ICTR-98-44A-A, Presuda, 23. maj 2005. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*).

Kambanda

Jean Kambanda protiv tužioca, predmet br. ICTR-97-24-A, Presuda, 19. oktobar 2000. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kambanda*).

Kamuhanda

Jean de Dieu Kamuhanda protiv tužioca, predmet br. ICTR-95-54A-A, Presuda po žalbi, 19. septembar 2005. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kamuhanda*).

Kayishema i Ruzindana

Tužilac protiv Clémenta Kayisheme i Obeda Ruzindane, predmet br. ICTR-95-1-A, Presuda (Obrazloženje), 1. juni 2001. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*).

Musema

Alfred Musema protiv tužioca, predmet br. ICTR-96-13-A, Presuda, 16. novembar 2001. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Musema*).

Nahimana i drugi

Ferdinand Nahimana i drugi protiv tužioca, predmet br. ICTR-99-52-A, Odluka po podnesku žalioca Jean-Bosca Barayagwize kojim osporava Odluku predsjednika kojom odbija da preispita i poništi Odluku sekretara u vezi sa povlačenjem kobranioca, 23. novembar 2006. (u tekstu: Odluka po podnesku žalioca Jean-Bosca Barayagwize kojim osporava Odluku predsjednika kojom odbija da preispita i poništi Odluku sekretara u vezi sa povlačenjem kobranioca u predmetu *Nahimana i drugi*).

Niyitegeka

Eliézer Niyitegeka protiv tužioca, predmet br. ICTR-96-14-A, Presuda, 9. juli 2004. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Niyitegeka*).

Ntagerura i drugi

Prijevod

Tužilac protiv Andréa Ntagerure i drugih, predmet br. ICTR-99-46-A, Presuda, 7. juli 2006. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura*).

Ntakirutimana

Tužilac protiv Elizaphana Ntakirutimane i Gérarda Ntakirutimane, predmeti br. ICTR-96-10-A i ICTR-96-17-A, Presuda po žalbi, 13. decembar 2004. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Ntakirutimana*).

Semanza

Laurent Semanza protiv tužioca, predmet br. ICTR-97-20-A, Presuda, 20. maj 2005. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Semanza*).

3. Međunarodni sud pravde

Predmet u vezi s primjenom Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore), Presuda od 26. februara 2007. (u tekstu: *Predmet u vezi s primjenom Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore)*, Presuda).

B. Definisani termini i skraćenice

28. divizija

28. divizija Armije Bosne i Hercegovine

ABiH

Armija Bosne i Hercegovine

BiH

Bosna i Hercegovina

Blagojevićev žalbeni podnesak

Žalbeni podnesak odbrane optuženog Vidoja Blagojevića (Djelimično povjerljivo – Dodatak A), zaveden 20. oktobra 2005.

Blagojevićeva odbrana

Vidoje Blagojević i/ili Blagojevićevi branioci

Blagojevićeva najava žalbe

Najava žalbe odbrane Vidoja Blagojevića, zavedena 31. maja 2005.

Blagojevićev podnesak respondenta

Odgovor odbrane optuženog Vidoja Blagojevića na Žalbeni podnesak optužbe, zaveden 20. juna 2005.

Uputstvo za dodjelu branioca po službenoj dužnosti

Uputstvo za dodjelu branioca po službenoj dužnosti, Rev. 11, 11. juli 2006.

Holandski bataljon

Holandski bataljon UNPROFOR-a

Dokazni predmet D

Dokazni predmet odbrane

Dokazni predmet P

Dokazni predmet optužbe

MKSR

Međunarodni krivični sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za genocid i druga teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji Ruande i državljana Ruande odgovornih za genocid i druga takva kršenja počinjena na teritorijama susjednih država između 1. januara 1994. i 31. decembra 1994.

MKSJ ili Međunarodni sud

Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava na području bivše Jugoslavije počinjena od 1991. godine

Optužnica

Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića, predmet br. IT-02-60-I, Izmijenjena spojena optužnica, zavedena 26. maja 2003.

Jokićev žalbeni podnesak

Treći izmijenjeni žalbeni podnesak Dragana Jokića, zaveden 6. jula 2006.

Jokićeva odbrana

Dragan Jokić, i/ili branioci Dragana Jokića

Jokićeva najava žalbe

Treća izmijenjena najava žalbe Dragana Jokića, zavedena 6. jula 2006.

Jokićeva replika na podnesak respondententa

Replika Dragana Jokića na Izmijenjeni konsolidovani podnesak optužbe kao respondententa (20. juli 2006.), zavedena 2. augusta 2006.

Jokićev podnesak respondententa

Podnesak respondententa Dragana Jokića, zaveden 20. juna 2005.

KT.

Stranica transkripta pretresa pred Pretresnim vijećem u predmetu *Tužilac protiv Radislava Krstića*, predmet br. IT-98-33-T

MUP

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, osim ako nije drugačije naznačeno.

fn.

fusnota (fusnote)

Tužilaštvo, optužba

Tužilaštvo/tužilac

str.

stranica (stranice)

par.

paragraf (paragrafi)

strane

Tužilac i odbrana u predmetu *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića*

Uputstvo o formalnim uslovima za žalbu na presudu

Uputstvo o formalnim uslovima za žalbu na presudu, IT/201, 7. mart 2002.

Žalbeni podnesak optužbe

Žalbeni podnesak optužbe, zaveden 9. maja 2005.

Najava žalbe optužbe

Najava žalbe optužbe, podnesena 23. februara 2005.

Replika optužbe na podnesak respondenta

Replika optužbe na podnesak respondenta, zavedena 5. jula 2005.

Podnesak optužbe kao respondenta

Izmijenjeni konsolidovani podnesak optužbe kao respondenta, zaveden 20. jula 2006.

Protokol I

Dopunski protokol uz Ženevske konvencije od 12. augusta 1949. o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I), 8. juni 1977.

Izvještaj generalnog sekretara

Izvještaj generalnog sekretara na osnovu paragrafa 2 Rezolucije Savjeta bezbjednosti 808 (1993), S/25704

Pravilnik

Pravilnik o postupku i dokazima Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju

SFOR

Stabilizacione snage (NATO - Bosna)

Statut

Statut Međunarodnog suda za bivšu Jugoslaviju, usvojen Rezolucijom 827 Savjeta bezbjednosti

T.

Stranica transkripta prvostepenog postupka u ovom predmetu

Treća izmijenjena najava žalbe

Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića, predmet br. IT-02-60-A, Treća izmijenjena najava žalbe Dragana Jokića, 6. juli 2006.

Prvostepena presuda

Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića, predmet br. IT-02-60-T, 17. januar 2005.

UN

Ujedinjene nacije

UNPROFOR

Zaštitne snage Ujedinjenih nacija

VRS

Vojska Republike Srpske

Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora

Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora, maj 1969., koja je stupila na snagu 27. januara 1980.